

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΣΣΟΕ

Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Αριθμ. Εισαγωγής: 513

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΧΙΛΙΑΕΤΙΑ
ΘΕΣΗ & ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ
ΤΑΣΕΙΣ & ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ
ΠΑΠΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΠΗ
ΧΑΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΝΑ

ΕΞΗΓΗΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΟΥ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2002

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΧΙΛΙΕΤΙΑ
ΘΕΣΗ & ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ. ΤΑΣΕΙΣ & ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ**

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ
ΠΑΠΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΠΙΝΙΚΗ
ΧΑΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΝΑ**

**ΕΙΣΗΓΗΤΡΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΟΥ**

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΓΚΡΙΣΕΩΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	2
----------	---

Κεφάλαιο 1^ο

Η διάρθρωση και τα βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας

1. Εισαγωγικά στοιχεία	5
2. Ιστορική αναδρομή της Ελληνικής Οικονομίας	6
3. Τα βασικά οικονομικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας	12
4. Οι εξελίξεις των οικονομικών μεγεθών στην Ελλάδα την προηγούμενη δεκαετία	16
4.1. Συμπεράσματα	39
5. Οι εξελίξεις των βασικών οικονομικών μεγεθών στην Ελλάδα στη νέα χιλιετία	44
5.1. Οι εξελίξεις συνοπτικά	46
5.2. Δαπάνη της οικονομίας	51
5.3. Εγχώρια παραγωγή	54
5.4. Απασχόληση, αμοιβή εργασίας και παραγωγικότητα	57
5.5. Τιμές	59
5.6. Ισοζύγιο πληρωμών	62
5.7. Δημοσιονομικές εξελίξεις	64
5.8. Νομισματικές εξελίξεις	67
5.9. Πιστωτικές εξελίξεις	70
5.10. Εξελίξεις στην κεφαλαιαγορά	72
5.11. Εξελίξεις στη διάρθρωση και τους θεσμούς	75

Κεφάλαιο 2^ο

Η εξέλιξη της ελληνικής βιομηχανίας

1. Εισαγωγικά στοιχεία	78
2. Εξέλιξη της ελληνικής βιομηχανίας	79
3. Κλαδική ανάλυση της ελληνικής βιομηχανίας	84
3.1. Κλάδος τροφίμων	84
3.2. Κλάδος ποτών	86
3.3. Κλάδος καπνού	88
3.4. Κλωστοϋφαντουργικές ύλες	90
3.5. Ένδυση-υπόδηση	92
3.6. Κλάδος χαρτιού	93
3.7. Παράγωγα πετρελαίου και άνθρακα	94
3.8. Βασική μεταλλουργία	96
3.9. Μεταφορικά μέσα	98
4. Η ελληνική βιομηχανία και οι προοπτικές για τα επόμενα χρόνια	99
5. Οι επιπτώσεις στη βιομηχανία από την οικονομική και κοινωνική πολιτική	104
6. Συμπεράσματα	107

Κεφάλαιο 3^ο

Η διανομή εισοδήματος, η διάσταση της παραοικονομίας

1. Εισαγωγικά στοιχεία	111
2. Διανομή εισοδήματος	114
2.1. Κέρδη, διαθέσιμο εισόδημα, ανισοκατανομή	114
2.2. Το πρόβλημα της ανισοκατανομής	116
3. Το φαινόμενο της παραοικονομίας	117
3.1. Προσδιοριστικοί παράγοντες και έννοιες της παραοικονομίας	117
3.2. Το μέγεθος και οι επιπτώσεις της παραοικονομίας στην Ελλάδα	118
4. Συμπεράσματα	120

Κεφάλαιο 4°

Απασχόληση-Ανεργία & Πληθωρισμός

1. Εισαγωγικά στοιχεία	124
2. Ιστορική αναδρομή	126
3. Μέτρα και πολιτικές αντιμετώπισης της ανεργίας	132
4. Μορφές-αιτίες-αποτελέσματα και μέτρα αντιμετώπισης του πληθωρισμού	135
4.1. Μέτρα αντιμετώπισης του πληθωρισμού	136
5. Πληθωρισμός και ΟΝΕ	138
6. Συμπεράσματα	140

Κεφάλαιο 5°

Τουριστική και οικονομική ανάπτυξη

1. Εισαγωγικά στοιχεία	144
2. Η ανάπτυξη του τουρισμού και η συμβολή του για την ελληνική οικονομία	145
3. Συμπεράσματα-προτάσεις και προοπτικές	149

Κεφάλαιο 6°

Νέες προκλήσεις της οικονομικής πολιτικής με την ένταξη της Ελλάδος στην ΟΝΕ

1. Εισαγωγικά στοιχεία	154
2. Προϋποθέσεις για την επαρχία εντός της ΟΝΕ	156
3. Σημασία της ύπαρξης ελεύκτων, ανταγωνιστικών αγορών	158
4. Δημιουργία ενοϊκού επενδυτικού περιβάλλοντος	164
5. Δημόσιας διοίκηση	168
6. Συμπεράσματα	169

Κεφάλαιο 7°

Συμπεράσματα-Προτάσεις για το μέλλον της Ελληνικής Οικονομίας

1. Εισαγωγικά στοιχεία	172
------------------------	-----

2. Το πλαίσιο του οικονομικού και κοινωνικού προγραμματισμού	174
2.1. Το πλαίσιο μιας νέας κοινωνικής πολιτικής	176
2.2. Το πλαίσιο της οικονομικής πολιτικής	177
3. Ο σχεδιασμός και το πλαίσιο της οικονομικής & περιφερειακής ανάπτυξης	180
4. Συμπεράσματα	183
Βιβλιογραφία	186
Παράρτημα	187

Ευχαριστούμε όλους όσους βοήθησαν
στην διεκπεραίωση της εργασίας μας
αυτής και ιδιαίτερα τον υπεύθυνο
καθηγητή μας κ. Γεώργιο Πάνου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελληνική Οικονομία μετά από μια μεταπολεμική περίοδο εντυπωσιακής ανάπτυξης, τις τελευταίες τρεις δεκαετίες βρίσκεται σε μια στασιμότητα. Η είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αρχές της δεκαετίας του 1980, αλλά και η ένταξή της στη ζώνη του Ευρώ στις 1-1-2002 θεωρήθηκε ως μια καλή ευκαιρία για να μπορέσει η ελληνική οικονομία να ξεπεράσει τα διαρθρωτικά της προβλήματα και να προσαρμοσθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις του ανταγωνισμού και της παγκοσμιοποίησης.

Η παρούσα εργασία στοχεύει ακριβώς σε αυτό στο να εξετάσει την πορεία της Ελληνικής οικονομίας και να δώσει μια καθαρή εικόνα της οικονομικής πολιτικής και της εξέλιξης των βασικών μεγεθών, καθώς επίσης και της μελλοντικής πορείας της χώρας.

Έτσι λοιπόν η παρούσα εργασία αποτελείται από επτά κεφάλαια που στόχο έχουν να δώσουν μια σύγχρονη εικόνα των προβλημάτων, καθώς και των κυριότερων θεμάτων που απασχολούν την Ελληνική οικονομική πολιτική, επίσης να σκιαγραφήσει την μελλοντική πορεία της Ελληνικής οικονομίας.

Το πρώτο κεφάλαιο εξετάζει την ιστορική πορεία της Ελληνικής οικονομίας και την εξέλιξη των βασικών μεγεθών, όπως για παράδειγμα την διάρθρωση των τομέων και του ΑΕΠ, την δαπάνη της οικονομίας, την εγχώρια παραγωγή, την πληθυσμιακή δομή, την απασχόληση, τις τιμές, το ισοζύγιο πληρωμών, τις δημοσιονομικές εξελίξεις, τις νομισματικές σχέσεις, τις πιστωτικές εξελίξεις, τις εξελίξεις στην κεφαλαιαγορά και την εξέλιξη στη διάρθρωση και τους θεσμούς.

Τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες από την πορεία της ιστορικής εξέλιξης της Ελληνικής οικονομίας σημειώθηκαν ιδιαίτερα εντυπωσιακοί ρυθμοί ανάπτυξης. Όμως κατά τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μια συνεχόμενη γενικότερη τάση «χαλάρωσης» των βαθμών ανάπτυξης, που σύμφωνα με πολλούς οφείλεται στην έντονη «αποβιομηχανοποίηση» και στην νέα στροφή

(«μονομερή προσανατολισμό») της Ελληνικής οικονομίας, προς τον τομέα των υπηρεσιών. Η χαμηλή συμμετοχή των επενδύσεων, από το σύνολο των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, στον μεταποιητικό τομέα οδήγησαν βαθμιαία στην καθυστέρηση ανάπτυξης και οργάνωσης του τομέα αυτού. Ο βιομηχανικός τομέας στο σύνολο του παρουσίασε διαρθρωτικές και οργανωτικές αδυναμίες, παρ' όλη την βελτίωση ορισμένων επιμέρους κλάδων. Τα κυριότερα σημεία που αποτελούν τις πιο χαρακτηριστικές αδυναμίες του βιομηχανικού τομέα αναφέρονται στην υποτυπώδη τεχνολογική έρευνα και στην ανάπτυξη των καινοτομιών, την συγκέντρωση σε νέους παραδοσιακούς κλάδους (ιδιαίτερα της ελαφριάς βιομηχανίας), τον υπερβολικά μεγάλο αριθμό Μικρο-Μεσαίων Επιχειρήσεων και την οργάνωση σε βιοτεχνική βάση, τον χαλαρό ανταγωνισμό και την διάθεση μικρών κεφαλαίων. Τα σημεία που αφορούν την πορεία και την διάρθρωση της ελληνικής βιομηχανίας καθώς επίσης και την βιομηχανική και τεχνολογική πολιτική αναλύονται στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

Ιδιαίτερα σημαντικά για την κοινωνική ανάπτυξη και τον κοινωνικό σχεδιασμό της χώρας θεωρούνται η ισοκατανομή του εισοδήματος, η καταπολέμηση των φαινομένων της φτώχειας και της παραοικονομίας. Το φαινόμενο της παραοικονομίας εμφανίζεται από παλιά, όχι μονάχα στην Ελλάδα, αλλά σε όλες τις χώρες και η έκτασή του εξαρτάται από τον βαθμό οργάνωσης και δομής του κάθε κράτους, καθώς επίσης και σε άλλους παράγοντες που διαμορφώνουν το επίπεδο της φορολογικής ηθικής και συνείδησης των πολιτών. Συνέπειες της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής είναι η μείωση των δημοσίων εσόδων, η διόγκωση του πληθωρισμού, η επιδείνωση του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών, η ανισοκατανομή των φορολογικών βαρών, η αλλοίωση του ανταγωνισμού και η μείωση της παραγωγικότητας. Ταυτόχρονα με την πρόληψη και την κατάστολή της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής, υλοποιείται και η αρχή της δικαιοσύνης και της αδιάκριτης συμμετοχής όλων στα δημόσια βάρη. Τα θέματα της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής καθώς επίσης και της διανομής του εισοδήματος αναλύονται στο τρίτο κεφάλαιο.

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά φαινόμενα της Ελληνικής οικονομίας κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες είναι η ύπαρξη των φαινομένων του πληθωρισμού και της ανεργίας. Ιδιαίτερα από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, ο υψηλός πληθωρισμός και η υπεροχή του έναντι εκείνου των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατέστησαν τον πληθωρισμό σαν ένα από τα κυριότερα

διαρθρωτικά προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας. Από τη στιγμή που η χώρα μας εντάχθηκε στην ΟΝΕ και στη ζώνη του ευρώ έθεσε ως στόχο την μείωση του πληθωρισμού περίπου στο 2% για να μπορέσει η χώρα να συμβαδίσει με τις άλλες χώρες της ένωσης αλλά και να συμβαδίσει με τους όρους ένταξης στην οικονομική και νομισματική ένωση. Η ανεργία επίσης το 2001 έφθασε στο 7,4 % του εργατικού δυναμικού και πλήττει περισσότερο τις γυναίκες, τους νέους και ιδιαίτερα τους απόφοιτους του πανεπιστημίου και συγκεντρώνεται κυρίως στις αστικές περιοχές. Τα φαινόμενα, οι αιτίες και τα μέτρα αντιμετώπισης του πληθωρισμού και της ανεργίας αναλύονται στο τέταρτο κεφάλαιο.

Ο Τουριστικός τομέας αποτελεί για την Ελλάδα μια μεγάλη εγχώρια οικονομική δραστηριότητα και είναι ίσως από τις πιο κυριότερες δραστηριότητες που παρουσιάζει σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης στο μέλλον, που μπορεί να αποτελέσει και «μοχλό» ανάπτυξης για την Ελληνική οικονομία. Στο πέμπτο κεφάλαιο εξετάζονται και αναλύονται τα βασικά προβλήματα και η συμβολή του τουρισμού στην οικονομική και στην περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας.

Οι νέες προκλήσεις της οικονομικής πολιτικής με την ένταξη της Ελλάδος στην ΟΝΕ, οι προϋποθέσεις για την επιτυχία δηλαδή της Ελλάδος εντός της ΟΝΕ, η σημασία ύπαρξης ελεύκτων, ανταγωνιστικών αγορών, η δημιουργία ευνοϊκού επενδυτικού περιβάλλοντος, η δημόσια διοίκηση, αποτελούν το κυριότερο θέμα του έκτου κεφαλαίου.

Το τελευταίο, έβδομο κεφάλαιο, της παρούσης εργασίας ασχολείται με την ανακεφαλαίωση ορισμένων βασικών θεμάτων που ανέλυσα και με απασχόλησαν σε αυτή την εργασία. Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί μια σύντομη προσέγγιση και αναφορά στα κυριότερα προβλήματα καθώς επίσης και στα κοινωνικο-οικονομικά μεγέθη, που θα πρέπει ιδιαίτερα να αποτελέσουν τους στόχους του κοινωνικού σχεδιασμού, της οικονομικής πολιτικής και του οικονομικού προγραμματισμού για την μελλοντική πορεία και την ανάπτυξη της χώρας.

Τέλος για όποια παράλειψη της εργασίας την ευθύνη φέρουν οι συγγραφείς της οι οποίοι ευχαρίστως θα αποδέχονταν την όποια καλοπροαίρετη κριτική.-

Παπουτσοπούλου Ελπινίκη
Χαραμοπούλου Άννα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ & ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1. Εισαγωγικά στοιχεία

Για να μπορέσουμε να εξετάσουμε καλύτερα τα βασικά οικονομικά μεγέθη μιας περιοχής και να βγάλουμε αβίαστα συμπεράσματα, φρόνιμο είναι να χαρακτηρίσουμε αρχικά την περιοχή αυτή, στόχο της έρευνάς μας, δηλαδή τη γεωγραφική της θέση, την έκταση, τον πληθυσμό, τους φυσικούς πλουτοπαραγωγικούς πόρους, την πληθυσμιακή της δομή, την κατανάλωση, τις εξαγωγές-εισαγωγές κ.τ.λ.

Στην προκειμένη περίπτωση λοιπόν η Ελλάδα, η νοτιότερη ορεινή της Ευρώπης, ο συνδετικός κρίκος Ανατολής και Δύσης, το στρατηγικό αυτό σημείο οικονομίας της Μεσογείου, καταλαμβάνει έκταση 131.944 τ.μ., (το ηπειρωτικό τμήμα απαριθμεί 106.777 τ.μ., ενώ το νησιωτικό τμήμα απαριθμεί 25.167 τ.μ.). Η έκταση της γεωργικής γης ανέρχεται σε 35.455 χιλιάδες στρέμματα που όμως περιλαμβάνουν και αρκετές ορεινές περιοχές. Ο δασικός πλούτος της γης είναι περιορισμένος. Ο ορυκτός πλούτος της χώρας περιλαμβάνει αρκετά και σημαντικά ορυκτά, όχι όμως σε τεράστιες ποσότητες, (τα σημαντικότερα αποθέματα είναι του βωξίτου, χρωμίου, νικελίου, σιδηρομεταλλευμάτων και οικοδομικών υλικών). Τέλος οι ενεργειακές πρώτες ύλες είναι σχετικά περιορισμένες. Τα σημαντικότερα αποθέματα είναι του λιγνίτη (που χρησιμοποιούνται για την ηλεκτροπαραγωγή), και σε μικρότερο βαθμό τα κοιτάσματα πετρελαιοειδών, φυσικού αερίου και υδροδυναμικού τα οποία όμως

δεν καλύπτουν την συνολική ζήτηση και τις ανάγκες της χώρας. Τελευταία υπάρχει έντονο ενδιαφέρον με την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών για την εκμετάλλευση της ηλιακής ενέργειας. Το ποσοστό που καταλαμβάνει το ηπειρωτικό τμήμα της χώρας ανέρχεται σε 80,9% της συνολικής έκτασης της χώρας (ενώ η συνολική επιφάνεια που καταλαμβάνει το νησιωτικό τμήμα αντιστοιχεί στο 19,1%). Επίσης το συνολικό ποσοστό της γεωργικής γης ανέρχεται σε 29,8% από την συνολική έκταση (ενώ αντίστοιχα το σύνολο της μη-γεωργικής γης ανέρχεται σε 70,2%).

2. Ιστορική αναδρομή της Ελληνικής Οικονομίας

Η πρώτη της Κωνσταντινουπόλεως το 1453 σηματοδοτεί την αρχή της κατάκτησης του Ελληνικού χώρου από τους Τούρκους. Μέχρι την έκρηξη της επανάστασης του 1821 το Ελληνικό Έθνος παρέμεινε από τον ζυγό της Οθωμανικής κυριαρχίας και υποχρεώθηκε να ζήσει στα πλαίσια του Τουρκικού φεουδαρχικού καθεστώτος, γεγονός που καθόρισε και την κοινωνικοοικονομική του εξέλιξη.

Υπό αυτά τα δεδομένα η Ελληνική οικονομία κατά την χρονική περίοδο 1453-1750 χαρακτηρίζεται σαν οικιακή, όπου η οικονομία βασίζεται στην ιδιοκατανάλωση με οικοτεχνικό χαρακτήρα και στην βιοτεχνία με χαμηλό εισόδημα.

Η Ελληνική οικονομία υπέστη πολλές περιπέτειες από τις ξένες εισβολές και κατακτήσεις. Ο πληθυσμός της Ελλάδας κατά την κλασική αρχαιότητα ανερχόταν σε περίπου είκοσι εκατομμύρια, κατά την Βυζαντινή εποχή σε είκοσι-πέντε και κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας σε πέντε εκατομμύρια. Η μεγάλη μείωση του πληθυσμού κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας οφείλεται στο γεγονός ότι οι Τούρκοι άρχισαν τις εκτελέσεις, τους διωγμούς και τις βιοπραγίες. Τα περισσότερα κτήματα περιήλθαν στα χέρια των Τούρκων, αλλά και όσα κτήματα έμειναν στα χέρια των Ελλήνων έμειναν ακαλλιέργητα γιατί φοβόντουσαν μήπως θεωρηθούν εύποροι και άρπαζαν την περιουσία τους οι Τούρκοι. Η βιοτεχνία περιορίστηκε στην οικοτεχνία, ενώ το εμπόριο είχε εξαφανισθεί.

Η κατάσταση αυτή διήρκεσε μέχρι το 1750. Από την εποχή αυτή άρχισε να διαφαίνεται μια πρόοδος στην γεωργική παραγωγή, στην βιοτεχνία και στην ναυτιλία.

Η οικονομία την χρονική περίοδο 1750-1821 χαρακτηρίζεται σαν οικονομία της πόλης και της αστικής τάξης. Οι γεωργοί άρχισαν να καλλιεργούν τις πεδιάδες της Μακεδονίας, της Θράκης, της Θεσσαλίας και να εξάγουν όσες ποσότητες καπνού και σιτηρών, διέφευγαν από τις αρπαγές των Τούρκων, στο εξωτερικό (ιδιαίτερα στην Γερμανία και Αυστρία).

Στα απομακρυσμένα μέρη όπου η Τουρκική παρουσία ήταν μικρότερη, οι Έλληνες ανέπτυξαν την βιοτεχνία, το εμπόριο και την βιομηχανία. Στην Θεσσαλία ιδρύθηκε η βιομηχανία βαφής νημάτων. Στην Χαλκιδική αναπτύχθηκε η μεταλλουργία, στην Θράκη και στην Θεσσαλία αναπτύχθηκε η υφαντουργία, στην Θεσσαλονίκη, και στην Πάτρα αναπτύχθηκε η βυρσοδεψία, στην Δημητσάνα αναπτύχθηκε εργοστάσιο πυρίτιδας.

Επίσης άρχισε η ανάπτυξη της ναυτιλίας, ιδιαίτερα το 1774 με την συνθήκη του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή μεταξύ της Ρωσίας και της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, παραχωρήθηκε το δικαίωμα στα Ελληνικά πλοία, εφόσον φέρουν την Ρωσική σημαία, να πλέουν στην Μεσόγειο και στην Μαύρη θάλασσα.

Η χρονική περίοδος 1821-1860 μπορεί να θεωρηθεί σαν εποχή οικονομικής στασιμότητας. Το 1832 ο Όθωνας έφερε σε ισχύ το νομισματικό σύστημα που καθιέρωνε την δραχμή σαν το επίσημο Ελληνικό νόμισμα. Επίσης το 1832 η Ελλάδα λαμβάνει δάνειο 60 εκατ. χρυσών φράγκων (το γνωστό και ως «Διακυβερνητικό Δάνειο των Τριών Δυνάμεων»).

Το 1841 ιδρύεται η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ) και το 1842 κυκλοφόρησαν από την ΕΤΕ τα πρώτα τραπεζογραμμάτια (χαρτονομίσματα).

Κατά την χρονική περίοδο 1860-1880 άρχισε να σημειώνεται μια οικονομική δραστηριότητα με μια ταυτόχρονη υποχώρηση των φεουδαρχικών σχέσεων. Οι παλιννοστούντες Έλληνες βοήθησαν στην δημιουργία και στην ανάπτυξη της Ελληνικής βιοτεχνίας καθώς επίσης και στην εισαγωγή των νέων καινοτομιών και των νέων μεθόδων που ήδη εφαρμοζόντουσαν στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

Το 1860 άρχισαν να εμφανίζονται μικρά εργοστάσια και βιοτεχνίες. Το 1874 υπήρχαν στην Ελλάδα 200 μικρές μεταποιητικές μονάδες που απασχολούσαν 1350 εργάτες.

Η χρονική περίοδος 1879-1893 χαρακτηρίζεται σαν περίοδος των εξωτερικών δανείων, (όπου υπογράφηκαν τα εξωτερικά δάνεια του 1879,1881, 1884, 1887, 1889, 1890, 1891 και του 1893. Παράλληλα από την ίδια χρονική περίοδο συνάπτονται εξωτερικά δάνεια που οδήγησαν την χώρα σε πτώχευση και στον πόλεμο του 1897. Η πτώχευση αυτή επέφερε τον διακανονισμό (που διήρκεσε περίπου από το 1898 μέχρι τον Β' παγκόσμιο πόλεμο) που υποχρεώθηκε να δεχθεί η χώρα από τον Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο (Δ.Ο.Ε.). Σύμφωνα με τον διακανονισμό παρακρατούνται ορισμένα ποσά από τα διάφορα κρατικά έσοδα (όπως π.χ. το αλάτι, πετρέλαιο, παιγνιόχαρτα και καπνός) που προοριζόντουσαν για την εξασφάλιση των τοκοχρεολυσίων.

Ήδη από το 1880 αρχίζει η δημιουργία των πρώτων εργοστασίων και βιομηχανιών. Η χρονική αυτή περίοδος δυστυχώς συμπίπτει με την εφαρμογή του άκρατου φιλελευθερισμού (δηλαδή χωρίς προστατευτικούς δασμούς) και δεν βοηθείται ιδιαίτερα η ανάπτυξη της Ελληνικής βιομηχανίας. Το 1880 αρχίζει η δημιουργία και η εκτέλεση μεγάλων δημοσίων έργων, όπως π.χ. η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου, η αποξήρανση της Κωπαΐδας, η επέκταση των σιδηροδρομικών γραμμών, και η διανομή κτημάτων σε ακτήμονες.

Την εποχή 1879-1909 δημιουργήθηκαν η Τράπεζα Ήπειρο-Θεσσαλίας (1882), η Κρητική Τράπεζα (1889), η Τράπεζα Αθηνών (1893), η Λαϊκή Τράπεζα (1905) και η Εμπορική Τράπεζα (1907).

Κατά την χρονική περίοδο 1899-1911 έλαβε χώρα η μεγάλη μετανάστευση στο εξωτερικό (ιδιαίτερα στην Αμερική) που υπολογίζεται ότι ξεπέρασε τα 200.000 άτομα.

Γενικά η χρονική περίοδος 1909-1922 χαρακτηρίζεται από τον εξωτερικό δανεισμό, (λόγω των μεγάλων στρατιωτικών δαπανών, και των ταμειακών υποχρεώσεων). Την χρονική αυτή περίοδο έχουμε την αγροτική μεταρρύθμιση (με την επανάσταση του Κιλελέρ 1910), όπου μοιράστηκαν περίπου 18 εκατομμύρια στρέμματα γης σε 300.000 ακτήμονες γεωργικές οικογένειες. Αργότερα η Μικρασιατική καταστροφή επέφερε νέα πλήγματα στην οικονομική, κοινωνική ζωή της Ελλάδας καθώς επίσης και διάφορα εθνολογικά προβλήματα που φτάνουν μέχρι τις ημέρες μας. Επίσης στις αρχές του 20ου αιώνα.

Το 1920 υπήρχαν 34.000 επιχειρήσεις μεταποίησης, αλλά μονάχα 1360 χρησιμοποιούσαν μηχανήματα και μόνο 500 περίπου απασχολούσαν άνω των 25 εργαζομένων.

Κατά την διάρκεια της χρονικής περιόδου 1922-1940, ένα γεγονός που επηρέασε δραματικά την Ελληνική οικονομία και την Ελληνική κοινωνία είναι η ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας, Τουρκίας και Βουλγαρίας (1923). Σύμφωνα με την συνθήκη της Λοζάννης (1923) από την Ελλάδα έφυγαν 500.000 Βούλγαροι και Τούρκοι και εισήλθαν 1.400.000 Έλληνες πρόσφυγες. Για την εξυπηρέτηση των προσφύγων διατέθηκαν την εποχή εκείνη περίπου 17 εκατομμύρια στρέμματα καλλιεργούμενης γης για την ίδρυση 2000 προσφυγικών συνοικισμών σε ολόκληρη την χώρα.

Για την άμεση αποκατάσταση των προσφύγων επίσης διατέθηκαν περίπου 13 εκατομμύρια χρυσές λίρες καθώς επίσης και 3,5 δισεκατομμύρια δραχμές που χορηγήθηκαν μέσω του κρατικού προϋπολογισμού.

Την ίδια χρονική περίοδο επιχειρείται η εντατικότερη και η μεθοδικότερη καλλιέργεια εδαφών με συνέπεια την αύξηση της γεωργικής παραγωγής. Κατά την χρονική αυτή περίοδο η μορφή της Ελληνικής οικονομίας είναι κατά βάση γεωργική και το εθνικό εισόδημα ανερχόταν κατά μέσο όρο στα 180 δολάρια ανά κάτοικο.

Επίσης η περίοδος αυτή διακρίνεται για τις επενδύσεις που γίνονται στο σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο της χώρας.

Το ίδιο χρονικό διαστήματα (1920 και 1922) θεσπίζονται αντίστοιχα οι Νόμοι 2112 και 2868 με τους οποίους ο εργοδότης υποχρεούται να ειδοποιεί εγγράφως τον απολυόμενο εργάτη για να φροντίσει να βρει αλλού εργασία και επίσης θεσπίζεται η υποχρεωτική ασφάλιση στον νέο-ιδρυόμενο κοινωνικό φορέα (Ι.Κ.Α., όπου είναι υποχρεωτική η τμηματική εισφορά και από τον εργοδότη και τον εργαζόμενο σε ορισμένα ποσοστά και ανάλογα με την αμοιβή των εργαζομένων).

Τέλος το 1934 θεσπίζεται ο Νόμος 6059 που χορηγεί στα Ελληνικά πλοία το αποκλειστικό δικαίωμα της μεταφοράς εμπορευμάτων από ελληνικό λιμάνι σε άλλο ελληνικό λιμάνι.

Το 1928 ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος, όπου μεταβιβάστηκε το εκδοτικό προνόμιο των τραπεζογραμματίων που κατείχε η Εθνική Τράπεζα της

Ελλάδος. Αργότερα θεσπίστηκαν διάφορα μέτρα για την διαφυγή συναλλάγματος στο εξωτερικό και την κατοχή χρυσού.

Κατά την διάρκεια της χρονικής περιόδου 1932-1940 ιδρύθηκαν περίπου 600 νέα εργοστάσια στην Ελλάδα. Οι εξαγωγές την περίοδο αυτή αφορούν κυρίως γεωργικά προϊόντα, ενώ ο περιορισμός των εισαγωγών επιφέρει την μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών που σχεδόν ισοσκελίστηκε την περίοδο αυτή (1934).

Κατά την περίοδο του Β' παγκοσμίου πολέμου και του εμφυλίου πολέμου η Ελληνική οικονομία γνώρισε μεγάλη καταστροφή τόσο σε έμψυχο όσο και σε άψυχο υλικό (υπολογίζεται ότι κατά την διάρκεια της κατοχής πέθαναν πάνω από ένα εκατομμύριο Έλληνες). Οι παραγωγικές δυνατότητες της Ελληνικής οικονομίας, η γεωργική και βιομηχανική παραγωγή καθώς και ο τριτογενής τομέας υπέστησαν ανυπολόγιστες ζημιές και η δραστηριότητα τους μειώθηκε δραματικά κατά το χρονικό αυτό διάστημα.

Στις 16 Μαρτίου 1941 ο χρυσός του δημοσίου που ανερχόταν σε 610.796 ουγκιές (περίπου 17 τόνοι), μεταφέρθηκε με απόλυτη μυστικότητα στο Ηράκλειο της Κρήτης και διαδοχικά στην Σούδα, στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου και τελικά στην Πραιτόρια. Ο χρυσός αυτός (περίπου 43 εκατ. λίρες) επεστράφη στην Ελλάδα μετά από την απελευθέρωση. Κατά την διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής στην Ελλάδα, η Γερμανία επέβαλε αναγκαστικό δάνειο ύψους 3,5 δισ. δολαρίων (σε τιμές 1944). Το δάνειο αυτό μαζί με τις πολεμικές αποζημιώσεις, η Ελλάδα δικαιούται να ζητήσει από την Γερμανία μετά την ενοποίηση των δύο Γερμανιών το 1990. Ο πληθωρισμός κατά την περίοδο του Β' παγκοσμίου πολέμου αυξήθηκε κατά πέντε εκατομμύρια φορές σχετικά με αυτόν του 1941, γεγονός που έπληξε την Ελληνική οικονομία ακόμη περισσότερο. Την ίδια χρονική περίοδο η αύξηση του πληθωρισμού για τις άλλες χώρες ήταν τριπλάσια για την Γαλλία και το Βέλγιο. Για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα που προκάλεσε η μεγάλη αύξηση του πληθωρισμού καθορίστηκε το 1941 με την απελευθέρωση η ισοτιμία μιας νέας δραχμής προς 50 δισεκατομμύρια παλαιές δραχμές, καθώς επίσης και η ισοτιμία της χάρτινης λίρας προς 600 νέες δραχμές και του δολαρίου προς 150 δραχμές.

Πίνακας 1
 Η Τιμή Αγγλικής Χρυσής Λίρας σε Δραχμές

Έτος	Ιανουάριος	Δεκέμβριος
1941	1200	21000
1942	23400	150000
1943	145500	1539100
1944	3202100	1219000000
1945	3810	124400
1946	148500	136300
1947	138750	192940
1948	210700	226200
1949	228900	226500
1950	226300	226500
1951	226500	226200
1952	226500	190300

Από τον παραπάνω πίνακα μπορούμε να παρατηρήσουμε την τιμή της χρυσής Αγγλικής Λίρας κατά την χρονική περίοδο 1941-1952 για τους μήνες Ιανουάριο και Δεκέμβριο, όπου είναι εμφανής η σταδιακή μείωση της αξίας της δραχμής.

Κατά την μεταπολεμική περίοδο η επιδείνωση των μεγεθών της Ελληνικής οικονομίας επέφεραν μια μεγάλη διολίση της δραχμής σχετικά με τα ξένα νομίσματα, έτσι τον Απρίλιο του 1953 η ισοτιμία ενός δολαρίου είχε καθορισθεί με 30.000 δραχμές.

Για λόγους ψυχολογικούς και λογιστικούς η τότε κυβέρνηση αποφάσισε την αποκοπή των τριών τελευταίων μηδενικών και έτσι η νέα ισοτιμία δραχμής δολαρίου καθορίστηκε σε 1 δολάριο προς 30 δραχμές. Η αναπροσαρμογή αυτή στόχευε στην τόνωση των εξαγωγών, την μείωση των εισαγωγών και στην ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας.

Από το 1948 γίνονται ορατά τα σημάδια ανάκαμψης και ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας. Την περίοδο αυτή δίνεται έμφαση στα βασικά έργα υποδομής τόσο στον γεωργικό (εγγειοβελτιωτικά έργα), όσο και στον βιομηχανικό και τριτογενή τομέα. Στον βιομηχανικό τομέα οι κλωστοϋφαντουργικές επιχειρήσεις, οι βιομηχανίες ειδών διατροφής, οι βιομηχανίες ξύλου, δέρματος, χάρτου, ιματισμού, και οι χημικές και οικοδομικές βιομηχανίες κατέχουν την πρώτη θέση.

Μέχρι το 1970, ο πρωτογενής τομέας (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία) παίζει πρωτεβοντα ρόλο στην Ελληνική οικονομία. Από το 1974 όμως ο

γεωργικός πληθυσμός μειώθηκε σημαντικά (κατά ένα ποσοστό 5% περίπου), αλλά η γεωργική παραγωγή συνέχισε την ανοδική πορεία της λόγω της αύξησης των αρδευόμενων εκτάσεων και της αύξησης των γεωργικών μηχανημάτων.

Κατά τις δεκαετίες 1960 και 1970 τα διάφορα οικονομικά μεγέθη δείχνουν μια σημαντική αύξηση και ανάκαμψη της Ελληνικής οικονομίας. Παρατηρούμε μια σημαντική αύξηση κατά πέντε περίπου φορές του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος.

Σημαντικό ρόλο έπαιξε ο Ελληνικός εμπορικός στόλος που από 1043 πλοία που απαριθμούσε το 1960 χωρητικότητας 5.348 χιλ. κόρων, αυξήθηκε σε 3145 πλοία συνολικής χωρητικότητας 24.080 χιλ. κόρων, ενώ το 1990 σημειώθηκε μια μείωση σε 2031 πλοία συνολικής χωρητικότητας 22.526 χιλ. κόρων. Επίσης, οι εξαγωγές από 60.890 εκατ. δραχμές το 1974 αυξήθηκαν σε 1.579.967 εκατ. δρχ. το 1992 και οι εισαγωγές αντίστοιχα από 132.181 εκατ. δραχμές το 1974 αυξήθηκαν σε 3.761.230 δραχμές το 1992. Δηλαδή το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου (εξαγωγές μείον εισαγωγές) αυξήθηκε από 71291 εκατ. δραχμές το 1974 αυξήθηκε σε 2.181.263 εκατ. δραχμές το 1992. Τέλος η οικοδομική δραστηριότητα (με βάση τις άδειες οικοδόμησης) αυξήθηκε από 13.340 τ.μ. το 1961 σε 72.130 τ.μ. το 1974.

3. Τα βασικά οικονομικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας

Πρωτογενής Τομέας: Ο πρωτογενής τομέας περιλαμβάνει την γεωργία, την κτηνοτροφία, τα δάση και την αλιεία. Ο πρωτογενής τομέας σημείωσε μια χρονική βαθμιαία μείωση στην συνεισφορά του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος και επίσης στην απασχόληση του εργατικού δυναμικού (λόγω της εγκατάλειψης της γης και του φαινομένου της μετανάστευσης). Το 1992 ο πρωτογενής τομέας απασχολούσε περίπου το 25% του εργατικού δυναμικού της Ελλάδας.

Ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετώπισε η Ελληνική γεωργία ήσαν η μικρή ιδιοκτησία και ο τεμαχισμός της ιδιοκτησίας των αγροτικών εκτάσεων σε μικρά κτήματα που δεν ευνοούσε την εντατική εκμετάλλευση (περίπου το 50% των αγροτικών εκμεταλλεύσεων έχουν έκταση μικρότερη των 20 στρεμμάτων). Το μικρό ποσοστό των αρδευόμενων εκτάσεων ήταν ένας άλλος ανασταλτικός παράγοντας για την επέκταση του πρωτογενούς τομέα (το 1991 ανέρχονταν στο

33% περίπου του καλλιεργήσιμου εδάφους). Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και τα φτωχά και ορεινά εδάφη ήταν περαιτέρω παράγοντες που εμπόδισαν την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών και κατά συνέπεια την ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής.

Για την αντιμετώπιση των εμποδίων αυτών εφαρμόστηκε από την δεκαετία του 1950 το σύστημα του αναδασμού με το οποίο επιχειρήθηκε η αντικατάσταση της πολυτεμαχισμένης γης με ενιαία και συνεχή αγροτικά τεμάχια, και επίσης στα πλαίσια του αναδασμού έγινε προσπάθεια για την ανάπτυξη των εγγειοβελτιωτικών έργων, την εφαρμογή νέων τεχνολογικών μεθόδων και την εντατική και πιο αποδοτική καλλιέργεια του εδάφους.

Η όλη αυτή προσπάθεια συνετέλεσε στο να αυξηθεί η γεωργική παραγωγή, παρ' όλη την μείωση του ποσοστού συμμετοχής του γεωργικού τομέα στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, λόγω κυρίως της εγκατάλειψης της γης και της μείωσης του αγροτικού πληθυσμού. Η γεωργική παραγωγή και οι συνθήκες διαβίωσης του γεωργικού τομέα αυξήθηκαν σημαντικά από το 1950 μέχρι σήμερα. Παρ' όλα ταύτα, ο γεωργικός τομέας χαρακτηρίζεται από σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες, όπως για παράδειγμα, το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, τα φτωχά και υποβαθμισμένα εδάφη, την χαμηλή οργάνωση παραγωγής, την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, και την μικρή αποδοτικότητα.

Δευτερογενής Τομέας: Ο Δευτερογενής τομέας αποτελείται από τους κλάδους της βιομηχανίας, της ενέργειας, της ύδρευσης, των ορυχείων-λατομείων, των μεταλλευμάτων και της οικοδομής. Η βιομηχανία υπό την ευρεία έννοια περιλαμβάνει ολόκληρο τον δευτερογενή τομέα, δηλαδή την μεταποίηση, την ενέργεια, την ύδρευση, τα ορυχεία-λατομεία, τα μεταλλεύματα και τις κατασκευές. Υπό την στενή έννοια η βιομηχανία περιλαμβάνει την μεταποίηση, τις επιχειρήσεις τροφίμων, ποτού, υφαντικών υλών, χάρτου και χημικά προϊόντα.

Η δημιουργία των διαφόρων έργων υποδομής συνετέλεσε διαχρονικά στην αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής, στην αύξηση της συνεισφοράς του δευτερογενούς τομέα (βιομηχανικού τομέα) στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, καθώς επίσης και στην απασχόληση στον συγκεκριμένο τομέα.

Η Ελληνική οικονομία από γεωργική χώρα που ήταν και στηριζόταν παλαιότερα στον πρωτογενή τομέα άρχισε να μετατοπίζει το κέντρο βάρους στον δευτερογενή τομέα και στους βιομηχανικούς κλάδους παραγωγής.

Τις δεκαετίες του 1950 και 1960 εκτός από την πραγματοποίηση των μεγάλων δημοσίων επενδύσεων σε βασικά έργα υποδομής που υποβοηθήσαν την ανάπτυξη της Ελληνικής βιομηχανίας, έλαβαν μέρος και μεγάλα επενδυτικά προγράμματα σε βιομηχανικούς τομείς (και μάλιστα σε τομείς βαριάς βιομηχανίας, όπως π.χ. βιομηχανίες χάλυβος, μεταλλευμάτων και ναυπηγείων).

Παρ' όλη την προσπάθεια των διαφόρων κυβερνήσεων να τονώσουν τις βιομηχανικές επενδύσεις και τους βιομηχανικούς κλάδους μέσα από τα κίνητρα των διαφόρων αναπτυξιακών νόμων, εν τούτοις διαχρονικά υπήρξε μια μεταστροφή των επενδύσεων και των επενδυτικών σχεδίων από την βαριά βιομηχανία (π.χ. τις χημικές βιομηχανίες), προς την ελαφριά μορφή βιομηχανίας (π.χ. την βιομηχανία τροφίμων και ποτών), φαινόμενο ιδιαίτερο κατά την περίοδο των δεκαετιών 1980 και 1990. Τα πιο συνηθισμένα κίνητρα που δινόντουσαν μέσω των διαφόρων αναπτυξιακών νόμων περιλάμβαναν διάφορες φοροαπαλλαγές, διευκόλυνση δανείων, επιδοτήσεις, κ.λ.π. ανάλογα συνήθως με το ύψος και την μορφή της επένδυσης, τον χρόνο και την περιοχή της επένδυσης.

Πιο συγκεκριμένα η παραγωγή τροφίμων την τελευταία πενταετία αυξήθηκε κατά 9,5% και διαμόρφωσε τους κλάδους τροφίμων από τους σημαντικότερους κλάδους της Ελληνικής οικονομίας. Αντίθετα τις δεκαετίες 1980 και 1990 παρατηρήθηκε μια αξιοσημείωτη μείωση στην παραγωγή των μεταλλουργικών και κλωστο-υφαντουργικών προϊόντων, ενώ σταδιακά επήλθε μια βαθμιαία αποβιομηχανοποίηση από τους κλάδους βαριάς βιομηχανίας για την Ελληνική οικονομία.

Η Ελληνική αγορά των 11 εκατομμυρίων καταναλωτών είναι πολύ μικρή για να απορροφήσει τα παραγόμενα προϊόντα των μεγάλων Ελληνικών επιχειρήσεων, ενώ ταυτόχρονα τα Ελληνικά παραγόμενα προϊόντα δέχονται σκληρό ανταγωνισμό από τα ομοειδή των ξένων χωρών.

Τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετώπισε η Ελληνική βιομηχανία σχετίζονται με τον μεγάλο, αριθμό των μικρών επιχειρήσεων (δηλαδή τις επιχειρήσεις οικογενειακού μεγέθους), την αλλαγή του καθεστώτος του προστατευτισμού (μετά την τελωνειακή ένωση με την Ευρώπη) και με την επέκταση του φιλελευθερισμού του εμπορίου (ανοικτή οικονομία) και την φανερή αδυναμία των Ελληνικών μικρών επιχειρήσεων να ανταγωνισθούν συστηματικά τις μεγάλες ξένες επιχειρήσεις και να καλύψουν μέρος της διεθνούς ζήτησης, στην έλλειψη τεχνολογικής υποδομής επίσης στην έλλειψη της βασικής

και εφαρμοσμένης έρευνας και στην μη σύνδεση της πανεπιστημιακής έρευνας με την Ελληνική βιομηχανία.

Τέλος οι περισσότερες μικρές επιχειρήσεις έχουν οριοθετήσει και αποβλέπουν περισσότερο στην εσωτερική αγορά και ολιγότερο στην ανάπτυξη των εξαγωγών τους. Επίσης διακρίνονται για την χαμηλή ειδίκευση του προσωπικού των επιχειρήσεων, την υπερ-συγκέντρωση των βιομηχανιών στα μεγάλα αστικά κέντρα με αποτέλεσμα την εγκατάλειψη της υπαίθρου, (ιδιαίτερα κατά την χρονική περίοδο των πρώτων δεκαετιών 1950 και 1960), και τέλος στην έλλειψη βασικών πρώτων υλών και κεφαλαιουχικών προϊόντων (τεχνολογικού εξοπλισμού), που ήταν η βασική αιτία τις περισσότερες φορές για να αυξάνεται υπερβολικά το κόστος παραγωγής των Ελληνικών προϊόντων (παρ' όλο το φαινομενικό χαμηλό συγκριτικά κόστος εργασίας), και τελικά να γίνονται τα προϊόντα μη ανταγωνιστικά συγκριτικά με τις ξένες επιχειρήσεις.

Για την επίλυση των προβλημάτων αυτών οι διάφορες κυβερνήσεις εφάρμοσαν είτε εφαρμόζουν την εξυγίανση και την ιδιωτικοποίηση των προβληματικών επιχειρήσεων, την παροχή κινήτρων για την ανανέωση του τεχνολογικού εξοπλισμού και την δημιουργία έρευνας, την επιμόρφωση των εργαζομένων και των ανώτατων στελεχών των επιχειρήσεων, την σύνδεση της έρευνας στην βιομηχανία με τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά ινστιτούτα.

Οι μεγαλύτερες βιομηχανικές επιχειρήσεις (στην βαριά βιομηχανία) συμπεριλαμβάνουν τους ακόλουθους κλάδους: αλουμινίου, τσιμέντα, χάλυβα, νικέλιο, λιπάσματα, χημικά, πετρέλαιο, χαρτικά, και κατασκευές πλοίων ναυπηγεία.

Τριτογενής Τομέας: Ο τριτογενής τομέας περιλαμβάνει το εμπόριο, τις μεταφορές (θαλάσσιες, εναέριες, και χερσαίες), τις επικοινωνίες, την δημόσια διοίκηση, τις τράπεζες και τις ασφάλειες, την εκπαίδευση, την υγεία και τις υπόλοιπες υπηρεσίες. Διαχρονικά στην Ελληνική οικονομία παρατηρείται μία αύξηση του τριτογενούς τομέα, (των υπηρεσιών, του δημοσίου τομέα καθώς επίσης και των τραπεζών). Η συνεισφορά του τριτογενή τομέα στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν καθώς επίσης και στην απασχόληση αποδεικνύει την αύξηση του ρόλου του τριτογενή τομέα και την «στροφή» της Ελληνικής οικονομίας αρχικά από τον πρωτογενή τομέα, αργότερα στον δευτερογενή τομέα και τελικά στον τριτογενή τομέα. Μεγάλη αύξηση σημείωσαν οι μεταφορές, οι επικοινωνίες και ο τομέας των τραπεζών και των ασφαλειών (εξαιτίας κυρίως των μεγάλων

περιθωρίων κέρδους που παρουσίασαν). Εν τούτοις το μεγαλύτερο μερίδιο αύξησης του τριτογενούς τομέα οφείλεται στην ραγδαία αύξηση του δημοσίου τομέα καθώς επίσης και στην σημαντική ανάπτυξη του τουριστικού τομέα.

4. Οι εξελίξεις των οικονομικών μεγεθών στην Ελλάδα την προηγούμενη δεκαετία

Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν: Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν καλείται το σύνολο των αξιών των τελικών αγαθών και των υπηρεσιών που παράγονται σε μια εθνική οικονομία μέσα σε μία χρονική περίοδο (συνήθως ένα έτος). Όταν ο ρυθμός μεταβολής του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος είναι θετικός είτε αρνητικός είτε μηδενικός, τότε αυτό φανερώνει ότι η οικονομία της χώρας είναι σε άνοδο είτε σε ύφεση είτε σε στασιμότητα αντίστοιχα.

Ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ για την Ελληνική οικονομία ήταν 6,3% την χρονική περίοδο 1951-1958, 6,4% στην χρονική περίοδο 1959-1966, και 6,5% για την χρονική περίοδο 1967-1974. Ο ρυθμός της αύξησης αυτής μειώθηκε σημαντικά από το 1974 και έπειτα, που κυμάνθηκε την ακόλουθη χρονική περίοδο 1975-1981 σε 3,7% λόγω των γεγονότων της Κύπρου και των πετρελαϊκών κρίσεων. Την ακόλουθη δεκαετία 1980-1990 ο ρυθμός ανάπτυξης για την Ελλάδα κυμάνθηκε σε 2,2% ενώ την τελευταία πενταετία 1990-1995 διακυμάνθηκε στα χαμηλότερα επίπεδα του 1,0%.

Κατά την χρονική περίοδο των δεκαετιών 1950, 1960 και 1970 το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν σημείωσε μια αύξηση περίπου 6,9%, 7,9% και 4,4% αντίστοιχα. Δηλαδή η μέση τιμή του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος για την Ελληνική οικονομία στην χρονική περίοδο (1950-1980) ήταν 6,2%, ενώ για την ίδια χρονική περίοδο των χωρών της Ε.Ο.Κ. και του Ο.Ο.Σ.Α. ήταν 3,7% και 3,3% αντίστοιχα. Την δεκαετία όμως του 1980 ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος ήταν μονάχα 0,9% γεγονός που δείχνει την στασιμότητα της Ελληνικής οικονομίας, ενώ για την ίδια χρονική περίοδο των χωρών της Ε.Ο.Κ. και του Ο.Ο.Σ.Α. ήταν 2,1% και 2,8% αντίστοιχα.

Κατά την δεκαετία του 1980, η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης και η μείωση των επενδύσεων επιφέρουν την μείωση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος της Ελληνικής οικονομίας.

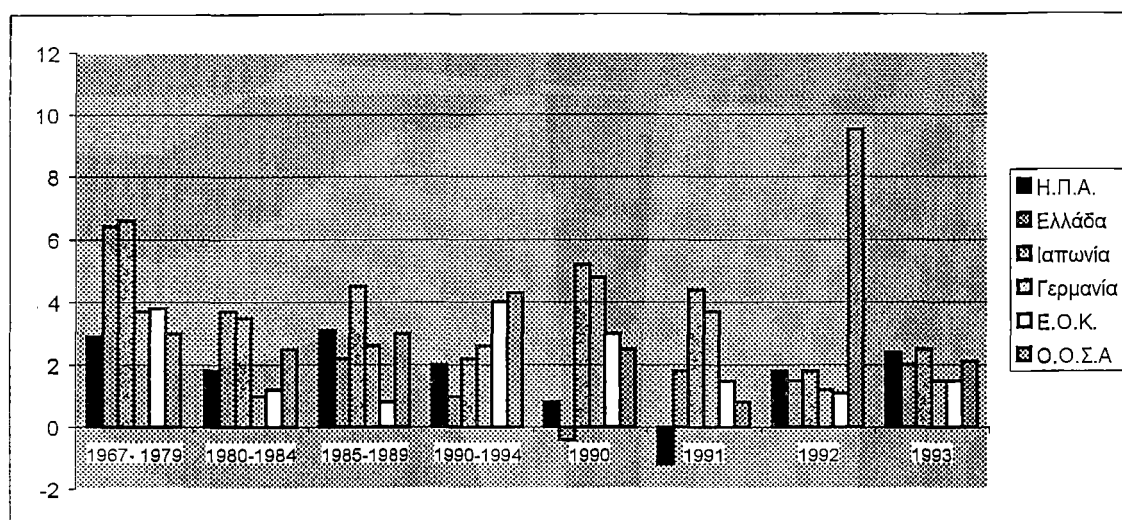
Πίνακας 2
ΑΕΠ κατά κλάδους (σε σταθερές τιμές σε δισ. δρχ.)

Τομέας	ΠΟΣΑ				ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ (σε ποσοστά %)				
	1967-79	1980-84	1985-89	1990-94	1990	1991	1992	1993	
Γεωργία	62,6	63,2	35,7	61,3	61,9	0,8	-11,9	10,1	1,0
Βιομηχανία	144,2	148,2	149,9	148,5	149,1	2,9	0,9	-0,9	0,4
Υπηρεσίες	267,3	279,8	248,1	288,6	294,9	4,9	1,5	1,6	2,2
Σύνολο	474,1	491,5	469,7	448,4	505,9	3,7	-0,4	1,8	1,5

Πίνακας 3
ΑΕΠ σε ποσοστό κατά διάφορες χώρες και οργανισμούς

Χώρες Οργανισμοί	1967- 1979	1980- 1984	1985- 1989	1990- 1994	1990	1991	1992	1993
Η.Π.Α.	2,9	1,8	3,1	2,0	0,8	-1,2	1,8	2,4
Ελλάδα	6,4	3,7	2,2	1,0	-0,4	1,8	1,5	2,0
Ιαπωνία	6,6	3,5	4,5	2,2	5,2	4,4	1,8	2,5
Γερμανία	3,7	1,0	2,6	2,6	4,8	3,7	1,2	1,5
Ε.Ο.Κ.	3,8	1,2	0,8	4,0	3,0	1,5	1,1	1,5
Ο.Ο.Σ.Α	3,0	2,5	3,0	4,3	2,5	0,8	9,5	2,1

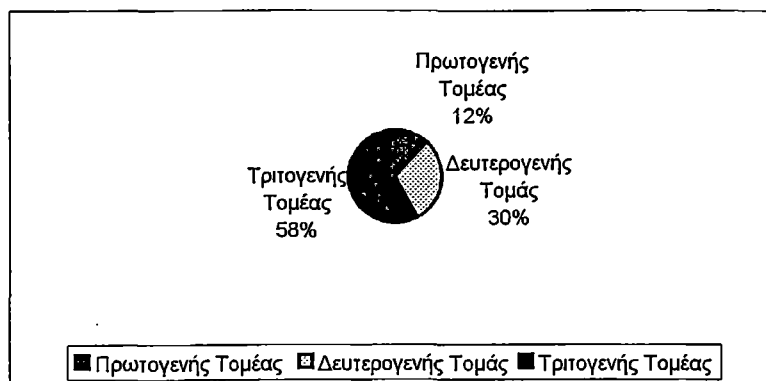
Γράφημα 1

Από τους παραπάνω πίνακες μπορούμε να παρατηρήσουμε το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν σε σταθερές τιμές και σε δισεκατομμύρια δραχμές ανά τομείς οικονομικής δραστηριότητας και συγκριτικά με τις άλλες χώρες και οργανισμούς.

Από το παρακάτω γράφημα 2 μπορούμε να δούμε την διάρθρωση του Ακαθάριστου Προϊόντος, όπως διαμορφώθηκε στους τρεις τομείς της Ελληνικής οικονομίας (πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή) από το 1991.

Γράφημα 2: Διάρθρωση ΑΕΠ κατά τομείς στην Ελλάδα

Πίνακας 4

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν & Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (δισ. δρχ.)
διάρθρωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος και απασχόλησης (%)

Τομείς	1990 Ακαθάριστο Εγχώριο προϊόν	1990(%) Απασχόληση
Πρωτογενής Τομέας	55,6	11,3
A. Γεωργία, Κτηνοτροφία	53,3	
B. Δάση, Αλιεία	2,3	
Δευτερογενής τομέας	149,7	30,5
A. Ορυχεία	9,1	1,8
B. Μεταποίηση	90,7	18,5
Επιχειρήσεις		
-Τροφίμων, Ποτού, Καπνού	20,0	
-Υφαντικές	15,0	
-Ενδυσης, Υποδήσεως	5,6	
-Ξύλου, Επίπλων	2,6	
-Χάρτου, Εκδόσεων	4,4	
-Χημικές	15,3	
-Μη-Μεταλλικών Ορυκτών	5,1	
-Βασικές Μεταλλουργικές	5,1	
-Αντικειμένων από Μέταλλο	8,4	
-Μεταφορικών Μέσων	4,6	
-Λοιπές	2,1	
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	489,7	100%
Μείον Καθαρό Εισόδημα Αλλοδαπή	3,5	
Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα	486,2	
Μείον Αποσβέσεις (Φθορές/Έξοδα)	43,9	
Καθαρό Εθνικό Εισόδημα	442,3	

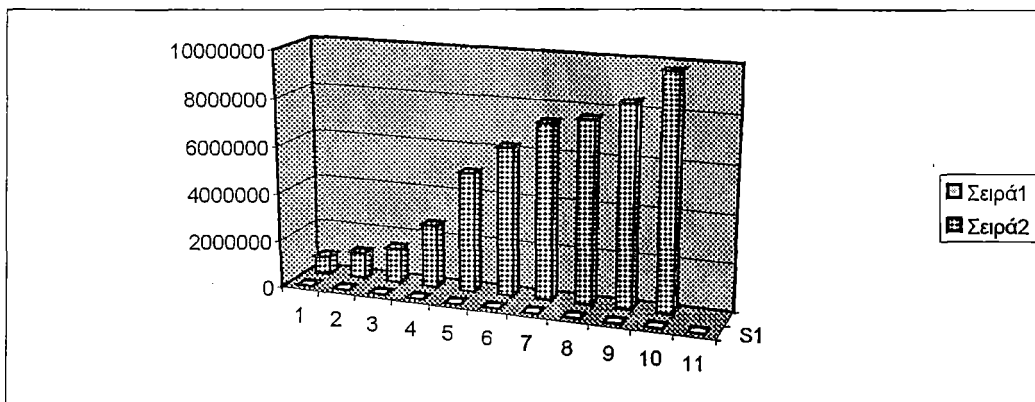
Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε την Διάρθρωση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος και του Εθνικού Εισοδήματος σε απόλυτες τιμές (δισ. δρχ.) σε ποσοστά για την απασχόληση της Ελληνικής οικονομίας κατά το 1990.

Ο ανθρώπινος παράγοντας: Ο ανθρώπινος παράγοντας αποτελεί

ένα από τα βασικά στοιχεία για την ανάπτυξη της οικονομίας μιας χώρας. Με τον όρο ανθρώπινος παράγοντας εννοούμε την σύνθεση, την δομή και την διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού, επίσης εννοούμε την διάρθρωση του μορφωτικού επιπέδου, της απασχόλησης και της ανεργίας του πληθυσμού.

Από το παρακάτω γράφημα 3 μπορούμε να παρατηρήσουμε την διαχρονική εξέλιξη της απογραφής του πληθυσμού για την Ελλάδα στην χρονική περίοδο από το 1828 μέχρι το 1991.

Γράφημα 3: Πληθυσμός Ελλάδος

Η ετήσια αύξηση του πληθυσμού στην δεκαετία 1971-1981 ήταν 100 χιλιάδες περίπου. Ο πληθυσμός της Ελλάδας ανήλθε σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1991 σε πάνω από δέκα εκατομμύρια άτομα. Όμως, συγκριτικά με το 1971 γίνεται εντονότερο το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας, όπου υπάρχει μια μείωση στο ποσοστό των νεαρών ηλικιών από 25,4% σε 18,7%, ενώ αντίστοιχα αυξήθηκε το ποσοστό των ατόμων από 65 ετών και άνω. Τα διαχρονικά συνολικά μεγέθη όσο και τα μεγέθη για τους άνδρες και τις γυναίκες που αφορούν την συνολική πληθυσμιακή αύξηση, την απασχόληση και την ανεργία μπορούμε να παρατηρήσουμε στον παρακάτω πίνακα.

Ένα άλλο στοιχείο που επέδρασε αρνητικά στην εξέλιξη των πληθυσμιακών μεγεθών στην Ελλάδα ήταν το φαινόμενο της εξωτερικής μετανάστευσης. Εξωτερική Μετανάστευση καλείται όταν η εγκατάσταση του μετανάστη βρίσκεται έξω από τα κρατικά όρια της προηγούμενης εγκατάστασης. Εσωτερική Μετανάστευση καλείται όταν η εγκατάσταση του μετανάστη βρίσκεται μέσα στα εθνικά όρια της προηγούμενης εγκατάστασης. Προσωρινή (είτε Μόνιμη) Μετανάστευση καλείται όταν ο μετανάστης πρόκειται να

παραμείνει λιγότερο (είτε περισσότερο) αντίστοιχα από ένα έτος στον τόπο της νέας εγκατάστασης.

Το μεγάλο ρεύμα της εξωτερικής μετανάστευσης προσδιορίζεται χρονικά την περίοδο των δεκαετιών 1960 και 1970. Τα βασικά αίτια της μετανάστευσης ήταν κυρίως οικονομικά αίτια (για την ανεύρεση απασχόλησης, καλύτερων συνθηκών και αμοιβών εργασίας), κοινωνικά αίτια (για την βελτίωση της ποιότητας ζωής, των συνθηκών διαβίωσης, την παροχή καλύτερων υπηρεσιών, συνθηκών εκπαίδευσης και πρόνοιας), και πολιτικά αίτια (λόγω της ρευστότητας της πολιτικής κατάστασης που επικρατούσε στην χώρα μας).

Πίνακας 5

Βασικοί δείκτες πληθυσμού-απασχόλησης και ανεργίας σε Ελλάδα

Σύνολο	1977	1985	1990	1991	1992	1993	1994
Σύνολο πληθυσμού	9309	9934	10160	10247	10322	10379	10440
Πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15-64)	5933	6506	6799	6876	640	6993	7048
Σύνολο απασχολουμένων	3262	3588	3719	3632	3685	3720	3766
Ετήσια μεταβολή στην απασχόληση (%)		1	0,7	-2,3	1,5	0,9	1,2
Ποσοστό απασχόλησης	55	55,2	54,7	52,8	53,1	53,2	53,4
Αυτοαπασχολούμενοι	14,2	36	34,8	35,2	35,4	34,7	34,4
Εργαζόμενοι με μερική απασχόληση	-	5,3	4,1	3,8	4,8	4,3	4,8
Εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου (%)	-	21,2	16,6	14,7	10,3	10,4	10,3
Απασχολούμενοι στη γεωργία (%)	33,2	28,9	23,9	22,2	21,9	21,3	20,8
Απασχολούμενοι στη βιομηχανία (%)	29,2	25,7	25,9	25,7	25,4	24,2	23,6
Απασχολούμενοι στις υπηρεσίες (%)	37,5	45,4	50,2	52,1	52,8	54,5	55,6
Ποσοστό συμμετοχής	56,1	59,3	58,4	56,8	57,7	58,2	58,6
Σύνολο ανέργων	67,2	268,5	254,7	276,3	317,5	351,5	367,3
Ποσοστό ανέργων (%)	2,1	7	6,4	7	7,9	8,6	8,9
Ποσοστό ανέργων των νέων (%)	-	21,9	21,5	22,9	25,2	26,8	27,7
Μακροχρόνια άνεργοι	-	44,4	50,1	46,3	49,5	50,5	50,5
Άνδρες: Σύνολο πληθυσμού	4558	4889	5003	5050	5091	5124	5158
Άνδρες: Πληθ. εργ/μης ηλικίας (15-64)	2900	3220	3377	3422	3459	3491	3525
Άνδρες: Σύνολο απασχολουμένων	2279	2371	2409	2406	2403	2420	2436
Άνδρες: Ετήσια μεταβολή στην απασχόληση		0,4	0,3	-0,1	-0,1	0,7	0,7
Άνδρες: Ποσοστό απασχόλησης (%)	78,6	73,6	71,3	70,3	69,5	69,3	69,1
Άνδρες: Απασχολούμενοι στη γεωργία	26,8	24,3	20,5	19,9	19,5	19,1	18,6
Άνδρες: Απασχολούμενοι στη βιομηχανία	33,9	30,4	30,5	29,9	29,7	29,2	28,8
Άνδρες: Απασχολούμενοι υπηρεσίες	39,3	45,3	49	50,2	50,8	51,7	52,6
Άνδρες: Ποσοστό συμμετοχής (%)	79,5	77,5	74,6	73,6	73,1	73,5	73,5
Άνδρες: Σύνολο ανέργων (%)	25,1	124,9	98,7	110,7	126,9	146,2	156,1
Άνδρες: Ποσοστό ανεργίας (%)	1,1	5	3,9	4,4	5	5,7	6
Άνδρες: Ποσοστό ανεργίας των νέων (%)	-	15,9	14,4	16	17,4	18,9	19,7
Γυναίκες: Σύνολο πληθυσμού	4751	5045	5157	5197	5231	5256	5282
Γυναίκες: Πληθ. εργ/μης ηλικίας (15-64)	3033	3286	3422	3454	3481	3501	3523
Γυναίκες: Σύνολο απασχολουμένων	983	1217	1310	1226	1286	1301	1330
Γυναίκες: Ετήσια μεταβολή απασχόληση (%)		2,2	1,5	-6,4	4,6	1,5	2,2

Γυναίκες: Ποσοστό απασχόλησης (%)	32,4	37	38,3	35,5	36,8	37,1	37,8
Γυναίκες: Απασχολούμενοι στη γεωργία (%)	48,1	37,9	30,3	26,7	26,3	25,3	24,8
Γυναίκες: Απασχολούμενοι βιομηχανία (%)	18,4	16,5	17,3	17,5	17,2	14,9	14,1
Γυναίκες: Απασχολούμενοι υπηρεσίες (%)	33,5	45,6	52,4	55,8	56,4	59,8	61
Γυναίκες: Ποσοστό συμμετοχής (%)	33,8	41,4	42,8	40,3	42,3	43	43,7
Γυναίκες: Σύνολο ανέργων	42,1	143,6	156	165,6	190,6	205,3	211,2
Γυναίκες: Ποσοστό ανεργίας (%)	4,1	10,6	10,8	11,8	13	13,6	13,7

Τα βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα από την εξωτερική μετανάστευση, ήταν η χώρα να απαλλαγεί από το πλεονάζον εργατικό δυναμικό και παράλληλα οι δείκτες ανεργίας να δείξουν πρόσκαιρα μια μειωτική τάση, καθώς επίσης και να υπάρξει μια μεταβίβαση κεφαλαίων στην αναπτυσσόμενη τότε Ελληνική οικονομία (με την μορφή εμβασμάτων στις οικογένειες των μεταναστών).

Εντούτοις μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα οι αρνητικές συνέπειες της εξωτερικής μετανάστευσης για την Ελληνική οικονομία ήταν μεγάλες. Οι οικονομικές συνέπειες ήταν ότι ένα μεγάλο τμήμα ενεργό του Ελληνικού πληθυσμού που στην πλειοψηφία που αποτελείτο από άτομα έως 40 ετών αναγκάστηκε να μετανάστευση για οικονομικούς και κοινωνικούς κυρίως λόγους. Η αιμορραγία αυτή των παραγωγικών δυνάμεων θα γίνει πιο φανερή τα επόμενα χρόνια (δηλαδή υπάρχει μια μη απόσβεση των εξόδων που η χώρα έχει επωμισθεί για κάθε μετανάστη και επίσης υπάρχουν διαφυγόντα οφέλη για την χώρα προέλευσης των μεταναστών, όπου κανονικά με διαφορετικές συνθήκες θα μπορούσε ο κάθε μετανάστης να παραμείνει στην χώρα του και να προσφέρει στην παραγωγική διαδικασία).

Στις κοινωνικές συνέπειες της μετανάστευσης συγκαταλέγονται η εγκατάλειψη της γης και της υπαίθρου, καθώς επίσης και η αλλοτρίωση των κοινωνικών τάξεων των μεταναστών (ιδιαίτερα με την δεύτερη και τρίτη γενεά των μεταναστών). Τέλος υπάρχουν οι δημογραφικές συνέπειες που μετέβαλλαν την δομή του πληθυσμού της χώρας τόσο από άποψη φύλου και ηλικίας με αρνητικές συνέπειες για την ανανέωση και την αύξηση του ενεργού πληθυσμού της χώρας. Παράλληλα με την εξωτερική μετανάστευση συντελέστηκε έντονα εκείνη την χρονική περίοδο και το φαινόμενο της εσωτερικής μετανάστευσης που δημιούργησε το φαινόμενο της αστικοποίησης, την ερήμωση της υπαίθρου και τον υδροκεφαλισμό των μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας.

Σύμφωνα τώρα με τα στατιστικά στοιχεία του 1990, το εργατικό δυναμικό της Ελλάδας (δηλαδή ο οικονομικός ενεργός πληθυσμός που περιλαμβάνει τόσο τους απασχολούμενους όσο και τους ανέργους), ανήλθε σε 4 εκατομμύρια άτομα (από τους οποίους 3.719.000 ήσαν οι απασχολούμενοι και 281.000 ήσαν οι άνεργοι). Σαν άνεργος θεωρείται το άτομο που επιθυμεί να εργασθεί χωρίς όμως να μπορεί να βρει κάποια απασχόληση την δεδομένη χρονική στιγμή. Τα στατιστικά στοιχεία δεν μπορούν να αποδώσουν πλήρως το μέγεθος της απασχόλησης γιατί οι διάφορες μορφές απασχόλησης δεν μπορούν να υπολογισθούν στατιστικά και κατά συνέπεια δεν μπορούν να περικλείονται στα μεγέθη της απασχόλησης. Τα στοιχεία αυτά αφορούν την αυτοαπασχόληση (που παρουσιάζεται κυρίως μεταξύ των ελεύθερων επαγγελματιών και των αγροτών), την υποαπασχόληση (όσοι εργάζονται το ήμισυ των ωρών εργασίας), την εποχιακή απασχόληση (όσοι π.χ. εργάζονται τους θερινούς μήνες), την ετεροαπασχόληση είτε την παραπασχόληση (όσοι εργάζονται παράλληλα σε διάφορα επαγγέλματα).

Το γενικό ποσοστό των ανέργων σαν σύνολο του εργατικού δυναμικού ήταν 8,3% το 1992. Όμως το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο για τους νέους με ηλικία μικρότερη των 25 ετών, (όπου η ανεργία προσεγγίζει το 24%). Επίσης παρουσιάζονται διαφορές στην σύνθεση κατά φύλο και κατά περιοχές για τους ανέργους.

Πίνακας 6
Στοιχεία Εκπαίδευσης στην Ελληνική Οικονομία (1990) (χιλιάδες)

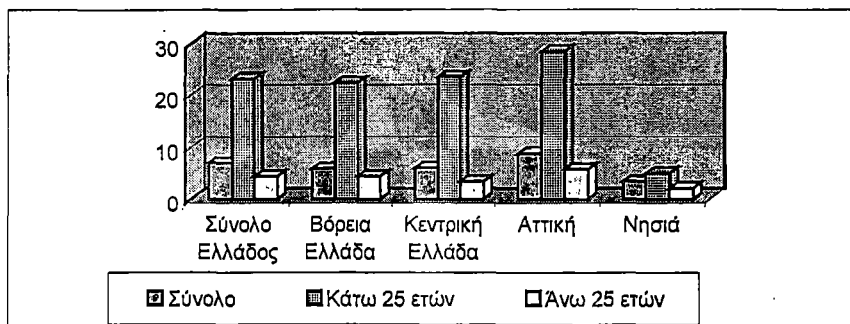
Κατηγορίες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Σύνολο των δύο φύλλων	9752,8	4722,1	5030,7
Έχουν τελειώσει ή διακόμει τις σπουδές	7766,3	3711,4	4054,9
Έχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών	21,7	16,3	5,3
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	545,4	322,7	222,7
Φοίτησαν σε Α.Ε.Ι., αλλά δεν πήραν πτυχίο	15,8	10	5,7
Πτυχιούχοι ανωτέρων σχολών	271,4	161,1	110,3
Ολοκλήρωσαν την μέση εκπαίδευση	1301,7	599,9	701,7
Έχουν τελειώσει τρεις τάξεις μέσης εκπαίδευσης	512	302	210,1
Ολοκλήρωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση	3196,2	1550,8	1645,4
Δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση	890,1	342,8	547,3
Δεν πήγαν καθόλου σχολείο	1012	405,7	606,3

Οι κύριες αιτίες - συνέπειες της ανεργίας στην Ελλάδα είναι: η ερήμωση της υπαίθρου και η συγκέντρωση του πληθυσμού στις μεγάλες πόλεις (εσωτερική μετανάστευση), η εισαγωγή νέων τεχνολογιών που μείωσε τους

εργαζομένους, η απορρόφηση υπεράριθμων υπαλλήλων στο δημόσιο, η παλιννόστηση των μεταναστών και των πολιτικών προσφύγων (δηλαδή η αντιστροφή του ρεύματος της εξωτερικής μετανάστευσης, όπου από το 1974 επέστρεψαν περίπου 200.000 Έλληνες), και τέλος η έλλειψη επαγγελματικού προσανατολισμού και η ανεπαρκής εκπαίδευση (σε ορισμένες ειδικότητες παρουσιάζεται έλλειψη και σε άλλους τομείς πλεόνασμα ειδικοτήτων).

Την ίδια χρονική περίοδο παρατηρείται μια ποιοτική αναβάθμιση του εργατικού δυναμικού της Ελλάδας. Αναφορικά το 1981 οι απόφοιτοι ανωτάτων σχολών ήσαν 7,5%, των ανωτέρων σχολών 3,4%, της μέσης και της στοιχειώδους εκπαίδευσης ήσαν 17,9% και 54,8% αντίστοιχα. Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε τα στοιχεία εκπαίδευσης για την χρονική περίοδο 1990. Η γεωγραφική κατανομή των ποσοστών ανεργίας για την χρονική περίοδο 1991 απεικονίζεται στο παρακάτω γράφημα 4.

Γράφημα 4
Πληθυσμιακή κατανομή στην Ελλάδα

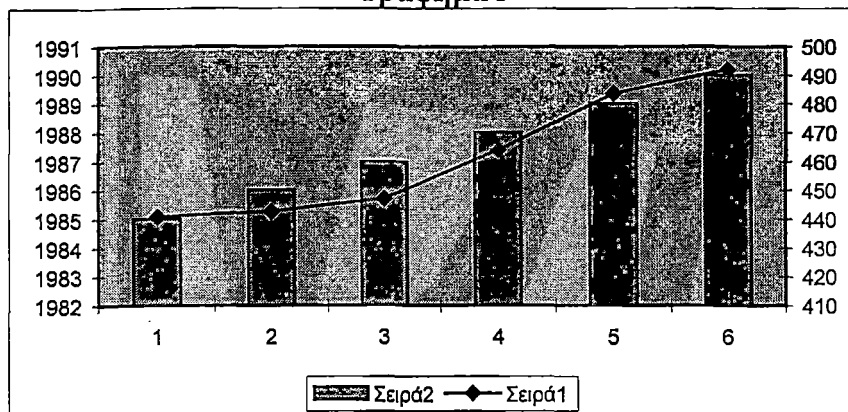
Με την άνοδος του βιοτικού επιπέδου του Ελληνικού λαού παρουσιάζεται μια αλλαγή και στην καταναλωτική συμπεριφορά του. Στην ιδιωτική κατανάλωση, οι δαπάνες για τα διαρκή αγαθά (λ.χ. οικιακές συσκευές, αυτοκίνητα) παρουσιάζουν σημαντική αύξηση συγκριτικά με τα ημιδιαρκή ή μη διαρκή αγαθά.

Την εξέλιξη των μεγεθών της συνολικής (ιδιωτικής και δημόσιας και συνολικής δημόσιας και ιδιωτικής κατανάλωσης) παρατηρούμε στους παρακάτω πίνακες τη συνολική Δημόσια και Ιδιωτική Κατανάλωση.

Πίνακας 7
Κατανάλωση (Δημόσια και Ιδιωτική) (σε σταθερές τιμές)

Κατανάλωση	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Σύνολο	441	442,6	447,1	463,9	483,7	492

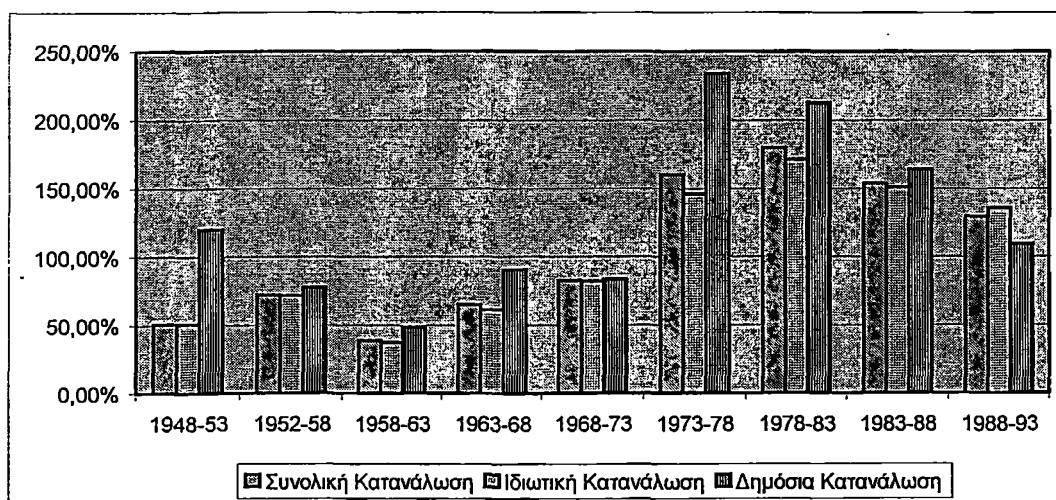
Γράφημα 5

Πίνακας 8
Μεγέθη Κατανάλωσης

	Μεταβολές κατά πενταετία		
	Συνολική Κατανάλωση	Ιδιωτική Κατανάλωση	Δημόσια Κατανάλωση
1948-53	50,8%	50,9%	120,1%
1952-58	72,4%	71,7%	77,9%
1958-63	38,5%	37,1%	48,6%
1963-68	65,1%	61,2%	90,8%
1968-73	82,4%	82,3%	83,4%
1973-78	159,8%	146,4%	233,9%
1978-83	179,5%	171,3%	212,9%
1983-88	153,8%	150,9%	164,0%
1988-93	129,7%	135,7%	109,3%

Γράφημα 6

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ, Εθνικοί λογαριασμοί της Ελλάδος, που συλλέχθηκαν για την συνολική κατανάλωση, την ιδιωτική και την δημόσια κατανάλωση καθώς και τους διάφορους κλάδους-τομείς- από το 1948-1993, παρατηρούμε τα εξής: Η ιδιωτική κατανάλωση σε τρέχουσες τιμές, παρουσιάζει μια διαχρονική αύξηση. Συγκεκριμένα η ιδιωτική κατανάλωση αυξάνεται από το 1950-1960 κατά 186,9%, από το 1960-1970 κατά 145,0%, από το 1970-1980 κατά 434,1%, και το 1980-1990 κατά 578,8%. Παρατηρούμε δηλαδή, ότι η ιδιωτική κατανάλωση την δεκαετία 1980 παρουσιάζει την μεγαλύτερη αύξηση. Συγκεκριμένα η ιδιωτική κατανάλωση την δεκαετία του 1980 αυξάνεται κατά 578,8% ενώ την δεκαετία του '60 η ιδιωτική κατανάλωση παρουσιάζει την μικρότερη αύξηση, δηλαδή 145,0%.

Η δημόσια κατανάλωση σε τρέχουσες τιμές κατά τις αντίστοιχες δεκαετίες αυξάνεται ως εξής: από το 1950-1960 κατά 207,4%, από το 1960-1970 κατά 206,7%, από το 1970-1980 κατά 642,0% και το 1980-1990 κατά 703,7%. Η δημόσια κατανάλωση λοιπόν, τις δεκαετίες του 1980 και του 1970 παρουσιάζει τις μεγαλύτερες αυξήσεις. Συγκεκριμένα την δεκαετία του 1970 αυξάνεται κατά 642,0% ενώ την δεκαετία του 1980 κατά 703,7%.

Όσον αφορά τους διάφορους κλάδους-τομείς, ιδιαίτερα αυξάνονται τα ποτά, ο καπνός, οι μεταφορές, οι επικοινωνίες και τα λοιπά αγαθά και τις υπηρεσίες. Όμως, περισσότερο αυξάνονται οι μεταφορές και οι επικοινωνίες. Συγκεκριμένα την δεκαετία 1950-1960 μεγαλύτερες αυξήσεις έχουν οι μεταφορές με 272,5% και οι επικοινωνίες με 595,6%. Την δεκαετία 1960-1970 ιδιαίτερα αυξάνονται οι ίδιοι τομείς με ποσοστά αύξησης 234,4% για τις μεταφορές και 298,1% για τις επικοινωνίες. Την δεκαετία 1970-1980 αυξάνονται πάρα πολύ τα λοιπά αγαθά και υπηρεσίες κατά 521,5% ενώ οι μεταφορές και οι επικοινωνίες κατά 735,7% και 547,0% αντίστοιχα. Την δεκαετία 1980-1990 τα ποτά και ο καπνός αυξάνονται κατά 739,1% και 923,1% αντίστοιχα, ενώ οι μεταφορές, οι επικοινωνίες και τα λοιπά αγαθά και υπηρεσίες αυξάνονται αλλά όχι τόσο πολύ.

Η συνολική κατανάλωση την δεκαετία 1950-1960 αυξάνεται κατά 189,4%, την δεκαετία 1960-1970 κατά 152,8%. Την δεκαετία 1970-1980 και την δεκαετία 1980-1990 αυξάνεται κατά 466,2% και 604,0 αντίστοιχα. Συμπερασματικά καταλήγουμε ότι η συνολική κατανάλωση αυξάνεται, και ιδιαίτερα την δεκαετία του 1980 παρατηρείται πολύ μεγάλη αύξηση σε σχέση με τις υπόλοιπες δεκαετίες, μια αύξηση κατά 604,0%. Επίσης η συνολική κατανά-

λωση την δεκαετία του 1960 παρουσιάζει την μικρότερη αύξηση, δηλαδή αυξάνεται μόνο κατά 152,8%. Αναφορικά με την συνολική ιδιωτική και την δημόσια κατανάλωση, καθώς και τους διάφορους κλάδους-τομείς σε σταθερές τιμές με έτος βάσης το 1970 παρατηρούμε τα εξής: Η ιδιωτική κατανάλωση την δεκαετία 1950-1960 αυξάνεται κατά 54,6% και την δεκαετία 1960-1970 κατά 91,8%. Την δεκαετία 1970-1980 και την δεκαετία 1980-1990 η ιδιωτική κατανάλωση αυξάνεται κατά 54,4% και 26,3% αντιστοίχα. Παρατηρούμε ότι η ιδιωτική κατανάλωση αυξάνεται πάρα πολύ την δεκαετία του '60 κατά 91,8%, ενώ την δεκαετία του 1980 έχουμε την μικρότερη αύξηση, δηλαδή 26,3%. Η δημόσια κατανάλωση τη δεκαετία 1950-1960 αυξάνεται κατά 66,1%, την δεκαετία 1960-1970 κατά 84,1% και την δεκαετία 1970-1980 κατά 82,4%.

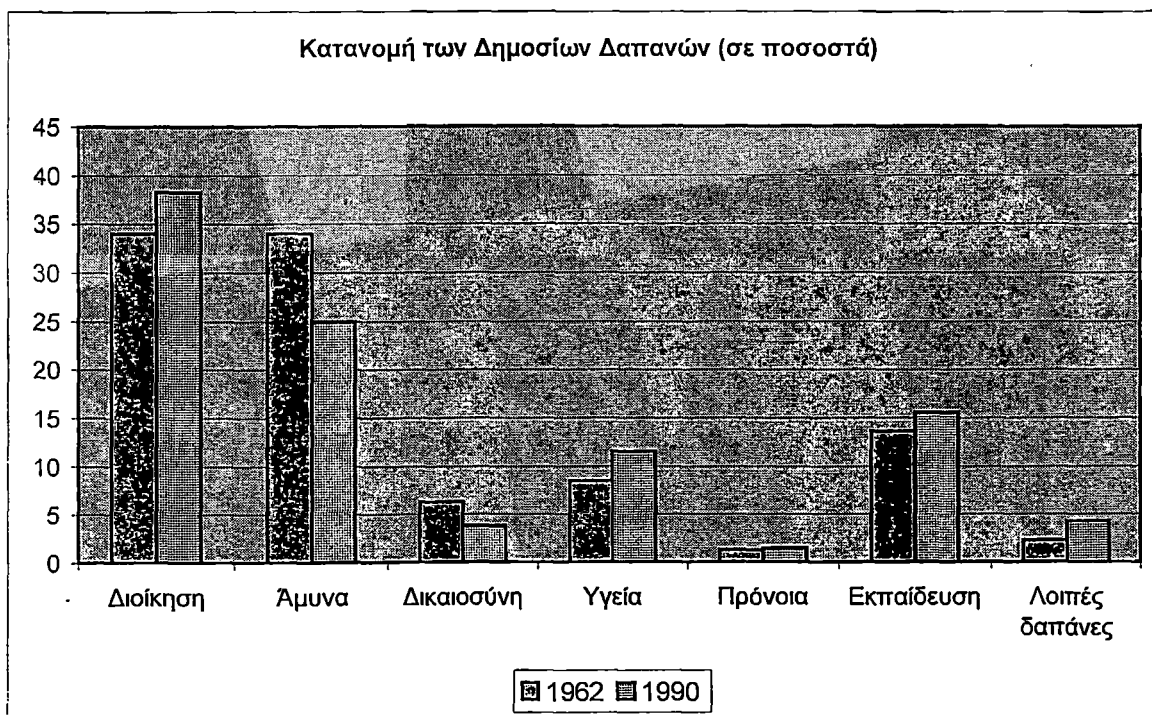
Επίσης η δημόσια κατανάλωση την δεκαετία 1980-1990 αυξάνεται με ποσοστό 33,4%. Η δημόσια κατανάλωση παρατηρούμε ότι τις δεκαετίες του 1960 και του 1970 παρουσιάζει τις μεγαλύτερες αυξήσεις ενώ την δεκαετία του 1980 παρουσιάζει τη μικρότερη αύξηση. Ιδιαίτερα όμως, αυξάνεται την δεκαετία του 1960 με ποσοστό 84,1%. Όσον αφορά τους διάφορους κλάδους-τομείς, εκείνοι που αυξάνονται ιδιαίτερα είναι η θέρμανση, ο φωτισμός, οι μεταφορές και οι επικοινωνίες. Συγκεκριμένα, την δεκαετία 1950-1960 αυξάνονται ιδιαίτερα οι επικοινωνίες με ποσοστό 283,1%, και οι μεταφορές με ποσοστό 118,9%. Την δεκαετία 1960-1970 παρατηρείται ιδιαίτερη αύξηση πάλι στους ίδιους τομείς καθώς και στον κλάδο θέρμανση-φωτισμός με ποσοστά αύξησης για τις επικοινωνίες 291,8%, για τις μεταφορές 157,0% και για την θέρμανση-φωτισμός 124,6%. Την δεκαετία 1970-1980 έχουμε πάλι μεγάλη αύξηση στις μεταφορές κατά 114,9% και στις επικοινωνίες κατά 245,3%. Αναφορικά την δεκαετία 1980-1990 αυξάνονται περισσότερο τα ποτά, οι μεταφορές και οι επικοινωνίες με ποσοστά αύξησης 58,0% για τα ποτά, 68,8% για τις μεταφορές και 56,9% για τις επικοινωνίες.

Ιδιαίτερη εντύπωση μας κάνει το γεγονός ότι την δεκαετία του 1980 παρατηρείται η κατανάλωση του κλάδου-τομέα ένδυση-υπόδηση μειώνεται κατά 15,9% (μείωση). Επίσης παρατηρούμε ότι την πενταετία 1980-1985 η κατανάλωση του κλάδου έπιπλα, είδη επιπλώσεων-οικιακός εξοπλισμός μειώνεται κατά 1,2% (μείωση), ενώ η κατανάλωση του κλάδου ένδυση-υπόδηση μειώνεται κατά 18,2% (μείωση). Για την περίοδο 1990-1993 έχουμε πάλι μείωση της κατανάλωσης στους ίδιους κλάδους-τομείς, με ποσοστά 2,6% (μείωση) για τον τομέα έπιπλα, είδη

επιπλώσεων-οικιακός εξοπλισμός και 2,7% (μείωση) για τον τομέα ένδυση-υπόδηση. Όσον αφορά την συνολική κατανάλωση παρατηρούμε ότι γενικώς αυξάνεται. Συγκεκριμένα, την δεκαετία 1950-1960 αυξάνεται κατά 56,3%, την δεκαετία 1960-1970 κατά 90,6% ενώ την δεκαετία 1970-1980 και 1980-1990 κατά 58,8% και 27,5% αντίστοιχα. Παρατηρούμε ότι την δεκαετία του 1960 η συνολική κατανάλωση παρουσιάζει την μεγαλύτερη αύξηση, δηλαδή αυξάνεται κατά 90,6%, ενώ την δεκαετία του 1980 παρουσιάζει την μικρότερη αύξηση, δηλαδή αυξάνεται μόνο κατά 27,5%.

Γενικά υπάρχει μια βαθμιαία στροφή προς την ποιοτική κατανάλωση σε όλα τα είδη. Τέλος, η δημόσια κατανάλωση αφορά τους τομείς της διοίκησης, της άμυνας, της εκπαίδευσης, της πρόνοιας, της υγείας, και της δικαιοσύνης.

Γράφημα 7

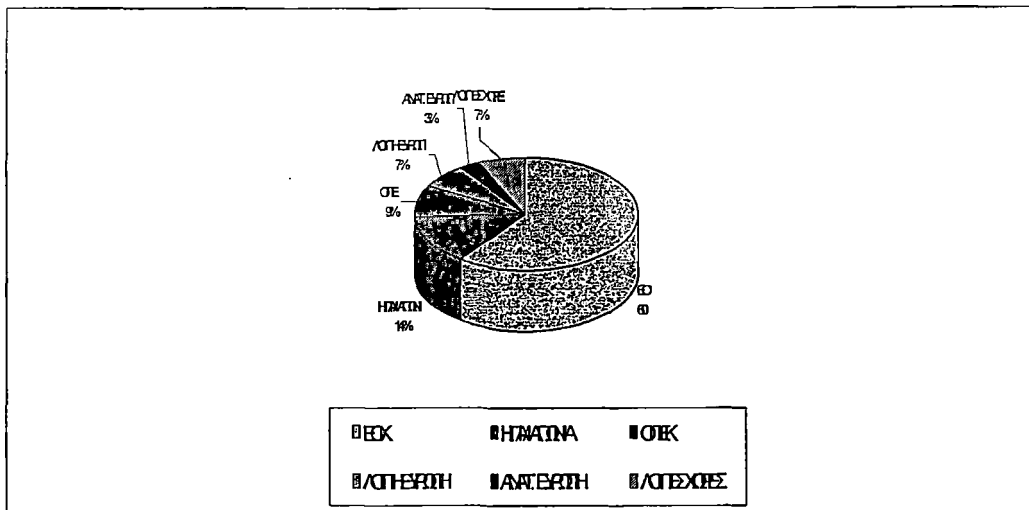
Εξαγωγές, Εισαγωγές, Συναλλαγματικές Ισοτιμίες και Ισοζύγιο: Με την διαχρονική ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας υπήρξε μια έντονη τάση για την αύξηση των εισαγωγών. Ιδιαίτερα αυτό συνέβη σε πιο έντονο ρυθμό μετά την απελευθέρωση του εμπορίου και των δασμών με την τελωνιακή ένωση με την Ευρώπη.

Οι εισαγωγές προϊόντων στις δεκαετίες του 1950, 1960 και 1970 αφορούν περισσότερο τα κεφαλαιουχικά προϊόντα (επενδυτικά προϊόντα και προϊόντα τεχνολογίας), ενώ υπάρχει μία μεταστροφή στην δεκαετία από τα μέσα του 1970 όπου αυξάνεται η τάση για περισσότερο καταναλωτικά προϊόντα (αποτελέσματα του υπέρ-καταναλωτισμού, της διαφήμισης και του μιμητικού αποτελέσματος) που υποκαθιστούν σε ένα βαθμό την παραγωγή των εγχώριων προϊόντων.

Εξετάζοντας τις μεταβολές των εισαγωγών και των εξαγωγών για την Ελληνική οικονομία, παρατηρούμε ότι τόσο οι εισαγωγές όσο και οι εξαγωγές αυξάνονται ετήσιως συνεχώς. Η αύξηση των εξαγωγών οφείλεται κυρίως στην αύξηση από τις εξαγωγές των γεωργικών προϊόντων καθώς επίσης και στην αύξηση των εξαγωγών των βιομηχανικών προϊόντων. Περίπου πάνω από το ήμισυ των εξαγωγών των γεωργικών προϊόντων κατευθύνονται προς τις χώρες μέλη της Ε.Ο.Κ., ενώ υπάρχουν περαιτέρω περιθώρια για την αύξηση των εξαγωγών των Ελληνικών γεωργικών προϊόντων προς τα κράτη μέλη της Ε.Ο.Κ. με την αναδιάρθρωση της γεωργικής παραγωγής (δηλαδή την παραγωγή γεωργικών προϊόντων που έχουν μεγαλύτερη ζήτηση στα κράτη μέλη της Ε.Ο.Κ.). Επίσης περισσότερο από το 60% από τις εξαγωγές των βιομηχανικών προϊόντων κατευθύνονται προς τα κράτη μέλη της Ε.Ο.Κ. Τις πρώτες θέσεις από τις εξαγωγές των βιομηχανικών προϊόντων καταλαμβάνουν τα καταναλωτικά είδη (όπως π.χ. κλωστο-υφαντουργικά, ενδύματα, υποδήματα, οικοδομικά προϊόντα και είδη οικιακής χρήσης).

Αντίστοιχα οι εισαγωγές παρουσιάζουν μια συνεχή αύξηση και αφορούν κυρίως τα καταναλωτικά προϊόντα (όπως π.χ. γαλακτοκομικά, δημητριακά, ποτά, πρώτες ύλες, ιατροφαρμακευτικά είδη, γεωργικά μηχανήματα και χαρτί). Την αύξηση των εισαγωγών ενισχύει η μειωμένη ανταγωνιστικότητα της εγχώριας αγροτικής και μεταποιητικής παραγωγής και η μεγάλη έκταση της παραοικονομίας.

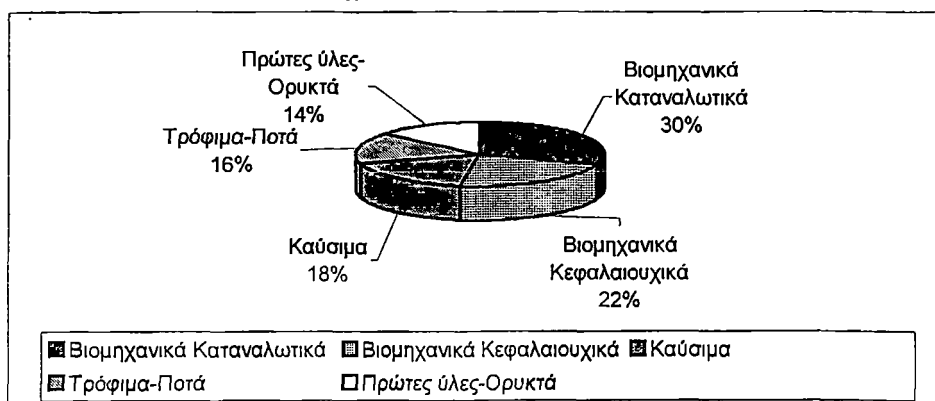
Γράφημα 8: Εξωτερικό Εμπόριο Εξαγωγές

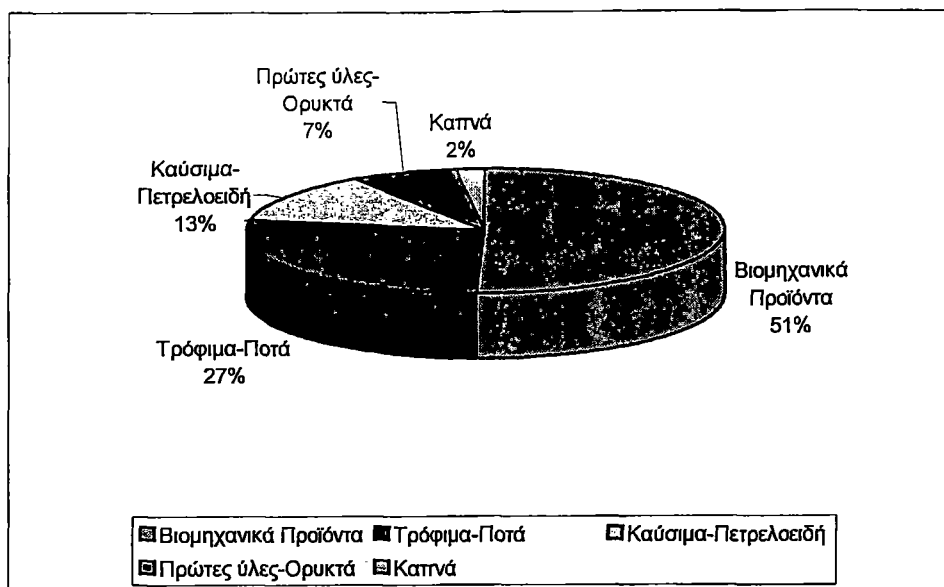
Η σχέση μεταξύ των εξαγωγών και των εισαγωγών είναι περίπου 50%-60%, (δηλαδή οι εξαγωγές καλύπτουν μονάχα το ήμισυ περίπου των εισαγωγών, ενώ το υπόλοιπο ποσό καλύπτεται από τους άδηλους πόρους που όμως και αυτοί συνεχώς μειώνονται). Πλεονάσματα εξαγωγών (έναντι των εισαγωγών) υπάρχουν μονάχα για τον καπνό, τα έλαια, ενώ τα μεγαλύτερα ελλείμματα των εξαγωγών (έναντι των εισαγωγών) υπάρχουν για τα μηχανήματα, τα βιομηχανικά είδη, τα καύσιμα, τα λιπαντικά και τα χημικά προϊόντα.

Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου την περίοδο από το 1962 μέχρι το 1972 παρουσιάζει συνεχείς αυξήσεις (με εξαίρεση την περίοδο του 1967). Η σχέση των εξαγωγών προς τις εισαγωγές κυμαίνεται την χρονική αυτή περίοδο σε ποσοστά μεταξύ 29% και 37%, (με εξαίρεση το έτος 1967 όπου το ποσοστό ανερχόταν σε 41,7%). Από το 1973 η σχέση των εξαγωγών προς τις εισαγωγές κυμαίνεται σε ποσοστά ανώτερα από 40%.

Γράφημα 9: Κατανομή Εξαγωγών

Γράφημα 10: Καταγωγή Εισαγωγών

Στα παραπάνω γραφήματα βλέπουμε τα ποσοστά συμμετοχής των διαφόρων προϊόντων στις εξαγωγές και στις εισαγωγές της Ελλάδας για το 1991. Η διάρθρωση των εισαγωγών δείχνει την εξάρτηση της χώρας σε πρώτες ύλες και βιομηχανικά προϊόντα (κεφαλαιουχικά και καταναλωτικά).

Σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ των εισαγωγών και των εξαγωγών από το 1963 μέχρι το 1972, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της στατιστικής υπηρεσίας, παρατηρούμε ότι οι ετήσιες εισαγωγές υπερβαίνουν τις ετήσιες εξαγωγές κατά 35 %-40 %. Από το 1973 μέχρι το 1992 η σχέση αυτή έφθασε το 40%-48%.

Το ισοζύγιο πληρωμών τώρα μίας χώρας καταγράφει όλες τις οικονομικές συναλλαγές στη διάρκεια μίας περιόδου, ανάμεσα στη χώρα και στον υπόλοιπο κόσμο και το ισοζύγιο κίνησης κεφαλαίων. Το ισοζύγιο κίνησης κεφαλαίων περιλαμβάνει την καθαρή κίνηση βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων κεφαλαίων των ιδιωτών και του δημοσίου και τα χρεολύσια. Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών περιλαμβάνει το ισοζύγιο αδήλων πόρων που καταγράφει τις εισαγωγές και εξαγωγές υπηρεσιών και το εμπορικό ισοζύγιο που καταγράφει τις εισαγωγές και εξαγωγές προϊόντων. Το εμπορικό ισοζύγιο (δηλαδή εξαγωγές μείον εισαγωγές) είναι συνεχώς ελλειμματικό και η αύξηση του εμπορικού ισοζυγίου (η επιδείνωση του), οφείλεται κυρίως στην αύξηση των

εισαγωγών και στην στροφή των καταναλωτών προς τα εισαγόμενα προϊόντα, (σε αυτό συνετέλεσε και η αύξηση της εισαγωγής των νέων καταλυτικών ιδιωτικών προϊόντων). Οι εξαγωγές εξαρτώνται από τη συναλλαγματική ισοτιμία και το πραγματικό εισόδημα της αλλοδαπής. Μία αύξηση της πραγματικής ισοτιμίας (πραγματική υποτίμηση), θα μειώσει τις τιμές των εγχωρίων αγαθών σε ξένο νόμισμα και συνεπώς θα αυξήσει τη ζήτηση για εξαγωγές. Αντίστοιχα, οι εισαγωγές εξαρτώνται από την πραγματική ισοτιμία και το εγχώριο πραγματικό εισόδημα. Από την άλλη πλευρά μία αύξηση του εγχωρίου πραγματικού εισοδήματος θα αυξήσει τη ζήτηση για εισαγωγές. Η εξίσωση του εμπορικού ισοζυγίου σε σταθερές τιμές εξαρτάται από τους προσδιοριστικούς παράγοντες των εισαγωγών και των εξαγωγών. Μία αύξηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας θα αυξήσει τις εξαγωγές και θα μειώσει τις εισαγωγές. Με μια πραγματική υποτιμήσει το ποσό που πληρώνει μία χώρα για κάθε μονάδα εισαγωγών θα αυξηθεί και μπορεί να αντισταθμιστεί με μείωση του όγκου τους. Το εμπορικό ισοζύγιο εξαρτάται θετικά από την ονομαστική ισοτιμία και αρνητικά από το εισόδημα.

Υπάρχει άμεση συνάφεια και συσχέτιση μεταξύ των συναλλαγματικών ισοτιμιών και του εμπορικού ισοζυγίου. Η ισοτιμία των νομισμάτων επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις εισαγωγές και τις εξαγωγές των χωρών και το αντίστροφο. Με απλά λόγια, όταν το νόμισμα μας διολισθαίνει σε σχέση με τα ξένα νομίσματα τα εισαγόμενα προϊόντα ακριβαίνουν και η ζήτηση τους όπως είναι λογικό πέφτει, αντίστοιχα τα εγχώρια προϊόντα γίνονται περισσότερο ανταγωνιστικότητα. Από την άλλη πλευρά σε μία χώρα που το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου αυξάνει η ζήτηση άρα και η τιμή των ξένων νομισμάτων μεγαλώνει.

Τα πρώτα χρόνια εφαρμογής του συστήματος των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών 1973-1979 η εξαγωγική δραστηριότητα στην Ελλάδα άφτανε σε ρυθμούς ταχύτερους από την περίοδο 1962-1972 που ίσχυαν οι σταθερές ισοτιμίες. Αντίθετα στις βιομηχανικές χώρες ο ρυθμός αύξησης παρουσιάζει διαρκή επιβράδυνση από 9% την περίοδο 1962-1972 πέφτει στο 6,5% τα χρόνια 1973-1979 και υποχωρεί στο 1,8% την τριετία 1980-1983.

Η εξαγωγική δραστηριότητα στην Ελλάδα παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις στην περίοδο 1973-1983. Στο χρονικό αυτό διάστημα ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής των εξαγωγών σε αξία και όγκο είναι 25,9% και 16%

αντίστοιχα. Το εμπορικό ισοζύγιο το 1981 παρουσίασε το υψηλότερο ποσοστό ελλείμματος μεταπολεμικά φτάνοντας το 19% του ΑΕΠ. Οι εξαγωγές είναι πάντα στην Ελλάδα κατά πολύ λιγότερες από τις εισαγωγές παρά τη συνεχή διολίσθηση της δραχμής και τις δύο υποτιμήσεις το 1983 και το 1985. Οι εισαγωγές αυξάνονται αφού αυξάνεται η ζήτηση για προϊόντα υψηλής τεχνολογίας που δεν παράγονται στη χώρα μας. Τα τελευταία χρόνια η πολιτική της σκληρής δραχμής δεν έχει μπορέσει να περιορίσει το κόστος εργασίας και να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα των Ελληνικών προϊόντων με αποτέλεσμα οι εισαγωγές να συνεχίσουν να αυξάνονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις εξαγωγές 16,8% και 9,7% το 1995 αντίστοιχα.

Την περίοδο 1967-1972 ενώ έχουμε σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες η μέση ετήσια αύξηση των εισαγωγών είναι 7% και των εξαγωγών 8% ενώ το εμπορικό ισοζύγιο μεταξύ των δύο χωρών μεταβάλλεται ετησίως κατά 16,2%. Την περίοδο 1973-1983 η ισοτιμία της δραχμής δολαρίου μεταβάλλεται κατά 10,88%, ενώ το ποσοστό μεταβολής των εξαγωγών, των εισαγωγών και του εμπορικού ισοζυγίου κυμαίνεται από 22%-28%. Την περίοδο 1984-1993 η μεταβολή των εξαγωγών είναι μεγαλύτερη από τις εισαγωγές ενώ η διαφορά ανάμεσα στις εισαγωγές και τις εξαγωγές είναι -12,09%.

Οι άδηλοι πόροι προέρχονται κυρίως από τον τουρισμό, από τα ναυτιλιακά εμβάσματα και από τα μεταναστευτικά εμβάσματα. Παρ' όλο που υπάρχει μία διαχρονική αύξηση του τουρισμού, τα ναυτιλιακά εμβάσματα και τα μεταναστευτικά εμβάσματα δείχνουν μία μείωση που προέρχεται αντίστοιχα από την αύξηση των Ελληνικών εμπορικών πλοίων που αργούν καθώς επίσης και από την μείωση του αριθμού των Ελλήνων μεταναστών που εργαζόντουσαν στην Δυτική Γερμανία. Αντίστοιχα οι άδηλες πληρωμές προέρχονται κυρίως από τον τουριστικό συνάλλαγμα που φεύγει από την Ελλάδα προς τις άλλες χώρες και τις μεταφορές.

Η διάρθρωση του Δημοσίου Τομέα και η εξέλιξη του Δημοσίου

Χρέους: Η διάρθρωση και η δραστηριότητα του δημόσιου τομέα επηρεάζει σημαντικά τα οικονομικά μεγέθη της χώρας. Σήμερα περίπου το 60% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος οφείλεται στην δραστηριότητα του δημόσιου τομέα. Η διάρθρωση του δημοσίου τομέα αποτελείται από την Κεντρική Διοίκηση, τους Δημόσιους Οργανισμούς και τις Δημόσιες Επιχειρήσεις.

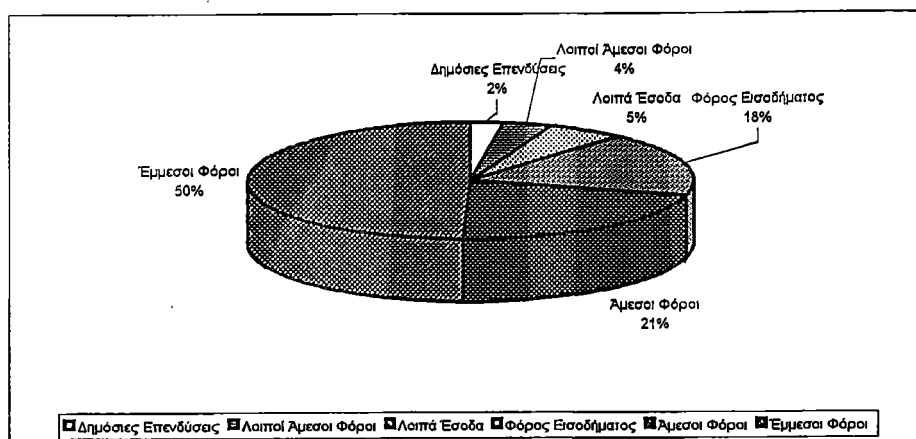
Πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των δημοσίων επιχειρήσεων (π.χ. ΟΤΕ, ΔΕΗ) και των δημοσίων οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης (π.χ. Ι.Κ.Α., ΟΓΑ). Οι δημόσιες επιχειρήσεις πρωτοεμφανίστηκαν το 1950 σε τομείς κοινής ωφέλειας, ενώ μετά την πρώτη ενεργειακή κρίση του 1973 παρουσιάστηκαν νέες μορφές δημοσίων επιχειρήσεων. Από το 1976 και έπειτα το κράτος επεκτείνει τον έλεγχό του στο τραπεζικό σύστημα και σε άλλους σημαντικούς τομείς και βιομηχανίες (όπως π.χ. τα ναυπηγεία και τα λιπάσματα).

Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον στρέφεται στην ετήσια κατάρτιση του κρατικού προϋπολογισμού και στον προϋπολογισμό των δημοσίων επενδύσεων (μέσω των οποίων εκφράζεται και η εκάστοτε κυβερνητική πολιτική).

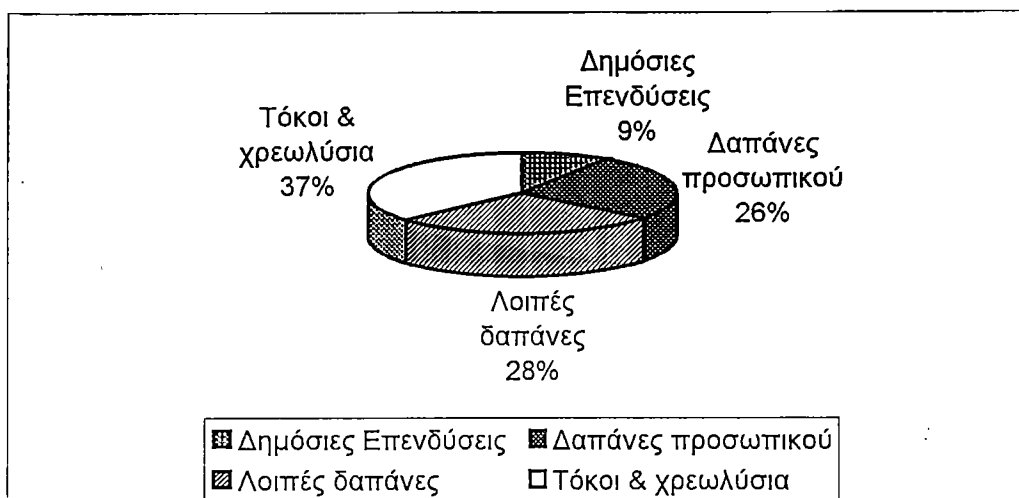
Ο κρατικός προϋπολογισμός περιέχει έσοδα που προβλέπεται να εισπράξει το κράτος μέσα σε ένα χρόνο (που βασίζονται κατά κανόνα στην φορολογία με άμεσους είτε έμμεσους φόρους), καθώς επίσης και στις δαπάνες που πρόκειται να πραγματοποιήσει. Άμεση φορολογία, καλείται η φορολογία των φυσικών είτε νομικών προσώπων (π.χ. φορολογία εισοδήματος, φορολογία περιουσίας, κ.λ.π.) και μπορεί να είναι προοδευτική είτε αναλογική στο εισόδημα (δηλαδή όσο αυξάνει το εισόδημα να αυξάνει περισσότερο και η φορολογία και άρα να είναι δικαιότερη). Έμμεση φορολογία, είναι η φορολογία που τίθεται επάνω στα καταναλωτικά αγαθά και στις υπηρεσίες και είναι προοδευτική φορολογία (μια και οι καταναλωτές των προϊόντων πληρώνουν τον ίδιο φόρο ανεξαρτήτως του εισοδήματος των). Από το 1979 εφαρμόζονται οι μέθοδοι του Προϋπολογισμού Μηδενικής Βάσης (Π.Μ.Β.) όπου καμμία απολύτως δαπάνη δεν θεωρείται σαν δεδομένη, αλλά όλες τίθενται υπό έλεγχο από απόψεως αναγκαιότητας και σκοπιμότητας και των Προγραμμάτων Αυξήσεως Παραγωγικότητας (Π.Α.Π.) για τον καλύτερο έλεγχο των δαπανών την αύξηση της παραγωγικότητας.

Το σύνολο των δαπανών είναι μεγαλύτερο του συνόλου των εσόδων, με συνέπεια την ελλειμματικότητα του προϋπολογισμού και την αύξηση του πληθωρισμού.

Γράφημα 11: Γενικού Προϋπολογισμού-Εσοδα

Γράφημα 12: Γενικού Προϋπολογισμού-Δαπάνες

Όπως παρατηρούμε από τα παραπάνω γραφήματα, στην περίπτωση της Ελλάδας για το 1991, οι Άμεσοι Φόροι αποτελούν μονάχα το 27,1% των εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού, ενώ οι Έμμεσοι Φόροι αποτελούν το 62,9% των εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού (το σύνολο των εσόδων για το 1991 ήταν 3.775 δις. δραχμές και το σύνολο των εξόδων ήταν αντίστοιχα 6.598 δις. δραχμές, γεγονός που φανερώνει την ύπαρξη και το πρόβλημα της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα).

Η πλευρά των εξόδων του κρατικού προϋπολογισμού παρουσιάζει δυσανάλογες δαπάνες, οι οποίες κατά βάση προορίζονται σε ποσοστό περίπου 60% για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους (τόκοι και χρεολύσια), ενώ αντίθετα για τις επενδυτικές δαπάνες αντιστοιχούν μονάχα το 9,3%.

Πίνακας 9:
Φορολογικά στοιχεία Ελλάδας

Έτη	Αριθμός Φορολ/μενων	Μέγιστος Δείκτης Φορολογίας	Συνολικό Δηλωθέν Εισόδημα	Συνολικό Φορολογήσιμο Εισόδημα
1979	1.437.955	60,00	367.389,70	232.986,80
1980	1.547.262	60,00	458.671,60	303.902,60
1981	1.631.199	60,00	559.382,90	347.097,00
1982	1.723.461	60,00	711.172,20	448.494,60
1983	1.805.776	60,00	911.405,30	587.471,70
1984	1.881.398	60,00	1.079.705,60	700.037,50
1985	1.989.433	63,00	1.353.448,10	963.491,00
1986	2.102.428	63,00	1.785.242,30	1.274.932,20
1987	2.176.204	63,00	2.054.427,40	1.442.731,50
1988	2.324.268	63,00	2.398.188,40	1.668.325,30
1989	2.405.769	50,00	2.946.831,20	2.949.886,60
1990	2.521.529	50,00	3.675.239,70	3.679.022,10
1991	2.655.446	50,00	4.594.478,50	4.655.951,30
1992	2.904.160	50,00	5.627.573,30	5.701.620,70
1993	3.096.390	40,00	6.473.248,80	6.745.544,50
1994	3.218.723	40,00	7.435.624,90	7.738.152,10

Πίνακας 10
Βασικά Μεγέθη Ελληνικού Κρατικού Προϋπολογισμού (εκ δρχ.)

Έτος	Έσοδα από Ελληνικές Πηγές	Σύνολο Δαπανών
1964	25.488	29.825
1965	29.469	33.923
1966	34.995	39.039
1967	40.303	45.630
1968	45.645	52.112
1969	51.198	58.570
1970	56.584	65.126
1971	62.001	72.245
1972	72.444	87.063
1973	87.606	104.907
1974	105.411	129.370
1975	138.320	170.496
1976	174.634	212.224
1977	210.334	255.118
1978	249.202	300.617
1979	314.456	380.061
1980	359.077	436.505
1981	423.747	625.289
1982	590.447	787.222
1983	735.907	1.052.565
1984	933.514	1.337.256
1985	1.114.413	1.775.136
1986	1.464.867	2.139.581
1987	1.727.995	2.683.643
1988	1.935.990	3.189.060
1989	2.887.980	5.144.209
1990	2.887.980	5.144.209

Το δημόσιο χρέος του ευρύτερου δημόσιου τομέα αυξήθηκε από 11,8% το 1960 σε 28,9% το 1980 και εκτινάχθηκε κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαπενταετίας, φθάνοντας το 1994 σε 114,0%. Ο υψηλός δανεισμός του δημόσιου ωθεί τα επιτόκια προς τα άνω εκτοπίζοντας τις ιδιωτικές επενδύσεις, αφού αυξάνει το κόστος του χρήματος. Η διόγκωση των πληθωριστικών προσδοκιών εν συνεχεία, ενισχύει την αβεβαιότητα για την πραγματική αξία των μελλοντικών αποδόσεων και αποθαρρύνει την ανάληψη επενδυτικών σχεδίων. Επιπλέον, το μεγαλύτερο τμήμα των ελλειμμάτων είναι καταναλωτικής φύσεως και αφορά κυρίως μισθούς, συντάξεις και επιχορηγήσεις. Το Δημόσιο χρέος διακρίνεται σε εξωτερικό δημόσιο χρέος και σε εσωτερικό δημόσιο χρέος. Το Δημόσιο χρέος της Ελλάδας παρουσιάζει μια συνεχή αύξηση τα τελευταία 16 χρόνια (με εξαίρεση την περίοδο του σταθεροποιητικού προγράμματος το 1988).

Όπως είναι γνωστό οι δημόσιες δαπάνες είναι ανελαστικές δηλ. είναι απαραίτητες για τον κοινωνικό έλεγχο ενώ ο δημόσιος τομέας παρουσιάζει οικονομική παραγωγικότητα. Έχοντας υπόψη μας την παραπάνω διαπίστωση συνάρτηση με τις προσπάθειες που γίνονται από τις οικονομικές αρχές για την καταπολέμηση της δημοσιονομικής κρίσεως, καταλαβαίνουμε ότι είναι αναγκαίο οι δημόσιες δαπάνες να καλύπτονται με υγιείς πόρους. Πολλοί είναι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την αύξηση των φορολογικών εσόδων μέσω της πάταξης φοροδιαφυγής.

Παρόλα αυτά, τα τελευταία έτη της δεκαετίας του '90 παρατηρείται μία αύξηση των συνολικών δαπανών καθώς και δημοσίων υπαλλήλων, χωρίς όμως αυτή να ακολουθείται από την αντίστοιχη βελτίωση τόσο της ποσότητας όσο και της ποιότητας των δημοσίων υπηρεσιών. Σύμφωνα με μία έρευνα της ΕΣΥΕ το συνολικό ποσό δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού κατανέμεται ως εξής: α) 80% δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού, β) 11% δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων και γ) 9% ΕΛΕΓΕΠ.

Από τα δεδομένα αυτά και παίρνοντας υπόψη μας την ανάγκη για οικονομική ανάπτυξη μέσω της αύξησης των επενδύσεων, συμπεραίνουμε ότι η διανομή του συνολικού ποσού των δαπανών δεν είναι απόλυτα ικανοποιητική.

Από τον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε την εξέλιξη του εσωτερικού και εξωτερικού δημόσιου χρέους για την Ελληνική οικονομία.

Πίνακας 11: Εσωτερικό και εξωτερικό δημόσιο χρέος

Έτος	Εσωτερικό Τράπεζα Ελλάδος	Δημόσιο Χρέος Έντοκα Γραμμάτια	Ομολογιακά Δάνεια	Εξωτερικό Δημόσιο Χρέος	Γενικό Σύνολο
1981	181	300	27	163	671
1982	305	357	30	234	926
1983	309	541	30	387	1.267
1984	463	748	48	623	1.882
1985	465	1.120	59	1.027	2.671
1986	465	1.388	88	1.287	3.228
1987	497	1.869	207	1.471	4.044
1988	495	2.828	379	1.679	5.382
1989	497	3.503	828	1.871	6.699
1990	483	4.832	1.986	2.078	9.379
1991	472	4.974	4.121	2.766	12.333
1992	461	5.600	6.109	3.138	15.308

Το εσωτερικό δημόσιο χρέος καλύπτεται από την Τράπεζα της Ελλάδας, από τα έντοκα γραμμάτια και από τα ομόλογα του Δημοσίου. Το εξωτερικό δημόσιο χρέος της Ελλάδας ενώ το 1974 ήταν 1.585 εκ. δολάρια, το 1992 έφθασε τα 22 δισ. δολάρια (δηλαδή δωδεκαπλασιάστηκε).

Τα ομολογιακά δάνεια το 1992 υπερέβησαν τα έντοκα γραμμάτια γιατί προσέφεραν καλύτερους όρους. Επίσης το κράτος προτιμά να δανειζεται από Ελληνικές πηγές παρά από το εξωτερικό. Όμως ο δανεισμός που έγινε την τελευταία δεκαετία χρησιμοποιήθηκε περισσότερο για καταναλωτικούς σκοπούς και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, παρά για επενδυτικούς σκοπούς. Για τον λόγο αυτό η Ελλάδα αντιμετώπισε προβλήματα στην συνέχιση του εξωτερικού δανεισμού και αναγκάστηκε να καταφύγει στον δανεισμό από την Ε.Ο.Κ.

Ένα μεγάλο τμήμα του δανεισμού της Ελλάδας πηγαίνει αφ' ενός για την εξόφληση των χρεών που ήδη υπάρχουν, καθώς επίσης και για την κάλυψη των δημοσίων ελλειμμάτων (συμπεριλαμβανομένων των δημοσίων επιχειρήσεων και για την πληρωμή των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων), και γενικά κατευθύνονται σε σκοπούς μη-παραγωγικούς και μη-αναπτυξιακούς (όπου δημιουργείται πλέον ένας «φαύλος κύκλος υπανάπτυξης»).

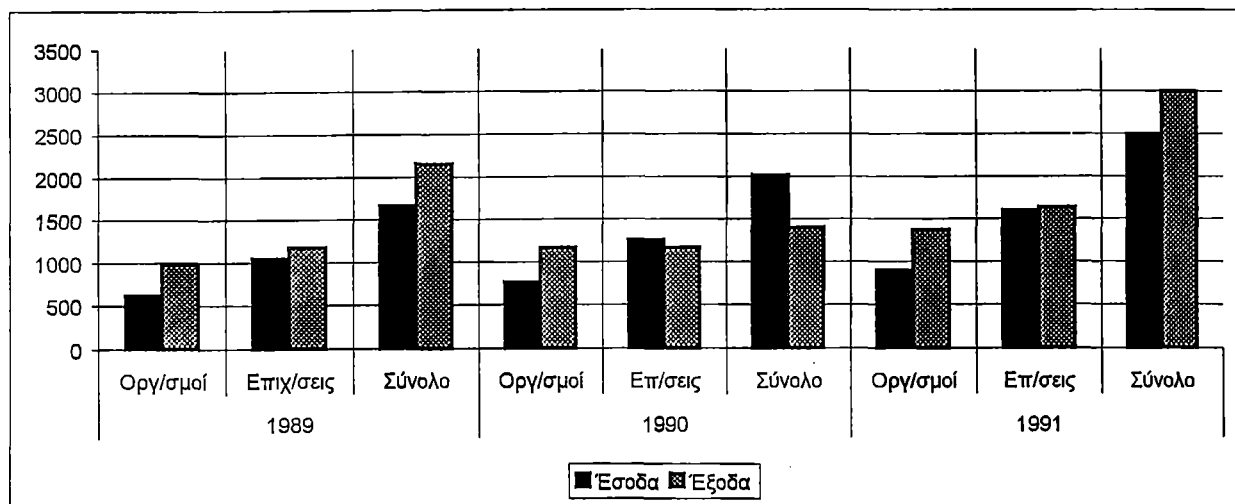
Μια από τις κύριες αιτίες του δανεισμού είναι και τα ελλείμματα των ΔΕΚΟ (Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών) που το 1991 ανέρχονταν σε 502 δισεκατομμύρια δραχμές, όπως παρατηρούμε από τον παρακάτω πίνακα. Με τον όρο έλλειμμα εννοούμε την διαφορά εσόδων μείον εξόδων.

Πίνακας 12

Ελλείμματα δημοσίων οργανισμών & επιχ/ων (τρέχ. τιμές διο. δρχ.)

	1989			1990			1991		
	Οργ/σμοί	Επιχ/σεις	Σύνολο	Οργ/σμοί	Επι/σεις	Σύνολο	Οργ/σμοί	Επι/σεις	Σύνολο
Εσοδα	615	1.043	1.658	762	1.253	2.015	896	1.595	2.491
Εξοδα	981	1.170	2.151	1.167	1.167	1.396	1.364	1.629	2.993

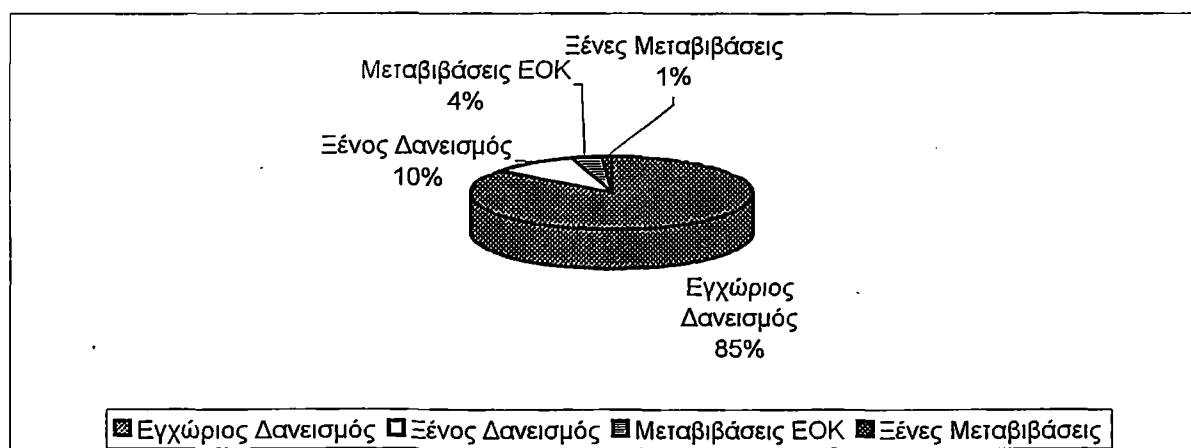
Γράφημα 13

Στο παρακάτω σχήμα απεικονίζεται η ποσοστιαία κάλυψη του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού για το 1990.

Γράφημα 14:

Τρόπο κάλυψης ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού

Το εισόδημα της Ελληνικής πολιτείας από ιδιωτικοποιήσεις ήταν αντίστοιχα μόλις 3% του κοινού προϋπολογισμού το 1992, 0,5% το 1993, 0,2% το

1994 και 0,3% το 1995. Σε πολλές περιπτώσεις οι αδυναμίες για την «εξυγίανση και την ιδιωτικοποίηση των ΔΕΚΟ» αποτέλεσαν επιπρόσθετο λογαριασμό για τους Έλληνες φορολογούμενους.

Ο δανεισμός της Ελληνικής οικονομίας θα ήταν πολύ μεγαλύτερος εάν δεν είχαμε για όλα αυτά τα χρόνια την εισαγωγή κεφαλαίων από το εξωτερικό, με αποκορύφωμα την εισαγωγή 2,8 δισ. δολαρίων το 1990.

4.1. Συμπεράσματα

Συμπερασματικά για όσα ανωτέρω αναφέρουμε μπορούμε να συνοψίσουμε τα εξής συμπεράσματα για εξέλιξη και τα κυριότερα προβλήματα των σημαντικότερων τομέων και μεγεθών της Ελληνικής οικονομίας την περασμένη δεκαετία

Αρχικά η **αγροτική οικονομία** που περιλαμβάνει την γεωργία, κτηνοτροφία και αλιεία απασχολεί ένα σημαντικό τμήμα του ενεργού πληθυσμού και τροφοδοτεί άλλους τομείς και τα αστικά κέντρα με ανθρώπινο δυναμικό και πρώτες ύλες, ενώ οι εξαγωγές των γεωργικών προϊόντων καλύπτουν το 1/3 του εισαγόμενου συναλλάγματος.

Τα μεγάλα μειονεκτήματα της γεωργίας είναι η χαμηλή παραγωγικότητα, τα φτωχά ορεινά εδάφη, ο μικρός κλήρος (π.χ. το μέσο μέγεθος γης ανά αγροτική εκμετάλλευση είναι 37 στρέμματα, ενώ στα κράτη της Ε.Ο.Κ. είναι 168 στρέμματα), η σύνθεση του αγροτικού πληθυσμού και το μικρό σχετικά μορφωτικό επίπεδο (όπου το ποσοστό των νέων ολοένα και μειώνεται και μεγαλώνει το ποσοστό των μεγάλων ηλικιών, έτσι το 1951 οι αγρότες με ηλικία μικρότερη των 29 ετών ήσαν το 57% του συνολικού αγροτικού πληθυσμού, το 1981 έφθασαν το 41%), η έλλειψη μεγάλων βασικών έργων υποδομής (όπως π.χ. εγχειοβελτιωτικών έργων), καθώς επίσης και η εφαρμογή συστημάτων παλαιάς τεχνολογίας και η έλλειψη σύγχρονων τεχνολογικών μεθόδων.

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών οι εκάστοτε κυβερνήσεις εφάρμοσαν το σύστημα του αναδασμού με σκοπό την αντικατάσταση των μικρών κλήρων με μεγαλύτερους κλήρους, την αύξηση των εγχειοβελτιωτικών έργων, την εφαρμογή νέων και πιο σύγχρονων τεχνολογικών μεθόδων καθώς επίσης και την μείωση του κόστους παραγωγής. Αναδασμός

καλείται το σύστημα της αντικατάστασης της πολυτεμαχισμένης και διασκορπισμένης αγροτικής γης με συνεχές και ενιαίο αγροτικό τεμάχιο.

Η μεταποίηση στην Ελλάδα την δεκαετία του 1950 περιελάμβανε μικρές βιομηχανίες, (με ειδίκευση στην παραγωγή καταναλωτικών προϊόντων, όπως λ.χ. τρόφιμα, ποτά, καπνά και υφαντικά) με μικρά κεφάλαια, χαμηλή παραγωγικότητα και μικρό κύκλο εργασιών. Στην δεκαετία του 1960 ιδρύθηκαν νέες μεγάλες επιχειρήσεις, ενώ πολλές από τις μικρές βιοτεχνίες συγκεντρώθηκαν και δημιούργησαν μεγάλες μεταποιητικές και βιομηχανικές μονάδες. Παράλληλα αυτή την περίοδο εμφανίζεται η βαριά βιομηχανία με την ίδρυση των Ελληνικών ναυπηγείων, της βιομηχανίας αλουμινίου, της βιομηχανίας λιπασμάτων, της χαλυβουργικής και των Ελληνικών διυλιστηρίων, με προορισμό να καλύψουν την εσωτερική κατανάλωση αλλά και να αυξήσουν τις εξαγωγές. Στην δεκαετία του 1970 ιδρύθηκαν άλλες μεγάλες βιομηχανίες χημικών προϊόντων, υφαντικών υλών, και κατασκευής μηχανών. Στην δεκαετία του 1980 υπήρξε μια στροφή προς τα καταναλωτικά βιομηχανοποιημένα προϊόντα, τις βιομηχανίες τροφίμων, ποτών και των κλωστο-υφαντουργικών προϊόντων.

Τα μεγαλύτερα προβλήματα για την Ελληνική Βιομηχανία και Βιοτεχνία προέκυψαν με την εγκατάλειψη του συστήματος του προστατευτισμού, την έλλειψη βασικών έργων υποδομής, την μικρή εσωτερική αγορά που απευθύνονται και κατά συνέπεια την μικρή ζήτηση, την έλλειψη νέων τεχνολογικών μεθόδων, την υποτυπώδη σύνδεση της έρευνας μεταξύ των πανεπιστημίων και των ερευνητικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων, την έλλειψη των μεγάλων επιχειρήσεων και τον μικρό ανταγωνισμό σχετικά με τις ξένες επιχειρήσεις, το μικρό μέγεθος της εσωτερικής αγοράς και κατά συνέπεια της μικρής ζήτησης, το ακριβό κόστος παραγωγής (δηλαδή των πρώτων υλών, των εργοδοτικών εισφορών, και των εισαγόμενων μηχανημάτων), την αποβιομηχανοποίηση που παρατηρείται την τελευταία δεκαετία (με τον προσανατολισμό σε νέα καταναλωτικά προϊόντα, την αύξηση των εισαγομένων και την μείωση των εγχώριων παραγομένων προϊόντων).

Το καθεστώς του προστατευτισμού ίσχυε μέχρι την τελωνειακή ένωση της Ελλάδας με την Ε.Ο.Κ., και αφορούσε κυρίως την αύξηση της τιμής των εισαγόμενων προϊόντων με την επιβάρυνση διαφόρων δασμών και φόρων, την πριμοδότηση των εξαγομένων Ελληνικών προϊόντων, και γενικά την προτίμηση των Ελληνικών προϊόντων σε διαγωνισμούς και σε πλειστηριασμούς, ακόμη και

εάν η τιμή των Ελληνικών προϊόντων υπερέβαινε αυτή των εισαγομένων κατά 5%. Σκοπός του προστατευτισμού ήταν να βοηθηθούν οι Ελληνικές βιομηχανίες, τα Ελληνικά παραγόμενα προϊόντα και οι Ελληνικές εξαγωγές. Για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα αυτά οι εκάστοτε κυβερνήσεις υιοθέτησαν διάφορα αναπτυξιακά προγράμματα για την αύξηση των δημοσίων επενδύσεων και την προσέλκυση των ξένων άμεσων ιδιωτικών επενδύσεων.

Στον **τριτογενή τομέα**, τα κυριότερα προβλήματα είναι η υπερδιόγκωση του δημόσιου τομέα και της αύξησης των απασχολουμένων δημοσίων υπαλλήλων, καθώς επίσης και η μείωση της παραγωγικότητας του δημοσίου τομέα. Για την επίλυση των προβλημάτων αυτών προωθήθηκε η μείωση των δραστηριοτήτων του δημοσίου τομέα, ο εκσυγχρονισμός και η αποκέντρωση του και τέλος η ιδιωτικοποίηση αρκετών τμημάτων και υπηρεσιών. Επίσης προωθήθηκαν η αύξηση των υπηρεσιών του ιδιωτικού τομέα (όπως π.χ. των, τραπεζών και ασφαλειών).

Από τις υπηρεσίες του τριτογενή τομέα ένα σημαντικό τμήμα για την Ελληνική οικονομία είναι η **ναυτιλία**. Η εμπορική ναυτιλία αποτελεί την δεύτερη μετά από τις εξαγωγές συναλλαγματοφόρα πηγή για την Ελληνική οικονομία. Το 1982 απασχολούσε η ναυτιλία πάνω από 110.000 χιλιάδες Έλληνες και το ναυτιλιακό συνάλλαγμα ανέρχονταν πάνω από 1,5 δισεκατομμύρια δολάρια. Την δεκαετία του 1980 υπήρξε μία μείωση στον αριθμό των εμπορικών πλοίων με Ελληνική σημαία (και αντίστοιχα στην συνολική χωρητικότητα των πλοίων). Ο διεθνής ανταγωνισμός καθώς επίσης και ο διεθνής χαρακτήρας της εμπορικής ναυτιλίας αποτελούν τα μεγαλύτερα εμπόδια για την ανάπτυξη της Ελληνικής ναυτιλίας.

Ο **τουρισμός** κατέχει την τρίτη θέση στην εισαγωγή συναλλάγματος μετά από τις εξαγωγές και την εμπορική ναυτιλία. Η ποιότητα προσφοράς των υπηρεσιών στον τουρισμό εξαρτάται από την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη που έχει η χώρα υποδοχής.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 οι χρονολογικές ενδείξεις έδειχναν καθαρά και πέρα από κάθε αμφιβολία ότι η Ελληνική οικονομία βρισκόταν σε βαθιά κρίση. Τα κύρια χαρακτηριστικά της κρίσης ήταν μεταξύ των άλλων τα ακόλουθα:

- Παρατεταμένη συνύπαρξη υψηλού πληθωρισμού και χαμηλού ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης.

- Μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα.
- Υψηλά τρέχοντα ελλείμματα στο ισοζύγιο των διεθνών πληρωμών.
- Στασιμότητα στην βιομηχανική παραγωγή και στις επενδύσεις γενικότερα.

Η πολιτική των δημοσίων δαπανών ευνοούσε την ταχύρυθμη επέκταση του δημόσιου τομέα, την αναδιάρθρωση των δημοσίων δαπανών υπέρ των καταναλωτικών τρεχουσών δαπανών, τη μείωση για αποταμίευση του δημοσίου, και την αλλαγή της σύνθεσης των δημοσίων επενδύσεων σε βάρος των έργων υποδομής. Ο δημόσιος τομέας διογκώθηκε περισσότερο με κρατικοποιήσεις μεγάλων επιχειρήσεων, όπως η Ολυμπιακή, τα Ναυπηγεία Σκαραμαγκά, τα Διυλιστήρια Ασπροπύργου, τον Ηλεκτρικό Σιδηρόδρομο και την Εμπορική Τράπεζα.

Πολλές από τις προηγούμενες αδυναμίες της Ελληνικής οικονομίας είχαν αρνητικές επιπτώσεις στο ισοζύγιο πληρωμών και ιδιαίτερα στο εμπορικό ισοζύγιο, όπου η δυνατότητα αύξησης των εξαγωγών ήταν περιορισμένη. Η ελλειμματικότητα του εμπορικού ισοζυγίου οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αδυναμία αύξησης των εξαγωγών και υποκατάστασης των εισαγωγών με εγχώρια προϊόντα.

Η μεταφορά πόρων από τον ιδιωτικό τομέα προς τον δημόσιο, και η διάθεση τους στη συνέχεια για καταναλωτικούς σκοπούς, είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της συνολική αποταμίευσης και επένδυσης. Η αδυναμία αύξησης των φορολογικών εσόδων σε αναλογία με τις δαπάνες, είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία μεγάλων ελλειμμάτων, που για να χρηματοδοτηθούν το κράτος αύξανε την προσφορά χρήματος, δημιουργώντας έτσι τεράστιες πληθωριστικές πιέσεις. Η συμπίεση των πληθωριστικών πιέσεων γινόταν με αυστηρούς ελέγχους τιμών, ιδίως στα γεωργικά προϊόντα, όταν οι διεθνείς τιμές σε είδη διατροφής ανέβαιναν και ήταν περίπου διπλάσιες από τις εσωτερικές με αποτέλεσμα τη μείωση της παραγωγής καθώς και την επιπλέον ένταση των πληθωριστικών πιέσεων.

Οι εξελίξεις αυτές εντάθηκαν και κορυφώθηκαν στη δεκαετία του 1980 - ειδικότερα από τα μέσα και μετά το 1985,-σημειώνοντας απογοητευτικές επιδόσεις. Ο μέσος όρος του ετησίου ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ ήταν στην Ελλάδα περίπου 1,6% κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1980. Την ίδια

περίοδο ο μέσος ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ στις χώρες της Κοινότητας ήταν 2,17%, ενώ στο σύνολο του ΟΟΣΑ ήταν 2,8%. Το ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν στην Ελλάδα -5,5% περίπου, ενώ στην Κοινότητα ήταν 0,1% και στον ΟΟΣΑ -0,7%, Τέλος, η μέση ετήσια αύξηση των ελληνικών ιδιωτικών παγίων επενδύσεων (χωρίς κατοικίες), ήταν 0,69% ενώ στην Κοινότητα και στον ΟΟΣΑ ήταν 3,8% και 4,3% αντίστοιχα.

Οι κυβερνήσεις προσπαθώντας να συγκρατήσουν τις δυσμενείς αυτές εξελίξεις, οι οποίες μάλιστα επιδίνονταν με ραγδαίους ρυθμούς, ανέλαβε τη δημιουργία και εφαρμογή ενός διετούς σταθεροποιητικού προγράμματος, το οποίο θα σταθεροποιούσε την Ελληνική Οικονομία. Το σταθεροποιητικό πρόγραμμα περιλάμβανε συνοπτικά τα εξής παρακάτω μέτρα: τροποποίηση της Αυτόματης Τιμαριθμικής Αναπροσαρμογής και μείωση των πραγματικών μισθών και το ανά μονάδα κόστος εργασίας, μείωση της προσφοράς χρήματος και μείωση των αναγκών χρηματοδότησης του δημοσίου τομέα. Αναστολή των προσλήψεων στο δημόσιο, έκτακτο φόρο πάνω στα κέρδη, τα ενοίκια και τα εισοδήματα από ελεύθερα επαγγέλματα, αύξηση των τιμών των δημοσίων επιχειρήσεων και τέλος, εκκαθάριση και άμεση εξυγίανση των προβληματικών επιχειρήσεων.

Οι βασικότεροι στόχοι αφορούσαν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας, ώστε να μειωθούν τα ελλείμματα του ισοζυγίου πληρωμών και παράλληλα να μειωθεί και ο πληθωρισμός καθώς και τα δημόσια ελλείμματα. Ιδιαίτερα οι στόχοι των σταθεροποιητικών προγραμμάτων είχαν ως ακολούθως: Μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, μείωση του πληθωρισμού, μείωση των καθαρών δανειακών αναγκών του δημοσίου, (η μείωση του ελλείμματος θα οδηγούσε στη σταθεροποίηση του εξωτερικού δημοσίου χρέους), μείωση της προσφοράς χρήματος με την ευρεία έννοια και τέλος αναδιανομή των παραγωγικών πόρων από την εγχώρια κατανάλωση-ιδιωτική και εγχώρια- στις επενδύσεις και τις εξαγωγές.

Τα μέσα της συγκρατημένης εισοδηματικής πολιτικής κατάφεραν να επιτύχουν τους στόχους που αφορούσαν την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, του περιορισμού του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών και μερικώς της μείωσης του πληθωρισμού. Αντίθετα οι δημοσιονομικές και πληθωριστικές πολιτικές δεν κατάφεραν να μειώσουν τα δημόσια ελλείμματα και τον ρυθμό αύξησης της προσφοράς χρήματος. Έγιναν επίσης προσπάθειες για τον

περιορισμό των προσλήψεων στο ελάχιστο δυνατό και την μείωση των επιδοτήσεων των επιτοκίων των τραπεζικών καταθέσεων. Η αύξηση των εσόδων επιδιώχθηκε πρώτον, με την κατάργηση των φορολογικών απαλλαγών που είχαν δοθεί σε διάφορες κατηγορίες φορολογουμένων, όπως στους βουλευτές, τους ηθοποιούς, τους δημοσιογράφους κ.ά., καθώς επίσης με την ποινικοποίηση της φορολογικής απάτης σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και τέλος με την ποινικοποίηση της μη απόδοσης στο Δημόσιο παρακρατουμένων φόρων και τρίτον, με την επιβολή έκτακτης εισφοράς στα κέρδη των επιχειρήσεων.

5. Οι εξελίξεις των βασικών οικονομικών μεγεθών στην Ελλάδα στη νέα χιλιετία

Η ελληνική οικονομία έχει εισέλθει πλέον σε ενάρετο κύκλο, με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, χαμηλό πληθωρισμό, μειούμενα ελλείμματα του Δημοσίου αλλαγές στις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς.

Στην περίοδο του προγράμματος Σύγκλισης (1994-1999) αναπτυσσόταν με μέσο ρυθμό 2,8%, μισή εκατοστιαία μονάδα ταχύτερα από την Ευρωπαϊκή ένωση (2,3%), σημειώνοντας έτσι ένα βήμα προς την πραγματική σύγκλιση, αφού περιορίστηκε η διαφορά του Α.Ε.Π. (σε μονάδες σταθερής αγοραστικής ισοτιμίας) από το μέσο όρο της Ε.Ε. κατά 5 εκατοστιαίες μονάδες (από 64% στο '94 στο 69% το '99).

Με την εκπλήρωση και του τελευταίου κριτηρίου της Συνθήκης του Μάαστριχ στις αρχές του περασμένου χρόνου η Ελλάδα αποτελεί από 1-1-2001 το 12ο μέλος της Ζώνης του Ευρώ. Η προσπάθεια που καταβλήθηκε κατά τη διάρκεια του Προγράμματος Σύγκλισης 1994-1999 απέδωσε καρπούς, οι ανισοροπίες περιορίστηκαν, ο πληθωρισμός μειώθηκε και ο ρυθμός ανάπτυξης ακολουθεί ανοδική τάση. Ουσιαστικά η ελληνική οικονομία εισήλθε σε έναν «ενάρετο» πλέον κύκλο, με ιδιαίτερα ευνοϊκές προοπτικές τα επόμενα 4 χρόνια, λόγω κυρίως του κατά 10% (σε ετήσια βάση) αυξημένου σε όγκο Γ' Κ.ΠΣ (2000-2006) σε σχέση με το προηγούμενο (1994-1999), όπως προείπαμε, καθώς και των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004 που θα τονώσουν την εσωτερική ζήτηση της χώρας.

Στις αρχές του 2000 επιτεύχθηκε και το τελευταίο κριτήριο για την ένταξη της Ελλάδος στην ΟΝΕ. Ο πληθωρισμός της Ελλάδος ικανοποίησε την τιμή αναφοράς, όπως αυτή προσδιορίστηκε από τη Συνθήκη του Μάαστριχ. Και ενώ όλες οι οικονομίες των χωρών της ΕΕ ανέβασαν στο 1,3% τον πληθωρισμό τους η Ελλάδα μείωσε αυτόν από 3,2% στο 2,2% το 2001. Μάλιστα προβλέπεται ότι θα μειωθεί και άλλο πλέον του 0,2% και είναι αρκετά πιθανό να διαμορφωθεί σε χαμηλότερα επίπεδα από το 2% το τρέχον έτος.

Το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του Α.Ε.Π. μειώθηκε κατά 12 εκατοστιαίες μονάδες και το Δημόσιο Χρέος αντίστοιχα κατά 6 εκατοστιαίες μονάδες, ενώ παράλληλα σημαντική ήταν η μείωση στα επιτόκια τόσο του Δημοσίου όσο και στα επιτόκια δανεισμού των επιχειρήσεων (πλέον των 12 εκατοστιαίων μονάδων). Παράλληλα περιορίστηκε η διολίση της δραχμής κατά 9 εκατοστιαίες μονάδες συνολικά, η δε βελτίωση της παραγωγικότητας μείωσε τον ρυθμό αύξησης του κόστους εργασίας κατά 12 εκατοστιαίες μονάδες. Έτσι ο πληθωρισμός μειώθηκε κατά 12 εκατοστιαίες μονάδες περίπου και περιορίστηκε η διαφορά από τον μέσο όρο της Ε.Ε. από 1 εκατοστιαίες μονάδες στην αρχή του Προγράμματος Σύγκλισης στην 1 εκατοστιαία μονάδα το '99. Οι εξελίξεις αυτές συνέβαλαν στην άνοδο του Δείκτη του ΧΑΑ, ιδιαίτερα το 1999 που αυξήθηκε κατά 102%.

Οι παραπάνω ευνοϊκές τάσεις συνεχίστηκαν και το 2000. Ο ρυθμός ανάπτυξης επιταχύνθηκε από στο 3,8% από 3,5% το 1999. Βασικός προσδιοριστικός παράγων της ανόδου αυτής είναι οι επενδύσεις, οι οποίες αυξήθηκαν κατά 8,5% το 1999-2000, και σε 10% το 2000-2001, ενώ παράλληλα σημαντική είναι η άνοδος της ιδιωτικής κατανάλωσης, 3% το 1999 και 3,3% κατά το έτος 2001 επηρεαζόμενη και από το αποτέλεσμα πλούτου των νοικοκυριών και της σημαντικής των επιτοκίων δανεισμού των νοικοκυριών.

Η άνοδος της ζήτησης επιτάχυνε και τον όγκο των εισαγωγών σε 7,6% έναντι 7,4% που ήταν πέρυσι. Έτσι ο ρυθμός ανάπτυξης το 2001 επιταχύνθηκε ελαφρά στο 4,5%.

Κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας οι κατασκευές άρχισαν την έντονη ανοδική πορεία τους, σημειώνοντας αύξηση 9,7%, όση περίπου και την τετραετία 1996-1999 (9,5% μέσος ετήσιος ρυθμός) και συνέχισαν με 10% κατά τα έτη 2000-2001, ενώ οι υπηρεσίες έφτασαν στον 3,7%.

Το προϊόν της μεταποίησης εμφάνισε ελαφρά βελτίωση σε σχέση με το 1999 και αυξήθηκε κατά 1,8% έναντι 1,5% - επηρεαζόμενο από τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μέσα στο 2000, παρά το γεγονός ότι η κεντρική ισοτιμία της δραχμής έναντι του ευρώ ανατιμήθηκε πρόσφατα κατά 3,5%. Η απώλεια αυτή στην ανταγωνιστικότητα αντισταθμίστηκε σε μεγάλο βαθμό από τη μείωση του πληθωρισμού που επέφερε η νέα ισοτιμία μέσω της επίδρασης στις τιμές των εισαγομένων, τη σημαντική μείωση των επιτοκίων, της συνεχούς βελτιούμενη κερδοφορία των βιομηχανικών επιχειρήσεων και την ταχύτερη αύξηση της παραγωγικότητας. Τέλος, το προϊόν των υπηρεσιών αυξήθηκε κατά 4% με κυριότερους τομείς εκείνων των τραπεζών, του εμπορίου και των ξενοδοχείων - εστιατορίων που επηρεάζονται σημαντικά από τον εξωτερικό τουρισμό, αλλά και την εσωτερική τουριστική κίνηση.

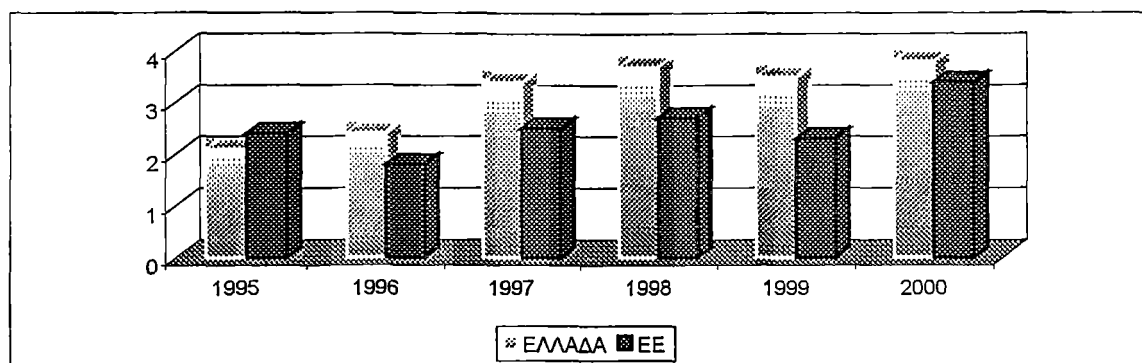
5.1. Οι εξελίξεις συνοπτικά

Κατά τη δεκαετία από το 1990 έως 2000 η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας επιταχύνθηκε σημαντικά. Την πενταετία 1994-1998, ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης ανήλθε στο 2,7% από 1,2% που καταγράφηκε την περίοδο 1989-1993.

Από το 1996, η άνοδος του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος υπερβαίνει τον μέσο όρο των χωρών της Ζώνης του Ευρώ. Η άσκηση οικονομικής πολιτικής, συνεπώς με την επιτυχή εφαρμογή του προγράμματος σύγκλισης, ώστε να επιτευχθεί η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη, προσδιόρισε την αναπτυξιακή τροχιά στην οποία έχει εισέλθει η ελληνική οικονομία.

Από το 1998 έως το 2000 η οικονομία αναπτύσσεται με ταχείς ρυθμούς. Κατά το 1998 σε σταθερές τιμές 3,7%, 1999 σε 3,5% το 2000 σε 4% ενώ το 2001 έφτασε το 5% μέχρι σήμερα, παρά τις αρνητικές συγκυρίες (κρίσεις στο Κοσσυφοπέδιο και στις Πακιστάν, κρίση της αμερικανικής οικονομίας μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου, σεισμός της 7ης Σεπτεμβρίου στην Αττική, μεγάλη αύξηση της τιμής του πετρελαίου και διατήρησή της σε υψηλά επίπεδα κ.τ.λ.).

Γράφημα 15

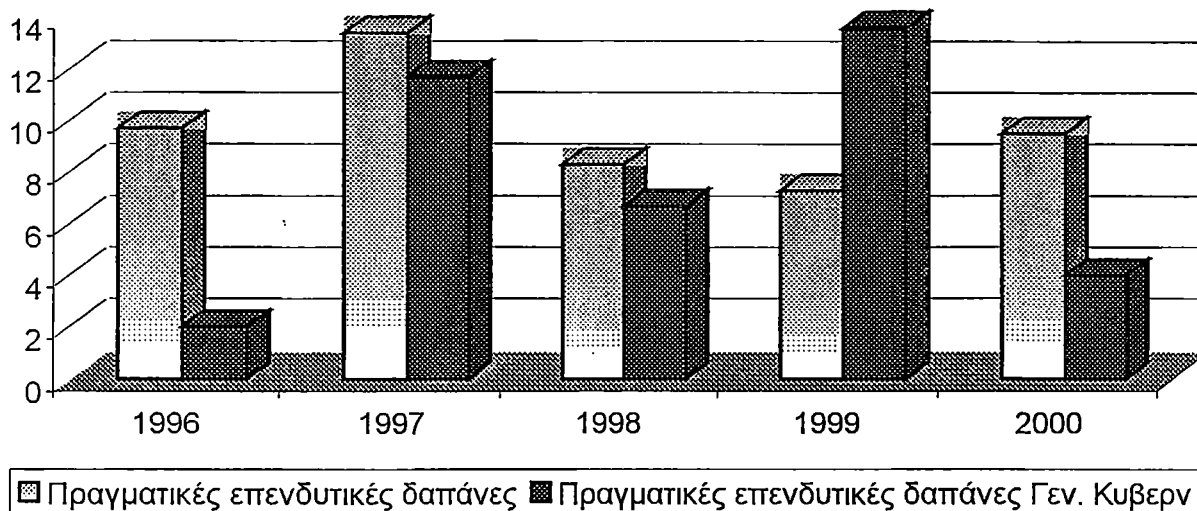

Οι εξελίξεις στην οικονομική δραστηριότητα συναρτώνται θετικά με τις εξελίξεις στις επενδύσεις. Οι επενδύσεις, ιδιωτικές και δημόσιες, αποτέλεσαν τον κινητήριο μοχλό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.

Οι δημόσιες επενδύσεις, οι οποίες χρηματοδοτούνται περίπου κατά το ήμισυ από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αποτέλεσαν τα χρόνια αυτά τον κύριο μοχλό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Σημαντική συμβολή όμως στην αύξηση των επενδύσεων σε υποδομή έχει και η κατασκευή των έργων που έχουν προγραμματιστεί και γίνονται ή έγιναν στα πλαίσια των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004 (αεροδρόμιο Σπάτων, Μετρό, Εγνατία Οδός).

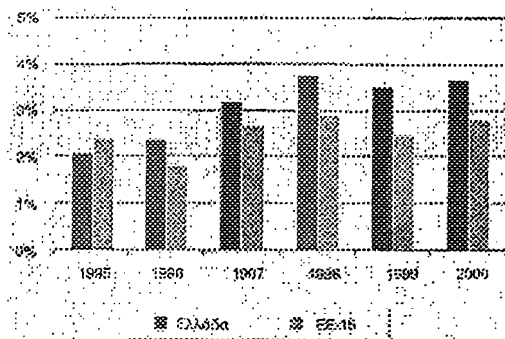
Προς την ίδια κατεύθυνση κινήθηκε ο ιδιωτικός τομέας και ειδικά η βιομηχανία, η οποία έκανε και κάνει βήματα προσαρμογής με την ανάδειξη νέων ηγετικών κλάδων εντάσεων κεφαλαίου στη μεταποίηση και την αύξηση της παραγωγικότητας. Οι ιδιωτικές επενδύσεις παρέμειναν σε υψηλά επίπεδα υποβοηθούμενες σε μεγάλο βαθμό από τη μείωση του κόστους εργασίας, τη μείωση των διεθνών τιμών των πρώτων υλών, αλλά και τη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος, λόγω της προοπτικής ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά τον Ιανουάριο του 2001.

Γράφημα 16

Σε σύγκριση με την οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ελληνική οικονομία εκτιμάται ότι θα αναπτυχθεί μεσοπρόθεσμα με μεγαλύτερους ρυθμούς. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία, το πραγματικό προϊόν της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Ελλάδας αυξήθηκε κατά 2,9% κατά το 1998, επιβραδύνθηκε κατά το έτος 1999 σε 2,5% λόγω της ασιατικής κρίσης. Βέβαια η επιβράδυνση στο ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν μικρή με αποτέλεσμα η επίδραση στην ελληνική οικονομία να μην ήταν σημαντική. Κατά το έτος 1999 ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν 2% και 2,5% το 2000. Έτσι ο ρυθμός αύξησης του ελληνικού ΑΕΠ ανήλθε από 3,7% το 1998, σε 3,5% το 1999 και σε 3,8% το 2000.

Γράφημα 17: Ρυθμός ανόδου ΑΕΠ

Σημαντική ήταν, από την πλευρά της ζήτησης, η συμβολή της ιδιωτικής κατανάλωσης και των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στην αύξηση του ΑΕΠ φτάνοντας σε ρυθμούς αύξηση σε 3,5% το 1999. Αναλυτικότερα, υπολογίζεται ότι ο ρυθμός ανόδου της ιδιωτικής κατανάλωσης (η οποία παραδοσιακά αποτελεί σχεδόν τα δύο τρίτα της ακαθάριστης δαπάνης) επιταχύνθηκε το 1999, φθάνοντας το 2,6%, έναντι 2,1% το 1998 αλλά το 2000 επέστρεψε στα επίπεδα του 1998. Κατά το έτος 2001 επανήλθε στα φυσιολογικά της επίπεδα. Η αύξηση αυτή οφείλεται στην άνοδο του διαθέσιμου εισοδήματος και στη σημαντική επέκταση των καταναλωτικών δανείων.

Η συνολική επενδυτική ζήτηση αυξήθηκε κατά 8,3%, σημειώνοντας οριακή άνοδο σε σχέση με το 1998 που ήταν 8,1%). Η αύξηση των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου σε εξοπλισμό (1999: 10%, 1998: 7,2%) αντιστάθμισε τη μείωση που παρατηρήθηκε στο ρυθμό αύξησης των επενδύσεων σε κατοικίες (1999: 7,7%, 1998:9%), όπως η επιτάχυνση του ρυθμού των επενδύσεων εκ μέρους της Γενικής Κυβέρνησης (1999: 13,6%, 1998: 6,7%) αντιστάθμισε την επιβράδυνση του ρυθμού των επενδύσεων των λοιπών φορέων (1999: 7,3%, 1998: 8,3%). Υπενθυμίζεται ότι οι πραγματικές επενδυτικές δαπάνες εκ μέρους της Γενικής Κυβέρνησης αποτελούν ποσοστό λιγότερο του 20% των συνολικών ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στην οικονομία (1999: 16,4%, 1998: 15,7%). Τέλος, η δημόσια κατανάλωση παρουσίασε οριακή μείωση (-0,2%) έναντι αυξήσεων 2% και 1,7% το 1998 και 1997, αντίστοιχα. Κατά το 2000 ήταν ιδιαίτερα συγκρατημένα, συνεπεία της προσπάθειας της δημοσιονομικής προσαρμογής.

Παρά την επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας τα τελευταία χρόνια, η απασχόληση δεν φαίνεται ότι παρακολούθησε στον ίδιο βαθμό την εξέλιξη αυτή. Τα τελευταία στοιχεία του 2000 δείχνουν ότι σημειώθηκε μια μικρή αύξηση της τάξεως του 1,2%, το ποσοστό ανεργίας υποχώρησε στο 11,3%, η μέση αμοιβή αυξήθηκε σε ποσοστό 4,5% με τον ρυθμό ανόδου των πραγματικών αποδοχών στο 1,8%. Μάλιστα έως σήμερα (2001) τα ποσοστά από αυξήθηκαν κατά 5% και 2,6% αντίστοιχα.

Όπως προαναφέραμε τον Μάρτιο του 2000, η Ελλάδα είχε ικανοποιήσει το κριτήριο σύγκλισης του πληθωρισμού που προβλεπόταν από τη Συνθήκη του Μάαστριχ. Ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός του εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή για την περίοδο 12 μηνών μέχρι τον Μάρτιο 2000 ήταν

2%. Από τον Ιούλιο, όμως και μέχρι το τέλος του έτους η βραδεία καθοδική πορεία του πληθωρισμού αντιστράφηκε σε έντονα ανοδική. Οι πρωτογενείς και δευτερογενείς επιδράσεις από την αύξηση των διεθνών τιμών του πετρελαίου και την ανατίμηση του δολαρίου αποτέλεσαν τους κύριους υπαίτιους της πληθωριστικής έξαρσης τόσο στην Ευρωζώνη, όσο και στη χώρα μας. Στην Ελλάδα, ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός (με βάση τον εναρμονισμένο δείκτη) αυξήθηκε από 2,1% το 1999 σε 2,9% το 2000.

Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης περιορίστηκε το 2000 στο 0,8% και ο ρυθμός ανόδου έφθασε το 17%. Η επιτάχυνση εξηγείται πρώτον, από τη σημαντική επιτάχυνση της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα, δεύτερον, από τη μείωση των επιτοκίων χορηγήσεων σε συνδυασμό με τη λήξη τον Μάρτιο της ισχύος των μέτρων που είχε λάβει η Τράπεζα της Ελλάδος για τη συγκράτηση της πιστωτικής επέκτασης και τρίτον, από τον υψηλό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης.

Η υιοθέτηση του ευρώ από την 1^η Ιανουαρίου 2001 είχε ως αποτέλεσμα την εφαρμογή και στη χώρα μας της ενιαίας νομισματικής πολιτικής, που ασκείται από το Ευρωσύστημα, δηλαδή την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις Κεντρικές Τράπεζες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε ολόκληρη τη Ζώνη του Ευρώ. Η ενιαία ευρωπαϊκή νομισματική πολιτική έχει ως στόχο την επιστροφή του πληθωρισμού στη Ζώνη του Ευρώ σε ποσοστά κάτω του 2% και τη διαφύλαξη μακροχρόνιας σταθερότητας τιμών. Η νομισματική πολιτική που ασκήθηκε το 2000 είχε δύο βασικές επιδιώξεις. Πρώτον, την επίτευξη των σχετικών κριτηρίων που αφορούν τον πληθωρισμό, τα επιτόκια και τη συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής. Και δεύτερον, την παγίωση ενός περιβάλλοντος αποπληθωρισμού με τη συγκράτηση των εγχώριων πληθωριστικών πιέσεων ενόψει των δυσμενών διεθνών οικονομικών συνθηκών.

Κατά τη διάρκεια του έτους, η ισοτιμία της δραχμής έναντι του ευρώ προσέγγισε βαθμιαία την κεντρική της ισοτιμία. Μετά την ανατίμησή της κατά 3,5% τον Ιανουάριο του 2000, η κεντρική ισοτιμία της δραχμής έναντι του ευρώ διαμορφώθηκε στις 340,750 δραχμές που αποτελεί και την ισοτιμία μετατροπής της σε ευρώ, σύμφωνα με την απόφαση που ελήφθη τον Ιούνιο 2000.

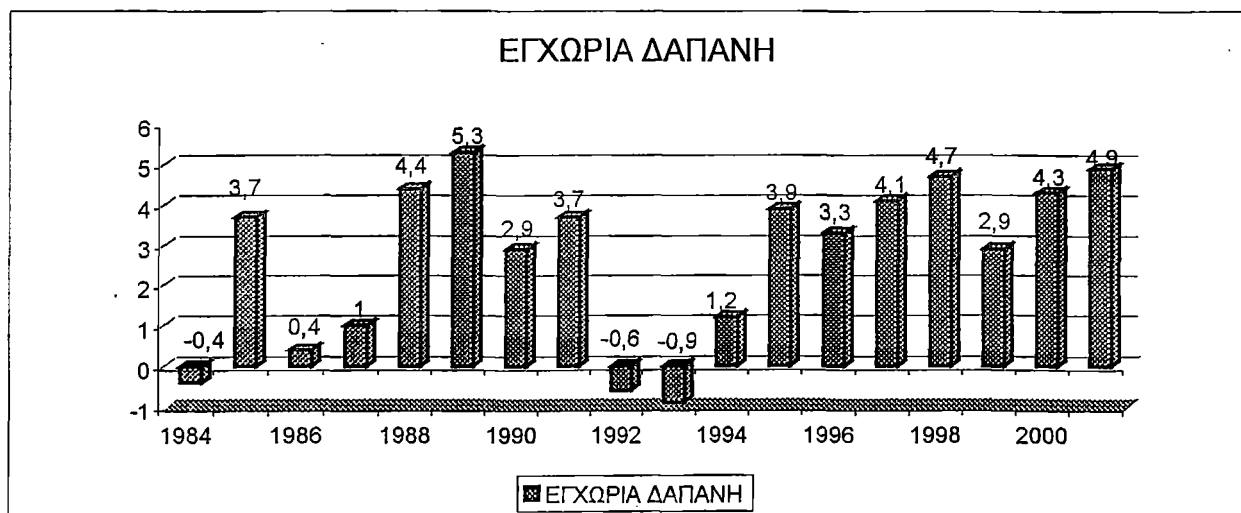
Η Τράπεζα της Ελλάδος, ακολούθησε κατά τα έτη 2000 και 2001 έως και σήμερα την πολιτική της σταδιακής της βραδείας μείωσης των επιτοκίων της, ώστε να συγκλίνουν με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά.

5.2. Δαπάνη της οικονομίας

Τα τελευταία πέντε χρόνια οι εξελίξεις στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας συναρτώνται θετικά με τις εξελίξεις στην επενδυτική δραστηριότητα. Οι επενδύσεις, δημόσιες και ιδιωτικές, αποτέλεσαν τον κινητήριο μοχλό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Δεν είναι, επομένως, τυχαίο που το αρμόδιο κυβερνητικό επιτελείο ενθαρρύνει, παρέχοντας κίνητρα (χρηματοδότηση της σχετικής δαπάνης, επιδοτήσεις) την προσπάθεια κάθε επιχείρησης για την υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών, αναζητώντας την τεχνολογική αναβάθμιση της οικονομίας. Η Κυβέρνηση ευελπιστεί ότι η ταχεία εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία θα αποτελέσει τη ζωτική ώθηση που θα θέσει την οικονομία σε μια μακρόχρονη αναπτυξιακή τροχιά.

Μετά από μία υποχώρηση το 1999, σημαντική ήταν το 2000 η επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης της συνολικής εγχώριας δαπάνης της οικονομίας. Σε σταθερές τιμές εκτιμάται ότι το 2000 η δαπάνη αυξήθηκε κατά 4,3% σε σχέση με 2,9% το 1999. Η ανοδική πορεία συνεχίστηκε περισσότερο έντονη το 2001 4,9% και αναμένεται να συνεχιστεί περισσότερο έντονη το 2001 σε 5%. Αυξητική, εξάλλου, διαγράφεται και η πορεία της τελικής εγχώριας ζήτησης (συμπεριλαμβανομένης της ζήτησης για εξαγωγές). Ο ρυθμός ανόδου σε σταθερές τιμές ενισχύθηκε το 2000 σε 4,9% από 3,5% το αμέσως προηγούμενο έτος, το δε 2001 αυξήθηκε στο 5,6%.

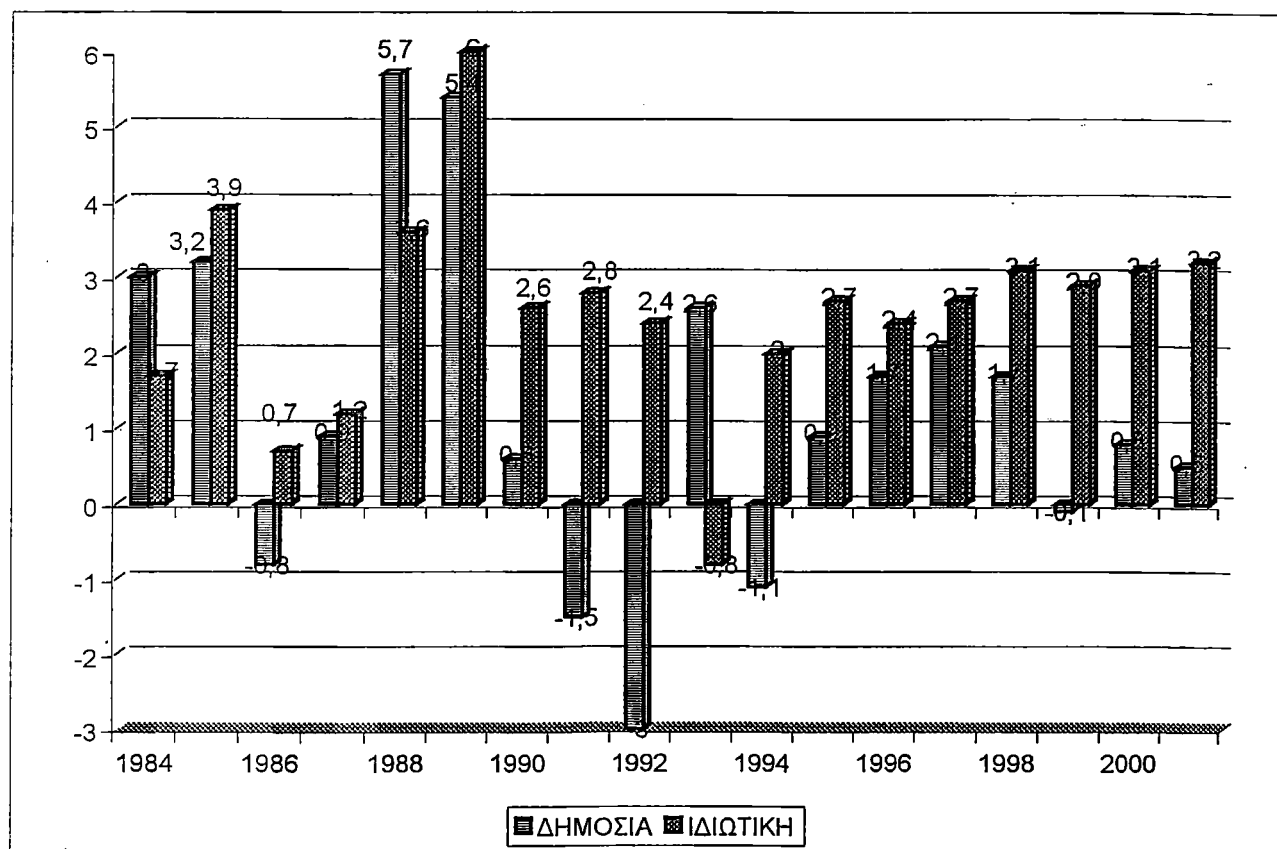
Γράφημα 18

Ο ρυθμός αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης (σε σταθερές τιμές) επέστρεψε το 2000 στα επίπεδα του 1998 (3,1%), μετά τη μικρή υποχώρηση σε 2,9% το 1999. Η αύξηση της καταναλωτικής δαπάνης οφείλεται τόσο στην αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος, όσο και στη σημαντική επέκταση των καταναλωτικών δανείων μετά τη μεγάλη μείωση των επιτοκίων το 2000. Με υψηλότερο ρυθμό αυξάνεται και ο όγκος των λιανικών πωλήσεων. Ο ρυθμός ανόδου επιταχύνθηκε στο 4,5% στο διάστημα Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2000 μετά από άνοδο 2% το 1999 και 2,5% το 1998.

Σε αντίθεση με την αυξητική πορεία της ιδιωτικής κατανάλωσης, η δημοσία κατανάλωση ήταν το 2000 ιδιαίτερα συγκρατημένη, συνέπεια της περιοριστικής εισοδηματικής πολιτικής, αλλά και της προσπάθειας της δημοσιονομικής προσαρμογής. Έτσι, ενώ το 1998 η δημόσια κατανάλωση αυξήθηκε σε σταθερές τιμές κατά 1,7%, το 1999 μειώθηκε κατά 0,1%. Για το 2000 υπήρξε μικρή αύξηση κατά 0,8% που και κατά το 2001 συνεχίστηκε λιγότερη έντονη κατά 0,5%.

Γράφημα 19

Πίνακας 13

ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ
1984	3	1,7
1985	3,2	3,9
1986	-0,8	0,7
1987	0,9	1,2
1988	5,7	3,6
1989	5,4	6
1990	0,6	2,6
1991	-1,5	2,8
1992	-3	2,4
1993	2,6	-0,8
1994	-1,1	2
1995	0,9	2,7
1996	1,7	2,4
1997	2,1	2,7
1998	1,7	3,1
1999	-0,1	2,9
2000	0,8	3,1
2001	0,5	3,2

«Ατμομηχανή» της ελληνικής οικονομίας αποτελούν οι επενδύσεις, δημόσιες και ιδιωτικές. Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου αυξήθηκαν σε σταθερές τιμές την τελευταία διετία με εντυπωσιακούς ρυθμούς (7,3% το 1999 και 9,3% το 2000 και το 2001 11,7%). Ο ρυθμός ανόδου των δημοσίων επενδύσεων (γενική κυβέρνηση) επιβραδύνθηκε στο 8,8% το 2000, με περαιτέρω επιβράδυνση στο 6,4% το 2001. Ως ποσοστό του ΑΕΠ, οι δημόσιες επενδύσεις αναλογούσαν στο 4,3% το 1999, το 2000 έφθασαν το 4,4%, το 2001 στο 4,5%, ενώ σύμφωνα με τις προβλέψεις του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, αναμένεται να διατηρηθούν τα υψηλά ποσοστά στα αμέσως επόμενα έτη.

Ο ρυθμός αύξησης των επιχειρηματικών επενδύσεων (εκτός κατοικιών) διατηρείται σε υψηλά επίπεδα. Αντίθετα, ο ρυθμός αύξησης των επενδύσεων σε κατοικίες επιβραδύνθηκε, στο 6,9% το 1999 από 7,6% το αμέσως προηγούμενο έτος και στο 5% το 2000. Εξάλλου, οι δαπάνες του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων ήταν περισσότερο συγκρατημένες το 2000 (8,4%). Από την ανάλυση των επενδύσεων κατά κλάδο προκύπτει ότι ο ρυθμός ανόδου της δαπάνης για κατασκευές (σε σταθερές τιμές) διατηρήθηκε και το 2000 στο 9%, με σημαντική επιτάχυνση το 2001 (12,5%). Μετά τη μεγάλη μείωση του ρυθμού ανόδου της δαπάνης για εξοπλισμό σε μόλις 1,8% το 1999 από 24,3% το 1998, το

2000 οι επενδύσεις σε εξοπλισμό αυξήθηκαν κατά 10,5%, ενώ υπήρξε μια νέα μικρή αύξηση το 2001 (11,5%).

Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας προβλέπει ότι θα συνεχιστεί η επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου της εγχώριας δαπάνης τα αμέσως επόμενα έτη, όπως επίσης και του ρυθμού ανόδου της τελικής ζήτησης από το 5,6% που είναι σήμερα (2001) σε 5,8% το 2002. Η ευνοϊκή αυτή εξέλιξη θα προέλθει κυρίως από την αυξητική πορεία των επενδύσεων. Προβλέπεται, δηλαδή, ότι οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου θα αυξάνονται με διψήφια ποσοστά μεταβολής δηλαδή από 11,7% που είναι σήμερα σε 12,6% το 2002. Επιπλέον, σε ό,τι αφορά την εξέλιξη στην τελική ζήτηση, σημαντική αναμένεται να είναι η συνεισφορά της ζήτησης για εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών. Η διείσδυση των ελληνικών προϊόντων στις αγορές της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης εκτιμάται ότι θα έχει ευεργετικές επιδράσεις στην εξαγωγική δραστηριότητα της χώρας. Προβλέπεται ότι στα επόμενα έτη θα σημειωθεί επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου των εξαγωγών από 6,5% το 1999, 8% το 2000 και 8,8% το 2001 σε 9,3% το 2002.

Η συνεισφορά της κατανάλωσης στην άνοδο της οικονομικής δραστηριότητας εκτιμάται ότι θα είναι περιορισμένη. Και τούτο, διότι προβλέπεται ότι η ιδιωτική κατανάλωση θα εξακολουθήσει να αυξάνεται με συγκρατημένο ρυθμό: 3,2% το 2001 σε σχέση με 3,2, το 2000 και 3,1% το 2000. Εξάλλου, η περικοπή των δημοσίων δαπανών στην προσπάθεια της Κυβέρνησης για δημοσιονομική εξυγίανση θα οδηγήσει σε χαμηλούς ρυθμούς αύξησης της δημόσιας κατανάλωσης (0,5% για το 2002). Η μείωση των επιτοκίων αφενός και η αβεβαιότητα σχετικά με την πορεία του Χρηματιστηρίου στο άμεσο μέλλον αφετέρου, επιδρούν αρνητικά στο εισόδημα και, συνεπώς, και στη δαπάνη. Αντίθετα, η σύγκλιση των επιτοκίων στα χαμηλότερα επίπεδα των επιτοκίων της Ευρωζώνης εκτιμάται ότι θα επιδράσει ευνοϊκά στις επενδύσεις. Το τελικό καθαρό αποτέλεσμα αναμένεται να είναι θετικό.

5.3. Εγχώρια παραγωγή

Από το 1996, η άνοδος του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) έχει ξεπεράσει τον μέσο όρο των χωρών της Ζώνης του Ευρώ. Η άσκηση οικονομικής πολιτικής, συνεπώς με την επιτυχή εφαρμογή του προγράμματος

σύγκλισης, ώστε να επιτευχθεί η ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ, προσδιόρισε την αναπτυξιακή τροχιά, στην οποία έχει εισέλθει η ελληνική οικονομία για πέμπτη συνεχή χρονιά. Από την άλλη πλευρά, η άνοδος των εξαγωγών και των επενδύσεων αποτελεί παράγοντα διατήρησης της τροχιάς ανόδου της εγχώριας παραγωγής. Αλλά και η διεθνής οικονομική συγκορμία αποδείχθηκε εξαιρετικά ευνοϊκή, παρά την κρίση του πετρελαίου και την κούρσα ανόδου του δολαρίου. Η βελτίωση του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος προήλθε κυρίως από τη διατήρηση του δυναμισμού της οικονομίας των ΗΠΑ, αλλά και από τις ευνοϊκές εξελίξεις τόσο στις οικονομίες της Ομάδας των 7, όσο και στις αναδυόμενες οικονομίες της Ασίας.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ σε 28 ανεπτυγμένες χώρες διαμορφώθηκε το 2000 σε 4,2%, έναντι 3,2% το 1999. Την πρωτοκαθεδρία κατέχουν οι ΗΠΑ, επιδεικνύοντας τον υψηλότερο ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης (5,2% έναντι 4,2% το 1999), που συντηρείται κατά κύριο λόγο από τον υψηλό ρυθμό ανόδου της καταναλωτικής δαπάνης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, αντιμετωπίζοντας υψηλή ζήτηση για εξαγωγές, γνώρισε το 2000 υψηλό ρυθμό ανάπτυξης (3,4% έναντι 2,1% το 1999). Εξάλλου, οι αναδυόμενες οικονομίες της Ασίας αναμένεται να ενισχύσουν τον ρυθμό ανάπτυξης τους το 2001, ξεπερνώντας οριστικά πλέον τις συνέπειες της κρίσης του 1997-98.

Στην Ελλάδα, από το 1994, όταν τέθηκε σε εφαρμογή το πρόγραμμα σύγκλισης, μέχρι την ολοκλήρωση του το 1999, ο μέσος ετήσιος ρυθμός του ΑΕΠ ήταν στην περίοδο αυτή 2,7% έναντι 2,4% στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ-15). Το 1999, ο ρυθμός ανάπτυξης διαμορφώθηκε στο 3,4%, ποσοστό πολύ υψηλότερο από τον μέσο ρυθμό ανάπτυξης των χωρών της Ζώνης του Ευρώ (2,4%). Ο δυναμισμός της ελληνικής οικονομίας ενισχύθηκε το 2000 και υπερέβη το 4%.

Μετά την επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης της αγροτικής παραγωγής το 1999 στο 1,4%, το προϊόν του πρωτογενούς τομέα το 2000 διατηρήθηκε στα ίδια περίπου επίπεδα (1,5%). Αντίθετα, σε ανοδική φάση βρίσκεται ο δευτερογενής τομέας. Ο ρυθμός ανόδου του προϊόντος της βιομηχανίας σε σταθερές τιμές σημείωσε επιτάχυνση το 1999 (4,7%) σε σχέση με το 1998 (3%). Το 2000 διαμορφώθηκε σε ακόμη υψηλότερα επίπεδα 6,9%. Η επιτάχυνση αυτή προέρχεται κυρίως από την άνοδο του προϊόντος των κατασκευών και του ηλεκτρισμού-ύδρευσης: 9,8% το 2000 σε σχέση με 9% το προηγούμενο έτος για τις

κατασκευές και 11% έναντι 12% αντίστοιχα για τον ηλεκτρισμό. Το προϊόν των ορυχείων μετά τη σημαντική μείωση (-9,2%) του 1999, αυξήθηκε το 2000 κατά 3,5%. Ο ρυθμός ανόδου του προϊόντος της μεταποίησης κινήθηκε το 1999 στα επίπεδα του 1998, σημειώνοντας πολύ μικρή αύξηση κατά 1,5%, για το 2000 όμως αυξήθηκε κατά 5%.

Μετά τη στασιμότητα στη μεταποιητική παραγωγή που κατέγραψε ο σχετικός δείκτης παραγωγής της ΕΣΥΕ το 1999 (ο οποίος σημείωσε αύξηση μόνο κατά 0,7% το 1999 σε σχέση με 4,2% το 1998), η εικόνα αντιστρέφεται το 2000. Στο διάστημα Ιανουαρίου-Νοεμβρίου το προϊόν της μεταποίησης αυξήθηκε κατά 5,5%. Στην ενίσχυση της μεταποιητικής παραγωγής συνέβαλε η επιτάχυνση της παραγωγής των διαρκών καταναλωτικών και κεφαλαιακών αγαθών.

Εξάλλου, οι προοπτικές για την εξέλιξη της βιομηχανικής παραγωγής (μεταποίηση), όπως διαμορφώνονται με βάση τον δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών του ΙΟΒΕ, διαγράφονται ευνοϊκές για το 2000. Σε δωδεκάμηνη βάση ο δείκτης αυξήθηκε τον Οκτώβριο του 2000 κατά 7,5% έναντι μείωσης κατά 4% τον αντίστοιχο μήνα το 1999.

Τέλος, το προϊόν του τομέα των υπηρεσιών αυξήθηκε το 1999 με μικρότερο ρυθμό από ό,τι το 1998 (2,2% έναντι 3,4%). Ωστόσο, το 2000 αυξήθηκε κατά 3,1%. Το 2000 τη μεγαλύτερη αύξηση σημείωσε το προϊόν του εμπορίου (5,5% έναντι 4,8% το 1999) και ακολουθούν οι τράπεζες με 3,2%, τα ξενοδοχεία-εστιατόρια με 3% και ο κλάδος υγείας με 2,5%.

Από αισιοδοξία όχι μόνο για τη διατήρηση, αλλά και την ενίσχυση του δυναμισμού της ελληνικής οικονομίας χαρακτηρίζονται τόσο οι προβλέψεις του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, όσο και των διεθνών οικονομικών οργανισμών, ΟΟΣΑ και ΔΝΤ. Η πλήρης ένταξη της χώρας μας στη Ζώνη του Ευρώ την 1η Ιανουαρίου 2001 διαμόρφωσε ένα νέο οικονομικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο η ελληνική οικονομία καλείται να δραστηριοποιηθεί. Το νέο πιο ανταγωνιστικό περιβάλλον θα αποφέρει οφέλη σε όρους προϊόντος, αλλά παράλληλα θα δημιουργήσει σημαντικές υποχρεώσεις για την οικονομική πολιτική και σοβαρές προκλήσεις για την οικονομία. Η απορρόφηση μεγάλων κονδυλίων από τους πόρους των διαρθρωτικών ταμείων του Γ ΚΠΣ σε συνδυασμό με τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της ΕΕ, αν και προβλέπεται να επιβραδυνθούν τα δύο επόμενα έτη, συντηρούν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.

Οι προβλέψεις του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας για τον ρυθμό ανάπτυξης κινούνται σε ποσοστό άνω 5% και 5,2% κατά το έτος 2002. Αν και περισσότερο συντηρητικές οι προβλέψεις του ΟΟΣΑ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (4,8% το 2002), παραμένουν όμως αισιόδοξες, όταν η αντίστοιχη πρόβλεψη για τον μέσο κοινοτικό όρο δεν υπερβαίνει το 3%.

Πίνακας 14: Εξελίξεις στην παραγωγή

ΕΤΗ	Α Ε Π									
	Ε.Ε.	Ευρωζώνη	Ελλάδα	Γεωργία	Μεν/ποίηση	Ορυχεία	Ενέργεια	Κατ/κευές	Βιομ/νία	Υπηρεσίες
1984	2,3		2,8	7	1,2	12,1	5,6	-4,9	1,2	2,9
1985	2,5		3,1	1,9	3,5	1,8	6,3	2,9	3,7	3,6
1986	2,9		1,6	2,5	-0,1	0,4	2,6	4,5	1	1,9
1987	2,9		-0,5	-5,3	-2,4	0,8	6,1	0	-0,7	0,8
1988	4,2		4,5	6,6	4,5	12,4	6,2	8,5	5,9	3,8
1989	3,5		3,1	3,9	1,7	-3,4	9,2	0,4	1,8	3,8
1990	2,9		-0,9	-13,4	-2	-4,9	2,5	0,8	-0,9	1,6
1991	1,5		2,6	14,9	3,7	-3,3	3,3	2,3	3	0,4
1992	0,9		0,8	0	-3,5	0,4	8,1	-4,4	-2,4	2,4
1993	-0,5		-1,7	-0,3	-3,1	1,2	-3,8	2,7	-1,4	-2,7
1994	2,9		2	5,9	2	0,2	9,6	-9,1	-0,4	4,3
1995	2,5		2,1	4,2	0,1	-1,1	3,1	-0,2	0,3	3,1
1996	1,6	1,4	2,4	-3,3	3,9	-3	-2,4	1	2,1	2,4
1997	2,5	2,3	3,4	0,1	0,4	-0,1	0,1	16,8	4,6	3,2
1998	2,7	2,8	3,1	2,6	1,3	-0,8	9,8	4,2	3,1	3,4
1999	2,5	2,5	3,4	1,4	1,5	-9,2	12,1	9	4,7	2,2
2000	3,4	3,5	4,1	1,5	5	3,5	11	9	7	3,1
2001	3,1	3,2	5	1	5			10	7,5	4,2

5.4. Απασχόληση, αμοιβή εργασίας και παραγωγικότητα

Παρά την επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας τα τελευταία χρόνια, η συνολική απασχόληση δεν φαίνεται ότι παρακολούθησε στον ίδιο βαθμό την εξέλιξη αυτή. Ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ της χώρας ξεπέρασε το 4% το 2000 σε σχέση με 3,4% το 1999. Συνέπεια αυτού, υπήρξε αύξηση της απασχόλησης κατά 1,2% το 2000, σε σχέση με τον ρυθμό αύξησης του συνολικού εργατικού δυναμικού κατά 0,4%, έναντι μείωσης της απασχόλησης κατά 0,7% και παράλληλης αύξησης του εργατικού δυναμικού κατά 0,2% το προηγούμενο έτος. Ως εκ τούτου, το ποσοστό ανεργίας υποχώρησε στο 11,3% το 2000 από 12% το 1999.

Το 2000 εκτιμάται ότι 3,94 εκατ. άτομα είχαν απασχόληση σε σχέση με 3,89 το 1999. Στην περίοδο εφαρμογής του προγράμματος σύγκλισης 1994-99, η απασχόληση αυξήθηκε κατά 35 χιλ. άτομα ετησίως, σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ. Η αύξηση αυτή ήταν μεγαλύτερη στον τομέα των υπηρεσιών και στον κατασκευαστικό τομέα, ενώ η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα και στη μεταποίηση μειώθηκε. Στην ίδια περίοδο, το εργατικό δυναμικό της χώρας αυξήθηκε κατά 52 χιλ. άτομα ετησίως ή κατά 1,4% ετησίως, ποσοστό αρκετά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό στις χώρες της Ευρωζώνης (0,6%).

Οι εξελίξεις στο εργατικό δυναμικό συνδέονται άμεσα με τις εξελίξεις στην προσφορά εργασίας. Η άνοδος του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και η είσοδος οικονομικών μεταναστών προσδιόρισαν την ταχεία αύξηση της προσφοράς εργασίας. Η ταχύτερη αύξηση του εργατικού δυναμικού σε σχέση με την αύξηση της απασχόλησης είχε ως αποτέλεσμα την άνοδο του ποσοστού ανεργίας στο 12% το 1999 από 11,2% το 1998.

Σύμφωνα με τις επιχειρηματικές προβλέψεις για την απασχόληση (Ιανουάριος-Οκτώβριος 2000), με βάση τα στοιχεία των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE, εκτιμάται ότι η απασχόληση στη μεταποίηση θα παραμείνει στάσιμη, ενώ σημαντική αύξηση της απασχόλησης σημειώθηκε στον κατασκευαστικό τομέα και μικρότερη στις επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου.

Οι προβλέψεις για τα επόμενα χρόνια είναι αισιόδοξες. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, προσδοκάται ότι η διατήρηση αλλά και η περαιτέρω ενίσχυση της αναπτυξιακής διαδικασίας της ελληνικής οικονομίας τα επόμενα χρόνια, σε συνδυασμό με την εφαρμογή των μέτρων για μεγαλύτερη ελαστικότητα της αγοράς εργασίας, θα επιφέρουν ταχύτερη αύξηση της απασχόλησης από 1,5% που είναι σήμερα (2001) σε 1,6% το 2002, και υποχώρηση του ποσοστού ανεργίας από 10,4% που είναι σήμερα σε 9,5% το 2002 και αναμένεται συνέχεια.

Στις 11 χώρες της Ζώνης του Ευρώ, αν και προβλέπεται υποχώρηση του ρυθμού μεγέθυνσης τα επόμενα χρόνια και δεδομένου ότι το 2000 ήταν 3,5% και το 2001 3,1% , οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας αναμένεται να επιφέρουν αύξηση της απασχόλησης και μείωση του ποσοστού ανεργίας σε 7,9% το 2002, από 11,7%, ποσοστό-ρεκόρ το 1997 και από το 9% που ήταν το 2000 και 8,3% το 2001.

Οι μέσες ακαθάριστες ονομαστικές αποδοχές ανά απασχολούμενο στο σύνολο της οικονομίας εκτιμάται ότι αυξήθηκαν το 2000 κατά 4,5%, έναντι 4,8% το 1999. Ο ρυθμός ανόδου των μέσων πραγματικών αποδοχών διαμορφώθηκε σε χαμηλότερο από του 1999 επίπεδο, ως συνέπεια της πληθωριστικής έξαρσης το 2000: 1,8% έναντι 2,4% το 1999. Υποχώρηση επίσης εκτιμάται ότι σημείωσε και η παραγωγικότητα της εργασίας. Ο ρυθμός αύξησης του μέσου προϊόντος εργασίας ήταν το 2000 2,9%, έναντι της πολύ μεγαλύτερης αύξησης κατά 4,1% το προηγούμενο έτος, με αποτέλεσμα την επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου του ονομαστικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε 1,5% από 0,6% το 1999. Η επιτάχυνση του πληθωρισμού το 2000 (ο αποπληθωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης αυξήθηκε το 2000 κατά 2,7%) προσδιορίζει επιβράδυνση του ρυθμού μείωσης του πραγματικού ανά μονάδα προϊόντος κόστους εργασίας. Δεδομένου του ρυθμού αύξησης των ονομαστικών αποδοχών και του μέσου προϊόντος εργασίας, εκτιμάται ότι μειώθηκε κατά 1,2%, έναντι μείωσης 1,4% το 1999.

Το 2001, έτος εκκίνησης της εποχής ευρώ και για την Ελλάδα, υπήρξε αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας κατά 3,4% και αύξηση κατά 5% των μέσων ακαθάριστων αποδοχών ανά απασχολούμενο. Ο ρυθμός αύξησης του ανά μονάδα προϊόντος ονομαστικού κόστους εργασίας επομένως διαμορφώθηκε στο 1,5%, ενώ το πραγματικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος υποχώρησε περαιτέρω (-1,5%).

5.5. Τιμές

Η Ελλάδα ικανοποίησε το κριτήριο σύγκλισης του πληθωρισμού που προέβλεπε η Συνθήκη του Μάαστριχ. Ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή για την περίοδο 12 μηνών μέχρι τον Μάρτιο 2000 ήταν 2%, ποσοστό που επέτρεψε την ικανοποίηση του σχετικού κριτηρίου και με βάση το οποίο ελήφθη η απόφαση, τρεις μήνες αργότερα, της πλήρους ένταξης της χώρας στην ΟΝΕ.

Από 2,7% τον Δεκέμβριο του 1999, ο δωδεκάμηνος πληθωρισμός (με βάση τον Εθνικό Δείκτη) υποχώρησε στο 2,5% τον Ιούνιο του 2000. Από τον Ιούλιο όμως και μέχρι τα τέλη του έτους η βραδεία καθοδική πορεία του πληθω-

ρισμού αντιστράφηκε σε έντονα ανοδική, για να λάβει τον χαρακτήρα πληθωριστικής έξαρσης τον Νοέμβριο (4,2%) και τον Δεκέμβριο (4%).

Οι πρωτογενείς και δευτερογενείς επιδράσεις από την αύξηση των διεθνών τιμών του πετρελαίου από το καλοκαίρι του 2000 και την ανατίμηση του δολαρίου σε σχέση με το ασθενέστερο ευρώ αποτέλεσαν τους κύριους υπαίτιους της πληθωριστικής έξαρσης τόσο στην Ευρωζώνη, όσο και στη χώρα μας. Στην οικονομία της ΕΕ-11 ο πληθωρισμός επιταχύνθηκε σημαντικά, από 1,7% τον Δεκέμβριο του 1999 σε 2,9% τον Νοέμβριο του 2000. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός εκτιμάται ότι αυξήθηκε στη Ζώνη του Ευρώ περισσότερο από μία ποσοστιαία μονάδα, από 1,1% το 1999 σε 2,3% το 2000, απειλώντας την οικονομία της Ευρωζώνης με έναν φαύλο πληθωριστικό κύκλο, εφόσον δεν επιβεβαιωθούν οι εκτιμήσεις για βαθμιαία υποχώρηση της τιμής του αργού πετρελαίου.

Στην Ελλάδα, ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός (με βάση τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) αυξήθηκε από 2,1% το 1999 σε 2,9% το 2000. Η πληθωριστική επιτάχυνση στη χώρα μας είναι περισσότερο επώδυνη, αφού: Πρώτον, ενθαρρύνει τις πληθωριστικές προσδοκίες. Δεύτερον, η εξάρτηση της παραγωγικής διαδικασίας από το πετρέλαιο είναι μεγαλύτερη στη χώρα μας, αφού τα περιθώρια υποκατάστασης του πετρελαίου με άλλες πηγές ενέργειας είναι μικρότερα. Και τρίτον, ο κίνδυνος μονιμοποίησης των πληθωριστικών πιέσεων, μέσω των δευτερογενών επιδράσεων της ανατίμησης του δολαρίου και της αύξησης της διεθνούς τιμής του πετρελαίου, είναι μεγαλύτερος σε μια περίοδο που η νομισματική πολιτική αφοπλίζεται στον αντιπληθωριστικό της αγώνα από τη μείωση των επιτοκίων, ώστε να συγκλίνουν με τα επιτόκια του ευρώ.

Ο κίνδυνος μονιμοποίησης των δευτερογενών επιδράσεων στον εγχώριο πληθωρισμό διαφαίνεται από την επιτάχυνση του δομικού πληθωρισμού («σκληρός» πυρήνας) που δεν ενσωματώνει την επίδραση της αύξησης της τιμής του πετρελαίου και των προϊόντων με μεγάλη μεταβλητότητα τιμής. Η συγκράτηση της αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, η μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης, η αυστηρή νομισματική πολιτική που ασκήθηκε το 1999 και ο περιορισμός της αναγκαίας διολίσθησης της δραχμής έναντι του ευρώ προς την κεντρική ισοτιμία της προσδιόρισαν από κοινού την επιβράδυνση του δομικού πληθωρισμού στο πρώτο οκτάμηνο του 2000.

Πράγματι, ο πληθωρισμός του πληθωρισμού σε ετήσια βάση κινήθηκε σε ποσοστά κάτω του 2%, από τον Σεπτέμβριο, όμως, η εικόνα αυτή αντιστρέφεται από τον μήνα αυτό με άνοδο στο 2,8% τον Νοέμβριο και στο 3,4% τον Δεκέμβριο.

Από τις βασικές κατηγορίες του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, οι Μεταφορές (6,4%), Υγεία (3,3%), Εκπαίδευση (3,3%) και "Καύσιμα" παρουσίασαν τη μεγαλύτερη επιτάχυνση. Αντίθετα, οι δείκτες "Νωπά Οπωροκηπευτικά" και Επικοινωνίες (-10,5%) εμφάνισαν τη μεγαλύτερη υποχώρηση. Εξάλλου, έντονα ανοδική ήταν η πορεία του δείκτη ημών χονδρικής, προειδοποιώντας για τον κίνδυνο επιστροφής του πληθωριστικού περιβάλλοντος. Στο 12μηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2000, ο ρυθμός ανόδου ανήλθε σε 7,9% (2,1% το 1999). Τη μεγαλύτερη άνοδο σημείωσαν, όπως είναι αναμενόμενο, οι τιμές των καυσίμων: 73% τον Νοέμβριο του 2000 σε ετήσια βάση. Εξάλλου, σημαντική επιτάχυνση σημείωσαν οι τιμές των εγχώριων βιομηχανικών προϊόντων, των εξαγόμενων, των εισαγόμενων και των εγχώριων πρωτογενών αγαθών. Οι τιμές των βιομηχανικών προϊόντων (για εσωτερική κατανάλωση) αυξάνονταν με ρυθμό 9,5% τον Νοέμβριο 2000. Ο αντίστοιχος ρυθμός για την Ευρωζώνη (τιμές παραγωγού) ήταν τον ίδιο μήνα 6,3%. Ο ρυθμός ανόδου των τιμών των εγχώριων πρωτογενών αγαθών, υποχώρησε τον ίδιο μήνα σε 0,6%. Οι τιμές των εξαγόμενων και εισαγόμενων αγαθών αυξήθηκαν με ρυθμό 12,8% και 7,7%.

Η διατήρηση των υψηλών τιμών του πετρελαίου στη διεθνή αγορά θα συντηρήσει τον πληθωρισμό σε ποσοστό πλησίον του 4%. Ωστόσο, σύμφωνα με την ενδιάμεση Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος εκτιμάται ότι καθώς θα υποχωρούν οι τιμές του πετρελαίου και εξασθενεί η άνοδος του δολαρίου, ο πληθωρισμός από το δεύτερο εξάμηνο του 2001 θα επιστρέψει σε επίπεδα χαμηλότερα του 3%. Άλλωστε, από αισιοδοξία χαρακτηρίζονται και οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον πληθωρισμό στην Ευρωζώνη. Αναμένεται ελαφρά αποκλιμάκωση από 2,2% το 2001 σε 1,9% το 2002.

Η μείωση του πληθωρισμού σε επίπεδα κάτω του 2% θα εξαρτηθεί πρώτον, από την αποκατάσταση ευνοϊκών συνθηκών στην αγορά του πετρελαίου, δεύτερον, από την ενίσχυση του ευρώ και τρίτον, από τη συγκράτηση των μισθολογικών αυξήσεων. Για την Ελλάδα, προβλέπεται κάμψη του πληθωρισμού από 2,6% το 2001 σε 2,3% το 2002. Στη συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων από την πλευρά της προσφοράς, σημαντική είναι η συμβολή εγχώριων προσδιοριστικών παραγόντων, όπως η συγκράτηση των

μιοθολογικών διεκδικήσεων με κύριο στόχο την περιορισμένη αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, η διαμόρφωση τιμολογιακής πολιτικής συμβατής με τη σταθερότητα τιμών και, τέλος, η απελευθέρωση των αγορών, ώστε να ενισχυθούν ο ανταγωνισμός και η απασχόληση. Εξάλλου, η δημιουργία πλεονασμάτων στη δημοσιονομική διαχείριση είναι απαραίτητη για τη συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων από την πλευρά της ζήτησης.

5.6. Ισοζύγιο πληρωμών

Κατά το έτος 2000 το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρουσίασε έλλειμμα διπλάσιο απ' ό,τι το 1999 δηλαδή 6,1 δισ. ευρώ έναντι 3,1 δισ. ευρώ. Ως ποσοστό του ΑΕΠ το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών διαμορφώθηκε (με βάση τις προβλέψεις της Τράπεζας της Ελλάδος) σε 5,5% το 2000 σε σχέση με 4,1% το 1999.

Η σημαντική αυτή επιδείνωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών οφείλεται στη διεύρυνση κυρίως του εμπορικού ελλείμματος, αλλά και του ελλείμματος του ισοζυγίου μεταβιβάσεων σε σχέση με το 1999. Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου αυξήθηκε από 13 δισ. ευρώ την περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 1999 σε 18 δισ. ευρώ την ίδια περίοδο του 2000. Η αύξηση του εμπορικού ελλείμματος αποδίδεται στον υπερδιπλασιασμό του ελλείμματος του ισοζυγίου των καυσίμων, λόγω της αύξησης της τιμής του πετρελαίου, και δεύτερον, στην αύξηση της δαπάνης για εισαγωγές αγαθών εκτός καυσίμων.

Συγκεκριμένα, η δαπάνη για εισαγωγές καυσίμων αυξήθηκε κατά 2,4 δισ. ευρώ στην περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2000 σε σχέση με το 1999, με συνέπεια την διεύρυνση του ισοζυγίου καυσίμων συν στα 2,3 δισ. ευρώ έναντι 1 δισ. ευρώ το 1999. Σημειώνεται ότι τα δύο προηγούμενα χρόνια (1998 και 1999) η εισαγωγική δαπάνη για καύσιμα παρέμεινε σχεδόν σταθερή, με αποτέλεσμα τον περιορισμό του ελλείμματος.

Σημαντική, εξάλλου, ήταν και η επιβάρυνση της θέσης του εμπορικού ισοζυγίου από τη μεγάλη άνοδο της δαπάνης για εισαγωγές εκτός καυσίμων. Αυτή αυξήθηκε κατά 4,8 δισ. ευρώ στο οκτάμηνο του 2000, έναντι αύξησης κατά 2,3 δισ. ευρώ την ίδια περίοδο του 1999. Η ταχεία άνοδος των εισαγωγών αγαθών

προσδιορίστηκε τόσο από την αύξηση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, όσο και την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος. Τη μεγαλύτερη επιτάχυνση σημείωσε η δαπάνη για αυτοκίνητα, κεφαλαιακά αγαθά, καθώς και πρώτες ύλες και ημικατεργασμένα προϊόντα. Αντίθετα, περιορισμένη ήταν η αύξηση των εξαγωγών εκτός καυσίμων. Αυτές αυξήθηκαν στην περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2000 μόνο κατά 1,3 δισ. ευρώ έναντι αύξησης τους κατά 1,5 δισ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 1999.

Σημαντική επίσης ήταν η διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου εισοδημάτων. Στο δεκάμηνο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2000 το έλλειμμα αυξήθηκε κατά 60% στα 838 εκατ. ευρώ από 522 εκατ. ευρώ την (δια περίοδο του 1999. Η δυσμενής αυτή εξέλιξη οφείλεται στην ταχύτερη άνοδο των πληρωμών για τόκους, μερίσματα και κέρδη, ενώ η αύξηση των εισπράξεων από διάφορα εισοδήματα ήταν μικρότερη.

Η θέση των υπολοίπων επιμέρους ισοζυγίων εμφανίζεται σημαντικά βελτιωμένη. Το ισοζύγιο υπηρεσιών εμφάνισε αύξηση του πλεονάσματος κατά 1,5 δις. ευρώ στα 7,5 δισ. ευρώ στο δεκάμηνο του έτους 2000, από 6 δισ. ευρώ το ίδιο διάστημα του 1999. Η αύξηση αυτή οφείλεται στην καθαρή άνοδο των εισπράξεων κυρίως από τις μεταφορές, αλλά και από τις τουριστικές υπηρεσίες. Τέλος, την (δια περίοδο του 2000 το ισοζύγιο μεταβιβάσεων εμφάνισε πλεόνασμα 5,3 δισ. ευρώ, αυξημένο κατά 534 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 1999. Η άνοδος του πλεονάσματος εξηγείται από την καθαρή αύξηση των μεταβιβάσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η καθαρή εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων για άμεσες επενδύσεις του 1999 μετατράπηκε το 2000 σε καθαρή εκροή. Από καθαρή εισροή 269 εκατ. ευρώ το δεκάμηνο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 1999, η καθαρή εκροή έφτασε το 1,4 δισ. ευρώ την ίδια περίοδο του 2000. Ωστόσο, η καθαρή εκροή ιδιωτικών κεφαλαίων δεν οφείλεται στο μειωμένο επενδυτικό ενδιαφέρον ξένων κεφαλαίων, αλλά στην εκροή ελληνικών ιδιωτικών κεφαλαίων που δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά στο εξωτερικό (συμμετοχές ελληνικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό, εξαγορές επιχειρήσεων από ελληνικά κεφάλαια).

Αντίθετα, η καθαρή εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων σε επενδύσεις βραχυχρόνιου χαρακτήρα (επενδύσεις χαρτοφυλακίου) αυξήθηκε κατά 2,7 δισ. ευρώ, σε 8,2 δισ. ευρώ το δεκάμηνο του 2000 από 5,5 δισ. ευρώ το δεκάμηνο του 1999. Η άνοδος αποδίδεται κυρίως στην αυξημένη εισροή κεφαλαίων για αγορά

μετοχών. Ο λογαριασμός «Λοιπές Επενδύσεις» εμφάνισε σημαντική αύξηση της καθαρής εκροής κεφαλαίων κατά 1,7 δισ. ευρώ στα 3,3 δισ. ευρώ, οφειλόμενη στην εκροή κεφαλαίων ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων, επενδεδυμένων σε καταθέσεις σε ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα με σκοπό την εκμετάλλευση των υψηλότερων εγχώριων επιτοκίων από τα επιτόκια σε ευρώ.

Οι εξελίξεις στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και χρηματοοικονομικών συναλλαγών είχαν ως συνέπεια σημαντική μείωση των συναλλαγματικών διαθεσίμων της χώρας από 18,9 δισ. δολ. τον Δεκέμβριο 1999 σε 14,9 δισ. δολ. τον Οκτώβριο 2000, με μικρή άνοδο στα 15,3 δισ. τον Νοέμβριο.

Αν και οι εξελίξεις που προκάλεσαν επιδείνωση της θέσης του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών κατά το δεκάμηνο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2000 εκτιμάται ότι συνεχίστηκαν μέχρι το τέλος του έτους (υψηλή τιμή του πετρελαίου στη διεθνή αγορά, υψηλή ζήτηση για εισαγωγές), οι προοπτικές για το 2001 διαγράφονται ευνοϊκές. Η εκτίμηση σταδιακής αποκλιμάκωσης της διεθνούς τιμής του πετρελαίου από το δεύτερο εξάμηνο του 2001, τάση που ήδη διαφαίνεται από τις αρχές του έτους, η αυξημένη ζήτηση για εξαγωγές από τις βαλκανικές χώρες και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων, αποτελούν παράγοντες που αναμένεται να ανακόψουν τη διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Ως ποσοστό του ακαθάριστου προϊόντος της χώρας το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών εκτιμάται ότι το 2000 αυξήθηκε σε 5,5% από 4,1% το 1999.

5.7. Δημοσιονομικές εξελίξεις

Ήδη από το 1999, η Ελλάδα είχε εκπληρώσει το σχετικό με τα δημοσιονομικά κριτήριο της Συνθήκης του Μάαστριχ. Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης μειώθηκε στο 1,8% του ΑΕΠ και το 2000 περιορίστηκε στο 0,8% του ΑΕΠ, για να μετατραπεί σε πλεόνασμα το 2001 (0,5%).

Προσδιοριστικούς παράγοντες της δημοσιονομικής προσαρμογής αποτέλεσαν πρώτον, η αύξηση του πρωτογενούς πλεονάσματος σε 5,8% του ΑΕΠ το 2000 σε σχέση με 4,9% το 1999, κυρίως μέσω της αύξησης των φορολογικών εσόδων, παρά μέσω της μείωσης των δαπανών, και δεύτερον, η μείωση των δαπανών για τόκους. Η Κυβέρνηση στην εντός ΟΝΕ εποχή θα πρέπει να

μεταστρέψει το ενδιαφέρον της δημοσιονομικής πολιτικής από πολιτική διαχείρισης των δημοσίων εσόδων και δαπανών σε πολιτική ανάπτυξης. Η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να ξεφύγει από το πλαίσιο της εφαρμογής δεικτών και να αναλάβει ενεργό ρόλο στην αντιπληθωριστική προσπάθεια βραχυχρόνια και στην αναπτυξιακή διαδικασία μακροχρόνια. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη μετατροπή του κράτους σε περισσότερο λειτουργικό και αποδοτικό.

Προτεραιότητα, επομένως, θα πρέπει να δοθεί στην περικοπή των υψηλών δημοσίων δαπανών, στη μείωση του φορολογικού βάρους, στην αύξηση της απορροφητικότητας των κονδυλίων του Γ' ΚΠΣ, στη βελτίωση της ποιότητας της δημόσιας διοίκησης, στην προώθηση των ιδιωτικοποιήσεων-μετοχοποιήσεων.

Ο υψηλός ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας συνηγόρησε στον υψηλό ρυθμό αύξησης των εσόδων. Δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε τη συνεισφορά της αποτελεσματικότερης αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής. Αναλυτικότερα, στο 11μηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2000 ο ρυθμός ανόδου των εσόδων ανήλθε σε 11,8%, υπερβαίνοντας αισθητά τον στόχο του προϋπολογισμού για το 2000 (3,5%), καθώς και την εκτίμηση του νέου προϋπολογισμού για το 2000 (10%). Τη μεγαλύτερη αύξηση παρουσίασε ο Φ.Π.Α. Σημειώνεται ότι η αύξηση των εσόδων συνδυάστηκε με σημαντικές φορολογικές ελαφρύνσεις.

Στο σκέλος των τρεχουσών πρωτογενών δαπανών σημειώθηκε σημαντική επιτάχυνση. Στο 10μηνο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2000 ο ρυθμός ανόδου ανήλθε σε 7,8%, υπερβαίνοντας τον στόχο του προϋπολογισμού (6%), ενώ για ολόκληρο το έτος εκτιμάται αύξηση 9% (προϋπολογισμός 2001). Οι δαπάνες για τόκους επίσης σημείωσαν επιτάχυνση. Στο 10μηνο αυξήθηκαν κατά 6,9% σε σχέση με 2,7% το 1999, έναντι στόχου μείωσης κατά 2,5%. Για ολόκληρο το έτος 2000 σημειώθηκε αύξηση 2,9% (προϋπολογισμός 2001), ενώ κατά το έτος 2001 σημειώθηκε μείωση 2,6%. Η υπέρβαση του στόχου οφείλεται στην ταχεία άνοδο της ισοτιμίας του δολαρίου και του γιεν έναντι του ευρώ και συνεπώς και της δραχμής.

Το 2000 σημειώθηκε περαιτέρω μείωση του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης σε 103,9% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Αν και σε καθοδική πορεία, ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ εξακολουθεί να είναι ο 3ος υψηλότερος στη Ζώνη του Ευρώ μετά το Βέλγιο και την Ιταλία (111% του ΑΕΠ και στις δυο

χώρες). Η άνοδος του δολαρίου και του γιεν δυσχεραίνει τη μείωση του, αφού ένα σημαντικό ποσοστό (πάνω από 25%) είναι εκφρασμένο στο κάθε ένα από τα δύο αυτά νομίσματα. Η δημιουργία σημαντικών πλεονασμάτων, η επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης και η προώθηση των ιδιωτικοποιήσεων αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για τη μείωση του. Ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ έσπασε το φράγμα του 100% το 2001 (99,8% το 2001) και το 2002 προβλέπεται να φτάσει το 96,4%.

Την 1η Ιανουαρίου 2001 εκκινεί για την Ελλάδα η εντός ΟΝΕ εποχή. Η δημοσιονομική πολιτική θα κληθεί να αντιμετωπίσει δύο προκλήσεις: τη μείωση του υψηλού δημοσίου χρέους και τη σταθεροποίηση της οικονομίας σε περιβάλλον αποπληθωρισμού. Το παραδοσιακό μείγμα πολιτικής είναι αναποτελεσματικό, αφού η αυτονομία στην άσκηση εθνικής νομισματικής πολιτικής καταργείται και η συναλλαγματική ισοτιμία δεν θα αποτελεί πλέον όπλο για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Αναζητείται επομένως ένα νέο μείγμα πολιτικής με έμφαση στον συνδυασμό δημοσιονομικής και διαρθρωτικής πολιτικής. Το νέο μείγμα πολιτικής θα επιτρέψει πρώτον, την αποτελεσματική αντιμετώπιση της όχι και τόσο ευνοϊκής διεθνούς συγκυρίας -άνοδος δολαρίου, τιμών πετρελαίου- που αποδυναμώνει τον ρυθμό ανάπτυξης της Ε.Ε. και εισάγει πληθωριστικές πιέσεις, δεύτερον, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και τρίτον, τη σταθεροποίηση της σε υψηλότερο επίπεδο προϊόντος, απασχόλησης και χαμηλότερο πληθωρισμό.

Ο στόχος για πλεόνασμα της Γενικής Κυβέρνησης ίσο με 0,5% του ΑΕΠ το 2001, για πρώτη φορά ύστερα από πολλές δεκαετίες, καταδεικνύει την αγωνιώδη προσπάθεια για άσκηση σφιχτότερης δημοσιονομικής πολιτικής. Ο υψηλός λόγος χρέους προς ΑΕΠ πιέζει προς την κατεύθυνση της δημιουργίας πλεονασμάτων. Από την άλλη όμως, η οικονομία του ευρώ καταδεικνύει την ανάγκη μεταστροφής του χαρακτήρα της δημοσιονομικής πολιτικής σε αναπτυξιακή. Όπως επισημαίνουν οι τελευταίες εκθέσεις του ΔΝΤ, ΟΟΣΑ και της Ε.Ε., η Κυβέρνηση θα πρέπει να ξεφύγει από το άγχος της απλής εφαρμογής των δημοσιονομικών κριτηρίων της Συνθήκης του Μάαστριχ και να προχωρήσει γρήγορα σε μια ευρύτερη μεταρρύθμιση της δημοσιονομικής πολιτικής, ώστε να καταστεί αναπτυξιακή (απελευθέρωση αγορών, ιδιωτικοποιήσεις, μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος με στόχο την ελάττωση του φορολογικού βάρους σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά, ώστε να αυξηθεί η απασχόληση και η επένδυση).

Εξάλλου, ο στόχος για πλεόνασμα 0,5% του ΑΕΠ για το 2001 περικλείει έντονη αβεβαιότητα, εάν επιχειρηθεί να επιτευχθεί μέσω της αύξησης των φορολογικών εσόδων και όχι μέσω της περικοπής των δαπανών. Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο προϋπολογισμός έκλεισε με έλλειμμα το 2000 ίσο με 0,8% του ΑΕΠ, που θα περιοριστεί σε 0,3% το 2001. Τα δημόσια οικονομικά δεν θα εμφανίσουν πλεόνασμα πριν από το 2002.

5.8. Νομισματικές εξελίξεις

Η υιοθέτηση του ευρώ από την 1η Ιανουαρίου 2001 συνεπάγεται την εφαρμογή και στη χώρα μας της ενιαίας ευρωπαϊκής νομισματικής πολιτικής που ασκείται από το Ευρω-σύστημα, δηλαδή την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις Κεντρικές Τράπεζες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε ολόκληρη τη Ζώνη του Ευρώ. Τούτο σημαίνει ότι η είσοδος της χώρας μας στη νέα εποχή του ευρώ συνεπάγεται απώλεια των μέσων άσκησης εθνικής νομισματικής πολιτικής για την αντιμετώπιση πληθωριστικών πιέσεων, είτε από την πλευρά της προσφοράς, στην περίπτωση συμμετρικής διαταραχής, είτε από την πλευρά της ζήτησης, στην περίπτωση ασύμμετρης διαταραχής. Η ενιαία ευρωπαϊκή νομισματική πολιτική έχει ως στόχο την επιστροφή του πληθωρισμού στη Ζώνη του Ευρώ σε ποσοστά κάτω του 2% και τη διαφύλαξη μακροχρόνιας σταθερότητας τιμών.

Η Τράπεζα της Ελλάδος από την 1η Ιανουαρίου 2001 δεν μπορεί πλέον να αυξομειώνει τα επιτόκια παρέμβασης της για να αναχαιτίζει τον υψηλότερο εγχώριο πληθωρισμό. Αλλά και ούτε μπορεί να επιφέρει βελτιώσεις της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας μέσω προσαρμογών της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας. Το κύριο βάρος, επομένως, πέφτει στη δημοσιονομική πολιτική που θα πρέπει, μέσω της περικοπής των δαπανών, να συγκρατεί τις εγχώριες πληθωριστικές πιέσεις που εμφανίζονται στην οικονομία λόγω διαταραχών στην πλευρά της ζήτησης. Με άλλα λόγια, η υιοθέτηση ενός νέου μείγματος πολιτικής είναι αναγκαία για τη διατήρηση της ελληνικής οικονομίας σε αναπτυξιακή τροχιά με χαμηλό πληθωρισμό και μικρότερο έλλειμμα ανταγωνιστικότητας και παραγωγικότητας.

Η νομισματική πολιτική που ασκήθηκε το 2000 είχε δύο βασικές επιδιώξεις: την επίτευξη των σχετικών κριτηρίων που αφορούσαν τον πληθωρισμό, τα επιτόκια και τη συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής και την παγίωση ενός περιβάλλοντος αποπληθωρισμού ενόψει δυσμενών διεθνών οικονομικών συνθηκών (κρίση πετρελαίου, άνοδος δολαρίου).

Κατά τη διάρκεια του έτους η ισοτιμία της δραχμής έναντι του ευρώ προσέγγισε βαθμιαία την κεντρική της ισοτιμία. Μετά την ανατίμηση της κατά 3,5% τον Ιανουάριο του 2000, η κεντρική ισοτιμία της δραχμής έναντι του ευρώ διαμορφώθηκε από 353,109 δραχμές στις 340,750 δραχμές, που αποτελεί και την ισοτιμία μετατροπής της σε ευρώ, σύμφωνα με την απόφαση που ελήφθη τον Ιούνιο 2000. Η ανατίμηση της κεντρικής ισοτιμίας έδρασε αντιπληθωριστικά, αφού, πρώτον, περιορίστηκε η επίδραση του εισαγόμενου πληθωρισμού και δεύτερον, συνέβαλε στη συγκράτηση των πληθωριστικών προσδοκιών. Στα τέλη του έτους, το ποσοστό υποτίμησης έναντι του ευρώ ανήλθε σε 3,2%.

Η εξέλιξη της ισοτιμίας της δραχμής έναντι του δολαρίου και του γιεν αντανακλά την εξέλιξη της ισοτιμίας του ευρώ ως προς αυτά τα νομίσματα. Μέσα στο 2000, η δραχμή υποτιμήθηκε έναντι του δολαρίου κατά 14,3%, με τη μέση τιμή Δεκεμβρίου στις 380 δρχ., από 326 δρχ. τον Δεκέμβριο 1999. Υποτιμήθηκε επίσης έναντι του ιαπωνικού γιεν κατά 6,3% και κατά 3,3% έναντι του ευρώ στο ίδιο διάστημα. Η σταθμισμένη ισοτιμία της δραχμής έναντι των ξένων νομισμάτων μειώθηκε κατά 5,3% τον Νοέμβριο 2000 (σε σχέση με τον Δεκέμβριο 1999), ως συνέπεια των ανατιμητικών πύσεων του δολαρίου και του γιεν, αλλά και λόγω της διολίθησης της δραχμής έναντι του ευρώ.

Η Τράπεζα της Ελλάδος ακολούθησε και το 2000 την πολιτική της σταδιακής και βραδείας μείωσης των επιτοκίων της, ώστε να διασφαλιστεί η νομισματική σταθερότητα, με μείωση τους εννέα φορές από τις αρχές του έτους μέχρι τα μέσα Δεκεμβρίου (12 Δεκεμβρίου). Το επιτόκιο αποδοχής καταθέσεων διάρκειας μίας ημέρας μειώθηκε από 9% στα τέλη Δεκεμβρίου 1999 σε 3,75% τον Δεκέμβριο 2000. Το επιτόκιο παρέμβασης για πράξεις διάρκειας 14 ημερών μειώθηκε κατά έξι ποσοστιαίες μονάδες, στο 4,75% τον περασμένο Δεκέμβριο από 10,75% στο τέλος του 1999.

Τα επιτόκια Athidor στη διατραπεζική αγορά παρακολούθησαν με μικρότερη ένταση την πτωτική πορεία των επιτοκίων της Τράπεζας της Ελλάδος. Το Athidor διάρκειας τριών μηνών υποχώρησε σε 5% στο τέλος του έτους από

9,8% τον Δεκέμβριο 1999. Μέσα στο 2000 μειώθηκε η απόκλιση των εγχώριων επιτοκίων από τα αντίστοιχα της Ζώνης του Ευρώ κάτω από 2 ποσοστιαίες μονάδες.

Τα τραπεζικά επιτόκια καταθέσεων υποχώρησαν στη διάρκεια του έτους σε 2,6% για τις καταθέσεις όψεως, 3,8% για τις καταθέσεις ταμειωτηρίου και 5,5% για τις καταθέσεις προθεσμίας ενός έτους, από 3,6%, 7,9% και 8,1%, αντίστοιχα, στα τέλη Δεκεμβρίου 1999 (μέσο επιτόκιο). Συμπεραίνεται ότι η μείωση των τραπεζικών επιτοκίων καταθέσεων είναι πολύ μεγαλύτερη από τη μείωση των διατραπεζικών επιτοκίων. Η μεγάλη μείωση των επιτοκίων σε συνδυασμό με τη σχετική σταθερότητα του πληθωρισμού μέχρι τον Σεπτέμβριο και την άνοδο του πάνω από 4% στους δύο επόμενους μήνες, είχε ως συνέπεια την υποχώρηση και των πραγματικών επιτοκίων. Καθώς ο πληθωρισμός θα διατηρηθεί σε υψηλά επίπεδα και τα ονομαστικά επιτόκια θα συνεχίσουν την πορεία σύγκλισης τους, ενδέχεται να επανεμφανιστούν στην οικονομία αρνητικά πραγματικά επιτόκια καταθέσεων, προκαλώντας αύξηση της πιστωτικής επέκτασης και της ζήτησης και ανακατανομή των χαρτοφυλακίων σε άλλα περιουσιακά στοιχεία.

Το μέσο επιτόκιο βραχυπρόθεσμων χορηγήσεων προς τις επιχειρήσεις υποχώρησε σε 11,1% τον Νοέμβριο του 2000 από 14,6% τον Δεκέμβριο 1999. Μεγαλύτερη ήταν η μείωση των επιτοκίων των καταναλωτικών δανείων, από 20,3% σε 14,9%. Παρόμοια ήταν η εξέλιξη του επιτοκίου των μακροπρόθεσμων επιχειρηματικών δανείων, από 13,2% τον Δεκέμβριο του 1999 μειώθηκε σε 10,4% τον Νοέμβριο του 2000. Το κυμαινόμενο επιτόκιο στεγαστικών δανείων υποχώρησε σε 8,8% τον Νοέμβριο έναντι 12,4% τον Δεκέμβριο 1999. Έτσι, ενώ η απόσταση των επιτοκίων καταθέσεων Ελλάδος-Ευρωζώνης έχει υποχωρήσει κάτω από τις 2 μονάδες (προθεσμιακές 12 μηνών: Ελλάδα 5,5%, Ευρωζώνη 4%), στα επιτόκια χορηγήσεων η απόσταση είναι μεγαλύτερη: 4 μονάδες στα επιχειρηματικά δάνεια (βραχυπρόθεσμα: Ελλάδα 11,3%, Ευρωζώνη 7,2%, μακροπρόθεσμα: 10,5%, 6,6%), 5 μονάδες στα καταναλωτικά (Ελλάδα 15%, Ευρωζώνη 10%), αλλά μόνο 2,4% στα στεγαστικά (Ελλάδα 8,9%, Ευρωζώνη 6,6%). Η απόδοση των 10ετών ομολόγων υποχώρησε 1 μονάδα μέσα στο έτος στο 5,6% τον Δεκέμβριο 2000.

5.9. Πιστωτικές εξελίξεις

Ο ετήσιος ρυθμός ανόδου της συνολικής πιστωτικής επέκτασης επιταχύνθηκε μέσα στο 2000 και διατηρήθηκε σε πολύ υψηλότερα επίπεδα απ' ό,τι το 1999. Μετρώντας την πιστωτική επέκταση ως μεταβολές των υπολοίπων των δανείων και λαμβάνοντας επομένως υπόψη τις συναλλαγματικές διαφορές από τη μεγάλη ανατίμηση του δολαρίου και του γιεν, ο ρυθμός αύξησης σημείωσε άνοδο από 12,2% τον Δεκέμβριο 1999 σε 14,1% τον Ιανουάριο και 17% τον Νοέμβριο του 2000. Αλλά και αν αφαιρεθούν οι επιπτώσεις από τις συναλλαγματικές διαφορές, ο ετήσιος ρυθμός ανόδου διαμορφώθηκε σε πολύ υψηλότερα επίπεδα: 16% τον Νοέμβριο του 2000 έναντι 10,9% τον Δεκέμβριο του 1999. Η επιτάχυνση της συνολικής επέκτασης εξηγείται πρώτον, από τη σημαντική επιτάχυνση της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα, δεύτερον, από τη μείωση των επιτοκίων χορηγήσεων σε συνδυασμό με τη λήξη - τον Μάρτιο - της ισχύος των μέτρων που είχε λάβει η Τράπεζα της Ελλάδος για τη συγκράτηση της πιστωτικής επέκτασης και τρίτον, από τον υψηλό ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης.

Αν και η χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα παρουσίασε σημαντικές διακυμάνσεις μέσα στο 2000, ο ρυθμός αύξησης της διατηρήθηκε σε πολύ υψηλότερα επίπεδα απ' ό,τι το 1999. Στο πρώτο τρίμηνο του έτους 2000 οι πιστώσεις αυξάνονταν με ρυθμούς πλησίον ή λίγο πιο κάτω απ' ό,τι το 1999. Από τα τέλη Μαρτίου όμως που έληξαν τα περιοριστικά μέτρα της Κεντρικής Τράπεζας, αρχίζει να επιταχύνεται σημαντικά. Ο δωδεκάμηνος ρυθμός αύξησης ήταν τον Νοέμβριο 25,2% έναντι 14,2% τον Δεκέμβριο του 1999. Σημειώνεται ότι ο ρυθμός ανόδου των δανείων του ιδιωτικού τομέα στην Ευρωζώνη είναι 9% (Νοέμβριος 2000).

Από την ανάλυση κατά νόμισμα, προκύπτει βέβαια ότι τα δάνεια σε συνάλλαγμα παρουσίασαν τη μεγαλύτερη επιτάχυνση σε σχέση με τα δραχμικά δάνεια. Οι δραχμικές χορηγήσεις προς τον ιδιωτικό τομέα αυξήθηκαν (σε δωδεκάμηνη βάση) με ρυθμό 24% τον Νοέμβριο του 2000 έναντι αύξησης κατά 34% των δανείων σε συνάλλαγμα. Ωστόσο, εάν αφαιρεθούν οι επιπτώσεις από την ανατίμηση του δολαρίου και του γιεν, ο δωδεκάμηνος ρυθμός ανόδου των δανείων σε συνάλλαγμα ήταν μόνο 20% τον μήνα αυτόν. Σημειώνεται ότι μέσα στο 2000 μετατράπηκε σημαντικό μέρος των υφιστάμενων δανείων από δραχμές

σε ευρώ, αφού τα επιτόκια ευρώ είναι χαμηλότερα και ο συναλλαγματικός κίνδυνος μικρός. Εξάλλου, η σημαντική επιβάρυνση των δανειζομένων σε δολάρια και γιεν εξαιτίας της ανατίμησης των νομισμάτων αυτών επέδρασε ως παράγοντας ενθαρρυντικός της μετατροπής σε ευρώ δανείων συναφθέντων στα νομίσματα αυτά.

Από την ανάλυση της πιστωτικής επέκτασης κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, διαφαίνεται ότι η δανειοδοτική δραστηριότητα των εμπορικών τραπεζών επιταχύνθηκε προς όλους τους κλάδους της οικονομίας. Η πιστωτική επέκταση προς τη βιομηχανία (περιλαμβανομένων των μεταλλείων και της βιοτεχνίας) αυξήθηκε κατά 12,5% στο δωδεκάμηνο Νοεμβρίου 2000/Νοεμβρίου 1999, άνοδος πιστώσεων μικρότερη σε σχέση με τους άλλους κλάδους. Η αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής και η μείωση των τραπεζικών επιτοκίων χορηγήσεων συνέβαλαν στην άνοδο της τραπεζικής χρηματοδότησης. Από την άλλη πλευρά όμως, η δυνατότητα άντλησης με μικρότερο κόστος σημαντικών κεφαλαίων από το Χρηματιστήριο, ώστε να καλύψουν τις δανειακές τους ανάγκες, περιόρισε την εξάρτηση των ελληνικών επιχειρήσεων από την παραδοσιακή τραπεζική δανειοδότηση.

Η χρηματοδότηση προς το εμπόριο παρουσίασε τη σημαντικότερη επιτάχυνση. Σε ετήσια βάση αυξήθηκε κατά 27% τον Νοέμβριο έναντι 16% τον ίδιο μήνα του 1999. Ο τερματισμός των περιοριστικών μέτρων της Τράπεζας της Ελλάδος στα τέλη Μαρτίου αποτέλεσε τον κύριο προσδιοριστικό παράγοντα της επιταχυνόμενης πορείας. Ειδικότερα, μέσα στο έτος οι εμπορικές πιστώσεις αυξήθηκαν κατά 33% (Ιανουάριος-Νοέμβριος 2000) σε σχέση με μόνο 12% την ίδια περίοδο το 1999. Ανακοπή της επιτάχυνσης των στεγαστικών δανείων παρατηρήθηκε στο πρώτο εξάμηνο του έτους. Μέχρι τον Ιούλιο ο δωδεκάμηνος ρυθμός ανόδου παρέμενε πλησίον ή λίγο πιο πάνω από 25% σε σχέση με 27% τον Δεκέμβριο του 1999. Επιτάχυνση παρουσιάστηκε τον Αύγουστο (30,3%), η οποία συνεχίστηκε και τον Νοέμβριο (31%).

Αποτέλεσμα των περιοριστικών μέτρων της Τράπεζας της Ελλάδος ήταν η σημαντική επιβράδυνση των καταναλωτικών δανείων που ξεκίνησε στα τέλη του 1999 και συνεχίστηκε στο πρώτο πεντάμηνο του 2000. Ο ρυθμός αύξησης των καταναλωτικών δανείων περιορίστηκε από 40% τον Δεκέμβριο 1999 σε 30,6% τον Ιανουάριο του 2000 και 19% τον Απρίλιο και τον Μάιο. Από τον Ιούνιο, η πορεία αυτή αντιστρέφεται σε έντονα ανοδική: 23% τον Ιούλιο, 27% τον

Αύγουστο και 37% τον Νοέμβριο. Η επιτάχυνση αυτή εξηγείται τόσο από τον τερματισμό των περιοριστικών μέτρων, όσο - και κυρίως - και από τη μείωση των επιτοκίων των καταναλωτικών δανείων την περίοδο αυτή.

Από την ανάλυση της τραπεζικής χρηματοδότησης κατά διάρκεια συμπεραίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των δανείων αφορά βραχυπρόθεσμη δανειοδότηση. Τον Νοέμβριο 2000 τα βραχυπρόθεσμα τραπεζικά δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα αναλογούσαν σε 68% του συνόλου και τα μακροπρόθεσμα σε 32%. Αξίζει να σημειωθεί ότι η κατανομή αυτή παραμένει σταθερή τα τελευταία τρία έτη.

Τέλος, η πιστωτική επέκταση προς τον δημόσιο τομέα συνεχίστηκε το 2000. Ο δωδεκάμηνος ρυθμός αύξησης αυξήθηκε σε 14% τον Νοέμβριο από 11% τον Δεκέμβριο 1999. Η επιτάχυνση αυτή συνδέεται πρώτον, με την αύξηση των καθαρών δανειακών αναγκών της Κυβέρνησης το έτος αυτό και, δεύτερον, με την πολιτική διαχείρισης του δημοσίου χρέους που στοχεύει στην έκδοση τίτλων μεγάλης διάρκειας, ώστε να επιμηκυνθεί η μέση διάρκεια του.

5.10. Εξελίξεις στην κεφαλαιαγορά

Το 2000 η ελληνική κεφαλαιαγορά βρέθηκε στο μάτι του κυκλώνα. Η απογοητευτική της πορεία αποτέλεσε παράγοντα αστάθειας για την ελληνική οικονομία. Ο γενικός δείκτης του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών ακολούθησε μία έντονα καθοδική πορεία, μειούμενος από 5535 μονάδες το 1999 σε 4990 τον Ιανουάριο του 2000. Στην προεκλογική περίοδο μέχρι τις αρχές Απριλίου επέδειξε τάσεις σταθεροποίησης. Τον Απρίλιο έκανε νέα «βουτιά», προσεγγίζοντας τις 4200 μονάδες και τον Ιούλιο έπεσε κάτω από τις 4000 μονάδες. Η πτωτική πορεία συνεχίστηκε σε όλη τη διάρκεια του δεύτερου εξαμήνου. Τον Δεκέμβριο ανέκαμψε ελαφρώς σε επίπεδα κοντά στις 3400 μονάδες. Ανάλογη πορεία ακολούθησε και η κεφαλαιοποίηση της αγοράς η οποία συρρικνώθηκε από 57,4 τρισ. δραχμές τον Δεκέμβριο του 1999 σε 40 τρισ. δραχμές τον Δεκέμβριο 2000 και σε 36 τρισ. τον Ιανουάριο 2001. Εκτιμάται ότι οι συνολικές απώλειες για τους μετόχους σε σχέση με έναν χρόνο πριν αγγίζουν σχεδόν τα τρία τέταρτα του ΑΕΠ.

Τα σπέρματα αυτής της αρνητικής πορείας βρίσκονται κατά κύριο λόγο στην υπερβολική ευφορία του πρώτου 9μηνου του 1999. Μετά από τον επενδυτικό παροξυσμό εκείνης της χρονιάς και την υπερ-προεξόφληση των αναπτυξιακών προοπτικών της Ελλάδας στην ΟΝΕ, το κλίμα ανεστράφη. Η πτώση, λοιπόν, ήταν σε κάποιο βαθμό δικαιολογημένη. Δεν ήταν, όμως, δικαιολογημένο το ύψος αυτής της πτώσης. Τούτο αποδεικνύεται από το γεγονός ότι το ελληνικό Χρηματιστήριο είναι ήδη σημαντικά υποτιμημένο σε σχέση με τα διεθνή Χρηματιστήρια. Πράγματι, σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη της Thompson Financial Services, ο λόγος P/E (τιμής προς απόδοση) στο ελληνικό Χρηματιστήριο είναι χαμηλότερος στην Ελλάδα σε σχέση με τον κοινοτικό μέσο όρο, ιδιαίτερα όσον αφορά τους κλάδους των τραπεζών, πληροφορικής, τηλεπικοινωνιών και κατασκευών. Τότε γιατί η πτώση του γενικού δείκτη έφθασε στο τεράστιο ύψος που περιγράψαμε ανωτέρω; Γιατί δεν έμεινε στα εύλογα επίπεδα που επέβαλλε η υπερπροεξόφληση των προσδοκιών του επενδυτικού κοινού το καλοκαίρι του 1999;

Μερικοί υποστήριξαν ότι μερίδιο ευθύνης έχει η υπερβολικά συντηρητική πολιτική επιτοκίων που ακολούθησε η Τράπεζα της Ελλάδος, αφού ανέβαλλε χρονικά την προσδοκώμενη στροφή των αποταμιευτικών κεφαλαίων προς τους μετοχικούς τίτλους. Τέτοια όμως εμπλοκή της Κεντρικής Τράπεζας σε πολιτική εκφεύγει του θεσμικού της ρόλου. Μία τέτοια πολιτική θα δικαιολογείτο μόνο στην περίπτωση κρίσεως που θα έθετε σε κίνδυνο τη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού τομέα.

Η ευθύνη για την υπερβολική πτώση συνδέεται περισσότερο με το έλλειμμα αξιοπιστίας της κυβερνητικής πολιτικής. Και τούτο διότι η διατύπωση απόψεων σχετικά με τις ευκαιρίες της ελληνικής κεφαλαιαγοράς προς τόνωση του επενδυτικού κοινού δεν μπορεί να θεωρείται αξιόπιστη, όταν δεν είχαν προηγηθεί παρά ελάχιστες και αδύναμες συστάσεις για σάνεση και εγκράτεια στην περίοδο της υπερβολικής ευφορίας. Ακόμη και η αντιπολίτευση σιώπησε στην περίοδο της ανόδου και απλώς γκρίνιαζε στην περίοδο της καθόδου του γενικού δείκτη.

Επιπλέον, η αξιοπιστία της κυβερνητικής πολιτικής ετρώθη από την ανεπάρκεια της στην προώθηση εκείνων των αλλαγών που οι ίδιοι οι κυβερνητικοί παράγοντες ανακοίνωναν ή οι αγόρες απαιτούσαν. Πράγματι, ήταν φανερό ότι εφόσον η ολοκλήρωση της ένταξης στη Ζώνη του Ευρώ είχε

προεξοφληθεί από το κοινό από το περασμένο έτος, η αλλαγή του ψυχολογικού κλίματος στη Σοφοκλέους προϋπέθετε την επιτάχυνση των διαρθρωτικών αλλαγών, τις βελτιώσεις στην αγορά εργασίας, την αντιμετώπιση του ασφαλιστικού ζητήματος και την ταχύτερη προώθηση των ιδιωτικοποιήσεων. Τα περισσότερα από τα βήματα αυτά είτε δεν έγιναν, είτε έγιναν ημιτελή.

Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η αγορά να χαρακτηρίζεται από έντονη νευρική και επιφυλακτικότητα με υψηλές διακυμάνσεις, ακόμη και κατά τη διάρκεια της ίδιας συνεδρίασης. Μετά τη μεγάλη πτώση του Νοεμβρίου, υιοθετήθηκαν ορισμένα μέτρα για την ανάκαμψη του Χρηματιστηρίου. Πρώτον, εισήχθησαν ορισμένες φορολογικές απαλλαγές για επενδυτές μεγάλου χρονικού ορίζοντα σε αμοιβαία κεφάλαια. Συγκεκριμένα, προβλέπεται έκπτωση από το φορολογούμενο εισόδημα της τάξεως του 25% για τοποθετήσεις μέχρι 5 εκατομμύρια το άτομο. Η διακράτηση πρέπει να είναι τριετής. Τα φορολογικά αυτά κίνητρα αποβλέπουν στην προώθηση ενός σημαντικού μέρους αποταμιευτικών κεφαλαίων στο Χρηματιστήριο μέσω των αμοιβαίων κεφαλαίων. Δεύτερον, οι πραγματικές ή λογιστικές ζημιές επιχειρήσεων και ανωνύμων εταιρειών επενδύσεων χαρτοφυλακίου από επενδύσεις στην κεφαλαιαγορά το 2000 είναι δυνατό να διαχέονται σε μία διάρκεια 5 ετών. Τρίτον, ο φόρος επί των χρηματιστηριακών συναλλαγών μειώνεται από 6% σε 3% από την 1-1-2001. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έκανε αξιόλογες προσπάθειες για τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την εταιρική διακυβέρνηση των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο επιχειρήσεων.

Σχετικά με τη μελλοντική πορεία της ελληνικής κεφαλαιαγοράς έχουμε να παρατηρήσουμε ότι οι μεταβολές των θεμελιωδών εσωτερικών παραγόντων είναι ιδιαίτερα ευνοϊκές. Τα επιτόκια προσαρμόζονται στη Ζώνη του Ευρώ. Το επιτόκιο καταθέσεων μετά τους φόρους για αποταμιεύσεις μικρότερες των 10 εκατομμυρίων είναι 3,7% περίπου και κινείται σε επίπεδο χαμηλότερο του πληθωρισμού. Κατά συνέπεια, είναι εύλογο να οδηγηθούμε σε μία μεταστροφή των αποταμιευτικών κεφαλαίων προς την κεφαλαιαγορά. Η πτώση της τιμής του πετρελαίου και της ισοτιμίας του δολαρίου μειώνουν το κόστος παραγωγής των επιχειρήσεων, ενισχύουν την κερδοφορία τους και συνεπώς, αυξάνουν τις μερισματικές αποδόσεις των μετόχων τους. Ο ρυθμός ανάπτυξης, τέλος, της ελληνικής οικονομίας προβλέπεται, όπως είδαμε στις προηγούμενες ενότητες, να αυξηθεί σημαντικά στα επόμενα χρόνια, με αποτέλεσμα να ενισχύσει την

κερδοφορία των ελληνικών επιχειρήσεων, λόγω της ισχυρότερης ζήτησης που θα αντιμετωπίσουν για τα προϊόντα τους. Οι μόνες ανησυχίες, που διαφαίνονται αυτή τη στιγμή, σχετίζονται με την πορεία της αμερικανικής κεφαλαιαγοράς, η οποία συνδέεται με το πόσο ομαλή ή ανώμαλη θα είναι η «προσγείωση» της αμερικανικής οικονομίας.

5.11. Εξελίξεις στη διάρθρωση και τους θεσμούς

Οι διαρθρωτικές εξελίξεις στην ελληνική οικονομία παρουσιάστηκαν μέσα στο 2000 με δύο τελείως διαφορετικές ταχύτητες: Την ταχύτητα με την οποία προώθησε τέτοιες αλλαγές η οικονομική πολιτική και την ταχύτητα με την οποία η ιδιωτική οικονομία υπέστη δομική μεταβολή υπό το πρίσμα των επερχόμενων αλλαγών. Δηλαδή, την έκθεση των ελληνικών επιχειρήσεων στον ανταγωνισμό της Ζώνης του Ευρώ και την είσοδο στην εποχή της Νέας Οικονομίας.

Ειδικότερα, όσον αφορά την οικονομική πολιτική στον τομέα των διαρθρωτικών αλλαγών, φαίνεται πως εξαφανίστηκε το 2000 η, έστω και ασθενική, κινητικότητα που είχε επιδειχθεί την προηγούμενη τριετία. Σύμφωνα με τον προγραμματισμό του 2000, θα έπρεπε μέχρι το τέλος του έτους να είχε ολοκληρωθεί μία σειρά μετοχοποιήσεων όπως της Αγροτικής Τράπεζας, του ΟΠΑΠ, της ΕΥΔΑΠ. Παράλληλα, παραμένουν σε εκκρεμότητα ζητήματα όπως η ιδιωτικοποίηση των ΕΛΤΑ, των Ναυπηγείων Σκαραμαγκά, η μετοχοποίηση της ΔΕΗ και φυσικά η πώληση της Ολυμπιακής Αεροπορίας.

Το κόστος από την άνοδο της τιμής του δολαρίου και την πετρελαϊκή κρίση του 2000 υπήρξε για την Ελλάδα πολύ μεγαλύτερο σε σχέση με αυτό των άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο σε όρους πληθωρισμού, όσο και σε όρους ανεργίας. Η κύρια αιτία γι' αυτό είναι η ανεπάρκεια της διαρθρωτικής στρατηγικής της Κυβέρνησης στον τομέα της απελευθέρωσης των αγορών και της ενίσχυσης του ανταγωνισμού. Η ανεπάρκεια αυτή απομακρύνει την Ελλάδα από τον στόχο της πραγματικής σύγκλισης. Η μόνη προσπάθεια που έγινε σε αυτόν τον τομέα αφορούσε το εργασιακό ζήτημα. Τα μέτρα που ανακοινώθηκαν το καλοκαίρι από το οικονομικό επιτελείο της Κυβέρνησης εκφυλίστηκαν και το τελικό σχέδιο νόμου δεν έκανε παρά οριακές παρεμβάσεις. Η προσδοκώμενη ευελιξία στην αγορά εργασίας είναι αμφισβητήσιμη. Όπως χαρακτηριστικά

επισημαίνεται, στην έκθεση του IOBE εκτιμάται ότι οι επιπτώσεις θα είναι «μία πιο άκαμπτη αγορά εργασίας, ενώ τα αποτελέσματα στην απασχόληση αμελητέα».

Τα βασικά χαρακτηριστικά των προτεινόμενων αλλαγών στον εργασιακό χώρο έχουν ως εξής: Πρώτον, θεσμοθετείται πιο ευέλικτος εργάσιμος χρόνος, αλλά μικρότερη μέση διάρκεια εβδομαδιαίας εργασίας. Δεύτερον, εισάγεται ένα λιγότερο αυστηρό ρυθμιστικό πλαίσιο για τις μαζικές απολύσεις. Τρίτον, επιχειρείται βελτίωση των κινήτρων για την ενίσχυση της μερικής απασχόλησης.

Τεράστιες καθυστερήσεις παρατηρούνται και στον εκσυγχρονισμό της κρατικής μηχανής. Το γεγονός αυτό επιβαρύνει σημαντικά την προσπάθεια των ελληνικών επιχειρήσεων στον στίβο του διεθνούς ανταγωνισμού. Το περιβάλλον της νέας οικονομίας παρουσιάζει μεγάλες ευκαιρίες, αλλά και κινδύνους για τις ελληνικές επιχειρήσεις. Απαιτεί δε μία νέα στρατηγική ανάπτυξης που θα αποσκοπεί σε συνεχή άνοδο της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, η οποία μετά την απώλεια της αυτονομίας της συναλλαγματικής πολιτικής (με την υιοθέτηση του ευρώ) δεν μπορεί παρά να επιδιώξει αυτόν τον στόχο μέσα από την αναδιάρθρωση. Γιατί, λοιπόν, η οικονομική πολιτική του 2000 αποδείχθηκε ανεπαρκής στην προώθηση αλλαγών των παρωχημένων δομών που περιορίζουν τον αναπτυξιακό δυναμισμό της ελληνικής οικονομίας;

Πρώτον, η αδυναμία της ελληνικής κεφαλαιαγοράς κατά το 2000 - συνέπεια της υπερβολικής κερδοσκοπικής ευφορίας του 1999 - καθιστά ιδιαίτερα δυσχερή τη μετοχοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων. Πράγματι, μία περαιτέρω αύξηση της προσφοράς μετοχικών τίτλων με δεδομένη την ασθενική ζήτηση που επικράτησε το 2000 θα είχε ως αποτέλεσμα ακόμη μεγαλύτερη υποχώρηση του γενικού δείκτη. Η εμμονή, ωστόσο, της Κυβέρνησης στη λύση των μετοχοποιήσεων είναι εν πολλοίς αδικαιολόγητη και πρέπει τάχιστα να στραφεί στη λύση της αναζήτησης στρατηγικού εταίρου για πολλές από τις υπό ιδιωτικοποίηση εταιρείες.

Δεύτερον, η προώθηση των μέτρων απελευθέρωσης των αγορών, του εκσυγχρονισμού της κρατικής μηχανής και των ιδιωτικοποιήσεων είναι αδύνατο να μην προκαλέσει κοινωνικές συγκρούσεις. Όμως, το 2000 υπήρξε ένα εκλογικό έτος και ως εκ τούτου κατά το πρώτο εξάμηνο του έτους δεν ήταν πολιτικά ορθή

η προώθηση των κομματικά επώδυνων αλλαγών. Το δυσάρεστο, ωστόσο, είναι ότι η Κυβέρνηση εξακολούθησε να υπολογίζει το πολιτικό κόστος και μετά την επικράτηση της στις εκλογές του Απριλίου του 2000.

Στον ιδιωτικό τομέα παρατηρείται μεγάλη κινητικότητα στην αναδιάρθρωση των επιχειρηματικών πρακτικών και την εισαγωγή νέων τεχνολογιών. Στο τραπεζικό σύστημα ολοκληρώθηκαν τα νέα σχήματα που προέκυψαν από τις συμφωνίες για συγχωνεύσεις και εξαγορές. Το μερίδιο αγοράς των ελληνικών ιδιωτικών τραπεζών στις συνολικές χορηγήσεις του τραπεζικού συστήματος ανήλθε από 20% το 1995 σε 42% το 2000, ενώ το μερίδιο αγοράς των δημοσίου συμφέροντος τραπεζών υποχώρησε από 63% σε 41%. Οι ξένες τράπεζες παράλληλα διατήρησαν το μερίδιο αγοράς τους στα ίδια επίπεδα. Το 2000, η Εμπορική και η Αγροτική Τράπεζα ξεκίνησαν μία αξιόπιστη προσπάθεια εκσυγχρονισμού τους: Η πρώτη μέσω της στρατηγικής της συμμαχίας με την Credit Agricole και η δεύτερη μέσα από την έναρξη της διαδικασίας μετατροπής της σε εμπορική τράπεζα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

1. Εισαγωγικά στοιχεία

Η Ελληνική βιομηχανία αποτέλεσε τον «πόλο έλξης» των άμεσων ξένων επενδύσεων καθώς και αυτών των δημοσίων επενδύσεων, κατά την μεταπολεμική χρονική περίοδο και ιδιαίτερα στις δεκαετίες 1950-1960 και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1970, για τους κλάδους της βαριάς βιομηχανίας όσο και στους τομείς των μεσαίων βιομηχανικών κλάδων. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 παρατηρείται μια έντονη στροφή στους επενδυτές καθώς επίσης και σε αυτό τον σχεδιασμό ανάπτυξης, όπου πλέον κυριαρχούν οι επενδύσεις στους καταναλωτικούς κλάδους, ενώ ταυτόχρονα παρατηρείται μια έντονη και ασύμμετρη ανάπτυξη στους τομείς των υπηρεσιών, (το φαινόμενο της «ολλανδικής-ασθένειας»). Το συγκεκριμένο κεφάλαιο στοχεύει στην εξέταση της ιστορικής εξέλιξης, της κλαδικής ανάλυσης και της συμβολής της βιομηχανίας στην οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη καθώς επίσης και στον «νέο προσανατολισμό» της βιομηχανίας και τον ρόλο της «ολλανδικής ασθένειας» στην εξελικτική αυτή πορεία.

2. Εξέλιξη της Ελληνικής Βιομηχανίας

Οι πρώτες απόπειρες για την ίδρυση βιομηχανικών μονάδων στην Ελλάδα έγιναν γύρω στα 1860, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι προηγουμένως ο τομέας της μεταποίησης ήταν ανύπαρκτος. Το 1867 λειτουργούσαν 22 εργοστάσια με συνολική κινητήρια δύναμη 296 ατμο-ίππους. Το 1875 ο αριθμός των εργοστασίων αυξήθηκε και έφτασε τα 85 και η κινητήρια δύναμη τους έφτασε στους 1.887 ατμο-ίππους.

Η βιομηχανία τροφίμων και συγκεκριμένα οι αλευρόμυλοι αποτελούσαν το 1876 το 37% του συνόλου των μονάδων και το 1889 το 54,5%. Αντίθετα η υφαντουργία κατέχει την πρώτη θέση από πλευράς σπουδαιότητας μηχανικών εγκαταστάσεων. Οι τάσεις αυτές της ελληνικής βιομηχανίας δεν φαίνεται να αλλάζουν ως τις παραμονές του Β' Παγκόσμιου πολέμου.

Ένας θετικός παράγοντας για την ανάπτυξη της βιομηχανίας ήταν η υποτίμηση της δραχμής από το 1885 ως το 1895. Την πρόοδο της ελληνικής βιομηχανίας ανέκοψαν ως τις παραμονές των βαλκανικών πολέμων, η πτώχευση του 1893, ο ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897 και η ανατίμηση του εθνικού νομίσματος από το 1896 ως το 1910.

Μερικοί παράγοντες που λειτούργησαν ανασταλτικά εκείνη την περίοδο ως προς μία μελλοντική εκβιομηχάνιση ήταν η έλλειψη συσσώρευσης του κεφαλαίου, η στρατηγική ξένων επενδυτών και του ελληνικού παροικιακού κεφαλαίου και η έλλειψη μιας πολιτικής εξουσίας, που θα δημιουργούσε τις προϋποθέσεις για το μετασχηματισμό των οικονομικών δομών.

Η βιομηχανία στην Ελλάδα πριν το 1911, όταν άρχισε δηλαδή η επέκταση της χώρας, είχε μία ασήμαντη παρουσία. Μετά την είσοδο των προσφύγων άρχισε η εκβιομηχάνιση της χώρας η οποία πριν το 1940 κινήθηκε σε μέτρια επίπεδα. Μετά το 1950 επιταχύνθηκε η ανάπτυξη της βιοτεχνίας και της βιομηχανίας.

Η πολιτική που ασκήθηκε από τα μέσα του 19ου αιώνα στηρίχθηκε σε δύο άξονες:

- (1) θεοπίστηκαν προστατευτικοί δασμοί, προκειμένου να ενισχυθούν οι εγχώριες επιχειρήσεις και να μειωθούν οι εισαγωγές.
- (2) Δημιουργήθηκε τέτοιο κλίμα που έκανε πιο ελκυστική την επένδυση.

Μετά το 1953 θεσπίστηκαν νόμοι για την προσέλκυση των ξένων επενδύσεων (όπως το Ν.Δ. 2687/53), ενώ οι πρόσφατοι νόμοι 1262/82 και 1892/90), έκαναν ευνοϊκότερες τις προϋποθέσεις ίδρυσης ή επέκταση των επιχειρήσεων. Παρόλα αυτά η ανάπτυξη της ελληνικής βιομηχανίας δεν ήταν και τόσο μεγάλη. Η Ελλάδα στα τέλη του 20ου αιώνα παραμένει η λιγότερο εκβιομηχανοποιημένη περιοχή της Ευρώπης.

Είπαμε πιο πάνω ότι διάφοροι παράγοντες ανέκοψαν την πρόοδο της βιομηχανίας έως την παραμονή των Βαλκανικών πολέμων. Οι Βαλκανικοί πόλεμοι αποτέλεσαν μία ευνοϊκή συγκυρία για τους κλάδους της αλευροβιομηχανίας και της υφαντουργίας. Την εποχή εκείνη παρατηρείται και το φαινόμενο της εισαγωγής γυναικών και παιδιών που αντικατέστησαν στην παραγωγική διαδικασία τον επιστρατευμένο ανδρικό πληθυσμό.

Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος και η κατάρρευση του διεθνούς εμπορίου σε συνδυασμό με τον αποκλεισμό της Αθήνας και του Πειραιά το 1917-1926 δημιούργησαν συνθήκες φυσικού προστατευτισμού που έκαναν την ελληνική βιομηχανία αποκλειστικό προμηθευτή της εγχώριας αγοράς. Η προσπάθεια να καλυφθεί η αυξημένη ζήτηση καταναλωτικών αγαθών λόγω της παρουσίας αγγλογαλλικών στρατευμάτων στο έδαφος της Μακεδονίας, οδήγησε στην επιλογή παραγωγικών μεθόδων με υψηλό κόστος και χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας.

Το 1917 πραγματοποιήθηκε η πρώτη βιομηχανική απογραφή των μεγάλων επιχειρήσεων με καθαρά βιομηχανικό χαρακτήρα. Σύμφωνα με την απογραφή αυτή το 1917 υπήρχαν 2.213 βιομηχανικές μονάδες συνολικής ιπποδύναμης 40.000 ατμο-ίππων που απασχολούσαν 36.124 εργάτες και εργάτριες. Ο Πειραιάς και η Αθήνα συγκεντρώνουν το 47% των επιχειρήσεων και το 62% του εργατικού δυναμικού. Οι βιομηχανίες τροφίμων κυριαρχούν στις μικρές και στις μεσαίες επιχειρήσεις, τόσο από άποψη οικονομικών μονάδων όσο και σε απασχολούμενο προσωπικό. Στις μεγάλες επιχειρήσεις άνω των 25 ατόμων, οι υφαντουργικές βιομηχανίες συγκεντρώνουν το 31,21% του συνόλου των οικονομικών μονάδων και 42,2 του απασχολούμενου προσωπικού. Τη δεύτερη θέση κατέχουν οι βιομηχανίες τροφίμων με 26,5% και 15,42% αντίστοιχα, και ακολουθούν οι μηχανουργικές επιχειρήσεις με 9,9% και 8,5%, οι χημικές με 7,8% και 8% κτλ.

Μερικές υποθέσεις που θα μπορούσαμε να κάνουμε σχετικά με τους δύο σπουδαιότερους κλάδους, τη βιομηχανία τροφίμων και την υφαντουργία είναι οι εξής:

Η βιομηχανία τροφίμων εμφανίζει μία διασπορά του εργατικού δυναμικού σε πολλές μικρές βιομηχανικές μονάδες. Στην υφαντουργία αντίθετα παρατηρείται μία συγκέντρωση των εργαζομένων στις μεγάλες βιομηχανικές μονάδες. Υπεροχή βέβαια των μεγάλων μονάδων δεν σημαίνει πάντα υψηλό βαθμό εκβιομηχανισμού και υψηλές αποδόσεις εργασίας.

Όλα αυτά που αναφέραμε μέχρι τώρα ισχυαν την περίοδο 1860-1909 όπου έγιναν οι πρώτες απόπειρες για την ίδρυση βιομηχανικών μονάδων στην Ελλάδα.

Όσον αφορά τώρα την περίοδο μετά το 1916-1917 μπορούμε να πούμε ότι το προϊόν του δευτερογενούς τομέα αποτελούσε το 1990 το 30% περίπου του ΑΕΠ, σε αντίθεση με το 1950 που αποτελούσε το 20%. Ο κλάδος της μεταποίησης αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό 6% μεταξύ 1950-90 έναντι 8,1% των ορυχείων-λατομείων, 10% του ηλεκτρισμού, φωταερίου, ύδατος, 4,1% των κατασκευών, 5,9% του δευτερογενούς τομέα και 4,8% του ΑΕΠ.

Το προϊόν λοιπόν του δευτερογενούς τομέα αυξήθηκε ελαφρώς σε σύγκριση με το αντίστοιχο του πρωτογενούς τομέα.

Οι κυριότεροι κλάδοι που απαρτίζουν τον τομέα της μεταποίησης είναι:

- (1) Ο κλάδος τροφίμων-ποτών-καπνού ο οποίος αναπτύχθηκε την περίοδο 1950-85 με γρήγορους ρυθμούς, ενώ στην περίοδο 1985-90 βρίσκεται σε κρίση.
- (2) Η υφαντουργία, ο κλάδος των μη μεταλλικών ορυκτών, οι βασικές μεταλλευτικές επιχειρήσεις και οι επιχειρήσεις μεταφορικών μέσων, των οποίων η ύφεση εκδηλώθηκε από τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Το προϊόν του έτους 1990 κινήθηκε στα ίδια περίπου επίπεδα με το προϊόν του έτους 1980.
- (3) Ο κλάδος ένδυσης-υπόδησης και ο κλάδος ξύλου-επίπλου όπου το προϊόν στον πρώτο κλάδο συρρικνώθηκε μετά το 1980 ενώ του δευτέρου κλάδου μετά το 1975.
- (4) Ο κλάδος των χημικών επιχειρήσεων, τον οποίο χαρακτήριζε μία συνεχής μεγέθυνση.

Το 1995 ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής μειώθηκε για τρίτο κατά σειρά χρόνο. Ο κυριότερος λόγος που οδήγησε στη μείωση της παραγωγής ήταν η ανεπάρκεια της εγχώριας ζήτησης. Και αυτό οφείλεται τόσο στη μείωση της ζήτησης για καταναλωτικά αγαθά όσο και στη μείωση των επενδύσεων, κυρίως στον τομέα των κατασκευών που επηρεάζει την παραγωγή ενός μεγάλου αριθμού βιομηχανικών κλάδων.

Προβλήματα όμως δεν υπάρχουν μόνο από την πλευρά της ζήτησης αλλά και από την πλευρά της προσφοράς καθώς η παραγωγή ενός μεγάλου ποσοστού βιομηχανιών εμποδίζεται από την έλλειψη κεφαλαίων κίνησης και από το υψηλό κόστος. Αυτοί οι ανασταλτικοί παράγοντες και σε συνδυασμό με τις μακροχρόνιες πτωτικές τάσεις που χαρακτηρίζουν τη βιομηχανία, ερμηνεύουν την μικρή βιομηχανική παραγωγή.

Χαρακτηριστικό γεγονός είναι ότι τόσο το 1991 όσο και το 1992 η μεν παραγωγή παρουσιάζει μικρές μειώσεις, ενώ στο ίδιο διάστημα η απασχόληση στη βιομηχανία εμφανίζει πολύ μεγαλύτερη πρωτοφανή πτώση. Η αντίφαση αυτή οφείλεται κατ' αρχήν στην διακοπή λειτουργίας προβληματικών επιχειρήσεων με πολύ μικρή ή μηδενική παραγωγή, στην εκκαθάριση δηλαδή του τομέα από οριακές, μη παραγωγικές μονάδες. Αυτό ανεξάρτητα από τις ανεπιθύμητες επιπτώσεις στην απασχόληση, έχει οπωσδήποτε εξυγιαντική επίδραση στο σύνολο της βιομηχανίας, γεγονός που αποτυπώνεται στη βελτίωση της συνολικής παραγωγικότητας.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο που πρέπει να επισημανθεί είναι η αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων στη μεταποίηση που πραγματοποιήθηκαν από τις υπάρχουσες επιχειρήσεις και αφορούν τον εκσυγχρονισμό τους. Από την άλλη μεριά η πορεία των κερδών τα τελευταία χρόνια φανερώνει τη βελτίωση της αποδοτικότητας της ελληνικής βιομηχανίας. Η κατάσταση της ελληνικής βιομηχανίας σήμερα και κυρίως οι προοπτικές της διαμορφώνονται υπό τα ακόλουθα στοιχεία:

Πρώτον, από την ενσωμάτωση της ελληνικής βιομηχανίας στην ενιαία αγορά δημιουργούνται νέες ευκαιρίες επέκτασης. Η επέκταση της ελληνικής βιομηχανίας στις αγορές του εξωτερικού και κυρίως στην ενιαία αγορά εξαρτάται καθοριστικά από την ικανότητα της να εκσυγχρονιστεί για να αντιμετωπίσει τον εντονότερο ανταγωνισμό.

Δεύτερον, αφορά τους όρους της λειτουργίας της ελληνικής βιομηχανίας, το εσωτερικό περιβάλλον και την οργάνωση που επικρατεί στην Ελλάδα και που επηρεάζει την ικανότητα της να ανταποκριθεί στις νέες συνθήκες. Παρά το ότι τα διεθνή δεδομένα εμφανίζονται αρκετά ευνοϊκά, το γενικότερο περιβάλλον δεν είναι αρκετά ευνοϊκό για τη βιομηχανία. Δεν είναι δηλαδή αρκετά ευνοϊκό για τη στροφή πόρων σε αυτή για την περαιτέρω ανάπτυξη της.

Οι λόγοι που διαμορφώνουν αυτό το αρνητικό περιβάλλον στο εσωτερικό της χώρας είναι οι ακόλουθοι. Τα κεφάλαια έλκονται από άλλες δραστηριότητες πολύ πιο κερδοφόρες από τη βιομηχανία και δεύτερον υπάρχουν πολλαπλές δυσχέρειες που αντιμετωπίζει μία επένδυση στη βιομηχανία, δυσχέρειες που καθιστούν τις εναλλακτικές τοποθετήσεις ακόμη πιο ελκυστικές.

Το 1992, η βιομηχανική παραγωγή κατά 1,2%. Η πτώση ήταν γενικότερη και επηρέασε τους περισσότερους κλάδους της μεταποίησης, τους επτά δηλαδή από τους είκοσι κλάδους του τομέα, με εξαίρεση τις βιομηχανίες τροφίμων, ποτών, χάρτου, δέρματος, πετρελαίου, μεταλλικών προϊόντων και μηχανών και συσκευών. Στους υπόλοιπους δεκατρείς κλάδους η παραγωγή παρουσίασε πτώση που κυμαίνεται από -53,5% στις διάφορες βιομηχανίες έως 0,3% στα μεταφορικά μέσα. Σε αντίθεση με το 1991 όπου οι κλάδοι που παρουσίασαν αύξηση ήταν οκτώ, αυτοί που παρουσίασαν στασιμότητα δύο και εκείνοι στους οποίους παρατηρήθηκε μείωση δέκα.

Αύξηση της παραγωγής παρουσίασαν το 1992 οι ακόλουθοι κλάδοι: ο κλάδος τροφίμων με ρυθμό 7,9%, ο κλάδος ποτών με 4,1%, ο κλάδος χάρτου με 2%, ο κλάδος δέρματος με 2,7%. Μεγάλη ήταν η αύξηση και στον κλάδο παραγωγών πετρελαίου (14,3%), ενώ η παραγωγή της βασικής μεταλλουργίας αυξήθηκε με ρυθμό 2% και οι ηλεκτρικές μηχανές με 1,7%.

Αντίθετα η πορεία της παραγωγής στους υπόλοιπους κλάδους ήταν πτωτική. Αναλυτικά στους τρεις κλάδους τροφίμων, ποτών και καπνών: Στον κλάδο των τροφίμων η παραγωγή το 1991 αυξήθηκε κατά 9,5% ενώ το 1992 έπεσε στο 7,9%. Στον κλάδο των ποτών υπήρξε μεγάλη αύξηση το 1990 κατά 21,8%, το 1991 είχαμε μία περαιτέρω άνοδο κατά 1,4% ενώ αντίθετα το 1992 η παραγωγή μειώθηκε κατά 4,9%.

3. Κλαδική ανάλυση της ελληνικής βιομηχανίας

Για το σύνολο της ελληνικής μεταποίησης παρατηρούμε μακροχρόνως μια εξαιρετικά υποτονική ανάπτυξη, αφού η μέση ετήσια αύξηση του δείκτη όγκου παραγωγής ορίζεται σε 0,4% ετησίως, σε 1,2% για την 5ετία 1995-1999, ενώ του όγκου της συνολικής προστιθέμενης αξίας σε 0,9% αντίστοιχα. Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί πως το 1998-2000 η ελληνική μεταποίηση ανακάμπτει ισχυρά και το 10μηνο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου τρέχει με 5,5%, με αποτέλεσμα η τριετία 1998-2000 να έχει μέση ετήσια αύξηση 3,2%.

Από το 1986-1999, ο αριθμός των απασχολουμένων μειώνεται ετησίως 3% έναντι αντίστοιχης ανάκαμψης 3,2% του αριθμού των παραγωγικών μονάδων, με αποτέλεσμα την οριακή άνοδο του μέσου μεγέθους των επιχειρήσεων και κατά 6 μονάδες αύξηση του βαθμού καθετοποίησης. Παρά τη σημαντική αύξηση της παραγωγικότητας (4% ετησίως), η μεταποίηση δεν κατόρθωσε να περιορίσει το πραγματικό μοναδικό κόστος εργασίας της (0,2% ετησίως). Ταυτόχρονα, η ταχύτερη των εξαγωγών αύξηση των εισαγωγών της οδήγησε στη μεγάλη αύξηση της εισαγωγικής διείσδυσης και τη βραδύτερη αύξηση της εξαγωγικής της επίδοσης.

Έτσι παρά τη σταθερή βελτίωση της χρηματοοικονομικής της κατάστασης, η μεταποίηση συνεχίζει να κατατρύχεται από την ασθενική της ανταγωνιστικότητα, με αποτέλεσμα την κατά 7,5 φορές αύξηση του εμπορικού της ελλείμματος την περίοδο 1986-1999 και τη μακροχρόνια επιδείνωση του δείκτη Balassa.

Οι κυριότεροι κλάδοι που αποτελούν τον ιστό της βιομηχανικής παραγωγής και κατ' επέκταση της ελληνικής οικονομίας είναι οι ακόλουθοι:

3.1. Κλάδος τροφίμων

Ο κλάδος τροφίμων είναι ο σημαντικότερος της ελληνικής βιομηχανίας αφού παράγει το 20% της βιομηχανικής παραγωγής. Η ανοδική πορεία της παραγωγής στην ομάδα αυτή έχει συντελέσει στον περιορισμό των πτωτικών τάσεων, καθώς η παραγωγή παρουσίαζε σημαντική άνοδο από το 1991 έως το 1992.

Ο κλάδος τροφίμων περιλαμβάνει 9 υποκλάδους και απασχολεί περίπου 40.000 άτομα σε 900 επιχειρήσεις. Ο κλάδος συμμετέχει με 18,8% στη συνολική ακαθάριστη αξία παραγωγής της μεταποίησης, με 21,6% στη συνολική της απασχόληση και με 5% στις συνολικές της εξαγωγές.

Κατά τα έτη 1986-2000 ο όγκος παραγωγής του κλάδου αυξήθηκε 1,6% ετησίως, ενώ στο 11μηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2001 αυξήθηκε 1,7% σε ετήσια βάση. Στο ίδιο μακροχρόνιο διάστημα και σε όρους σταθερών τιμών, η προστιθέμενη αξία του κλάδου αυξήθηκε 2,7% ετήσιος με αποτέλεσμα ο κλάδος να αναπτύσσεται ταχύτερα από τον μέσο όρο της μεταποίησης.

Η μέση ετήσια απασχόληση ανά παραγωγική μονάδα αυξάνεται από 41 σε 46 άτομα την ίδια περίοδο εξαιτίας της ταχύτερης κάμψης του αριθμού των επιχειρήσεων έναντι αυτού των απασχολουμένων. Την τελευταία, ωστόσο, πενταετία το μέσο μέγεθος απασχόλησης διατηρείται ουσιαστικά στάσιμο.

Παράλληλα, η μέση αμοιβή των απασχολουμένων στον κλάδο αυξάνεται 13,9% ετησίως και σε πραγματικούς όρους 3,3% αντίστοιχα. Δεδομένης της τάσης μείωσης της απασχόληση και αύξησης του όγκου της προστιθέμενης αξίας, η παραγωγικότητα αυξάνεται 4% ετησίως και το ανά μονάδα κόστος εργασίας 9,5% έναντι, αντίστοιχης αύξησης 10,3% των τιμών χονδρικής του κλάδου. Συνεπώς, το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας μειώνεται 0,7% ετησίως, με αποτέλεσμα τη σημαντική άνοδο των μεικτών κερδών και τη βελτίωση του λόγου αυτών προς τις πωλήσεις (από 15,2% το 1986 σε 21,4% το 2000).

Η εξέλιξη αυτή είχε ευνοϊκή επίδραση στην πορεία των επενδύσεων του κλάδου, που σε σταθερές τιμές αυξήθηκαν 13,9% ετησίως στο διάστημα 1986-98. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση τόσο της επενδυτικής έντασης (ο λόγος επενδύσεων προς ακαθάριστη αξία παραγωγής αυξήθηκε 5 μονάδες), όσο και του βαθμού καθετοποίησης του κλάδου (ο λόγος προστιθέμενης προς ακαθάριστη αξία παραγωγής αυξάνεται 11 μονάδες την ίδια περίοδο), με αποτέλεσμα την ισχυρότερη της μεταποίησης συνολικά επενδυτική ορμή του κλάδου.

Θα πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί η σημαντική (2,3%) μέση ετήσια αύξηση του πραγματικού μοναδιαίου κόστους εργασίας την τελευταία 5τία 1995-2000 η οποία υποδηλώνει επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας και λειτουργεί αποτρεπτικά σε νέες επενδύσεις.

Ο κλάδος τροφίμων στην Ευρώπη αντιμετωπίζει πλεόνασμα παραγωγής, χαλαρή ζήτηση και συμπίεση των περιθωρίων κέρδους του εξαιτίας και του πολέμου τιμών στο πεδίο του εμπορίου λιανικής (βλ. επιθετική είσοδο μεγάλων αλυσίδων σούπερ μάρκετ) και της κρίσης των «τρελών αγελάδων». Εξ ου και η συνεχιζόμενη τάση των επιχειρήσεων τροφίμων για εκσυγχρονισμό και επέκταση μέσα από εξαγορές-συγχωνεύσεις και συμμαχίες με άλλες ομοειδείς ή εκτός κλάδου επιχειρήσεις. Παράλληλα με τις περικοπές στο κόστος και την αναζήτηση οικονομιών κλίμακας, οι εταιρείες επιχειρούν τη διαφοροποίηση τους (π.χ. αύξηση πωλήσεων μέσω εμπορίου catering), καθώς και την εξειδίκευση της παραγωγής τους σε αγορές-θύλακες με δυναμική ανάπτυξη, όπως τα: έτοιμα γεύματα, ημιέτοιμα φαγητά, ζύμες, σνακ, υγιεινά φαγητά, οργανικά και πλούσια σε βιταμίνες τρόφιμα.

Στην Ελλάδα, τα δύο τελευταία χρόνια οι περισσότερες εταιρείες τροφίμων προχώρησαν σε συγχωνεύσεις, συνεργασίες και εξαγορές, ενώ πολλές ανοίχτηκαν σε εξαγορές στη βαλκανική αγορά, διευρύνοντας τον εξαγωγικό τους ορίζοντα. Παράλληλα, αρκετές επιχειρήσεις επεκτείνουν τη δραστηριότητα τους σε νέους τομείς, σε παρεμφερείς ή διαφορετικούς κλάδους. Αντιστρόφως, το 1999 για πρώτη ίσως φορά είχαμε την είσοδο ξένων προς τον κλάδο εταιρειών, γεγονός ενδεικτικό των θετικών προβλέψεων για την πορεία του. Κατά το 2001 είχαμε μια σχετική μικρή επιβράδυνση της ζήτησης αλλά η ένταξή μας στη ζώνη του ευρώ που έγινε στις 1-1-2002, οι καλύτερες επιδόσεις της ευρωπαϊκής οικονομίας, η μείωση των επιτοκίων και, κυρίως, η αύξηση της ζήτησης για μεσογειακή διατροφή εξαιτίας της κρίσης των "τρελών αγελάδων", προδιαγράφουν ένα ευνοϊκό εξαγωγικό μέλλον για τον κλάδο.

3.2. Κλάδος ποτών

Ο κλάδος ποτών περιλαμβάνει 4 υποκλάδους, απασχολεί 8.500 άτομα σε 160 περίπου επιχειρήσεις και συμμετέχει με 4,9% στη συνολική ακαθάριστη αξία παραγωγής της μεταποίησης, με 3,6% στη συνολική της απασχόληση και με 1,6% στις συνολικές της εξαγωγές.

Κατά την περίοδο 1986-2000, ο όγκος παραγωγής του κλάδου αυξήθηκε 2,1% ετησίως, με αποτέλεσμα ο κλάδος να αναπτύσσεται ταχύτερα από

τον μέσο όρο της μεταποίησης. Αντίθετα, η προστιθέμενη αξία του κλάδου μειώνεται οριακά 8,1% ετησίως σε σταθερές τιμές. Στο 10μηνο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2001, ο όγκος παραγωγής ποτών αυξήθηκε ετησίως 3,5%.

Η μέση ετήσια απασχόληση ανά παραγωγική μονάδα μειώνεται από 57 σε 52 άτομα στη διάρκεια της εξεταζόμενης δωδεκαετίας, εξαιτίας της ταχύτερης κάμψης του αριθμού των απασχολουμένων έναντι αυτού των επιχειρήσεων.

Παράλληλα, η μέση αμοιβή των απασχολουμένων στον κλάδο αυξάνεται 14,9% ετησίως και σε πραγματικούς όρους 2% αντίστοιχα. Δεδομένης της τάσης για ταχύτερη μείωση της απασχόλησης έναντι της μείωσης του όγκου της προστιθέμενης αξίας, η παραγωγικότητα αυξάνεται 1,9% ετησίως και το ανά μονάδα κόστος εργασίας 12,7% έναντι, αντίστοιχης αύξησης 12,6% των τιμών χονδρικής του κλάδου. Συνεπώς, το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας αυξάνεται 0,1% ετησίως, με αποτέλεσμα την ανεπαρκή άνοδο των μεικτών κερδών και την επιδείνωση του λόγου αυτών προς τις πωλήσεις (από 42,5% το 1986 σε 28,8% το 2000).

Η εξέλιξη αυτή πόντους δεν φαίνεται να επέδρασε αρνητικά στην ανοδική πορεία των επενδύσεων του κλάδου, που σε σταθερές τιμές αυξήθηκαν 8,8% ετησίως στο διάστημα 1986-96, δηλαδή δύο φορές ταχύτερα απ' ό,τι στη μεταποίηση συνολικά. Πρόκειται για εξέλιξη που είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της επενδυτικής έντασης κατά 2,5 μονάδες, όσο και του βαθμού καθετοποίησης του κλάδου κατά 7 μονάδες την ίδια περίοδο. Με το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας να αυξάνεται, ωστόσο 4,6% ετησίως στο υπολειπόμενο διάστημα 1995-2000 και την ανταγωνιστικότητα να μειώνεται, είναι αμφίβολο εάν οι επιχειρήσεις του κλάδου διατήρησαν την επενδυτική ορμή του παρελθόντος.

Σύμφωνα με την ICAP, οι επιχειρήσεις παραγωγής κρασιού, μπίρας, χυμών και αναψυκτικών στα αμέσως επόμενα χρόνια αναμένεται ότι θα κινηθούν μέσα σε συνθήκες σκληρού ανταγωνισμού, καθώς η αγορά διακατέχεται από τάση αναζήτησης νέων προϊόντων και brand names, ενώ ο ανταγωνισμός αναπτύσσεται και ενδοκλαδικά με προσπάθειες απόσπασης μεριδίων του ενός από τον άλλο κλάδο.

Παρά τις θετικές εκτιμήσεις παραγόντων του κλάδου για την αύξηση της ζήτησης μπίρας και χυμών-αναψυκτικών το 1999-2001, τα επίπεδα εγχώριας

κατανάλωσης βρίσκονται, σε υψηλά επίπεδα και το πιθανότερο είναι μία οριακή μόνο επέκταση τους. Εξαιρέση από-τελούν οι φυσικοί χυμοί μακράς διάρκειας και τα εμφιαλωμένα νερά που σημειώνουν αυξημένες πωλήσεις (8-11%).

Περιορισμένη ανάκαμψη της κατανάλωσης διαπιστώνεται στην εγχώρια αγορά κρασιών, όπου η προσφορά υπερκαλύπτει τη ζήτηση σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Συνεχής είναι η αύξηση του μεριδίου εξαγωγών εμφιαλωμένου κρασιού έναντι των εξαγωγών χύμα ενώ το εξαγωγικό μέλλον του κρασιού θα καθοριστεί από την προώθηση των κρασιών υψηλής ποιότητας.

Σημαντικές είναι οι εξαγωγικές προοπτικές του ούζου. Η οριακή πτώση της κατανάλωσης συνεχίζεται στα λοιπά αλκοολούχα ποτά εξαιτίας της συγκράτησης των δαπανών για διασκέδαση, των εντεινόμενων ελέγχων της τροχιάς και της νοθείας των προϊόντων που πλήττει τις εταιρείες του κλάδου. Εξαγορές-συγχωνεύσεις και εξαγωγικός προσανατολισμός είναι οι επικρατούσες λύσεις στα προβλήματα της επιχειρηματικής αναδιάρθρωσης και υπερπαραγωγής του κλάδου.

3.3. Κλάδος καπνού

Ο κλάδος καπνού αποτελείται από την επεξεργασία φύλλων καπνού και την παραγωγή τσιγάρων-πούρων και απασχολεί γύρω στα 2.000 άτομα σε 12 παραγωγικές μονάδες (σύμφωνα με την ετήσια βιομηχανική έρευνά της ΕΣΥΕ). Το μερίδιο του κλάδου στο σύνολο της μεταποίησης ανέρχεται στο 1,1% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής, στο 0,8% της απασχόλησης και στο 5,7% των εξαγωγών.

Κατά την περίοδο 1986-2000, ο όγκος παραγωγής του κλάδου μειώθηκε 0,4% ετησίως, ενώ την τελευταία 5ετία 1995-2000 μειώθηκε 4,7% αντίστοιχα. Στο 11μηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2001 αυξήθηκε 0,9% σε ετήσια βάση. Μακροχρονίως (1986-2000) ο όγκος προστιθέμενης αξίας του κλάδου μειώθηκε 4,8% ετησίως, με αποτέλεσμα ο κλάδος να φθίνει, περιορίζοντας το ειδικό του βάρος στη μεταποίηση.

Η μέση ετήσια απασχόληση ανά παραγωγική μονάδα αυξάνεται από 125 σε 177 άτομα την ίδια περίοδο εξαιτίας της ταχύτερης κάμψης του αριθμού των επιχειρήσεων έναντι αυτού των απασχολούμενων. Την τελευταία, ωστόσο,

πενταετία παρατηρείται μία αντιστροφή της προηγούμενης τάσης και το μέσο μέγεθος απασχόλησης μειώνεται σταθερά με εξαίρεση το 1998.

Παράλληλα, η μέση αμοιβή των απασχολούμενων στον κλάδο αυξάνεται 19,8% ετησίως και σε πραγματικούς όρους 5,4% αντίστοιχα. Δεδομένης της τάσης για μείωση της απασχόλησης έναντι αύξησης του όγκου της προστιθέμενης αξίας, η παραγωγικότητα αυξάνεται 7% ετησίως και το ανά μονάδα κόστος εργασίας 12% έναντι αντίστοιχης αύξησης 13,7% των τιμών χονδρικής του κλάδου. Συνεπώς, το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας μειώνεται 1,4% ετησίως, με αποτέλεσμα τη μικρή άνοδο των μεικτών κερδών και την περιορισμένη βελτίωση του λόγου αυτών προς τις πωλήσεις (από 21% το 1986 σε 24,5% το 2000).

Η εξέλιξη αυτή είχε θετική επίδραση στην πορεία των επενδύσεων του κλάδου, που στο διάστημα 1986-96 αυξήθηκαν συνολικά και σε σταθερές τιμές 3,1% ετησίως και ακόμη ταχύτεροι ανά απασχολούμενο ή παραγωγική μονάδα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της επενδυτικής έντασης και του βαθμού καθετοποίησης του κλάδου, ένδειξη αναδιάρθρωσης του κλάδου.

Μολονότι η εξέλιξη της αγοράς του κλάδου ήταν μάλλον καλή για το 2001, με την εθνική οικονομία να αναπτύσσεται με υψηλό ρυθμό, η κατανάλωση εφεξής θα τείνει να εξασθενήσει εξαιτίας της αυστηρότερης δημοσιονομικής και εισοδηματικής πολιτικής. Όσον αφορά τις ελληνικές εξαγωγές, αυτές θα επηρεαστούν από τη διατήρηση ή μη της ανάκαμψης της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας οικονομίας, μολονότι ο σχετικά αντικυκλικός χαρακτήρας των προϊόντων του κλάδου προφυλάσσει την παραγωγή του από τις διακυμάνσεις της οικονομικής συγκυρίας.

Εντούτοις, μεσο-μακροπρόθεσμα οι τάσεις που αναπτύσσονται δεν είναι ευνοϊκές για τα προϊόντα καπνού. Η προνομιακή για τις ελληνικές εξαγωγές βαλκανική αγορά θα αργήσει να συνέλθει από την πρόσφατη πολεμική αναταραχή, ενώ στην Αν. Ευρώπη λαμβάνονται σταδιακά μέτρα περιορισμού της πίσσας και της νικοτίνης παράλληλα με αντι-καπνιστικές εκστρατείες που υποχρεώνουν τους ντόπιους παραγωγούς να εκσυγχρονίσουν την παραγωγή τους, λανσάροντας δυτικού τύπου μάρκες. Πρόκειται, για διαδικασία στην οποία συμμετέχουν ενεργά οι ξένες πολυεθνικές και η οποία υποχρεώνει τις μεγάλες ελληνικές εταιρείες να επενδύσουν για επιτόπια παραγωγή στις χώρες αυτές σε βάρος των εξαγωγών μας.

Συγχρόνως, η ΕΕ λαμβάνει αυστηρότερα μέτρα κατά του καπνίσματος και θέτει σκληρότερους όρους στην παραγωγή τσιγάρων, ενώ προοδευτικά εξαλείφει τις ενισχύσεις των καπνοκαλλιεργειών. Η διογκούμενη αντικαπνιστική εκστρατεία σε ΗΠΑ-ΕΕ και αλλού και το γεγονός ότι η Ελλάδα διαθέτει την υψηλότερη στην ΕΕ κατά κεφαλή κατανάλωση τσιγάρων, δεν επιτρέπουν αισιοδοξία για τα περιθώρια ανάπτυξης του κλάδου. Μόνη λύση είναι οι εξαγωγές και δη αυτές προς τις αναπτυσσόμενες ή μεταβατικές οικονομίες.

3.4. Κλωστοϋφαντουργικές ύλες

Η κλωστοϋφαντουργία απασχολεί 20.000 άτομα περίπου σε 400 παραγωγικές μονάδες. Συγκεντρώνει το 4,6% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής, το 8,1% της συνολικής απασχόλησης και το 20,4% των εξαγωγών της μεταποίησης. Αποτελείται από 8 υποκλάδους, στους οποίους κυριαρχούν η παραγωγή νημάτων και υφασμάτων από φυσικό και τεχνητό βαμβάκι και η πλεκτική.

Την περίοδο 1986-2000, ο όγκος παραγωγής του κλάδου μειώθηκε 3,9% ετησίως, ενώ στο 11μηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου του 2001 αυξήθηκε 8% σε ετήσια βάση. Μακροχρονίως (1986-2000), ο όγκος προστιθέμενης αξίας του κλάδου μειώθηκε 5,5% ετησίως, με αποτέλεσμα ο κλάδος να συρρικνώνεται σταθερά, αν και τα τελευταία 3-4 έτη επιβραδύνεται η κάμψη του.

Η μέση ετήσια απασχόληση ανά παραγωγική μονάδα μειώνεται από 63 σε 51 άτομα την ίδια περίοδο εξαιτίας της ταχύτερης κάμψης του αριθμού των απασχολουμένων έναντι αυτού των επιχειρήσεων. Την τελευταία, ωστόσο, εξαιτίας το μέσο μέγεθος απασχόλησης διατηρείται, ουσιαστικά στάσιμο.

Παράλληλα, η μέση αμοιβή των απασχολουμένων στον κλάδο αυξάνεται 14,6% ετησίως και σε πραγματικούς όρους 6,5% αντίστοιχα. Δεδομένης της τάσης μείωσης της απασχόλησης ταχύτερα της αντίστοιχης μείωσης του όγκου της προστιθέμενης αξίας, η παραγωγικότητα αυξάνεται 2,9% ετησίως και το ανά μονάδα κόστος εργασίας 11,4% έναντι αντίστοιχης αύξησης 7,6% των τιμών χονδρικής του κλάδου. Συνεπώς, το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας αυξάνεται 3,5% ετησίως με αποτέλεσμα την τάση μείωσης των

μεικτών κερδών και την κάμψη του λόγου αυτών προς τις πωλήσεις (από 34,6% το 1986 σε 20% το 2000).

Η εξέλιξη αυτή είχε επιβραδυντική επίδραση στην πορεία των επενδύσεων του κλάδου, που σε σταθερές τιμές αυξήθηκαν μόλις 1,7% ετησίως μέχρι, το 1996. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την περιορισμένη αύξηση της επενδυτικής έντασης και τη σταθεροποίηση του βαθμού καθετοποίησης του κλάδου στα επίπεδα του '86. Εκτιμάται, πάντως, ότι τόσο η πίεση από το πραγματικό κόστος εργασίας, όσο και οι ευκαιρίες χρηματοδότησης που προσφέρθηκαν με τη χρηματιστηριακή άνθιση των μετέπειτα χρόνων, επέτρεψαν την ενίσχυση των επενδύσεων του κλάδου τελευταία.

Η ελληνική κλωστοϋφαντουργία φθίνει μακροχρονίως, ακολουθώντας την ακόμη μεγαλύτερη κάμψη του κλάδου ένδυσης που αποτελεί και τον βασικό της πελάτη εγχωρίως. Αντιδρά, όμως, επιχειρώντας να αναδιαρθρωθεί με επενδύσεις εκσυγχρονισμού (κυρίως στον εκκοκκιστικό τομέα), εξαγωγική εξειδίκευση και διεθνοποίηση) της παραγωγής της.

Μολονότι το 2000 η εξωτερική ζήτηση ήταν ασθενική και η ανατίμηση της δραχμής έδρασε αρνητικά στην ανταγωνιστικότητα, το 2001 ξεκίνησε με καλούς οiwονούς, αφού στο α' 6μηνο οι κλωστοϋφαντουργικές επιχειρήσεις παρουσίασαν μία αισθητή αύξηση των κερδών τους, αντισταθμίζοντας απώλειες παλαιότερων ετών. Υπολογίζεται ότι μόνον οι 6 μεγαλύτερες επιχειρήσεις του κλάδου παρουσίασαν στο διάστημα αυτό αυξήσεις πωλήσεων έως και 23%, εξέλιξη που σχετίζεται με τη βελτίωση της κερδοφορίας από το 1998, χάρη στη μείωση των δανειακών υποχρεώσεων και την αύξηση της ρευστότητας που προκάλεσε η άντληση κεφαλαίων από το ΧΑΑ.

Η ανάκαμψη της ευρωπαϊκής και βαλκανικής οικονομίας, εφόσον συνεχιστεί το 2002, η σημαντική αποκλιμάκωση των επιτοκίων και η διατήρηση της εγχώριας ζήτησης σε συγκριτικά ικανοποιητικά επίπεδα λόγω της ισχυρής ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, αποτελούν παράγοντες ικανούς να αναθερμάνουν την παραγωγή του κλάδου. Μακροπρόθεσμα, ωστόσο, οι προοπτικές παραμένουν δυσοίωνες λόγω της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου των προϊόντων του κλάδου καθώς και της διεθνοποίησης της ευρωπαϊκής και ελληνικής παραγωγής ως αποτέλεσμα των ανταγωνιστικών πιέσεων από τις χαμηλόμισθες χώρες.

3.5. Ένδυση-Υπόδηση

Ο κλάδος απασχολεί 25.000 άτομα σε 700 περίπου παραγωγικές μονάδες και αναλογεί στο 5,5% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής, στο 10,4% της απασχόλησης και στο 10,7% των εξαγωγών της μεταποίησης συνολικά.

Από το 1986-2000 ο όγκος παραγωγής του κλάδου μειώθηκε 4,6% ετησίως καθώς και το 2001 μειώθηκε επίσης κατά 1% απηχώντας μία μείωση 2% του κλάδου ένδυσης και μια άνοδο 5,2% του κλάδου υπόδησης. Μακροχρόνια ο όγκος προστιθέμενης αξίας του κλάδου μειώνεται 1% ετησίως αλλά ακόμη ταχύτερη είναι η μείωση της τελευταίας 4ετίας (-4,7% ετησίως), με αποτέλεσμα ο κλάδος να αντιμετωπίζει το φάσμα της συνεχούς συρρίκνωσης.

Με την απώλεια του χαμηλού κόστους παραγωγής και της προστασίας της εγχώριας αγοράς από εισαγωγές χαμηλού κόστους, η παραγωγή φασόν έπαψε να θεωρείται συμφέρουσα και η εγχώρια αγορά κατακλύστηκε από ξένα ρούχα και υποδήματα ακριβά και επώνυμα (50% τζιρού), είτε φθηνά και μέσης ποιότητας. Σε αυτό συνέβαλαν η αυξανόμενη τάση απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου και οι δραστικές μεταβολές στον χώρο του λιανικού εμπορίου με την εισβολή των πολυκαταστημάτων ή των εξειδικευμένων μεγάλων ξένων αλυσίδων.

Στις συνθήκες αυτές η στροφή των επιχειρήσεων του κλάδου στην ταχεία ανταπόκριση και την παραγωγή επώνυμου και ποιοτικού ενδύματος μέσω επενδύσεων μηχανολογικού εκσυγχρονισμού δεν αρκεί για την αντιμετώπιση της κρίσης. Απαιτούνται η συνένωση των δυνάμεων μεταξύ ομοειδών επιχειρήσεων για την απόκτηση οικονομιών κλίμακας, η εξαγωγική επέκταση και η απόκτηση πρόσβασης στα δίκτυα διανομής με την καθετοποίηση των δραστηριοτήτων τους και τη δημιουργία δικών τους αλυσίδων λιανικής. Διαφορετικά, η συρρίκνωση της εγχώριας παραγωγής θα συνεχιστεί είτε με τη μετατροπή των ελληνικών παραγωγικών επιχειρήσεων σε εμπορικές, είτε με τη μετάθεση της δραστηριότητάς τους στις φθηνές βαλκανικές χώρες. Υπολογίζεται πως πάνω από 200 ελληνικές επιχειρήσεις ένδυσης (ΣΕΠΒΕ) δραστηριοποιούνται σήμερα στα Βαλκάνια και ιδιαίτερα στη Βουλγαρία.

Παρά τη σχετική βελτίωση της αγοράς την τελευταία διετία, το 2000 ο κλάδος αντιμετώπισε δύο «νεκρούς» μήνες (Οκτώβριο-Νοέμβριο) λόγω ζεστού φθινοπώρου, ενώ για το 2001 η ζήτηση ήταν ασθενικότερη λόγω υποχώρησης της καταναλωτικής εμπιστοσύνης.

3.6. Κλάδος χαρτιού

Η χαρτοβιομηχανία απασχολεί 8.100 άτομα σε 130 περίπου παραγωγικές μονάδες και συγκεντρώνει το 3,6% της συνολικής ακαθάριστης αξίας παραγωγής, το 0,1% των εξαγωγών και το 3,4% της συνολικής απασχόλησης της μεταποίησης. Απαρτίζεται από δυο υπο-κλάδους, την κατασκευή ειδών από χαρτί και χαρτόνι (70%) και την παραγωγή χαρτοπολτού, χαρτιού και χαρτονιού (30%).

Κατά την περίοδο 1986-2000 ο όγκος παραγωγής του κλάδου αυξήθηκε 2,3% ετησίως, το 2001 όμως μειώθηκε 15% σε ετήσια βάση. Παράλληλα, στο ίδιο μακροχρόνιο διάστημα ο όγκος προστιθέμενης αξίας του κλάδου αυξήθηκε 1,1% ετησίως, με αποτέλεσμα ο κλάδος να ενισχύεται στο σύνολο της μεταποίησης.

Η μέση ετήσια απασχόληση ανά παραγωγική μονάδα μειώνεται από 64 σε 60 άτομα την ίδια περίοδο. Παράλληλα, η μέση αμοιβή των απασχολούμενων στο κλάδο αυξάνεται 11,6% ετησίως, ενώ σε πραγματικούς όρους μειώνεται 0,8%. Δεδομένης της τάσης μείωσης της απασχόλησης και αύξησης του όγκου προστιθέμενης αξίας, η παραγωγικότητα αυξάνεται 1,5% ετησίως με αποτέλεσμα το ανά μονάδα κόστος εργασίας να αυξάνεται 10% ετησίως έναντι αντίστοιχης αύξησης 12,5% των τιμών χονδρικής του κλάδου. Συνεπώς, το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας μειώνεται 2,3% ετησίως, με αποτέλεσμα τη σημαντική άνοδο των μεικτών κερδών και την αύξηση του λόγου αυτών προς τις πωλήσεις.

Στη θετική διαχρονικά εικόνα του κλάδου συνέβαλλαν οι επενδύσεις των επιχειρήσεων που αυξήθηκαν σε σταθερές τιμές κατά 15,2% ετησίως στο διάστημα 1986-96. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αξιοσημείωτη αύξηση της επενδυτικής έντασης και του βαθμού καθετοποίησης του κλάδου.

Η μείωση της εγχώριας παραγωγής χαρτιού των τελευταίων ετών αντανακλά τις δυσκολίες που αντιμετώπισε παγκοσμίως ο κλάδος μετά την ασιατική κρίση, την υποχώρηση της ζήτησης και τις συνθήκες υπερπροσφοράς που δημιουργήθηκαν. Ακόμη και με την ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας, οι χαμηλές τιμές που επιβάλλουν οι ασιατικές εξαγωγές και τα υψηλά αποθέματα δεν επιτρέπουν μεγάλη αισιοδοξία και η αναδιάρθρωση και η συγκέντρωση στον κλάδο θα συνεχίσουν να κυριαρχούν πάνω στην αύξηση της παραγωγής.

Επιπλέον, ενώ ο κλάδος επωφελήθηκε την τελευταία δεκαετία από τις ιδιαίτερα χαμηλές διεθνείς τιμές χαρτοπολτού, το 2001 γνώρισε την απότομη άνοδο τιμών των πρώτων υλών του, αυξάνοντας το κόστος παραγωγής και επηρεάζοντας ενδεχομένως τις πωλήσεις του. Ωστόσο, η ανάκαμψη του κυκλικά ευαίσθητου κλάδου θα εξαρτηθεί από την πορεία της αγοράς εκτυπώσεων-εκδόσεων, της χάρτινης συσκευασίας, καθώς και των χαρτομάνδηλων, χαρτιού υγείας.

Γενικά, οι προοπτικές για το μέλλον του χαρτιού και των εφαρμογών του διαγράφονται θετικές στον βαθμό που η διεθνής συγκυρία παραμένει ευνοϊκή. Ακόμη, η ενίσχυση της οικολογικής συνείδησης ευνοεί το χαρτί ως περιβαλλοντικά φιλικότερο και πιο αγνό προϊόν. Στην Ελλάδα, εντούτοις, τα προβλήματα ανταγωνιστικότητας του κλάδου παραμένουν και αντανάκλωνται στην αδυναμία εξαγωγών χάρτου. Επίσης, η ζήτηση χαρτιού για εκτυπώσεις-εκδόσεις αναμένεται να μειωθεί μετά τον εξορθολογισμό της διανομής του Τύπου.

3.7. Παράγωγα πετρελαίου και άνθρακα

Ο κλάδος απασχολεί 3.500 άτομα σε 15 παραγωγικές μονάδες και αντιπροσωπεύει το 9,1% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής, το 1,5% της συνολικής απασχόλησης και το 7,5% των εξαγωγών της ελληνικής μεταποίησης. Διαθέτει τρεις υποκλάδους, εκ των οποίων η βιομηχανία επεξεργασίας πετρελαιοειδών κατέχει δεσπόζουσα θέση.

Κατά την περίοδο 1986-2000 ο όγκος παραγωγής του κλάδου αυξήθηκε 3,3% ετησίως, ενώ το 2001 αυξήθηκε 21% σε ετήσια βάση. Μακροχρονίως, στο ίδιο διάστημα ο όγκος της προστιθέμενης αξίας του κλάδου αυξήθηκε 4,1% ετησίως, ενώ η μέση ετήσια απασχόληση ανά παραγωγική μονάδα αυξάνεται από 93 σε 233 άτομα.

Παράλληλα, η μέση αμοιβή των απασχολούμενων στον κλάδο αυξάνεται 16,7% ετησίως και σε πραγματικούς όρους 6,8% αντίστοιχα. Δεδομένης της τάσης μείωσης της απασχόλησης και της ταυτόχρονης αύξησης του όγκου της προστιθέμενης αξίας, η παραγωγικότητα αυξάνεται ταχέως 6,4% ετησίως και το ανά μονάδα κόστος εργασίας 9,7% έναντι αντίστοιχης αύξησης

9,3% των τιμών χονδρικής του κλάδου. Συνεπώς, το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας αυξάνεται 0,4% ετησίως.

Παρά ταύτα, η άνοδος των μεικτών κερδών επιτρέπει τη μακροχρόνια βελτίωση του λόγου αυτών προς τις πωλήσεις κατά 5,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Η ετήσια μεταβολή του όγκου των επενδύσεων του κλάδου είναι αρνητική (-15,5%) στο εξεταζόμενο διάστημα εξαιτίας των υψηλών επιπέδων αφετηρίας που απαιτούσε η αρχική δημιουργία και επέκταση των διυλιστηρίων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη σταθερή κάμψη μακροχρονίως της επενδυτικής έντασης του κλάδου, όχι όμως και του βαθμού καθετοποίησης του κλάδου που αυξήθηκε 5,8 μονάδες.

Παρά τη σημαντική υποχώρηση των τιμών του «μαύρου χρυσού» το 1998, τα μεγάλα διυλιστήρια της χώρας κατέγραψαν εντυπωσιακή ανάκαμψη και βελτίωσαν περαιτέρω τα περιθώρια κέρδους και τη χρηματοοικονομική τους κατάσταση. Η μείωση του τζίρου τους το 1998 οφειλόταν μόνο στη μείωση των τιμών, αντίθετα με τους όγκους που ήταν σημαντικά αυξημένοι έναντι των προηγούμενων ετών. Λαμβανομένου, λοιπόν, υπόψη ότι το 1999-2001 είχαμε τον υπερδιπλασιασμό των διεθνών τιμών πετρελαίου, εκτιμάται πως συνεχίστηκε η τάση βελτίωσης των αποτελεσμάτων του κλάδου. Έτσι, για τα έτη 1999-2001 οι επιχειρήσεις του κλάδου εκτιμούσαν αξιοσημείωτη αύξηση των πωλήσεων, της απασχόλησης, των επενδύσεων και των κερδών

Για το 2002, οι προοπτικές του κλάδου θεωρούνται ευνοϊκές, αφού, παρά την επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας και την κάμψη των τιμών πετρελαίου, προβλέπεται η διατήρηση της διεθνούς ζήτησης σε υψηλά επίπεδα και λόγω των περιορισμών παραγωγής εκ μέρους των χωρών του ΟΠΕΚ αναμένεται η διατήρηση των τιμών σε ικανοποιητικά επίπεδα.

Ελληνικά Πετρέλαια, Μότορ Όιλ και Πετρόλα είναι, οι βασικοί πρωταγωνιστές του κλάδου στην εγχώρια αγορά, έχοντας αναλάβει σημαντικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες εξοπλιστικής ανανέωσης, εσωτερικής αναδιοργάνωσης εξορθολογισμού, δημιουργίας δικτύων διανομής εμπορίας και στρατηγικής επέκτασης στα Βαλκάνια. Τα διυλιστήρια είναι υποχρεωμένα να υλοποιήσουν μεγάλες επενδύσεις τα προσεχή έτη προκειμένου να καλύψουν τις νέες βελτιωμένες προδιαγραφές για την ποιότητα καυσίμων έχει θεσπίσει η ΕΕ και να αξιοποιήσουν τις μεγάλες εξαγωγικές προοπτικές που διανοίγονται με την

αποκατάσταση συνθηκών ομαλότητας και τη διέλευση πετρελαιαγωγών από τα Βαλκάνια.

Οι συγχωνεύσεις και εξαγορές των τελευταίων ετών έχουν οξύνει τον ανταγωνισμό σε ολιγοπωλιακή βάση στη χώρα, την ίδια στιγμή που η σύνθεση της ζήτησης μεταβάλλεται: αμόλυβδη βενζίνη και πετρέλαιο κίνησης επισκιάζουν το πετρέλαιο θέρμανσης και τις βιομηχανικές πωλήσεις εξαιτίας των κοινοτικών περιβαλλοντικών οδηγιών και της αυξανόμενης χρήσης του φυσικού αερίου. Λαμβανομένης υπόψη της διεθνούς κλιμακούμενης τάσης για mega-συγχωνεύσεις στον κλάδο πετρελαίου, είναι λογικό προσεχώς οι εγχώριοι «παίκτες» να συμπράξουν σε ανάλογες εξελίξεις.

3.8. Βασική μεταλλουργία

Ο κλάδος απασχολεί 7.760 άτομα σε 69 παραγωγικές μονάδες και αποτελείται από την παραγωγή και πρώτη κατεργασία (α) σιδήρου και (β) λοιπών μετάλλων πλην σιδήρου (κυρίως αλουμινίου). Συμμετέχει με 6,5% στην ακαθάριστη αξία παραγωγής, με 3,3 στην απασχόληση και με 10,6% στις συνολικές εξαγωγές της.

Κατά την περίοδο 1986-2000, ο όγκος παραγωγής του κλάδου αυξήθηκε 2,2% ετησίως, ενώ στο πρώτο 11μηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2001 αυξήθηκε 12,9% σε ετήσια βάση. Στο ίδιο μακροχρόνιο διάστημα η προστιθέμενη αξία του κλάδου αυξήθηκε 4,5% ετησίως, με αποτέλεσμα ο κλάδος να αποτελεί έναν από τους δυναμικότερους αναπτυξιακά κλάδους της μεταποίησης.

Η μέση ετήσια απασχόληση ανά παραγωγική μονάδα μειώνεται σταθερά από 207 σε 113 άτομα την ίδια περίοδο. Παράλληλα, η μέση αμοιβή των απασχολουμένων στον κλάδο αυξάνεται 13,1% ετησίως και σε πραγματικούς όρους 6,7% αντίστοιχα. Δεδομένης της τάσης μείωσης της απασχόλησης και της αύξησης του όγκου της προστιθέμενης αξίας, η παραγωγικότητα αυξάνεται 7% ετησίως και το ανά μονάδα κόστος εργασίας 5,6% έναντι αντίστοιχης αύξησης 6% των τιμών χονδρικής του κλάδου. Συνεπώς, το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας μειώνεται οριακά 0,3% ετησίως, με αποτέλεσμα η άνοδος των μεικτών κερδών να αυξάνει οριακά τον λόγο αυτών προς τις πωλήσεις.

Η εξέλιξη αυτή επέτρεψε τη μικρή μόνο αύξηση του όγκου των

επενδύσεων του, που είχε ως αποτέλεσμα την οριακή μείωση της επενδυτικής έντασης. Ταυτόχρονα, ο βαθμός καθετοποίησης του κλάδου αυξάνεται μόλις 1 μονάδα την ίδια περίοδο.

Τη διετία 1998-2000, ο κλάδος αντιμετώπισε δραστική υποχώρηση των τιμών και των περιθωρίων του, εξαιτίας της κατάστασης υπερπαραγωγής που διαμορφώθηκε παγκοσμίως μετά την ασιατική και ρωσική κρίση και τις αθρόες εξαγωγές σε τιμές ντάμπινγκ από τις χώρες αυτές προς την ΕΕ και τις ΗΠΑ. Μεταξύ Οκτωβρίου '97 και Μαρτίου '99 οι διεθνείς τιμές του αλουμινίου έπεσαν 26,6% και οι τιμές του σιδήρου μειώθηκαν 8%. Η ανάκαμψη, ωστόσο, της παγκόσμιας οικονομίας το β' μισό του '99 και του 2000 έβγαλαν τον κλάδο από τη δύσκολη θέση και έδωσαν νέα ώθηση στις πωλήσεις και τα επιχειρηματικά συνέχισαν να κινούνται ανοδικά το 2001.

Στην Ελλάδα παρά το ζοφερό έως απαξιωτικό χρηματιστηριακά 2001, το έτος έκλεισε με πολύ θετικά οικονομικά αποτελέσματα για τον κλάδο χάρις στην ευεργετική διεθνή συγκυρία που κράτησε σταθερά υψηλές τις τιμές των μετάλλων και την ισχυρή εγχώρια ζήτηση για κατασκευές και κεφαλαιουχικές επενδύσεις που είναι και οι δύο βασικότεροι τομείς-πελάτες της μεταλλουργίας. Ανάλογες προοπτικές διαγράφονται και για το 2002, εκτός και εάν υπάρξει δυσμενής μεταβολή της διεθνούς συγκυρίας. Μακροχρονίως, ο κλάδος θα ωφεληθεί από το Γ' ΚΠΣ και την Ολυμπιάδα του 2004.

Πάντως, διεθνώς εξακολουθεί να υφίσταται πλεονάζουσα παραγωγική ισχύς για τον κλάδο γι' αυτό και συνεχίζεται η τάση συγκέντρωσης ενώ στην Ελλάδα οι επιχειρήσεις προχωρούν σε επενδύσεις και σε κινήσεις εξαγορών, συγχωνεύσεων, στρατηγικών συνεργασιών προκειμένου να ενισχύσουν τη θέση και τα μερίδια τους στην αγορά. Παράλληλα, οι ισχυροί του κλάδου αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες σε Βαλκάνια και Αν. Ευρώπη. Χαλυβουργία και έλαση αλουμινίου είναι οι βιομηχανίες με την πλέον ασθενική ζήτηση. Αντίθετα, στη διέλαση αλουμινίου οι προοπτικές είναι καλύτερες λόγω δημοσίων έργων και οικοδομικής δραστηριότητας.

3.9. Μεταφορικά μέσα

Ο κλάδος απασχολεί περίπου 17.740 άτομα σε 170 παραγωγικές μονάδες και συμμετέχει με 3,4% στην ΑΑΠ, με 7,5% στην απασχόληση και με 2,8% στις εξαγωγές της μεταποίησης. Στον κλάδο μεγαλύτεροι υποκλάδοι είναι αυτοί της ναυπήγησης και επισκευής σκαφών (27% του συνόλου), της κατασκευής αυτοκινήτων (35%) και της επισκευής αυτοκινήτων (15%) και αεροπλάνων (17%).

Κατά την περίοδο 1986-2000 ο όγκος παραγωγής του κλάδου αυξήθηκε 0,8% ετησίως, ενώ την τελευταία 5ετία 1995-2000 επιταχύνθηκε σε 3,4%. Στο 11μηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2000 αυξήθηκε 9% σε ετήσια βάση (-6% ο λοιπός εξοπλισμός μεταφορών). Μακροχρόνιους και σε όρους σταθερών τιμών, η προστιθέμενη αξία του κλάδου αυξήθηκε μόλις 1% ετησίως έναντι 3-4% αντίστοιχα την τελευταία 4ετία με αποτέλεσμα ο κλάδος να δείχνει πως ξεφεύγει από τη μακροχρόνια τάση οριακής ανάπτυξης.

Η μέση ετήσια απασχόληση ανά παραγωγική μονάδα αυξάνεται από 70 σε 106 άτομα την ίδια περίοδο εξαιτίας της ταχύτερης κάμψης του αριθμού των επιχειρήσεων έναντι αυτού των απασχολουμένων. Παράλληλα, η μέση αμοιβή των απασχολουμένων στον κλάδο αυξάνεται 15% ετησίως και σε πραγματικούς όρους 5,1% αντίστοιχα. Δεδομένης της τάσης μείωσης της απασχόλησης και της οριακής αύξησης του όγκου της προστιθέμενης αξίας, η παραγωγικότητα αυξάνεται 4,6% ετησίως και το ανά μονάδα κόστος εργασίας 10% έναντι αντίστοιχης αύξησης 9,4% των τιμών χονδρικής του κλάδου. Συνεπώς, το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας αυξάνεται 0,5% ετησίως, με αποτέλεσμα την πραγματική μείωση των μεικτών κερδών και την επιδείνωση του λόγου αυτών προς τις πωλήσεις.

Η εξέλιξη αυτή φαίνεται πως επηρέασε την πορεία των επενδύσεων του κλάδου, που σε σταθερές τιμές μειώθηκαν 2,5% ετησίως στο διάστημα 1986-96. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της επενδυτικής έντασης κατά 4,8 μονάδες, αντίθετα με τον βαθμό καθετοποίησης του κλάδου που αυξήθηκε 7,3 μονάδες την εξεταζόμενη περίοδο.

Τα έτη 1999-2000, η αξία των πωλήσεων μεταφορικών μεσών αυξήθηκε σημαντικά με οριακή ωστόσο αύξηση των τιμών τους με αποτέλεσμα είτε τη μείωση των κερδών τους είτε τη μετατροπή των κερδών τους σε ζημιές είτε

την αυξομείωση των ζημιών τους. Αύξηση σημείωσαν και οι επενδύσεις του κλάδου. Για το 2001, η πλειονότητα των επιχειρήσεων του κλάδου εκτιμούσε αύξηση της αξίας των πωλήσεων και στασιμότητα στις τιμές των προϊόντων του. Όσον αφορά τα οικονομικά αποτελέσματα, το 50% των επιχειρήσεων προβλέπει μείωση ζημιών, ενώ το υπόλοιπο των επιχειρήσεων μοιράζεται, μεταξύ μείωσης ζημιών και αυξομείωσης κερδών.

Αν και οι μεγαλύτεροι εμπορικοί εταίροι, αλλά και ανταγωνιστές των ελλήνων παραγωγών είναι οι ευρωπαίοι ομόλογοί τους, τα αντίστοιχα άμεσα οφέλη από την ένταξη στην Ευρωζώνη φαίνεται να είναι συγκριτικά περιορισμένα για τις επιχειρήσεις του κλάδου λόγω διαρθρωτικών προβλημάτων (σημαντική συμμετοχή κράτους, χαμηλή εξαγωγική επίδοση, γεωγραφικός προσανατολισμός εξαγωγών). Όμως, η ένταξη στην ΟΝΕ θα ενισχύσει την τάση για αποκρατικοποίηση (π.χ. Ολυμπιακή) και εξωστρέφεια τον κλάδο αυξάνοντας τα περιθώρια ανάπτυξης του.

Παρά τη γενικότερη τάση ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας και την αναδιάρθρωση και τον εκσυγχρονισμό του κλάδου εγχωρίως που βελτιώνουν τις προοπτικές του, ιδίως στον τομέα της επισκευαστικής και κατασκευαστικής βιομηχανίας πλοίων και αεροπλάνων, οι συνθήκες υπερπροσφοράς αυξάνονται ολοένα και περισσότερο και επικρατούν παγκοσμίως στον κλάδο εντείνοντας τον ισχυρό ανταγωνισμό και το κύμα εξαγορών-συγχωνεύσεων που έτσι δημιουργείται.

4. Η ελληνική βιομηχανία και οι προοπτικές για τα επόμενα χρόνια

Αρχικά θα λέγαμε ότι για τον ορισμό της μεγάλης βιομηχανίας χρησιμοποιούνται ως κριτήρια το ύψος πωλήσεων, κερδών, ιδίων κεφαλαίων παγίων στοιχείων και ενεργητικού. Ως μεγάλες βιομηχανίες ορίζεται το σύνολο των επιχειρήσεων που σύμφωνα με τα στοιχεία των τριών τελευταίων ετών κάθε φορά αποτελούν την ένωση των 200 πρώτων βιομηχανιών ως προς κάθε μία από τις μεταβλητές αυτές, σε κάθε ένα από τα τρία έτη. Τα στοιχεία αντλούνται από το αρχείο των βιομηχανικών ΑΕ και ΕΠΕ του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών.

Όπως προείπαμε, η πορεία της βιομηχανίας εξαρτάται από την εξέλιξη των πωλήσεων της και τις συνθήκες εκμετάλλευσης, που προσδιορίζουν τα αποτελέσματά της. Οι δύο αυτοί παράγοντες είναι ως ένα βαθμό αλληλένδετοι, καθώς οι συνθήκες εκμετάλλευσης δια-μορφώνουν την ανταγωνιστικότητά της και άρα και την ικανότητά της να απορροφά μερίδια αγοράς κυρίως στην ελληνική. Αλλά στις διεθνείς αγορές.

Τα κύρια μεγέθη που προσδιορίζουν την οποιαδήποτε πρόβλεψη της πορείας και των αποτελεσμάτων της βιομηχανίας είναι τα εξής:

Κατηγορία	Μελετώμενες επιμέρους σχέσεις
Μέγεθος εργασιών	Πωλήσεις
Μέγεθος χρησιμοποιούμενων κεφαλαίων	Πάγια προς πωλήσεις Λοιπά Κεφάλαια πλην παγίων προς πωλήσεις
Προέλευση κεφαλαίων	Ίδια προς συνολικά κεφάλαια Τραπεζικά δάνεια προς ξένα κεφάλαια
Κόστος κεφαλαίων	Χρηματοοικονομικές δαπάνες προς τραπεζικά δάνεια
Κόστος λειτουργίας	Κόστος πωληθέντων προς πωλήσεις Λοιπά λειτουργικά έξοδα προς πωλήσεις

Το γεγονός ότι η ελληνική βιομηχανία εξακολουθεί να προσανατολίζεται στην εσωτερική αγορά, αλλά και το ότι η πορεία της ελληνικής οικονομίας είναι παράλληλη με αυτήν των κυριότερων εμπορικών της εταίρων διαμορφώνουν υψηλή συσχέτιση της πορείας των πωλήσεων της βιομηχανία με το ΑΕΠ. Μία μετριοπαθής πρόβλεψη για τις πωλήσεις που αξιοποιεί στατιστικά αυτή τη σχέση είναι η εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 18: Προβλέψεις πωλήσεων βιομηχανίας κατά κατηγορία
(Ποσοστό % μεταβολής έναντι προηγούμενου χρόνου)

	2001	2002
Εισηγμένες	8,0%	8,0%
Μη εισηγμένες	6,0%	6,0%
Κερδοφόρες	7,0%	7,0%
Ζημιογόνες	4,0%	4,0%
Σύνολο	6,6%	6,6%

Το κόστος πωληθέντων ως % των πωλήσεων

Το κόστος των πωληθέντων ως ποσοστό των πωλήσεων ακολουθεί μία αργή τάση πτωτικής κλίμακας με μεγάλα κεφαλόσκαλα μετά από κάθε βαθμίδα. Πρώτη βαθμίδα μείωσης παρατηρείται στα έτη 1990-1993. Ακολουθεί σταθεροποίηση στην περίοδο 1994-1997 και έπεται νέα πτώση κατά τη τριετία 1998-2000. Στην ίδια λογική είναι πιθανό να αναμένεται νέα περίοδος σταθερού ποσοστού μικτού περιθωρίου μέχρι το 2004. Αυτό όμως θα εξαρτηθεί από την πορεία βασικών στοιχείων που διαμορφώνουν το μικτό περιθώριο και κυρίως από την εξέλιξη των αμοιβών των εργαζομένων και του κόστους εισροών κοινής ωφέλειας, όπως του ηλεκτρικού ρεύματος, των τηλεπικοινωνιών και του νερού. Επίσης σημαντικό ρόλο μπορεί να παίξει η διαμόρφωση των τιμών καυσίμων στη βιομηχανία, που είναι σημαντικά διαφορετικές από τις άλλες χώρες λόγω διαφορετικής φορολογικής τους επιβάρυνσης.

Η εμπειρία του παρελθόντος δείχνει ότι η ελληνική βιομηχανία μπόρεσε να απορροφήσει σημαντικές αυξήσεις κατά τη δεκαετία του 1990, όταν οι τιμές χονδρικής αυξάνονταν με ρυθμό 3,5 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από τον ρυθμό αύξησης των μισθών. Εάν δεν είχαν πραγματοποιηθεί κέρδη παραγωγικότητας, το φυσικό επακόλουθο θα ήταν η σημαντική μείωση του μικτού περιθωρίου κέρδους, από 18% το 1989 σε 13% το 1999, ενώ η πραγματικότητα είναι ότι το μικτό περιθώριο κέρδους αυξήθηκε σε 23% το 1999.

Εξετάζονται λοιπόν για το μέλλον τρεις εκδοχές: αύξηση, στασιμότητα και μείωση του μικτού περιθωρίου κέρδους.

Λοιπά λειτουργικά έξοδα προς πωλήσεις

Αντίστροφη πορεία παρουσιάζουν τα λοιπά λειτουργικά έξοδα, που αυξάνονται διαχρονικά. Δύο εκδοχές για το μέλλον περιλαμβάνουν αφενός συνέχιση αυτής της τάσης και αφετέρου σταθεροποίηση στα επίπεδα του 1999.

Πάγια προς πωλήσεις

Η μακροχρόνια τάση είναι αυξητική. Σήμερα, για κάθε εκατομμύριο πωλήσεις, η ελληνική βιομηχανία απασχολεί αναπόσβεστα πάγια περίπου 550 χιλ. δρχ. Σημαντικά υψηλότερη από τον μέσο όρο είναι η σχέση αυτή στις βιομηχανίες που είναι εισηγμένες στο ΧΑΑ.

Σε όλες τις κατηγορίες που μελετώνται, παρατηρείται ότι μετά από μία χρονιά μεγάλης ανόδου, ακολουθούν λίγα χρόνια κατά τα οποία σταθεροποιείται.

Ανώμαλες αυξομειώσεις στα μέσα της δεκαετίας του 1990 παρατηρούνται μονό στις ζημιολύγες, λόγω της διαμορφωτικής επίδρασης των μεγάλων ζημιολύγων βιομηχανιών που ελέγχονται από τον δημόσιο τομέα, στις οποίες οι αλλαγές από έτος σε έτος ακολουθούν πραγματικές ή εικονικές εξωοικονομικές παρεμβάσεις.

Για τα έτη 2001 και 2002 εξετάζονται δύο εκδοχές: μία, ότι η σχέση θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα, όπως και το 1999, και δεύτερη, ότι θα αυξηθεί ελαφρά περαιτέρω.

Λοιπά κεφάλαια πλην παγίων προς πωλήσεις

Τα υπόλοιπα πλην των παγίων χρησιμοποιούμενα κεφάλαια είναι περισσότερα των δεσμευμένων σε πάγια και ανέρχονται σε 690 χιλ. δρχ. για κάθε εκατομμύριο πωλήσεων. Οι εκδοχές που εξετάζονται για το μέλλον είναι ανάλογες με αυτές για τα πάγια.

Συνολικά, τα χρησιμοποιούμενα κεφάλαια από την ελληνική βιομηχανία αυξάνονται ταχύτερα από τις πωλήσεις και ανέρχονται το 1999 σε 1,24 εκατ. δρχ. για κάθε εκατ. πωλήσεων.

Ιδία προς συνολικά κεφάλαια

Η σχέση είναι μακροχρόνια αυξητική και ιδιαίτερα υψηλή στις εισηγμένες, όπως άλλωστε είναι φυσικό να αναμένεται. Σήμερα η σχέση ιδίων προς ξένα κεφάλαια είναι σχεδόν 50-50. Στα επόμενα δύο χρόνια, η σχέση είτε θα παραμείνει σταθερή, είτε θα αυξηθεί ακόμη περισσότερο.

Τραπεζικά δάνεια προς ξένα κεφάλαια

Όχι μόνο οι βιομηχανίες χρησιμοποιούν ολοένα περισσότερα ίδια, αλλά και τα ξένα που χρησιμοποιούν προέρχονται ολοένα και λιγότερο από τραπεζικό δανεισμό. Η επέκταση της βιομηχανίας στηρίζεται στην επέκταση της εξωτραπεζικής πίστης, τόσο προς τους πελάτες της, όσο και από τους προ-

μηθευτές της. Η τάση αυτή είναι πιθανό ότι θα συνεχιστεί τα επόμενα δύο έτη. Εναλλακτική εκδοχή είναι ότι η σχέση θα σταθεροποιηθεί στα επίπεδα του 1999.

Χρηματοοικονομικές δαπάνες προς τραπεζικά δάνεια

Με τη μείωση των επιτοκίων μειώθηκε και το κόστος των δανείων συνεχώς μέσα στη δεκαετία του 1990. Σήμερα, η σχέση χρηματοοικονομικών δαπανών προς τραπεζικά δάνεια διαμορφώνεται στο 13,5% για τις κερδοφόρες βιομηχανίες, στο 12,5% περίπου για τις εισηγμένες, ενώ για τις ζημιογόνες εξακολουθεί να βρίσκεται στο 17,59%.

Τα επόμενα δυο χρόνια το κόστος των τραπεζικών δανείων ευλόγως προσδοκείται ότι θα μειωθεί λίγο περισσότερο υπό την επίδραση της μείωσης των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων με την ένταξη στην Ευρωζώνη.

Συμπέρασμα

Στην παρούσα ανάλυση εσκεμμένα αποφεύγεται η συζήτηση για τα συνολικά προ φόρων κέρδη της βιομηχανίας. Τα δύο τελευταία χρόνια έχει γίνει σαφές ότι εξωλειτουργικοί παράγοντες (στην περίοδο αυτή, οι όροι διαχείρισης του χαρτοφυλακίου τους) μπορούν να διογκώνουν η, αντίθετα, να συρρικνώνουν αυτό το μέγεθος, ενώ το λειτουργικό αποτέλεσμα της βιομηχανίας μπορεί να κινείται σε αντίθετη κατεύθυνση.

Το λειτουργικό αποτέλεσμα της βιομηχανίας είναι το μέγεθος που αντανακλά την πορεία της ανταγωνιστικότητας της και αποτελεί την ισχυρότερη ένδειξη βιωσιμότητας.

Καταδεικνύεται ότι μικρές διαφοροποιήσεις στις συνθήκες εκμετάλλευσης της βιομηχανίας μπορούν να διαφοροποιήσουν αυτό το αποτέλεσμα από θεαματικό σε απογοητευτικό. Άρα αναδεικνύεται ο κρίσιμος ρόλος της πολιτικής που θα εφαρμόσουν οι επιμέρους επιχειρήσεις, οι συλλογικοί φορείς τους, καθώς και η Κυβέρνηση και οι ελεγχόμενες από αυτήν επιχειρήσεις και οργανισμοί, που διαμορφώνουν κόστος αποφασιστικής σημασίας εισροών.

5. Οι επιπτώσεις στη βιομηχανία από την οικονομική και κοινωνική πολιτική

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει μια οικονομική κρίση η οποία εκδηλώνεται σε δύο επίπεδα. Πρώτον στο επίπεδο του παραγωγικού της συστήματος υπάρχουν δομικές αδυναμίες που εμποδίζουν τη προσαρμογή σε ένα νέο οικονομικό περιβάλλον. Δεύτερον δοκιμάζει μια σοβαρή μακροοικονομική ανισορροπία στη μορφή της δημοσιονομικής, και στο ισοζύγιο πληρωμών παρουσιάζει ελλείμματα που συνοδεύονται από πληθωριστικές πιέσεις και αυξανόμενη ανεργία. Άλλο ένα πρόβλημα - κλειδί για την ελληνική οικονομία είναι η στασιμότητα των εθνικών τεχνολογικών δραστηριοτήτων. Μόνο τις τελευταίες δύο δεκαετίες έχει υπάρξει μια σοβαρή προσπάθεια υποστήριξης των δραστηριοτήτων που αφορούν την καινοτομία. Η προσπάθεια αυτή έγινε μέσα από διάφορες οικονομικές πολιτικές.

Η Ελληνική οικονομική ιστορία μπορεί να διαιρεθεί στις ακόλουθες περιόδους: (α) 1950-1960, όταν η Ελλάδα ήταν μία κυρίως αγροτική χώρα. Η οικονομική πολιτική εκείνης της περιόδου επικεντρωνόταν στη γεωργία, ενώ οι δραστηριότητες που αφορούν την έρευνα ήταν στάσιμες σε χαμηλό επίπεδο. Η πολιτική εκείνης της περιόδου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από ένα εξαγωγικό προσανατολισμό με κάποιες υποκαταστάσεις στις εισαγωγές. Η εγχώρια ζήτηση καλυπτόταν από τις εισαγωγές ενδιάμεσων και παραδοσιακών προϊόντων με λιγότερες εισαγωγές κεφαλαιουχικών αγαθών. Τελικά παρουσιάστηκε ένα ειδικό πρόγραμμα για την έλξη των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων, (ΞΕΑ). (β) Κατά τη διάρκεια της δεύτερης περιόδου 1960-1970, άρχισε να εκδηλώνεται μια πιο ξεκάθαρη έμφαση στη βιομηχανική πολιτική. Οι Ξ.Α.Ε. στη χώρα λειτουργούσαν ως μια μηχανή της ανάπτυξης. Ένα μεγάλο μέρος των Ξ.Α.Ε. πήρε τη θέση του στους τομείς της βιομηχανίας. Η οικονομική πολιτική επέτεινε περισσότερο την μεταφορά των τεχνολογικών εισροών από το εξωτερικό (είτε διαμέσου των παραγωγικών επενδύσεων στη χώρα και των Ξ.Α.Ε. είτε διαμέσου της χορήγησης άδειας μετά από συμφωνίες και συντονισμένες προσπάθειες), από την ανάπτυξη των εγχώρια παραγόμενων τεχνολογιών. Το πρότυπο της οικονομικής πολιτικής (υψηλοί επίσημοι ρυθμοί ανάπτυξης του πραγματικού ΑΕΠ μαζί με τη σταθερότητα στις τιμές και στη θέση της χώρας ως προς τις εξωτερικές συναλλαγές) συνεπαγόταν ένα Κεϋνσιανό μοντέλο. Σύμφωνα μ' αυτό το μοντέλο ήταν αναμενόμενο ότι κάθε επέκταση των στοιχείων της

τελικής ζήτησης θ' αυξήσει την προσφορά αγαθών και υπηρεσιών των επιχειρήσεων. Το πραγματικό ΑΕΠ θ' αυξηθεί και η ανεργία θα μειωθεί. Ωστόσο η οικονομική, η βιομηχανική και η τεχνολογική πολιτική άλλαξαν πολύ συχνά χωρίς καμία συνέχεια ή σταθερότητα στους επιχειρηματικούς όρους. (γ). Η τρίτη περίοδος (1970-1980) χαρακτηριζόταν από μία μείωση των οικονομικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων, (Οι Ξ.Α.Ε. και ο ρυθμός αύξησης της παραγωγικότητας μειώθηκε ταχύτατα). Τα δημόσια και τα ιδιωτικά έξοδα για την έρευνα όλη εκείνη την περίοδο ήταν μηδαμινά. Σημειώθηκε ένας αναπροσανατολισμός των εισαγωγών προς τα καταναλωτικά αγαθά και μία πτώση της ζήτησης για τα αγαθά υψηλής τεχνολογίας. (δ). Από το 1980 εξ αιτίας της διεύρυνσης της ΕΟΚ εκδηλώθηκε η τάση της κατάργησης των φραγμών τα οποία οδήγησαν στην αύξηση των εισαγωγών. Σ' αυτήν την περίοδο έγινε μία προσπάθεια για μια πιο κατανοητή βιομηχανική και τεχνολογική πολιτική. Ο αριθμός των μονάδων της έρευνας και τα ερευνητικά έξοδα αυξήθηκαν ραγδαία.

Η μελλοντική οικονομική πολιτική θα πρέπει να παρέχει αυτά τα κρίσιμα χαρακτηριστικά τα οποία θα μετασχηματίσουν το παρόν κατακερματισμένο και χωρίς καμιά δομή σύστημα, σε ένα σύστημα περισσότερο συνεκτικό για την παραγωγή και την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών. Ειδικότερα, είναι αναγκαίος, ένας πιο στρατηγικός στόχος για την «δομική ανταγωνιστικότητα».

Η μελλοντική οικονομική πολιτική θα πρέπει να προσανατολιστεί στους παρακάτω στόχους: (α) Να ενθαρρύνει τα προϊόντα αυτά και τις υπηρεσίες με τρόπο προσεκτικό, ή να ενθαρρύνει τις παραδοσιακές δραστηριότητες τις οποίες η χώρα διαθέτει συσσωρευμένη εμπειρία και καλό υπόβαθρο, (β) Ν' αυξήσει τις ανταγωνιστικές ικανότητες των πόρων που βασίζονται στις βιομηχανίες όπου η χώρα έχει ένα φυσικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, (γ) Η χώρα θα πρέπει επίσης ν' ακολουθήσει μία διπλή στρατηγική που αφορά την εκμετάλλευση των παραδοσιακών πλεονεκτημάτων των φυσικών πόρων, (για παράδειγμα στον αγροτοβιομηχανικό τομέα) και να ενισχύσει τα υπάρχοντα βιομηχανικά πλεονεκτήματα κόστους (για παράδειγμα υφάσματα και ενδύματα), (δ) Να βελτιώσει πάνω απ' όλα τους οικονομικούς όρους επένδυσης όσον αφορά ειδικά τα νέα προϊόντα και να βελτιώσει το εγχώριο παραγωγικό σύστημα, (ε) Να ενθαρρύνει την τεχνολογική υποδομή για να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα του συστήματος παραγωγής, (στ) Μία μεσοπρόθεσμη τεχνο-

λογική πολιτική θα πρέπει να ενθαρρύνει την ανάληψη ερευνητικών δραστηριοτήτων από τις εγχώριες επιχειρήσεις και την ανάπτυξη των εγχώρια παραγόμενων τεχνολογιών. Η επίτευξη αυτών των αντικειμενικών σκοπών θα ενισχύσει την επικοινωνία μεταξύ οικονομικών βιομηχανικών και τεχνολογικών στρατηγικών.

Η οργάνωση της πολιτικής των πρωτοβουλιών αποτελείται από άμεσα και έμμεσα οικονομικά μέτρα. Το νομικό σκέλος επικεντρώνεται στην προώθηση της επένδυσης, στην ανάπτυξη των εξαγωγών και νέων τεχνολογιών. Η πιο σημαντική πολιτική πρωτοβουλιών περιλαμβάνει τα εξής: (α) Δημοσιονομικά κίνητρα (όπως άμεσοι φόροι περίθαλψης, φόρος των πιστώσεων, επιταχυνόμενη υποτίμηση, έμμεσοι φόροι επιστροφών, επιτόκια επιδοτήσεων και επιχορηγήσεις κεφαλαίου, (β) Οικονομική βοήθεια για τις ερευνητικές και τις νεωτεριστικές δραστηριότητες, (γ) Πρόβλεψη της τεχνικής βοήθειας, του συμβούλου και οικονομικές διευκολύνσεις, όπως χαμηλά επιτόκια δανεισμού ή πρόβλεψη για την κεφαλαιουχική επιχείρηση.

Η πρώτη πολιτική πρωτοβουλίας παρουσιάστηκε την περίοδο που ακολούθησε το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και αναφερόταν στις μεθόδους των φόρων, στην επένδυση και στα κέρδη. Η πρώτη πολιτική μελέτη οργανώθηκε το 1933 με το νόμο Π.Δ. 2687 και αποσκοπούσε στην έλξη της ξένης επένδυσης.

Μετά το 1974 το μεγαλύτερο μέρος των Ξ.Α.Ε. αφορούσε τους τομείς της βιομηχανίας. Η νομοθετική οργάνωση παρουσίασε ένα είδος προστασίας για το ξένο κεφάλαιο που επενδύθηκε στην Ελλάδα. Παρ' όλα αυτά απ' το 1974 η εικόνα αυτή έχει αλλάξει και οι νέες πολιτικές προσανατολίστηκαν περισσότερο στη διαδικασία του εκσυγχρονισμού.

Οι εισροές ξένου κεφαλαίου (με το νόμο 2687/1953) στα τέλη του 1950 μειώθηκαν ενώ αυξήθηκαν πάλι μετά το 1962 και έφτασαν στο ανώτατο όριο τους το 1966. το γεγονός αυτό ήταν αποτέλεσμα των πρωτοβουλιών που εμφανίστηκαν το 1962. Οι ποικίλες πρωτοβουλίες βελτίωσαν το Ξ.Α.Ε. σημαντικά, για το λόγο αυτό εκδηλώθηκαν αρκετές διαμαρτυρίες στο ότι οι ξένες επιχειρήσεις απολάμβαναν πιο ευνοϊκή μεταχείριση απ' ότι οι εγχώριες.

Αυτές οι πρωτοβουλίες πραγματοποιήθηκαν σε διαφορετικές περιόδους. Για παράδειγμα οι νόμοι 147-148/1967 και 89/1968 έδιναν έμφαση στην έλξη του ΞΑΕ, ο νόμος 1564/1970 επικεντρωνόταν στη προώθηση των εξαγωγών και οι Νόμοι 1312/72, 289/1976, 1116/81, 1262/82, 1892/89, επι-

κεντρώνονταν στην περιφερειακή ανάπτυξη. Τελευταία δύο πρόσφατα τμήματα της νομοθεσίας του 1982 (1262/82) και του 1990 (νόμος 92/1990) πρόσφεραν διαφορετικές διεξόδους για τις επιχορηγήσεις της επένδυσης, συμφέρουσες επιδοτήσεις και δάνεια, ως μία προσπάθεια να ωθήσουν τα ΞΑΕ προς τις νέες τεχνολογίες.

Η πολιτική των πρωτοβουλιών για την έλξη των ΞΑΕ αποφασίστηκε διότι ήταν ο μόνος βραχυπρόθεσμος τρόπος ν' αυξηθούν οι τεχνολογικές εισροές και να υποστηριχθεί η βιομηχανική ανταγωνιστικότητα και η διαδικασία του εκσυγχρονισμού. Ωστόσο οι μεταφερόμενες τεχνολογικές εισροές έδρασαν ενάντια στην ανάπτυξη των εγχώρια παραγόμενων τεχνολογιών, οδήγησαν μακροπρόθεσμα στη στασιμότητα της τεχνολογικής και της οικονομικής λειτουργίας.

6. Συμπεράσματα

Η ελληνική βιομηχανία είναι υπο-αναπτυγμένη, όχι μόνο συγκριτικά με τις αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες του Βορρά, αλλά και ως προς τις αναπτυξιακά πλησιέστερες χώρες όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία, και παρ' όλο το γεγονός πού μεταπολεμικά η Ελλάδα απέδιδε ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στη βιομηχανία για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας. Στο φαινόμενο αυτό έχει σημαντικά διαδραματίσει σημαντικό ρόλο η ανάπτυξη των υπηρεσιών, ο σχεδιασμός και η πολιτική για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας, βασίστηκε πλέον στην εισροή των συναλλαγματικών και οικονομικών πόρων από την κοινότητα, τα μεταναστευτικά εμβάσματα καθώς επίσης και από την ανάπτυξη του τουρισμού (το ονομαζόμενο φαινόμενο της «ολλανδικής ασθένειας»), πού αντικατέστησαν ως ένα σημείο την ανάπτυξη των βιομηχανικών κλάδων, τις εξαγωγές των προϊόντων και την εισροή συναλλάγματος.

Η εξαγωγική δραστηριότητα της Ελλάδος στη δεκαετία του 1960 κατευθυνόταν περίπου ισομερώς προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όσο και στον υπόλοιπο κόσμο. Στη δεκαετία του 1970 ανήρχοντο ταχύτερα οι εξαγωγές προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, που στην δεκαετία του 1980 ήταν σχεδόν διπλάσιες από εκείνες που κατευθύνονταν προς τρίτες χώρες. Η μετάβαση από

ένα καθεστώς έντονου προστατευτισμού στις νέες συνθήκες που επεβλήθησαν μετά την ένταξη της Ελλάδος στην ΕΟΚ, αύξησε τις ανταγωνιστικές πιέσεις στις εγχώριες επιχειρήσεις. Ταυτόχρονα μία σειρά ανεπιτυχών επιλογών στην άσκηση μακροοικονομικής πολιτικής είχε ως αποτέλεσμα την υπερβολική τόνωση της ενεργούς ζήτησης η οποία δημιούργησε ένα περιβάλλον ευημερίας, που υπό το καθεστώς του ελεύθερου εμπορίου μετατράπηκε σε αύξηση των εισαγωγών. Παράλληλα η σημαντική αύξηση του κόστους εργασίας στις αρχές της δεκαετίας του 1980, αποδυνάμωσε τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των βιομηχανικών επιχειρήσεων. Η αδυναμία των ελληνικών κυβερνήσεων σε όλη την μεταπολεμική περίοδο να εξυγιάνουν το μηχανισμό της λειτουργίας της αγοράς εργασίας και να απελευθερώσουν το σύνολο των αγορών, εξαιτίας της παρουσίας ισχυρών εκλογικών κύκλων, υποχρέωσε τις βιομηχανικές επιχειρήσεις να λειτουργούν σε ένα εξαιρετικά αντίξοο περιβάλλον. Ο βιομηχανικός τομέας στο σύνολο του παρουσίασε διαρθρωτικές και οργανωτικές αδυναμίες, παρ όλη την βελτίωση ορισμένων επιμέρους κλάδων. Τα κυριότερα σημεία που αποτελούν τις χαρακτηριστικές αδυναμίες του βιομηχανικού τομέα αναφέρονται στην υποτυπώδη τεχνολογική έρευνα και στην ανάπτυξη των καινοτομιών, την συγκέντρωση σε νέους παραδοσιακούς κλάδους (ιδιαίτερα της ελαφριάς βιομηχανίας), τον υπερβολικά μεγάλο αριθμό Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και την οργάνωση σε βιοτεχνική βάση, τον χαλαρό ανταγωνισμό και την διάθεση μικρών κεφαλαίων.

Το περιβάλλον του διεθνούς ανταγωνισμού, στο οποίο εισήλθε η Ελλάδα μετά την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, υπήρξε αρχικά ένας δύσκολος στίβος για τις ελληνικές επιχειρήσεις. Παρά τις δυσκολίες που αναφέρθηκαν, ένα μεγάλο τμήμα της ελληνικής βιομηχανίας κατόρθωσε να προβεί στις αναγκαίες προσαρμογές τόσο, όσον αφορά στην επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο, όσο και στην ανανέωση του μηχανολογικού εξοπλισμού του. Εν τούτοις όμως η ελληνική βιομηχανία βρίσκεται σε σημείο καμπίης αφού η όξυνση του διεθνούς ανταγωνισμού υποχρεώνει τις βιομηχανικές επιχειρήσεις να μείνουν εγκλωβισμένες στα στενά όρια της Ελληνικής επικράτειας, υποστηρίζοντας τα ήδη περιορισμένα μερίδια τους. Η ενιαία αγορά προσφέρει μεγάλη αύξηση των ευκαιριών για επέκταση των δραστηριοτήτων, ταυτόχρονα όμως δημιουργεί σημαντικούς κινδύνους τόσο, όσον αφορά στην ενδεχόμενη απώλεια μεριδίων της εγχώριας αγοράς, όσο και στους κινδύνους που συνδέονται με το ιδιαίτερα ασταθές περιβάλλον. Η υιοθέτηση του ενιαίου νομίσιματος από την

χώρα μας αποτελεί βασική προϋπόθεση για να μη χρεωθεί η ελληνική βιομηχανία ένα μεγάλο ανταγωνιστικό μειονέκτημα.

Παρά τη σημαντική αύξηση των ελληνικών εξαγωγών προς την Ευρωπαϊκή Ένωση μετά την ένταξη της Ελλάδος σε αυτήν, δεν κατέστη δυνατή η απόκτηση σημαντικού μεριδίου της αγοράς από ορισμένους κλάδους της ελληνικής βιομηχανίας. Σε όλους τους κλάδους η αξία της ελληνικής παραγωγής δεν υπερβαίνει το 2% της συνολικής παραγωγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μόνη εξαίρεση αποτελεί ο κλάδος των κλωστοϋφαντουργικών υλών αφού στην Ελλάδα παράγεται το 2,1% της συνολικής παραγωγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι κλάδοι παραγωγής χαρτιού, χαρτοπολτού, ένδυσης, υπόδησης και γουναρικών έχουν υψηλότερη συμμετοχή στην ευρωπαϊκή παραγωγή σε σχέση με τους άλλους κλάδους (1,89% και 1,82%). Τέλος ο κλάδος κατασκευής μεταφορικών μέσων και εξοπλισμού μεταφορών παρουσιάζει τη μικρότερη συμμετοχή.

Βεβαίως το φαινόμενο αυτό συνδέεται με το γεγονός ότι συνολικά η ελληνική βιομηχανία συμμετέχει κατά πολύ λιγότερο στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της Ελλάδας, σε σύγκριση με ό,τι συμβαίνει με τις άλλες χώρες. Η Ελλάδα είναι μία χώρα στην οποία η συμμετοχή του τομέα των υπηρεσιών στο Α.Ε.Π. αυξήθηκε από 47,6% το 1973 σε 60,1% το 1993. Αντίθετα η συμμετοχή της μεταποίησης μειώθηκε από 25,3% σε 16,8%, ενώ ο αγροτικός τομέας, παρά την συρρίκνωση του κατά τις τελευταίες δεκαετίες, εξακολουθεί να παραμένει από τους υψηλότερους στην Ευρώπη (12,0%).

Η αυξημένη σπουδαιότητα που αποδίδεται στην τεχνολογική αλλαγή, στα πλαίσια της παγκόσμιας οικονομίας, είναι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά των τελευταίων τεσσάρων δεκαετιών. Οι τεχνολογικές επιλογές εξαρτώνται από ένα μεγάλο αριθμό παραγόντων. Για παράδειγμα εξαρτώνται από τη διαθεσιμότητα των πληροφοριών εκείνου που είναι υπεύθυνος να αποφασίσει και επίσης από την διαθεσιμότητα των πηγών.

Η τεχνολογική αλλαγή επηρεάζει τον ανταγωνισμό, την διαδικασία του εκουγχρονισμού της βιομηχανίας καθώς επίσης καθορίζει την οικονομική ανάπτυξη. Η τεχνολογική και η βιομηχανική πολιτική συμπληρώνουν η μία την άλλη και αποσκοπούν στην αύξηση της δημιουργικότητας του επιχειρηματία. Οι τομείς της Μάκρο και Μίκρο πολιτικής επηρεάζουν από κοινού την τεχνολογική - βιομηχανική λειτουργία. Για παράδειγμα οι πολιτικές της Μικρο-οικονομικής ωθούν τις εταιρείες ν' ανταλλάσσουν τις πληροφορίες, ν' αναπτύξουν την απορ-

ροφητική τους ικανότητα και με τον τρόπο αυτό αυξάνεται η διάχυση των νέων τεχνολογιών.

Μία σχετική αδυναμία της ελληνικής βιομηχανίας συγκριτικά με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες φαίνεται ότι είναι το σχετικά μικρό μέγεθος των παραγωγικών της μονάδων, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η δυνατότητα εκμετάλλευσης των οικονομιών κλίμακας που μπορεί να παρουσιάζει η παραγωγική διαδικασία κάθε κλάδου. Η αξία παραγωγής στη μέση ευρωπαϊκή επιχείρηση είναι πολύ υψηλότερη από την αξία παραγωγής στη μέση ελληνική επιχείρηση σε όλους τους βιομηχανικούς κλάδους.

Άρα η δημιουργία, μίας ενιαίας αγοράς στην Ευρώπη, αποτελεί σημαντική πρόκληση και ευκαιρία για την ελληνική βιομηχανία. Οι δυνατότητες πραγματοποίησης εξαγωγών θα είναι μεγαλύτερες επιτρέποντας ταυτόχρονα την αύξηση της παραγωγής σε επίπεδα που θα βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα λόγω της αξιοποίησης των οικονομιών κλίμακας. Ωστόσο δεν πρέπει να παραβλέπεται ότι ο ανταγωνισμός τόσο στην εγχώρια όσο και στην ευρωπαϊκή αγορά θα αυξηθεί σημαντικά. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση η εισαγωγή του ενιαίου νομίσιματος αποτελεί τρόπο αντιμετώπισης της μειωμένης ανταγωνιστικότητας της. Εάν όμως η Ευρώπη αντιμετωπίζει προβλήματα ανταγωνιστικότητας, τα προβλήματα αυτά είναι επαυξημένα στην περίπτωση της χώρας μας, και θα οξυνθούν ακόμη περισσότερο μετά την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς.

Το συμπέρασμα αυτό ισχύει τόσο στην περίπτωση που η Ελλάδα ενταχθεί έγκαιρα στην ΟΝΕ όσο και αν η εισαγωγή του ενιαίου νομίσιματος καθυστερήσει για ορισμένα χρόνια. Το κόστος όμως για πολλούς βιομηχανικούς κλάδους και ιδιαίτερα γι' αυτούς με υψηλές εξαγωγικές επιδόσεις θα είναι υψηλότερο στην περίπτωση που πραγματοποιηθεί το δεύτερο σενάριο. Εάν οι επιχειρήσεις που ανταγωνίζονται τις ελληνικές στις διεθνείς αγορές, προέρχονται από χώρες στις οποίες θα εισαχθεί το ενιαίο νόμισμα και άρα θα απολαμβάνουν τα οφέλη του ενιαίου νομίσιματος, δηλαδή την απουσία του κόστους μετατροπής νομισμάτων και το χαμηλό κόστος δανεισμού, τότε οι εγχώριες επιχειρήσεις μπορεί να βρεθούν σε ανταγωνιστικά μειονεκτική θέση.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 3^ο

Η ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ, Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1. Εισαγωγικά στοιχεία

Συχνά χρησιμοποιούμε τον όρο «ανισοκατανομή», όταν εξετάζουμε θέματα σχετικά με την άνιση κατανομή των ευκαιριών, των ταλέντων, των κερδών, του εισοδήματος, του πλούτου, της κατανάλωσης, του ελεύθερου χρόνου, της τύχης κ.λ.π. Επίσης συχνά χρησιμοποιούμε την ορολογία από ορισμένες σχετικές μεταβλητές, όπως του «εισοδήματος» και του «πλούτου» σαν να πρόκειται για το ίδιο θέμα. Εντούτοις μια λεπτομερή περιγραφή και ανάπτυξη του θέματος της «ανισοκατανομής», θα πρέπει να διακρίνει και να αναλύσει την πολυδιάστατη φύση και όλες τις πλευρές του όρου της «ανισοκατανομής».

Η έρευνα για την κατανομή των οικογενειακών εισοδημάτων αρχίζει να επικεντρώνει το ενδιαφέρον της οικονομικής έρευνας από τις αρχές του 1960. Ενώ οι διακλαδικές συγκριτικές μελέτες μεταξύ των διαφόρων χωρών επικεντρώνονται στο μέσο εισόδημα και χρησιμοποιούνται ευρέως για να μετρούν τις διαφορές στα επίπεδα ζωής μεταξύ των διαφόρων κρατών, οι διαφορές αυτές είχαν επικεντρωθεί στην τοπική είτε στην μέση οικογένεια. Τα δεδομένα από τα σχετικά επίπεδα της ζωής των ανθρώπων στην κατανομή μπορούν να μας δώσουν μια πληρέστερη εικόνα για τις διαφορές και την ανισοκατανομή μεταξύ των διαφόρων κρατών. Οι περισσότεροι ερευνητές ενδιαφέρονται όχι μονάχα

για το εάν αυξήθηκε είτε μειώθηκε η ανισοκατανομή, αλλά και για τις αιτίες και τις πιθανές επιπτώσεις.

Αρχικά ο δείκτης που προσδιορίζει την εθνική ανάπτυξη της ευημερίας και του εισοδήματος είναι το Α.Ε.Π. (Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν). Πολλοί έχουν ασκήσει κριτική για την αδυναμία του Α.Ε.Π. (Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος) να μας δώσει μια ένδειξη για το πως διανέμεται πραγματικά το εθνικό εισόδημα και ποιος ωφελείται περισσότερο από την αύξηση της παραγωγής. Αργότερα χρησιμοποιήθηκαν διάφορα άλλα «σταθμά» (ή άλλως συντελεστές σταθμικής), για κάθε εισοδηματική ομάδα ανάλογα με τα σχετικά μερίδια τους στο εθνικό εισόδημα. Αντί την χρησιμοποίηση του απλού ρυθμού αύξησης του Α.Ε.Π. (Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος) με βάση τα «διανεμητικά μερίδια» μπορούμε να κατασκευάσουμε ένα συντελεστή κοινωνικής ευημερίας με «ίσα σταθμά» είτε ακόμη «σταθμισμένο με βάση την φτώχεια».

Ένας συνηθισμένος τρόπος για να αναλύσουμε τα στατιστικά δεδομένα του προσωπικού εισοδήματος είναι να κατασκευάσουμε την γνωστή καμπύλη του Lorenz, όπου φανερώνει την πραγματική «ποσοτική σχέση» ανάμεσα στο ποσοστό των αποδεκτών εισοδήματος και στο ποσοστό του συνολικού εισοδήματος κατά την διάρκεια του χρόνου.

Ένα επίσης εναλλακτικό μέτρο το οποίο μας δίνει τον βαθμό ανισότητας του εθνικού εισοδήματος σε μια χώρα είναι ο συντελεστής Gini. Ο συντελεστής Gini, είναι συνολικά μέτρα ανισότητας και μπορεί να κυμαίνονται από το μηδέν (τέλεια ισότητα) μέχρι την μονάδα (τέλεια ανελαστικότητα).

Ένα επίσης συνηθισμένο μέτρο για την διανομή του εισοδήματος που χρησιμοποιούν οι οικονομολόγοι, είναι η «λειτουργική διανομή ή το διανεμητικό μερίδιο των παραγωγικών συντελεστών», που προσπαθεί να εξηγήσει το μερίδιο του συνολικού εθνικού εισοδήματος που παίρνει κάθε συντελεστής της παραγωγής. Η θεωρία της «λειτουργικής διανομής του εισοδήματος» διερευνά το ποσοστό που παίρνει η εργασία συνολικά και το συγκρίνει με τα ποσοστά του συνολικού εισοδήματος που διανέμονται με την μορφή της προσόδου και του κέρδους (την απόδοση του κεφαλαίου). Επίσης το «απόλυτο όριο της φτώχειας» μπορεί να οριστεί από τον αριθμό των κατοίκων που ζουν με εισόδημα μικρότερο από ένα «προσδιορισμένο κατώτατο διεθνές όριο φτώχειας».

Πολλές μελέτες προτείνουν την ανάλυση των ατομικών κερδών είτε του διαθέσιμου και του οικογενειακού εισοδήματος για την εξέταση της ανι-

σοκατανομής του εισοδήματος. Εν τούτοις οι μέθοδοι αυτοί εγείρουν αρκετούς προβληματισμούς. Επειδή οι οικονομικές και δημογραφικές αποφάσεις μέσα στα νοικοκυριά είναι εσωτερικές και αρκετά σύνθετες, η εμπειρική έρευνα δυσχεραίνεται στο να τις αποτυπώσει και να τις αναλύσει επαρκώς. Το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (οικογενειών) περιλαμβάνει όλες τις πηγές του εισοδήματος που λαμβάνονται από τα μέλη του νοικοκυριού (της οικογενείας), τις μεταβιβάσεις από την κυβέρνηση και τις υπόλοιπες διάφορες μορφές μεταβιβάσεων, μετά την αφαίρεση των διαφόρων πληρωμών και της φορολογίας.

Βέβαια εδώ δεν θα ασχοληθούμε μόνο με την ανάπτυξη των θεωριών που προσεγγίζουν και αφορούν την ανισοκατανομή, τις διαφορές των εισοδημάτων, την κατανάλωση, τις δαπάνες ανισοκατανομής και την αποδοτικότητα, ούτε στην εμπειρική ανάλυση για την ανισοκατανομή στις αναπτυσσόμενες και λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες. Η προσπάθεια μας θα επικεντρωθεί στην ανάλυση του φαινομένου της ανισοκατανομής στην Ελλάδα, καθώς επίσης στις αιτίες και στα αποτελέσματα του φαινομένου αυτού. Επίσης δεν θα ασχοληθούμε ιδιαίτερα με τις διακρατικές συγκρίσεις για την ανισοκατανομή, τα χαμηλά εισοδήματα και την φτώχεια διαχρονικά.

Άμεσα συνδεδεμένο με το φαινόμενο της διανομής του εισοδήματος είναι το φαινόμενο της παραοικονομίας. Τα τελευταία χρόνια το φαινόμενο της παραοικονομίας άρχισε να αποτελεί για την χώρα μας αντικείμενο συστηματικής διερεύνησης καθ' όσον με την πάροδο του χρόνου η «ανοχή» για την αντιμετώπιση της παραοικονομίας άρχισε να εκλείπει, ενώ η ανάγκη για τον περιορισμό των δημοσίων ελλειμμάτων και του δημοσίου χρέους αποτελούσαν τους βασικούς άξονες της οικονομικής πολιτικής και έκαναν πιο αναγκαία την «πάταξη» και την μείωση του φαινομένου της παραοικονομίας.

Η παραοικονομία διαφέρει από την άτυπη οικονομία, πού διακρίνεται στην αυτοκατανάλωση, στην οικιακή οικονομία, στην κοινοτική οικονομία και στην εθελοντική εργασία (για φιλανθρωπικούς, εθελοντικούς και πολιτικούς σκοπούς), πού δεν περιλαμβάνονται στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.

2. Διανομή εισοδήματος

2.1. Κέρδη, Διαθέσιμο Εισόδημα, Ανισοκατανομή

Υπάρχει ένα μεγάλο ενδιαφέρον από τους μελετητές και τους ερευνητές για τις εθνικές και τις διεθνείς διαφορές στην ανισοκατανομή των κερδών και των εισοδημάτων. Συνοψίζοντας ορισμένους από τους ορισμούς και τα συμπεράσματα των μελετών αυτών μπορούμε να αναφέρουμε τα ακόλουθα:

α) **Κέρδη:** Υπάρχουν αρκετά μεγάλες διαφορές μεταξύ των σύγχρονων κρατών αναφορικά με το επίπεδο ανισοκατανομής των κερδών αναφορικά και για τους άνδρες και για τις γυναίκες. Συνήθως τα «κέρδη» χρησιμοποιούνται συνώνυμα με τα εισοδήματα από μισθούς και ημερομίσθια. Μπορούμε να θεωρήσουμε ως «κέρδη» τους μισθούς και τα ημερομίσθια όλων των ειδών μαζί με μια αναλογία του επιχειρηματικού εισοδήματος (που συμπεριλαμβάνει το εισόδημα από τις επιχειρήσεις, τις γεωργικές εργασίες κλπ). Οι χώρες με «κεντρικό σύστημα μισθών και διαπραγματεύσεων» όπως λ. χ. η Σουηδία και η Γερμανία, έχουν μεγαλύτερη ισοκατανομή απ' ότι στις χώρες με χαλαρότερο «κεντρικό σύστημα μισθών και διαπραγματεύσεων». Όλες οι βιομηχανικές χώρες (με εξαιρέσεις την Γερμανία και την Ιταλία), επιδεικνύουν μια αύξηση στην ανισοκατανομή των μισθών μεταξύ των ανδρών κατά την χρονική περίοδο του 1980. Ενώ εξακολουθούν να παρατηρούνται μεγάλες διαφορές στις τάσεις ανισοκατανομής μεταξύ των κρατών, με ιδιαίτερη αύξηση του φαινομένου της ανισοκατανομής ιδιαίτερα για την Αμερική και την Αγγλία. Επίσης η αυξανόμενη ζήτηση για πιο εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό μπορεί να επεξηγήσει ένα μεγαλύτερο τμήμα των διαφορών, που υπάρχουν στην τάση για τα κέρδη από την εξειδίκευση, την εκπαίδευση και την εμπειρία.

β) **Εισόδημα (Διαθέσιμο):** Το διαθέσιμο εισόδημα ιδανικά θα πρέπει να μετράται σε μια βάση μετά την φορολόγηση και τις μεταβιβάσεις (και πιο συγκεκριμένα από την πραγματική κατανάλωση με συν ή πλην την καθαρά περιουσία. Υπάρχει μια σοβαρή απόκλιση μεταξύ της ανισοκατανομής του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών μεταξύ των κυριοτέρων κρατών μελών του Ο.Ο.Σ.Α., με την μεγαλύτερη ανισότητα στις Ηνωμένες Πολιτείες και την μικρότερη στις Βόρειες Ευρωπαϊκές χώρες. Το μετά από την φορολογία και τις μεταβιβάσεις διαθέσιμο εισόδημα είναι περισσότερο ισοκατανεμημένο απ' ότι το

εισόδημα της αγοράς, ενώ υπάρχει άμεση συσχέτιση μεταξύ του εισοδήματος από τις δημόσιες μεταβιβάσεις και της ανισότητας του διαθέσιμου εισοδήματος. Επίσης αναφορικά με το πραγματικό εισόδημα, αρκετές ομάδες χαμηλόμισθων κατηγοριών της Αμερικής έχουν αρκετά χαμηλότερα επίπεδα ζωής απ' ότι οι αντίστοιχες ομάδες στα περισσότερα κράτη του Ο.Ο.Σ.Α. Η ανισότητα στο εισόδημα αυξήθηκε για τις περισσότερες, αλλά όχι για όλες τις χώρες, κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 1980 και του 1990. Μερικές χώρες με χαμηλά επίπεδα εισοδημάτων αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη αύξηση στην ανισοκατανομή του διαθέσιμου εισοδήματος. Οι αμοιβές του συμμετέχοντος εργατικού δυναμικού των παντρεμένων γυναικών αυξήθηκαν σημαντικά σε όλες τις χώρες κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1980. Τα «κέρδη από την εργασία» (που συσχετίζονται με τον συντελεστή της εργασίας), είναι ένα από τα στοιχεία που αποτελούν το εισόδημα. Γενικά, το εισόδημα μπορεί να οριστεί σαν τα έσοδα που προέρχονται από όλες τις πηγές πριν από την φορολογία, αλλά μετά από τις μεταβιβάσεις (που συμπεριλαμβάνονται όλες μαζί δηλαδή οι κυβερνητικές και οι ιδιωτικές μεταβιβάσεις).

γ) Πλούτος: Μεταξύ των υπολοίπων συστατικών που συμπεριλαμβάνονται στο εισόδημα είναι τα εργασιακά κέρδη και το εισόδημα που δημιουργείται από τον πλούτο. Ο πλούτος ορίζεται σαν την καθαρή αξία του νοικοκυριού που προέρχεται αμφοτέρωθεν από το απόθεμα των οικονομιών του παλαιότερου εισοδήματος και επίσης προέρχεται από τις πηγές εισοδήματος του κεφαλαίου («κεφαλαιουχικό εισόδημα»), την αξία των οικονομικών και εμπραγμάτων περιουσιακών στοιχείων (απαλλαγμένο από τις διάφορες οφειλές και χρέη). Ακολουθώντας, το «εργασιακό εισόδημα» και το «κεφαλαιουχικό εισόδημα» θεωρούνται τέλεια υποκατάστατα σχετικά με την αγοραστική δύναμη τους. Ο «πλούτος» διαμορφώνει ένα σημαντικό ρόλο στην απόφαση της προσφοράς εργασίας και κατά συνέπεια στον καθορισμό του «εργασιακού εισοδήματος». Επιπρόσθετη απόδειξη ότι ο ορισμός των «κερδών» του «εισοδήματος» και του «πλούτου» συχνά συγχέονται, προέρχεται και από τον καθορισμό των όρων «πλούσιοι» και «φτωχοί». Συχνά όταν αναφερόμεθα στους ορισμούς των πλούσιων και των φτωχών δεν είναι ξεκάθαρο εάν αναφερόμεθα στους πλούσιους, (είτε στους φτωχούς ανάλογα) σχετικά με τα κέρδη, το εισόδημα είτε τον πλούτο. Συνήθως, καθορίζουμε ένα όριο εισοδήματος, πλούτου, είτε κερδών

κάτω (είτε άνω) από το οποίο ορίζονται οι άνθρωποι ως φτωχοί (είτε πλούσιοι) αντίστοιχα.

2.2. Το πρόβλημα της ανισοκατανομής

Οι συγκριτικές μελέτες μεταξύ των διαφόρων κρατών δύναται να διαφέρουν στις πηγές και στην χρησιμοποίηση των δεδομένων για τις διάφορες μεταβλητές. Για παράδειγμα, η ασφάλεια των ανέργων και η πληρωμή των ασθενειών συμπεριλαμβάνονται σαν μεταβίβαση για τις περισσότερες χώρες, ενώ για άλλες υπολογίζονται ως κέρδη (όπως λ.χ. στην Σουηδία, την Γαλλία, κ.λ.π.). Ενώ διαφορές υπάρχουν στον υπολογισμό των πληρωμών των διακοπών (τα «κέρδη του 13ου μισθού») ενώ τέλος το εισόδημα των αυτο-απασχολούμενων διαφέρει στον υπολογισμό και στην οικονομική σημασία μεταξύ των διαφόρων κρατών. Τέλος διαφέρει και ο υπολογισμός του διαθέσιμου εισοδήματος, (ανάλογα με τον υπολογισμό του εισοδήματος μετά από την άμεση φορολογία και τις μεταβιβάσεις είτε με τον υπολογισμό του εισοδήματος γενικά). Οι περισσότερες μελέτες και έρευνες προσαρμόζουν το εισόδημα ώστε να λαμβάνουν υπ' όψιν τις διαφορετικές συνθήκες (όπως λ.χ. οι διαφορές στις ανάγκες των οικογενειών για τα αγαθά καθώς επίσης και το μέγεθος των οικογενειών κ.λ.π.). Οι περισσότερες μελέτες εφαρμόζουν είτε μια εκτίμηση όλων των πηγών και των παραμέτρων του διαθέσιμου εισοδήματος πριν από την αφαίρεση του φόρου («ακαθάριστο εισόδημα»), είτε στην εκτίμηση του διαθέσιμου εισοδήματος που αφαιρεί τους «άμεσους φόρους» (δηλαδή φορολογίες εισοδήματος και απασχόλησης). Σε άλλες περιπτώσεις το διαθέσιμο εισόδημα περιλαμβάνει αναπροσαρμογές για την κάλυψη των διαφόρων υλικών αναγκών των διαφόρων οικογενειών. Γενικά, οι μελέτες δεν συμπεριλαμβάνουν την προσωπική ιδιοκτησία είτε την φορολογία για τον πλούτο, ως τμήμα των άμεσων φόρων. Οι διαφορές στην φορολογία, στον τρόπο πληρωμών, στην ασφάλιση, κ.λ.π. δύναται να επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνονται οι διαφορές στην ανισοκατανομή των εισοδημάτων μεταξύ των κρατών. Επίσης μερικές από τις σημαντικότερες μεταβλητές που συσχετίζονται και επηρεάζουν την ανισοκατανομή είναι η ηλικία (συνταξιούχοι ή μη), το εργασιακό καθεστώς (εργαζόμενοι, αυτοαπασχολούμενοι), η μόρφωση (βασική,

πανεπιστημιακή, κλπ), το οικογενειακό καθεστώς, οι προτιμήσεις, η ικανότητα, η τύχη κ.λ.π.

Τέλος πρέπει να επισημανθεί ότι τα δεδομένα από όλες τις χώρες δεν είναι συγκρίσιμα μεταξύ τους, ενώ συχνά γίνεται χρησιμοποίηση δεδομένων από διαφορετικές πηγές. Ακόμη και εκείνες οι έρευνες και οι μελέτες που βασίζονται στα δεδομένα των απογραφών, υπολογίζεται ότι καλύπτουν περίπου το 90 % του συνολικού εθνικού εισοδήματος των χωρών αυτών. Τέλος οι περισσότερες μελέτες που διερευνούν συγκριτικά την ανισοκατανομή και τις διαφορές μεταξύ των διαφόρων κρατών επικεντρώνονται ιδιαίτερα στις τάσεις και όχι στα επίπεδα εισοδημάτων με αποτέλεσμα να έχουμε έλλειψη στατιστικών δεδομένων για διακρατικές συγκρίσεις.

Επίσης ένας από τους κυριότερους παράγοντες που δύναται να επηρεάσουν τα ποσοστά ανισοκατανομής των κερδών και των εισοδημάτων (τόσο σε διακρατικό όσο και σε εθνικό επίπεδο) είναι ο δείκτης και τα ποσοστά ανεργίας. Ο συνολικός αριθμός των ανέργων αυξήθηκε, εντούτοις τα σχετικά νούμερα για την ανεργία μας δείχνουν ότι οι δείκτες για τους νέους άνεργους πραγματικά «μειώθηκαν» σε όλες σχεδόν τις χώρες με κάποιο «κεντρικό κατευθυνόμενο σύστημα αγορών εργασίας». Παρ' όλα αυτά για την εξαγωγή ασφαλέστερων αποτελεσμάτων σχετικά με τους δείκτες της ανεργίας και την ανισοκατανομή του εισοδήματος απαιτούνται λεπτομερή δεδομένα για να ελέγξουμε την υπόθεση και την συσχέτιση αυτή.

3. Το φαινόμενο της παραοικονομίας

3.1. Προσδιοριστικοί παράγοντες και έννοιες της παραοικονομίας

Η παραοικονομία αποτελεί την διαφορά μεταξύ του πραγματικού και του δηλωμένου Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος και του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (δηλαδή τα αποκρυπτόμενα εισοδήματα των συντελεστών παραγωγής). Δηλαδή ο όρος της παραοικονομίας αναφέρεται σε εκείνες τις δραστηριότητες που ενώ δημιουργούν εισοδήματα των συντελεστών παραγωγής και άρα θα έπρεπε να καταγράφονται στα επίσημα συνολικά στατιστικά στοιχεία της οικονομικής δραστηριότητας, όπως π.χ. το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν και το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, εντούτοις δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία

αυτά.

Παρ' όλο ότι οι προσδιοριστικοί παράγοντες διαφέρουν από χώρα σε χώρα, εντούτοις οι κυριότεροι παράγοντες που προσδιορίζουν το μέγεθος της παραοικονομίας είναι το «επίπεδο της φορολογικής ηθικής», είτε το ονομαζόμενο «επίπεδο φορολογικής συνείδησης», καθώς επίσης η φορολογική επιβάρυνση, το μέγεθος της κοινωνικής ασφάλισης, το θεσμικό πλαίσιο και η «ανοχή» της πολιτείας για την καταπολέμηση του φαινομένου. Ίσως το μέγεθος της παραοικονομίας να αποτελεί ένα συνδυασμό από τους ανωτέρω σημαντικούς παράγοντες.

Πολλές φορές επίσης το φαινόμενο της παραοικονομίας συντηρείται από ορισμένους φορείς της οικονομικής πολιτικής, που μπορούν να εξυπηρετούν ορισμένες ισχυρές κοινωνικές ομάδες και ορισμένους φορείς.

3.2. Το μέγεθος και οι επιπτώσεις της παραοικονομίας στην Ελλάδα

Οι μέθοδοι μέτρησης της παραοικονομίας μπορούν να χωρισθούν σε δύο ομάδες: τις άμεσες μεθόδους και τις έμμεσες μεθόδους. Σχετικά με τις άμεσες μεθόδους γίνεται προσπάθεια μέτρησης εντοπισμού και μέτρησης της παραοικονομίας με συγκέντρωση πληροφοριών από τους ίδιους τους μετέχοντες μέσω συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων, καθώς επίσης και με φορολογικούς ελέγχους σχετικά με τις κατηγορίες των εισοδημάτων και την ακρίβεια των δηλώσεων. Αναφορικά με τις έμμεσες μεθόδους γίνεται διάκριση στις ακόλουθες τέσσερις μεθόδους: (α) στην αναζήτηση ύπαρξης παραοικονομίας στο εισόδημα και στην δαπάνη, (β) στην αναζήτηση ύπαρξης παραοικονομίας στην αγορά εργασίας και (γ) στην αναζήτηση ύπαρξης παραοικονομίας στα νομιμοματικά μεγέθη.

Οι πρώτες εκτιμήσεις του μεγέθους του φαινομένου της παραοικονομίας έγιναν στην χώρα μας από τον Κ. Κανελλόπουλο και κ. Παναγιώτη Παυλόπουλο οι οποίοι διερεύνησαν τον τρόπο υπολογισμού της παραγωγής από όλους τους τομείς και τους υποτομείς της οικονομίας που αποτελούν το εγχώριο προϊόν. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Κανελλόπουλου το φαινόμενο της παραοικονομίας υπολογίζεται από 5,1 % το 1982 στην γεωργία σε 10 % το 1988 και στην μεταποίηση από 78 % το 1982 σε 85,8 % το 1988 και στους τομείς της υγείας και εκπαίδευσης από 42,1 % το 1982 σε 84,7 % το 1988. Σύμφωνα με στοιχεία του Παυλόπουλου το μέγεθος της παραοικονομίας το 1984 αντιστοι-

χούσε με το 30% επί του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Τα μεγαλύτερα ποσοστά της παραοικονομίας εμφανιζόντουσαν στον τομέα των κατοικιών (περίπου 90%), στον τομέα των κατασκευών (περίπου 70%), των διαφόρων υπηρεσιών (περίπου 60%), στον τομέα της εκπαίδευσης, των μεταφορών και της υγείας (περίπου 30% αντίστοιχα).

Δύο πιο πρόσφατες μελέτες έγιναν από την Νεγρεπόντη-Δελιβάνη έδειξαν ότι το μέγεθος της παραοικονομίας από το 13% πού έφθανε το 1976 αυξήθηκε σε 25 % στην χρονική περίοδο μέχρι το 1985. Επίσης μια άλλη μελέτη που μ' αυτήν προσπάθησαν να εκτιμήσουν το μέγεθος του φαινομένου της παραοικονομίας, οι Βαβούρας, Καραβίτης και Τσούχλου, και σύμφωνα με τους υπολογισμούς τους το μέγεθος της παραοικονομίας ανερχόταν για τις δεκαετίες του 1960 σε 24%, 1980 σε 20% και 1990 σε 32%.

Τέλος, σε μια μελέτη του ΚΕΠΕ η παραοικονομία έφθασε περίπου από το 28 % το 1982 έφθασε στο 35% το 1988 αντίστοιχα, ενώ τα υψηλότερα ποσοστά παραοικονομίας κατά την χρονική περίοδο του 1988 ανερχόντουσαν στους τομείς της μεταποίησης (περίπου 87%), της εκπαίδευσης (περίπου 85%), στις μεταφορές και επικοινωνίες (περίπου 45%).

Το μέγεθος της παραοικονομίας επηρεάζει άμεσα την αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής. Ιδιαίτερα το μέγεθος της παραοικονομίας επηρεάζει τα επίσημα στατιστικά στοιχεία, όπως για παράδειγμα το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, η αποταμίευση, η συνολική κατανάλωση και η απασχόληση, πού στηρίζεται ο σχεδιασμός της οικονομικής πολιτικής και του οικονομικού προγραμματισμού.

Το μέγεθος της παραοικονομίας επηρεάζει άμεσα την νομισματική πολιτική, καθ' όσον οι συναλλαγές της παραοικονομίας συμβάλλουν στην αύξηση της ζήτησης του χρήματος με άμεσο αποτέλεσμα την μείωση της ελαστικότητας της ζήτησης του χρήματος, ως προς το επιτόκιο και με αποτέλεσμα, η νομισματική πολιτική να έχει μικρότερη αποτελεσματικότητα για την αντιμετώπιση των κυκλικών διακυμάνσεων της οικονομικής δραστηριότητας.

Επιπλέον το μέγεθος της παραοικονομίας επηρεάζει άμεσα τα δημόσια έσοδα πού τα περιορίζει σημαντικά καθώς και τις δημόσιες δαπάνες.

Επίσης το μέγεθος της παραοικονομίας επηρεάζει και αυτό το μέγεθος της απασχόλησης, με την αδήλωτη απασχόληση και την συγκεκαλυμ-

μένη απασχόληση, ακόμη και την πολιτική του εισοδήματος απ' όπου παρέχεται μια λανθασμένη εικόνα της διανομής του εισοδήματος.

Τέλος, η παραοικονομία επηρεάζει την διάρθρωση της παραγωγής και τους αντίστοιχους δείκτες της κλαδικής παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας.

4. Συμπεράσματα

Πολλές χώρες, όπως π.χ. οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Αγγλία, αντιμετωπίζουν την τελευταία δεκαετία εντονότερα το φαινόμενο της ανισοκατανομής του εισοδήματος και των κερδών, καθώς επίσης και της αύξησης του ποσοστού της φτώχειας. Εντούτοις μερικές χώρες ως κάποιο βαθμό κατάφεραν να «δραπέτευσουν» από το φαινόμενο αυτό και να παρατηρηθεί μια αντίστροφη πορεία μείωσης των ανισοτήτων. Οι αιτίες για την κατανόηση του φαινομένου αυτού και η επεξήγηση είναι πολλές.

Εξαιτίας του ότι αρκετές χώρες διαφέρουν μεταξύ τους σε όρους του πραγματικού Α.Ε.Π. (Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος), οι περισσότεροι συγγραφείς χρησιμοποιούν διάφορα «σχετικά εισοδηματικά μέτρα», όπως π.χ. τις πραγματικές ή τις απόλυτες εισοδηματικές διαφορές μεταξύ των χωρών που απαιτούν να γίνονται συγκρίσεις της αγοραστικής δύναμης των νομισμάτων μεταξύ των κρατών αυτών, ώστε να μπορούμε να ελέγξουμε τα υψηλά, τα μέσα και τα χαμηλότερα επίπεδα ζωής στις χώρες αυτές. Επίσης οι δημογραφικές και οι κοινωνικές μεταβολές μπορούν να παίξουν ένα σημαντικό ρόλο για την αύξηση της μεταβλητότητας της ισοκατανομής στις χώρες μέλη του Ο.Ο.Σ.Α. Οι κοινωνικές δαπάνες συσχετίζονται αρνητικά με την εισοδηματική ανισότητα. Σύμφωνα με τις περισσότερες μελέτες, τα συμπεράσματα της θεωρίας της ανισοκατανομής θεωρούν τα ακόλουθα στοιχεία ως από τους βασικότερους επεξηγηματικούς παράγοντες:

- **Μεταβιβάσεις:** οι μεταβιβάσεις εισοδήματος επηρεάζουν και διαμορφώνουν την απόφαση για εργασία και επιτρέπουν στα νοικοκυριά να επιβιώσουν χωρίς να εργασθούν.
- **Επιχειρηματικότητα:** το εισόδημα από την επιχειρηματικότητα θεωρείται σαν μία σημαντική πηγή εισοδήματος για τους υψηλόμισθους και τόσο η

επιτυχία όσο και η αποτυχία στον επιχειρηματικό τομέα είναι σημαντικά συστατικά της θεωρίας της ανισοκατανομής.

- **Συνταξιοδότηση:** οι συνταξιούχοι αποτελούν ένα σημαντικό στοιχείο της θεωρίας της ανισοκατανομής, αν και τα εργασιακά κέρδη τους είναι μηδέν, εντούτοις ένα τμήμα από αυτούς διατηρούν ένα σημαντικό μερίδιο του πλούτου.
- **Μόρφωση:** τα νοικοκυριά των οποίων οι ηγέτες έχουν πανεπιστημιακή μόρφωση έχουν περίπου τα διπλάσια κέρδη, εισόδημα και πλούτο από εκείνους που έχουν μονάχα την βασική εκπαίδευση.
- **Οικογενειακή Κατάσταση:** η καλύτερη ή μη οικονομική κατάσταση των παντρεμένων νοικοκυριών συγκριτικά με τα ανεξάρτητα νοικοκυριά, δεν μπορεί μονάχα να υπολογισθεί από το οικογενειακό μέγεθος, αλλά είναι συνάρτηση και των υπολοίπων αναφερθέντων ανωτέρω μεταβλητών.

Η Ελλάδα βρίσκεται στις υψηλότερες θέσεις μεταξύ των στατιστικών στοιχείων και των δεικτών που μετρούν την φτώχεια και την ανισοκατανομή στα Ευρωπαϊκά κράτη μέλη. Το πρόβλημα της φτώχειας στην Ελλάδα είναι αρκετά σοβαρό και επηρεάζει περίπου το ένα τέταρτο του πληθυσμού. Η γραμμή φτώχειας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αρκετά υψηλή, αλλά υιοθετώντας και την χαμηλότερη γραμμή της φτώχειας είναι αρκετά σαφές ότι η φτώχεια εξακολουθεί να παραμένει σοβαρό πρόβλημα για ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού.

Επίσης οι διαφορές μεταξύ των αγροτικών και των αστικών περιοχών μικραίνουν, λόγω της αύξησης της ανεργίας στις πόλεις και την αύξηση του εισοδήματος των αγροτών, θεωρούμε αναγκαία την ύπαρξη μιας κοινωνικής πολιτικής σε όλα τα μέτωπα (απασχόληση, ανεργία, μισθοί, επιδόματα, κ.λ.π.), που θα μπορέσει να αντιμετωπίσει ριζικά τόσο στο σύνολο το θέμα της φτώχειας, όσο και στις επί μέρους περιφέρειες που αντιμετωπίζουν εντονότερα τα προβλήματα της φτώχειας, της ανεργίας και των χαμηλών εισοδημάτων. Ιδιαίτερα πρέπει να αντιμετωπισθούν και ορισμένες κατηγορίες ατόμων με χαμηλά εισοδήματα και οικονομικούς πόρους και οι οποίοι δεν δύναται να εργασθούν για να αυξήσουν τα εισοδήματά τους (συνταξιούχοι, κ.λ.π.). Το πρόβλημα της φτώχειας πρέπει να αντιμετωπισθεί συνολικά τόσο από κοινωνική, όσο και από οικονομική άποψη. Δηλαδή, πρέπει να κατανοήσουμε ότι μιλώντας για οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη και περαιτέρω για κοινωνική

ευημερία, θα πρέπει κατ' αρχάς να μειωθούν οι υπάρχουσες ανισότητες μεταξύ των διαφόρων ομάδων και ιδιαίτερα μεταξύ των περιφερειών.

Ιδιαίτερα κρίνεται αναγκαίο το Κράτος να ακολουθήσει περισσότερο πρακτικές και πιο αποτελεσματικές πολιτικές για να μπορέσει να βοηθήσει και να στηρίξει τα άτομα τόσο των χαμηλών όσο και των μεσαίων εισοδημάτων που αποτελούν τον μοχλό του εργατικού δυναμικού της χώρας και περαιτέρω για να μπορέσει να προωθήσει την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη του τόπου.

Παράλληλα με τα φαινόμενα της διανομής του εισοδήματος, της ισοκατανομής και της φτώχειας συνδέεται και βρίσκεται το φαινόμενο της παραοικονομίας. Μία από τις βασικότερες αιτίες πίσω από τα μεγάλα ελλείμματα του κυβερνητικού προϋπολογισμού της Ελλάδας βρίσκεται το φαινόμενο της παραοικονομίας. Εάν οι κυβερνήσεις μειώσουν αρκετά το φαινόμενο της παραοικονομίας, και ιδιαίτερα το φαινόμενο της φοροδιαφυγής, θα βελτιώσουν κατά πολύ τα δημοσιονομικά προβλήματα και το δημόσιο χρέος και θα μπορούν να διαθέσουν περισσότερους πόρους σε μια διανεμητική και κοινωνική πολιτική.

Ιδιαίτερα σημαντικά για την κοινωνική ανάπτυξη και τον κοινωνικό σχεδιασμό της χώρας θεωρούνται η ισοκατανομή του εισοδήματος, η καταπολέμηση των φαινομένων της φτώχειας και της παραοικονομίας. Το φαινόμενο της παραοικονομίας εμφανίζεται από παλιά, όχι μονάχα στην Ελλάδα αλλά σε όλες τις χώρες και η έκταση του εξαρτάται από τον βαθμό οργάνωσης και δομής του κάθε κράτους, καθώς επίσης και σε άλλους παράγοντες που διαμορφώνουν το επίπεδο της φορολογικής ηθικής και συνείδησης των πολιτών.

Συνέπειες της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής είναι η μείωση των δημοσίων εσόδων, η διόγκωση του πληθωρισμού, η επιδείνωση του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών, η ανισοκατανομή των φορολογικών βαρών, η αλλοίωση του ανταγωνισμού και η μείωση της παραγωγικότητας. Ταυτόχρονα με την πρόληψη και την καταστολή της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής υλοποιείται και η αρχή της δικαιοσύνης και της αδιάκριτης συμμετοχής όλων στα δημόσια βάρη.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι το φαινόμενο της παραοικονομίας (όπως για παράδειγμα, η παράνομη διακίνηση κεφαλαίων- συναλλάγματος, η εκμετάλλευση και υπερτιμολόγηση των εισαγόμενων ειδών η

παράνομη δανειοδότηση, η παράνομη παρακράτηση δημοσίου χρήματος και η φοροδιαφυγή), «ωθείται» τόσο από την επέκταση του δημόσιου τομέα, όπως για παράδειγμα από την αύξηση των φορολογικών επιβαρύνσεων σε συνδυασμό με τις ατέλειες του φορολογικού συστήματος που οδηγούν στην ανάπτυξη της παραοικονομίας, καθώς επίσης και από την συρρίκνωση του ιδιωτικού τομέα και την μεταφορά των δραστηριοτήτων ακολούθως στην παραοικονομία. Οι κυριότεροι παράγοντες που προσδιορίζουν το μέγεθος της παραοικονομίας, αναφορικά μπορούμε να πούμε ότι είναι το μέγεθος του δημοσιονομικού βάρους (οι φόροι), το επίπεδο της «φορολογικής ηθικής» δηλαδή της μετακίνησης από την επίσημη οικονομία στην παραοικονομία, το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης, το επίπεδο της ανεργίας, το επίπεδο της κοινωνικής πολιτικής και πιο συγκεκριμένα της κοινωνικής ασφάλισης, της υγειονομικής περίθαλψης και τις μεταβιβαστικές πληρωμές με τα επιδόματα ανεργίας.

Το μέγεθος της παραοικονομίας στην Ελλάδα αποτελεί ένα διαρθρωτικό φαινόμενο που η έκταση του προσδιορίζεται από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Σημαντικοί κλάδοι, όπως για παράδειγμα το εμπόριο και οι υπηρεσίες στηρίζονταν για πολλά χρόνια στο φαινόμενο της παραοικονομίας (ιδιαίτερα της φοροδιαφυγής). Ο πιο σημαντικός παράγοντας για τον περιορισμό του μεγέθους της παραοικονομίας, θεωρείται η βελτίωση του φορολογικού συστήματος, η φορολογική δικαιοσύνη για να μπορέσει το φορολογικό βάρος να ανταποκριθεί στα πραγματικά δεδομένα της οικονομίας, καθώς και η βελτίωση των στατιστικών στοιχείων και η κατάρτιση των εθνικών λογαριασμών, επίσης και η εναρμόνιση τους με το Ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων οικονομικών λογαριασμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΑΝΕΡΓΙΑ & ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

1. Εισαγωγικά στοιχεία

Ο πληθωρισμός και η ανεργία είναι τα δύο κύρια θέματα της μακροοικονομικής θεωρίας και πολιτικής. Είναι ανάμεσα στα βασικά ενδιαφέροντα των σχεδιαστών της πολιτικής. Οι περισσότεροι οικονομολόγοι πιστεύουν ότι ο μέσος όρος του ρυθμού του πληθωρισμού, στις περισσότερες χώρες στη μεταπολεμική περίοδο, ήταν υψηλότερος από τον κοινωνικά επιθυμητό.

Σύμφωνα με τη θεωρία, η ανεργία οφείλεται κατά ένα μέρος στην έλλειψη ενεργού ζητήσεως και αποκαλείται κυκλική και κατά ένα άλλο μέρος στη δομή και τις ιδιομορφίες της αγοράς εργασίας και αποκαλείται διαρθρωτική ανεργία είτε ανεργία τριβής, που είναι σοβαρότερης μορφής αφού η εξάλειψη των αιτιών που την προκαλούν απαιτούν θεσμικές αλλαγές μακροχρόνιας διάρκειας. Το κεφάλαιο αυτό αφορά τον πληθωρισμό και την ανεργία.

Η ανεργία διαφέρει ανάλογα με την χώρα και το χρόνο. Στη Γερμανία και την Ιαπωνία, για παράδειγμα, το επίπεδο των τιμών αυξήθηκε κατά μέσο όρο, με μικρό ποσοστό ανά έτος κατά την διάρκεια των περασμένων δεκαετιών, όταν στην Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο αυξήθηκε, κατά μέσο όρο 10% ανά έτος. Στις Η.Π.Α., κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου, ο ετήσιος πληθωρισμός αυξήθηκε αργά και ακανόνιστα γύρω στο 12% στο τέλος της

δεκαετίας του 1950, έπειτα όμως έπεσε απότομα σε λιγότερο από 5% και από τότε βρίσκεται μεταξύ 2% και 5%. Πέρα από την υψηλή ανεργία των νέων και των γυναικών, που είναι ίσως ακόμη υψηλότερη από τις ανεπτυγμένες χώρες, ένα φαινόμενο που προκαλεί ανησυχία και το οποίο παρουσιάζεται και στην Ελλάδα, είναι ότι συνεχώς περιορίζεται η εναλλαγή των άνεργων, έτσι ώστε να παραμένουν άνεργα τα ίδια άτομα για μακρό χρονικό διάστημα.

Η ανεργία δεν είναι πρωτογενές μέγεθος, αλλά το αποτέλεσμα συσχετισμού μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας, τα αίτια της ανεργίας πρέπει να αναζητηθούν στους προσδιοριστικούς παράγοντες των δύο αυτών μεταβλητών. Τα ποσοστά ανεργίας έχουν αυξηθεί κατά την τελευταία τριακονταετία τόσο στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ όσο και σε κάθε μια από τις μεγάλες βιομηχανικές χώρες. Το αυξημένο ενδιαφέρον των Ευρωπαϊκών κυβερνήσεων οφείλεται αναμφίβολα στην άνοδο του ποσοστού των άνεργων στο σύνολο του εργατικού δυναμικού της Ευρωπαϊκής Ένωσης από 8,3 το 1990 σε 10,9 το 1994. Αποτέλεσμα αυτής της ανοδικής τάσεως ήταν οι άνεργοι στις χώρες του ΟΟΣΑ να φθάσουν το 1994 τα 35 εκατομμύρια άτομα, ενώ εκτιμάται ότι 15 εκατομμύρια ακόμη είτε έχουν παραιτηθεί από την προσπάθεια αναζήτησεως εργασίας, είτε οδηγήθηκαν στη μερική απασχόληση. Ανάλογη εξέλιξη παρατηρείται και στην ελληνική οικονομία, όπου μετά από δύο δεκαετίες που η ανεργία ήταν μικρότερη από τον κοινοτικό μέσο όρο, άρχισε προοδευτικά να τον προσεγγίζει φθάνοντας το έτος 1994 το 9,6%. Το κόστος από την ύπαρξη της ανεργίας είναι οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό, ενώ τα μακροχρόνια ποσοστά ανεργία οδηγούν συχνά σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις με σοβαρές συνέπειες για το κοινωνικό σύνολο.

Αναφορικά με τον πληθωρισμό, όταν οι οικονομολόγοι προσπαθούν να κατανοήσουν τον πληθωρισμό για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, τυπικά δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη της προσφοράς χρήματος. Η χρηματική ανάπτυξη παίζει έναν ειδικό ρόλο στην απόφαση για τον πληθωρισμό, όχι γιατί τα χρήματα επηρεάζουν τις τιμές περισσότερο άμεσα, από ότι οι άλλοι συντελεστές, αλλά επειδή οι εμπειρικές διακυμάνσεις στη χρηματική ανάπτυξη υπολογίζονται για τις μεγαλύτερες αποκλίσεις στην ανάπτυξη της συνολικής ζήτησης.

2. Ιστορική αναδρομή

Κατά τη δεκαετία του 1960, η αύξηση του εγχώριου εργατικού δυναμικού φαίνεται ότι απετέλεσε την κύρια πηγή τροφοδοτήσεως της ανεργίας. Εν τούτοις, οι υψηλοί ρυθμοί αναπτύξεως της ελληνικής οικονομίας (7,6% κατά μέσο όρο στην περίοδο 1961-1970) και τα μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα απορρόφησαν σε ένα μεγάλο βαθμό την ανεργία. Όμως στη δεκαετία 1981-1990, εμφανίζεται μία καθαρή παλιννόστηση 333,8 χιλιάδων ατόμων που στην συντριπτική τους πλειοψηφία είχαν μεταναστεύσει τις προηγούμενες δεκαετίες στη Βόρειο Ευρώπη. Συνέπεια όλων αυτών των δημογραφικών τάσεων καθώς επίσης και της παρατεταμένης υφέσεως στην ελληνική οικονομία είναι η μείωση των ευκαιριών απασχολήσεως των νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας. Πράγματι, η αναλογία των νεοεισερχομένων άνεργων στην αγορά εργασίας στο σύνολο των άνεργων της χώρας αυξήθηκε από 45,2% το 1988 σε 54,0% το 1991. Επίσης, οι άνεργοι ηλικίας μεταξύ 14-29 ετών αποτελούσαν σχεδόν το 60% του συνόλου το 1993. Αναλυτικότερα, το εργατικό δυναμικό που αποτελεί τη βάση της συνολικής προσφοράς εργασίας, προσδιορίζεται από τρεις βασικές μεταβλητές: το ύψος του πληθυσμού, την εξέλιξη της μετανάστευσης και παλιννόστησης, το μέγεθος και την μεταβολή των ποσοστών συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στατιστικά στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕ, ο αριθμός των ατόμων που δήλωσαν ότι ήταν άνεργοι το 1986 ήταν 287.000 και αντιπροσώπευε το 7,4% του συνολικού εργατικού δυναμικού της χώρας. Το ποσοστό όμως ανεργίας των γυναικών (11,6%) ήταν υπερδιπλάσιο του ποσοστού ανεργίας των ανδρών (5,10%). Από πλευράς ηλικιών το εργατικό δυναμικό 14-24 ετών χωρίς εργασία ήταν 24% με πολύ εντονότερη την ανεργία των κοριτσιών (32%) σε σύγκριση με την αντίστοιχη (17,4%) των αγοριών.

Σημαντικές διαφοροποιήσεις έλαβαν χώρα την τελευταία δεκαετία στη δομή του εργατικού δυναμικού. Μεγάλο μέρος της αύξησης της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα αντιπροσωπεύουν οι αυξημένες προσλήψεις υπαλλήλων στο δημόσιο. Πράγματι, ο δημόσιος τομέας στην Ελλάδα παρέχει απασχόληση σε 600 χιλιάδες περίπου μισθωτούς και σύνταξη σε 350 χιλιάδες συνταξιούχους. Η δημιουργία, όμως επαρκούς και ανταγωνιστικής υλικής

υποδομής μέσω δημοσίων επενδύσεων είναι στρατηγικής σημασίας για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχολήσεως, αφού προκαλεί σημαντικές εξωτερικές οικονομίες κλίμακας στις ιδιωτικές επιχειρήσεις και μετατρέπει πολλές υπό εξέταση επενδυτικές πρωτοβουλίες σε σαφώς επικερδείς.

Στις πιο ανωτέρω εξελίξεις στον τομέα της απασχόλησης παρατηρείται, πάντως, μία διαχρονική διαφοροποίηση. Πέρα από τον πρωτογενή τομέα, στον οποίο η απασχόληση μειώνεται συνεχώς ως φυσικό επακόλουθο της ανάπτυξης και της αύξησης της παραγωγικότητας σε συνδυασμό και με το σχετικά μεγάλο ποσοστό εργατικού δυναμικού που ακόμα απασχολεί, μειωνόταν επίσης η απασχόληση στον δευτερογενή τομέα, λόγω κυρίως της πτώσης της οικοδομικής δραστηριότητας, ενώ η απασχόληση στη μεταποίηση παρέμεινε περίπου σταθερή.

Στον τριτογενή τομέα από την άλλη μεριά, η απασχόληση αυξανόταν σχεδόν όλα τα χρόνια. Ιδιαίτερα, παρατηρείται μία μετακίνηση των εργαζομένων από τον αγροτικό τομέα στον τομέα των υπηρεσιών η οποία συνοδεύτηκε από σημαντική άνοδο της αστικοποίησης του πληθυσμού. Η συμμετοχή της γεωργικής απασχολήσεως στη συνολική απασχόληση, μειώθηκε από 30% το 1983 σε 28,5% το 1986 και 20,7% το 1991. Παρά τη σημαντική αυτή μεταβολή, το μέγεθος της γεωργικής απασχολήσεως στην Ελλάδα εξακολουθεί να είναι υψηλό σε σύγκριση με το αντίστοιχο μέγεθος την Ευρωπαϊκή Ένωση (6,4% το 1991). Οι εξελίξεις αυτές αντανακλούν προφανώς μία μακροχρόνια μεταβολή της παραγωγικής δομής της χώρας αφού η συμμετοχή του αγροτικού τομέα στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν υποχώρησε από 18,2% στις αρχές της δεκαετίας του 1970 σε 12,1% το 1992, σε αντίθεση με τον τομέα των υπηρεσιών που αύξησε τη συμμετοχή του από 50,4% σε 59,0%. Η αύξηση της απασχόλησης οφείλεται κατά κύριο λόγο στον τριτογενή τομέα και συμβάλλει στην ταχύτερη ανάπτυξη του (μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του προϊόντος στον τριτογενή τομέα 2,6% στη χρονική περίοδο 1981-1994, (σε σύγκριση με μείωση του προϊόντος στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα).

Στις αστικές περιοχές της χώρας εμφανίζεται το υψηλότερο ποσοστό άνεργος (10,0%) σε σύγκριση με (7,0%) στις ημιαστικές και (2,7%) στις αγροτικές περιοχές. Από τις αστικές περιοχές η περιφέρεια της πρωτεύουσας έχει την υψηλότερη ανεργία (12,4%).

Δεδομένου ότι η απασχόληση που επιδρά αυξητικά στο παραγόμενο προϊόν προσδιορίζεται από την παραγωγικότητα και από το ύψος των αμοιβών εργασίας, η ανάλυση των συσχετίσεων αυτών των μεταβλητών μπορεί να φωτίσει την πολιτική για την απασχόληση.

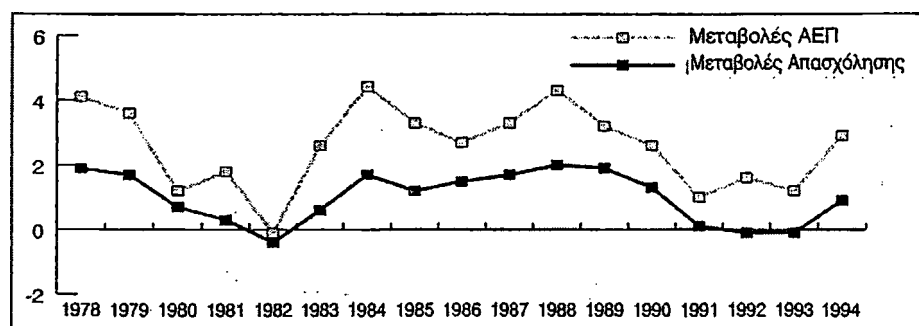
Το προϊόν, η παραγωγικότητα και η απασχόληση στη βιομηχανία συσχετίζονται άμεσα σε βραχυχρόνια βάση. Για παράδειγμα, κατά τα έτη 1976, 1978 και 1979, όπου η αύξηση του προϊόντος ήταν σχετικά υψηλή, το ίδιο υψηλή ήταν και η μεταβολή της παραγωγικότητας και της απασχόλησης. Αντίθετα, όταν το προϊόν μειώθηκε, οι ρυθμοί της παραγωγικότητας και της απασχόλησης ήταν αρνητικοί είτε πολύ χαμηλοί. Ειδικότερα όμως μετά το 1974, τόσο η παραγωγικότητα όσο και η απασχόληση εξακολουθεί μία μακροχρόνια πτωτική τάση, αλλά με σημαντικές διακυμάνσεις γύρω από αυτή, ευρύτερες για την παραγωγικότητα και στενότερες για την απασχόληση.

Ιδιαίτερα στα πιο πρόσφατα χρόνια, η Ελληνική βιομηχανία εμφάνισε χαμηλές είτε αρνητικές αυξήσεις στην παραγωγικότητα, οι οποίες οφείλονται σε έναν αριθμό παραγόντων που συνδέονται τόσο με διαρθρωτικά και θεσμικά χαρακτηριστικά της βιομηχανίας μας όσο και με την οικονομική συγκυρία.

Στο γράφημα 20 μπορούμε να παρατηρήσουμε την σχέση απασχόλησης και ΑΕΠ και ιδιαίτερα τις ποσοστιαίες μεταβολές απασχόλησης και ΑΕΠ διαχρονικά για την Ελλάδα. Ιδιαίτερα, η μικρή οικονομική ανάπτυξη που εμφανίζει η χώρα μας μετά τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση (ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ κατά 1,22% την περίοδο 1979-1985) προφανώς συνέβαλε στην υποχώρηση της ζήτησης εργασίας. Ιδιαίτερα ο δευτερογενής τομέας (μεταποίηση και κατασκευές) είχε πολύ μικρή ή αρνητική συμβολή στην ανάπτυξη αυτή.

Γράφημα 20

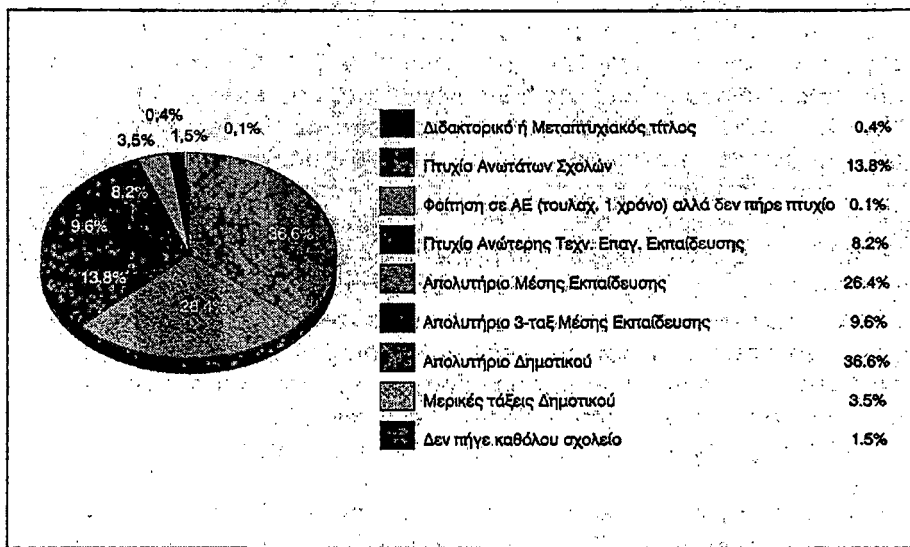
Σχέση απασχόλησης - ΑΕΠ (μεταβολές)

Στο γράφημα 21 παρατηρούμε την διάρθρωση και την σύνθεση του εργατικού δυναμικού για την Ελλάδα, κατά κατηγορία εκπαίδευσης με στοιχεία της έρευνας του εργατικού δυναμικού το 1996.

Γράφημα 21

Κατηγορίες και διάρθρωση του εργατικού δυναμικού

Πίνακας 16

Άνεργοι και ποσοστό ανέργων επί αντίστοιχου εργατικού δυναμικού κατά φύλο και βαθμό αστικότητας (1981-1986)

	Αστικές Περιοχές		Ημιαστικές περιοχές		Αγροτικές περιοχές	
	1981	1986	1981	1986	1981	1986
Άνεργοι	12,31	222,8	10,7	30,9	14,7	33,2
Άνδρες	66,7	98,9	5,9	12,8	9,3	15,4
Γυναίκες	56,4	123,9	4,9	18,1	5,4	17,8
Ποσοστό ανέργων επί αντίστοιχο εργατικό δυναμικό	6,04	10	2,8	7	1,2	2,7
Άνδρες	4,6	6,7	2,2	4,3	1,2	2,1
Γυναίκες	9,7	16,4	4,4	12,4	1,1	3,7

Επίσης ο πίνακας 16 παρουσιάζει διαχρονικά την σύνθεση του εργατικού δυναμικού και την γεωγραφική διάρθρωση της απασχόλησης. Διαχρονικά, κατά την περίοδο 1981-1984, τόσο ο απόλυτος αριθμός των ανέργων όσο και η αναλογία τους στο εργατικό δυναμικό αυξήθηκε.

Οι παραπάνω ομάδες ανέργων συγκαταλέγονται στη λεγόμενη «ανοικτή ανεργία». Πέρα όμως από την ανοικτή ανεργία υπάρχει το ευρύτερο

ζήτημα της υποαπασχόλησης ή και μη παραγωγικής απασχόλησης. Στον αγροτικό τομέα π.χ. πολλά άτομα υποαπασχολούνται, υπό την έννοια ότι τα ετήσια ημερομίσθια είναι χαρακτηριστικά λιγότερα από τα αντίστοιχα του αστικού τομέα (εποχιακή ανεργία). Παρόμοια φαινόμενα παρατηρούνται στις μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις. Τέλος είναι ευρέως δεκτό ότι στον δημόσιο τομέα υπάρχει πλεονάζον προσωπικό (συγκεκριμένη ανεργία) ενώ σε προβληματικές επιχειρήσεις, προσωπικό που υποαπασχολείται. Το θέμα της υποαπασχόλησης συνδέεται άμεσα με την αύξηση της παραγωγικότητας, την αποτελεσματική κατανομή των συντελεστών παραγωγής και την δημοσιονομική ισορροπία.

Ο πληθυσμός από 14 ετών και άνω, συμπεριλαμβανομένου και του καθαρού αποτελέσματος των μεταναστευτικών μετακινήσεων, αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό 0,8% στην περίοδο 1981-1986. Στην ίδια χρονική περίοδο το εργατικό δυναμικό αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό 1% με σημαντική όμως διαφοροποίηση μεταξύ των δύο φύλων. Το ποσοστό συμμετοχής των ανδρών μειώθηκε κατά μέσο όρο ετησίως κατά 0,9%, ενώ αντίθετα εκείνο των γυναικών αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό 2,7%. Επίσης παρουσιάζεται μία συνεχώς διευρυμένη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, επίσης εισόδος και παραμονή στη χώρα, μεγάλου αριθμού αλλοδαπών μεταναστών που στις περισσότερες περιπτώσεις εργάζονται παράνομα. Η νομοθεσία περί ισότητας των δύο φύλων και τα μέτρα για την απασχόληση των γυναικών επηρέασαν θετικά στη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, αν και ακόμη παραμένει σε χαμηλά επίπεδα σε σύγκριση με άλλες χώρες, συνδέεται με τη διακοπή, αν όχι αντίστροφη, της μετανάστευσης που απορροφούσε γυναίκες από το εργατικό δυναμικό.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της αγοράς στην Ελλάδα σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη είναι η αδυναμία προσαρμογής της απασχολήσεως στις μεταβολές της ζήτησεως. Το γεγονός αυτό αποτελεί εμπόδιο στη διεύρυνση της απασχολήσεως σε περιόδους ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας, αφού αναγκάζει τις επιχειρήσεις να αντιδρούν σε αυξήσεις της ζήτησεως μέσω της υπερωριακής απασχολήσεως. Επιπλέον, οι περιορισμοί στην μερική και προσωρινή απασχόληση (εκτός από την εποχιακή) συμβάλλει στην απροθυμία των επιχειρήσεων να προσλάβουν νέους υπαλλήλους. Για παράδειγμα, το ποσοστό της μερικής απασχόλησης στην συνολική απασχόληση το 1992 ήταν

2,2% για τους άνδρες και 7,2% για τις γυναίκες, ενώ τα αντίστοιχα μέσα ποσοστά στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι 4,3% και 30,8%.

Το σύστημα κοινωνικής προστασίας των άνεργων αποτελεί ένα ακόμα δομικό χαρακτηριστικό της αγοράς εργασίας. Τα επιδόματα ανεργίας στην Ελλάδα χρηματοδοτούνται από τον ΟΑΕΔ μέσω σχετικά μεγάλων σε έκταση εισφορών από εργοδότες και εργαζομένους με 1% και 2% επί του μισθού αντίστοιχα και σε κάποιο βαθμό από εισφορές του δημοσίου. Το σύστημα αυτό, αν και απαραίτητο για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης, συνεισφέρει στην ακαμψία των πραγματικών μισθών, (η παρουσία αυτών των βοηθημάτων μειώνει το κόστος ευκαιρίας του χρόνου που αφιερώνεται στην αναζήτηση εργασίας καθώς επίσης παρέχει ισχυρά κίνητρα για παράλληλη απασχόληση σε παραοικονομικές δραστηριότητες), και συνεπώς, στην αδυναμία συμπίεσης της ανεργίας σε περιόδους που το πρόβλημα βρίσκεται σε ένταση.

Από την άλλη πλευρά, η ύπαρξη των επιδομάτων ενθαρρύνει την επίμονη αναζήτηση εργασίας της κατάλληλης ειδικότητας, οδηγώντας έτσι σε ορθότερη αξιοποίηση του υφισταμένου ανθρώπινου κεφαλαίου.

Η συνύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού κενών θέσεων με έναν μεγάλο αριθμό εγγεγραμμένων άνεργων είναι αποτέλεσμα της ατελούς λειτουργίας της αγοράς εργασίας και αποτελεί ένδειξη ότι η ανεργία στην Ελλάδα είναι σε σημαντικό βαθμό διαρθρωτικής φύσεως. Υπάρχει δηλαδή σοβαρή αντιστοιχία μεταξύ ζήτησης και προσφοράς εργασίας σε διαφορετικές ειδικότητες ή στην ίδια ειδικότητα σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές. Η παρατήρηση αυτή προσδιορίζει και την ενδεικνυόμενη μέθοδο επλύσεως του προβλήματος, δηλαδή την προσπάθεια τονώσεως της κινητικότητας των εργαζομένων. Αν όμως, η πολιτική ενισχύσεως της κινητικότητας των εργαζομένων μεταξύ γεωγραφικών περιοχών εμπεριέχει σημαντικό κοινωνικό κόστος, η πολιτική ενισχύσεως της κινητικότητας μεταξύ ειδικοτήτων μέσω προγραμμάτων συστηματικής και συνεχούς κατάρτισης είναι αναγκαία και κοινωνικά επωφελής.

Η βασική αδυναμία περιορισμού της ανεργίας μέσω της δημιουργίας νέων ευκαιριών απασχολήσεως, οφείλεται κατά ένα μεγάλο μέρος στην καθήλωση των επενδύσεων κεφαλαίου την τελευταία δεκαετία. Πράγματι, υπάρχει μία έντονη αντίστροφη σχέση μεταξύ του ποσοστού των ανέργων και των ιδιωτικών επενδύσεων παγίου κεφαλαίου για την ελληνική οικονομία.

Για παράδειγμα, η μέση ετήσια ποσοστιαία μεταβολή των συνολικών επενδύσεων ήταν 9,3% στην περίοδο 1961-1970, μειώθηκε σε 2,8% στην περίοδο 1971-1980 και προσέγγισε το 0,0% στην περίοδο 1981-1990. Τέλος, στην τριετία 1991-1993, ανέκαμψε υπερβαίνοντας το 1%. Τα ανωτέρω μεγέθη είναι αντίστροφα με αυτά που αναλύσαμε για την ανεργία. Η επιβράδυνση της οικονομικής αναπτύξεως μετά την πρώτη πετρελαϊκή κρίση του 1973, αποτέλεσε μόνιμο χαρακτηριστικό της ελληνικής οικονομίας κυρίως λόγω της σημαντικής πτώσεως των δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων και αύξηση της ανεργίας. Παράλληλα, το μέσο ποσοστό ανεργίας, αυξήθηκε από 4,9% στην περίοδο 1964-1970 σε 7,1% στην περίοδο 1981-1990.

3. Μέτρα και πολιτικές αντιμετώπισης της Ανεργίας

Όπως είναι γνωστό, στις σύγχρονες βιομηχανικές κοινωνίες η εξειδικευμένη πολιτική απασχόλησης αποτελεί πλέον ένα οργανικό στοιχείο της γενικότερης οικονομικής πολιτικής. Η εμπλοκή του κράτους, μέσω εξειδικευμένων μηχανισμών, στις λειτουργίες της αγοράς υπήρξε απόρροια των ριζικών μεταλλαγών που πραγματοποιούνται στη σύνθεση του ενεργού πληθυσμού των αναπτυγμένων βιομηχανικών χωρών. Έτσι το φαινόμενο της γενίκευσης της μισθωτής εργασίας, που καθιστά η κύρια μορφή αξιοποίησης του εργατικού δυναμικού, είναι αυτό που οδηγεί και στην κοινωνική αναγνώριση του φαινομένου της ανεργίας. Το γεγονός δηλαδή ότι για τη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού η εξαρτημένη εργασία αποτελεί την βασική είτε και την μοναδική πηγή του εισοδήματος, οδηγεί αναπότρεπτα στην ανάγκη δημιουργίας των εξειδικευμένων εκείνων μηχανισμών οι οποίοι θα εξασφαλίζουν εισόδημα στα άτομα που διαθέτουν απασχόληση και θα τα διευκολύνουν ταυτόχρονα στην αναζήτηση απασχόλησης.

Στη χώρα μας, η άσκηση μιας συνεκτικής πολιτικής στο πεδίο της αγοράς εργασίας αντιμετωπίζει εγγενείς δυσχέρειες, οι οποίες συνδέονται άμεσα με τη φύση και τη διάρθρωση της απασχόλησης. Η επιβίωση σε μεγάλη έκταση παραδοσιακών μορφών απασχόλησης, οι οποίες απορροφούν την πλεονάζουσα εργατική δύναμη, δεν επιτρέπει μία διαυγή καταγραφή των πραγματικοτήτων της ελληνικής αγοράς εργασίας. Τα όρια μεταξύ λανθάνουσας ανεργίας και

λανθάνουσας απασχόλησης ή ακόμα μεταξύ υποαπασχόλησης και πολλαπλής απασχόλησης είναι εντελώς ασαφής. Έτσι, σε αυτές τις συνθήκες, η ανοικτή ανεργία δεν αποτελεί παρά την κορυφή του παγόβουνου και κατά συνέπεια η χάραξη της πολιτικής για την απασχόληση του εργατικού δυναμικού αποδεικνύεται ένα καθήκον εξαιρετικά δύσκολο.

Πάντως, παρά τις προαναφερόμενες δυσχέρειες, μετά την όξυνση του προβλήματος της ανεργίας πραγματοποιήθηκε μία στροφή προς ενεργητικότερες μορφές παρέμβασης στην αγορά εργασίας. Η ανεργία δεν προσεγγίζεται ως ένα απλό λογιστικό υπόλοιπο μεταξύ του συνολικού ενεργού πληθυσμού και του πληθυσμού των απασχολουμένων, γιατί απασχόληση, ανεργία και μη ενεργός πληθυσμός αποτελούν μεγέθη τα οποία επηρεάζονται από ένα πυκνό δίκτυο αλληλεξαρτήσεων. Ο ρυθμός εισόδου είτε εξόδου ορισμένων κατηγοριών του πληθυσμού από τον ενεργό πληθυσμό της χώρας δεν είναι ανεξάρτητος από τις μεταβολές που πραγματοποιούνται στη διάρθρωση της απασχόλησης και στο επίπεδο της ανεργίας.

Γι' αυτό το λόγο η μικροοικονομική πολιτική για την απασχόληση εξειδικεύεται έτσι ώστε να γίνει δυνατή η αντιμετώπιση της ανεργίας των ομάδων εκείνων του πληθυσμού που είναι λιγότερο ανταγωνιστικές στην αγορά εργασίας. Προς την κατεύθυνση αυτή έχουν ληφθεί σημαντικές πρωτοβουλίες κυρίως μέσω των προγραμμάτων απασχόλησης και επαγγελματικής κατάρτισης, με σκοπό να αμβλυνθούν οι ανισορροπίες που περιορίζουν την αποτελεσματικότητα της αγοράς εργασίας.

Σε περιόδους οικονομικής ύφεσης αυξάνονται οι οικονομικές ανισότητες ανάμεσα στις διάφορες ομάδες του πληθυσμού. Ένα σημαντικό κομμάτι του εργατικού δυναμικού, που το αποτελούν κυρίως οι νέοι, οι γυναίκες και οι ανειδίκευτοι εργάτες, αισθάνεται εντονότερα το βάρος και τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης. Κατά συνέπεια προκύπτει η ανάγκη για υποστήριξη και εξασφάλιση αυτών των ομάδων που πλήττονται από τις δυσμενείς εξελίξεις της οικονομικής δραστηριότητας, θα πρέπει όμως ταυτόχρονα να αναγνωρίσουμε ότι, πέρα από την ανάγκη αυτή, η εξασφάλιση εισοδήματος στις ομάδες του πληθυσμού που πλήττονται από την ανεργία, εξυπηρετεί και τους ευρύτερους στόχους της οικονομικής πολιτικής. Δεδομένου ότι με το εισόδημα αυτό επηρεάζεται θετικά, ιδιαίτερα σε περίοδο οικονομικής ύφεσης, η ενεργός ζήτηση

και κατά συνέπεια το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας και της απασχόλησης.

Στη χώρα μας παρά τις σημαντικές εξελίξεις της τελευταίας δεκαπενταετίας, το σύστημα ασφάλισης κατά της ανεργίας παρέμενε από το 1954 σχεδόν αναλλοίωτο. Οι βασικοί άξονες για τον εκσυγχρονισμό του νέου συστήματος ήταν η βελτίωση της κοινωνικής προστασίας των ανέργων και η ανάπτυξη ενός σύγχρονου συστήματος καταγραφής της ανεργίας. Για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι, με το νέο σύστημα ασφάλισης κατά της ανεργίας θεοπίστηκαν οι ακόλουθες καινοτομίες:

- (α) η επιδότηση των νέων, ηλικίας 20-29 ετών, που εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας,
- (β) έγιναν πιο ελαστικές οι προϋποθέσεις για τη θεμελίωση δικαιώματος τακτικής επιδότησης, δηλαδή μειώθηκαν σε μεγάλο βαθμό τα προαπαιτούμενα ημερομίσθια,
- (γ) αυξήθηκε η διάρκεια της επιδότησης κατά ένα τρίμηνο,
- (δ) ελήφθη ιδιαίτερη μέριμνα για ορισμένες κατηγορίες εποχιακά απασχολούμενων, όπως για παράδειγμα οι απασχολούμενοι στον τουρισμό,
- (ε) εφαρμόστηκαν ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος των ανέργων ηλικίας άνω των 49 ετών. Γι' αυτή την κατηγορία ανέργων δόθηκε, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, τακτική επιδότηση 11 μηνών.

Οι ευνοϊκές ρυθμίσεις υπέρ των ασφαλισμένων-όπως είχε προβλεφθεί επηρέασαν τόσο το συνολικό ποσοστό των εγγεγραμμένων όσο και το ποσοστό των επιδοτούμενων ανέργων.

Όπως είναι φυσικό, η αύξηση του ποσοστού των επιδοτούμενων ανέργων αύξησε σημαντικά τις δαπάνες του ΟΑΕΔ για την τακτική επιδότηση της ανεργίας. Σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο παρατηρήθηκε σταθερή αύξηση των δαπανών για την τακτική επιδότηση της ανεργίας, η οποία οφειλόταν όμως στην αύξηση του αριθμού των επιδοτούμενων ανέργων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατηγορία των δαπανών για επιδότηση της εποχιακής ανεργίας. Στην κατηγορία αυτή τα έκτακτα οικονομικά βοηθήματα αντιπροσωπεύουν το 90% του συνολικού ποσού των εκτάκτων βοηθημάτων.

Επίσης δημιουργήθηκαν ορισμένα ειδικά γραφεία εργασίας για να αντιμετωπισθούν αφ' ενός οι ανάγκες της αγοράς σε εξειδικευμένο ανώτερο στελεχικό δυναμικό και αφ' ετέρου οι ανάγκες ορισμένων ειδικών κατηγοριών

του εργατικού δυναμικού όπως είναι οι γυναίκες, οι παλιννοστούντες και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Με την δημιουργία των γραφείων αυτών το επίπεδο των παρεχομένων υπηρεσιών βελτιώθηκε σημαντικά. Με την δημιουργία των γραφείων αυτών για πρώτη φορά λειτουργούν στη χώρα μας σύγχρονες υπηρεσίες απασχόλησης, οργανωμένες σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, αποκλειστικά προσανατολισμένες στη ισορροπία προσφοράς και ζήτησης εργασίας. Με τα προγράμματα αυτά επιδιώκεται η επίτευξη πολλών στόχων: η αύξηση της ζήτησης εργασίας, ιδιαίτερα για ορισμένες ομάδες του πληθυσμού (νέοι, γυναίκες, άτομα με ειδικές ανάγκες), η ενίσχυση της γεω-γραφικής κινητικότητας, και τέλος, η ανάπτυξη της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας των ανέργων.

4. Μορφές · αιτίες · αποτελέσματα και μέτρα αντιμετώπισης του πληθωρισμού

Πληθωρισμός είναι η συνεχής αύξηση της κυκλοφορίας του χρήματος, που δεν ανταποκρίνεται στην αύξηση της παραγωγής των αγαθών (είτε άλλως η συνεχή άνοδος του γενικού επιπέδου των τιμών). Κατά συνέπεια ο πληθωρισμός ισοδυναμεί με μία συνεχή μείωση της αγοραστικής δύναμης του χρήματος. Ο πληθωρισμός γενικά έχει τις ακόλουθες αρνητικές επιδράσεις (α) στην διανομή του εισοδήματος, (β) στο ισοζύγιο πληρωμών της χώρας (μείωση ανταγωνιστικότητας) και (γ) στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας (δημιουργία αβεβαιότητας).

Σε κανονικές συνθήκες, όταν έχουμε υψηλό πληθωρισμό έχουμε ταυτόχρονα χαμηλή ανεργία και αντίστροφα με χαμηλό πληθωρισμό έχουμε ταυτόχρονα υψηλή ανεργία. Όταν παρατηρείται μικρή αύξηση του πληθωρισμού τότε ομιλούμε για έρποντα πληθωρισμό, και αντίθετα όταν παρατηρείται μεγάλη αύξηση του πληθωρισμού τότε ομιλούμε για καλπάζοντα πληθωρισμό. Γενικά διακρίνουμε δυο κατηγορίες πληθωρισμού ανάλογα με τα αίτια που τον δημιουργούν:

(α) Πληθωρισμό Ζήτησης, όπου είναι ο πληθωρισμός που δημιουργείται όταν το επίπεδο των τιμών αυξάνεται συνέχεια λόγω της αύξησης της ζήτησης για τα αγαθά, και

(β) Πληθωρισμό Κόστους όπου είναι ο πληθωρισμός που δημιουργείται όταν η αύξηση της αμοιβής της εργασίας υπερβαίνει σε ποσοστό την αύξηση της παραγωγικότητας (δηλαδή είναι ο πληθωρισμός που δημιουργείται από την αύξηση του κόστους παραγωγής, όπως π.χ. των μισθών και της τιμής των πρώτων υλών).

(γ) Εισαγόμενος Πληθωρισμός καλείται αυτός που προέρχεται από την αύξηση της τιμής των αγαθών που εισάγονται από άλλες χώρες,

(δ) Τέλος, Στασιμοπληθωρισμός είτε Πληθωρισμός Ύφεσης καλείται το φαινόμενο όπου έχουμε υψηλό πληθωρισμό (δηλαδή αύξηση των τιμών) με ταυτόχρονη αύξηση της ανεργίας.

4.1. Μέτρα αντιμετώπισης του πληθωρισμού

Οι δυσμενείς επιπτώσεις του πληθωρισμού στο σύνολο της οικονομίας, όπως στην κατανομή του εισοδήματος, στην παραγωγή κ.ά. προβάλλουν την επιτακτική ανάγκη υιοθέτησης κάποιων μέτρων για την αντιμετώπιση του. Τα μέτρα αντιπληθωριστικής πολιτικής που έχουν παρθεί διαφέρουν από την εκάστοτε κυβέρνηση λόγω των διαφορετικών στόχων οικονομικής πολιτικής που θέλουν να πετύχουν. Χαρακτηριστικό των μέτρων είναι η βραχυχρόνια προοπτική τους αφού κάθε κυβέρνηση επιδιώκει άμεσα αποτελέσματα και δεν ενδιαφέρεται για τις επιπτώσεις της πολιτικής στο μέλλον.

Ένα μέτρο που έχει κατά καιρούς χρησιμοποιηθεί είναι η επιβολή άμεσων ελέγχων στις τιμές και τους μισθούς καθώς και η θέσπιση κανόνων με τις μεταβολές τους βάσει των μεταβολών της μέσης παραγωγικότητας. Κατά το σύστημα αυτό κάποιο κρατικό όργανο προσδιορίζει και επιβάλλει το ύψος των τιμών και των μισθών είτε για το σύνολο της οικονομίας είτε για τους πιο σημαντικούς τομείς, όπως είναι οι κλάδοι παραγωγής πρώτων υλών, ηλεκτρικής ενέργειας κ.λ.π. Η επιδιωκόμενη σταθερότητα των τιμών είναι δυνατόν να επιτευχθεί μόνο όταν η κρατική εξουσία έχει τους μηχανισμούς που είναι απαραίτητοι για την αποτελεσματική επιβολή των άμεσων ελέγχων. Ωστόσο το μέτρο αυτό όχι μόνο είναι δαπανηρό γιατί δημιουργεί γραφειοκρατικούς μηχανισμούς, αλλά ακόμα περισσότερο είναι δύσκολο να πετύχει τη σταθερότητα των τιμών αφού δεν υπάρχουν εκείνοι οι μηχανισμοί για τους ελέγχους αυτούς. Επιπλέον

υπάρχουν πάντοτε τρόποι για να αποφύγουν οι ενδιαφερόμενοι το αποτέλεσμα των ελέγχων π.χ. αν η τιμή ενός προϊόντος δεν μπορεί να αυξηθεί τότε οι επιχειρηματίες μπορούν να αυξήσουν το κέρδος τους χειροτερεύοντας την ποιότητα του προϊόντος.

Γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους οι επιβαλλόμενοι έλεγχοι είναι μερικοί, περιοριζόμενοι μόνο σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας, θα μπορούσε κάποιος εύλογα να ισχυριστεί ότι μέτρο αντιπληθωριστικής πολιτικής είναι η μείωση της συνολικής προσφοράς χρήματος μέσω της νομισματικής πολιτικής. Ο λόγος για τον οποίο μία τέτοια πολιτική είναι αναποτελεσματική είναι η έλλειψη της αξιοπιστίας της.

Με άλλα λόγια στην Ελλάδα με την κατάργηση του μηχανισμού ελέγχου των τιμών και την έλλειψη ανεξαρτησίας της κεντρικής τράπεζας στον καθορισμό νομισματικών στόχων δεν μπορεί να υπάρξει όριο στις αυξήσεις των μισθών και επομένως στην επέκταση του πληθωρισμού κόστους. Εξάλλου για να μπορούσε μία μείωση της προσφοράς χρήματος να οδηγήσει σε μείωση του πληθωρισμού θα έπρεπε να απαλλαγεί η νομισματική πολιτική από την πολιτική της δημοσιονομικής και πιστωτικής επέκτασης που συστηματικά ακολουθείται τα τελευταία χρόνια από τις διάφορες κυβερνήσεις. Δηλαδή οι κυβερνήσεις είναι πολύ πιο ευάλωτες στις πιέσεις για δημοσιονομική και πιστωτική περιστολή μέσω μείωσης του ελλείμματος του δημοσίου παρά στο απρόσωπο κόστος που προκαλεί ο πληθωρισμός. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το έλλειμμα του δημοσίου τομέα να χρηματοδοτείται με αυξανόμενη προσφορά χρήματος που δίνει την ψευδαίσθηση του αυξημένου χρηματικού εισοδήματος και του πλούτου με συνέπεια την αύξηση της ζήτησης και κατ' επέκταση των τιμών.

Εξίσου οι οικονομικές αρχές της Ελλάδος δεν έχουν αποκαλύψει ένα συγκεκριμένο εργαλείο αντιπληθωριστικής πολιτικής σε αντίθεση με την επιδίωξη άλλων μακροοικονομικών στόχων. Όπως για παράδειγμα για την επίτευξη του στόχου της οικονομικής μεγέθυνσης χρησιμοποιείται συστηματικά η δημοσιονομική επέκταση, για την συγκράτηση του εμπορικού ελλείμματος έχει καθιερωθεί η πολιτική της διολίσθησης και για την τόνωση εισροής κεφαλαίων τα ελκυστικά επιτόκια. Για την μείωση όμως του πληθωρισμού τέτοια συστηματική πολιτική δεν έχει παρατηρηθεί. Ακόμα χειρότερα οι εκάστοτε αντιπληθωριστικοί στόχοι συχνά εξαγγέλλονται ταυτόχρονα με θεσμικές μεταβολές, (Α.Τ.Α., εισαγωγή έμμεσων φόρων κ.α.), είτε μέτρα που εξυπηρετούν άλλους στόχους

κυβερνητικής πολιτικής (υποτίμηση, κοινωνικές παροχές), τα οποία αυτόματα κλιμακώνουν τον πληθωρισμό. Αξίζει επίσης να τονιστεί η ύπαρξη του φαύλου κύκλου πληθωρισμού-διολίσθησης σύμφωνα με τον οποίο η αναπροσαρμογή της συναλλαγματικής ισοτιμίας διορθώνει την πτώση της ανταγωνιστικότητας που προκαλεί ο πληθωρισμός. Με δεδομένο όμως τον ανοικτό χαρακτήρα της οικονομίας προκαλείται έτσι άμεση άνοδο των τιμών που χειροτερεύει εκ νέου την ανταγωνιστικότητα κοκ. Η παράλληλη ύπαρξη της Α.Τ.Α. ωθεί τις τιμές σε ακόμα υψηλότερα επίπεδα και μειώνει την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας που επήλθε με την αρχική διολίσθηση.

5. Πληθωρισμός και ΟΝΕ

Θα μπορούσε ίσως κάποιος σήμερα να ισχυριστεί ότι το μόνο αποτελεσματικό μέτρο για την καταπολέμηση του πληθωρισμού είναι η όσο το δυνατό γρηγορότερη ένταξη της Ελλάδος στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Η νομισματική πολιτική χαρακτηρίζεται από έλλειψη αξιοπιστίας η οποία οφείλεται εν μέρει στην αδυναμία της Κεντρικής Τράπεζας να υποκύπτει στην εξυπηρέτηση της επεκτατικής πολιτικής της κυβέρνησης μέσω χρηματοδότησης του δημοσιονομικού ελλείμματος με την έκδοση νέου χρήματος.

Για παράδειγμα αν η Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδος είχε εξαγγείλει μία περιοριστική νομισματική πολιτική για να πείσει τα εργατικά συνδικάτα να δεχθούν χαμηλές αυξήσεις ονομαστικών μισθών, θα είχε μετά να αντιμετωπίσει την πίεση της κυβέρνησης για επέκταση η οποία βραχυχρόνια θα οδηγούσε σε αύξηση της ζήτησης και θα δημιουργού σε πληθωριστικές πιέσεις. Οι χαμηλοί όμως ονομαστικοί μισθοί που ήδη συμφωνήθηκαν μειριάζουν κάπως τον πληθωρισμό κόστους και η απροειδοποίητη πτώση των πραγματικών μισθών αυξάνουν την οικονομική δραστηριότητα και μειώνουν την ανεργία, τουλάχιστον βραχυχρόνια. Όμως με τον τρόπο αυτό η Κεντρική Τράπεζα χάνει την αξιοπιστία της επειδή θα ακολουθήσει τη σφιχτή πολιτική που είχε προαναγγείλει. Τα εργατικά συνδικάτα θα ζητήσουν έτσι μεγάλες ονομαστικές αυξήσεις για να αποφύγουν νέο αφηνιδιασμό και η Κεντρική Τράπεζα με τη σειρά της θα προβεί σε σχετικά μεγάλη αύξηση της ρευστότητας προκαλώντας υψηλότερο πληθωρισμό απ' ότι νόμιζε ότι θα πετύχει. Έτσι η πολιτική μείωση του πλη-

θωρισμού δεν γίνεται πιστευτή και το τελικό αποτέλεσμα θα είναι να ανεβαίνει το γενικό επίπεδο των τιμών.

Η ένταξη όμως στην ΟΝΕ έχει σαν επακόλουθο την αξιοπιστία της νομισματικής πολιτικής καθώς βασίζεται στις επιλογές των ισχυρότερων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διαθέτουν σήμερα αποδεδειγμένη αξιοπιστία και χαμηλούς ρυθμούς πληθωρισμού. Επιπλέον η νομισματική πολιτική θα ασκείται από μία ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα, την Bundesbank, και όχι από την τράπεζα της Ελλάδος. Δηλαδή με το να εκχωρήσει η ελληνική κυβέρνηση τη δυνατότητα ανεξάρτητης νομισματικής πολιτικής στην Bundesbank θα πείσει τον ιδιωτικό τομέα για την σοβαρότητα και των δικών της αντιπληθωριστικών επιδιώξεων. Με τον τρόπο αυτό, η πολιτική αυτή θα ενσωματωθεί στις προσδοκίες αυτών που προσδιορίζουν τους μισθούς και οι τιμές και ο πληθωρισμός θα είναι χαμηλότερος χωρίς κατ' ανάγκη υψηλότερη ενέργεια.

Απορρέει, λοιπόν από τα παραπάνω ότι η ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ είναι ένας τρόπος καταπολέμησης των πληθωριστικών τάσεων στην οικονομία. Πέρα απ' αυτό ο έλεγχος του πληθωρισμού μέσω της προσφοράς χρήματος δεν είναι εφικτός αφού το παρελθόν δείχνει ότι μεταξύ τους υπήρξε χαμηλή συσχέτιση. Γι' αυτό ακριβώς έχει εγκαταλειφθεί ο έλεγχος του πληθωρισμού αποκλειστικά και μόνο μέσω της νομισματικής πολιτικής. Αντί αυτού σήμερα χρησιμοποιείται σαν κύριο μέσο αντιμετώπισης του ο μηχανισμός των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Ωστόσο με την ενδεχόμενη ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ και ο μηχανισμός αυτός θα καταργηθεί αφού δεν θα υπάρχει δυνατότητα μεταβολής της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής από την Κ.Τ. Ελλάδος. Φαίνεται επομένως ότι όσον αφορά τον πληθωρισμό η συμμετοχή της Ελλάδος στην ΟΝΕ θα συντελέσει στην βαθμιαία αποκλιμάκωση του και κυρίως στην σταθεροποίηση του σε επίπεδα όμοια με εκείνα όπως της Γερμανίας, Σουηδίας, Ολλανδίας κλπ.

6. Συμπεράσματα

Οι συντελεστές παραγωγής (εργασία-κεφάλαιο) είναι αυτοί που προσδιορίζουν την παραγωγή. Προκύπτει λοιπόν, παίρνοντας υπόψη μας στατιστικά για τον αριθμό των απασχολούμενων, στοιχεία από το λόγο των δύο δεικτών Ελλάδος και Ευρωπαϊκής Ένωσης, ότι η απόσταση της απασχόλησης στην Ελλάδα από την αντίστοιχη στην Ευρωπαϊκή Ένωση μειώθηκε σ' αυτή την χρονική περίοδο. Ο αριθμός ανέργων ο οποίος υπολογίζεται ως ποσοστό του συνολικού εργατικού δυναμικού, αποτελεί μαζί με την απασχόληση στην οποία έγινε αναφορά παραπάνω, δύο μεγέθη με ιδιαίτερη σημασία για την αξιοποίηση του παραγωγικού συντελεστή εργασίας. Καθώς επίσης η ανεπάρκεια καταγραφής του πραγματικού ποσοστού ανεργίας λόγω συνθηκών - αγροτικό τομέα - μας βοηθάει να προβούμε στο συμπέρασμα ότι το ποσοστό της συνολικής ανεργίας είναι μάλλον υψηλότερο από εκείνο που δείχνουν τα επίσημα στοιχεία. Επομένως ούτε στον τομέα της ανεργίας καταφέραμε ένα επιθυμητό αποτέλεσμα. Ένα χαμηλότερο δηλαδή επίπεδο ανεργίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση (παίρνοντας υπόψη μας τη μη καταγεγραμμένη ανεργία).

Μία πλήρης ανάλυση των εξελίξεων στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα δεν είναι δυνατή αφού έχει εμφανισθεί τα τελευταία έτη ένα ρεύμα αλλοδαπών εργαζομένων που παρανόμως διαμένουν στη χώρα, καθώς επίσης το μέγεθος της παραοικονομικής δραστηριότητας είναι ιδιαίτερος υψηλό και τέλος η απασχόληση στον αγροτικό τομέα προσεγγίζει το επίπεδο του 21% ως ποσοστό στο εργατικό δυναμικό, ενώ οι αυτοαπασχολούμενοι υπολογίζονται στα 2/3 του μη αγροτικού εργατικού δυναμικού, πολλοί από τους οποίους δεν συνηθίζουν να εγγράφονται στα γραφεία απασχόλησης του ΟΑΕΔ.

Το μέγεθος της διαρθρωτικής ανεργίας εξαρτάται μεταξύ άλλων α) από την δημογραφική διάρθρωση του εργατικού δυναμικού, αφού είναι μεγάλες οι διαφορές των ποσοστών ανεργίας μεταξύ διαφορετικών ομάδων, ηλικίας, φύλου και επαγγελματικής εμπειρίας, β) από το ύψος των επιδομάτων και γ) από το βαθμό αναπτύξεως των υπηρεσιών ευρέσεως εργασίας. Η εισαγωγή της νέας τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία προκαλεί επίσης ανεργία διαρθρωτικής φύσεως. Βεβαίως, η απώλεια ορισμένων θέσεων εργασίας στις μονάδες που εισάγεται η νέα τεχνολογία, αντισταθμίζεται από τη δημιουργία νέων θέσεων στα

τμήματα που επιδίδονται στην έρευνα και ανάπτυξη για την παραγωγή νέου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού.

Σε όλες τις οικονομίες ένα ποσοστό ανέργων θεωρείται φυσιολογικό. Δηλαδή σε-κατάσταση πλήρους απασχολήσεως στην οικονομία ένα ποσοστό του εργατικού δυναμικού παραμένει ανενεργό. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς του ΟΟΣΑ, το φυσικό ποσοστό ανεργίας στις Η.Π.Α. είναι περίπου 6%-6,5% και στην Ευρωπαϊκή Ένωση 8,5%-10%. Η διαφορά αυτή προφανώς οφείλεται κυρίως στις ιδιομορφίες της αγοράς εργασίας.

Παρά τις σημαντικές αλλαγές των τελευταίων δεκαετιών, η δομή του εργατικού δυναμικού διατήρησε ορισμένα από τα χαρακτηριστικά των παραδοσιακών οικονομιών, τα οποία επιγραμματικά θα τα συνοψίζαμε στα εξής: μεγάλο ποσοστό απασχολημένων στον πρωτογενή τομέα, υψηλό ποσοστό αυτοαπασχολούμενων και χαμηλό ποσοστό μισθωτών στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού. Το πρόβλημα της ανεργίας στην Ελλάδα συνδέεται με δύο κυρίως χαρακτηριστικά του οικονομικού συστήματος. Το πρώτο αφορά τις δομικές αδυναμίες στη λειτουργία της αγοράς εργασίας και το δεύτερο την καθήλωση τόσο των ιδιωτικών όσο και των δημόσιων επενδύσεων σε χαμηλά επίπεδα την τελευταία δεκαεπταετία, κυρίως λόγω της έντονης δημοσιονομικής κρίσεως που αντιμετωπίζει η χώρα. Σήμερα υπολογίζεται ότι οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας αποτελούν πάνω από το 9% του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων.

Οι διαπιστώσεις αυτές προσδιορίζουν και την κατεύθυνση στην οποία πρέπει να αναζητηθούν οι πιθανές λύσεις του προβλήματος. Για τούτο και πρέπει να αποκλεισθούν εισηγήσεις βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα και αμφίβολου αποτελέσματος, όπως λόγου χάρη η απασχόληση μικρότερης διάρκειας με την ίδια αμοιβή η επιδότηση απασχολήσεως ειδικών κατηγοριών. Τέτοιου είδους προτάσεις συνεπάγονται περαιτέρω στρεβλώσεις στην αγορά εργασίας και διόγκωση του κόστους εργασίας, γεγονός που μακροχρόνια περιορίζει το επίπεδο απασχολήσεως. Ειδικότερα, αναφορικά με το αίτημα για μείωση των ωρών εργασίας στις 35 δίχως μείωση των αποδοχών, πρέπει να σημειωθεί ότι είναι ενδεχόμενο να οδηγήσει σε αντίθετο από το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Και αυτό διότι με αμετάβλητη την παραγωγικότητα της εργασίας, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος θα αυξηθεί. Οι επιχειρήσεις θα προσπαθήσουν να αυξήσουν τις τιμές των τελικών προϊόντων και πολλές από αυτές που είναι εκτεθειμένες στο διεθνή ανταγωνισμό θα αντιμετωπίσουν σοβαρά προβλήματα

επιβιώσεως. Πιθανή διακοπή της λειτουργίας τους θα οδηγήσει τελικά σε απώλεια θέσεων εργασίας. Παράλληλα, το αυξημένο κόστος εργασίας αποτελεί κίνητρο για την εισαγωγή νέου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού προς υποκατάσταση της εργασίας, αφού το κεφάλαιο γίνεται σχετικά φθηνότερο.

Οι λύσεις συνεπώς, δεν πρέπει να αναζητηθούν στη μεγαλύτερη μεταφορά πόρων για την προστασία θέσεων χαμηλής παραγωγικότητας, αλλά στην απελευθέρωση της αγοράς εργασίας. Απαιτούνται μέτρα για μεγαλύτερη ευκαμψία των ελάχιστων μισθών, απλοποίηση και αναδιάρθρωση του συστήματος των επιδομάτων ανεργίας. Επιπλέον, καθοριστικής σημασίας γεγονός αποτελεί η αναδιάρθρωση του εκπαιδευτικού συστήματος, ώστε να προσαρμοσθεί στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Η ανεργία των αποφοίτων της Μέσης Εκπαίδευσης είναι σε υψηλό επίπεδο σε σχέση με την ανεργία όσων έχουν αποκτήσει πανεπιστημιακή ή μόνο στοιχειώδη εκπαίδευση. Τούτο ερμηνεύεται από το γεγονός ότι στην κατηγορία των αποφοίτων της Μέσης Εκπαίδευσης υφίσταται μία αντιστοιχία ανάμεσα στις τυπικές τους ικανότητες και τις προσδοκίες τους για το είδος εργασίας που αναζητούν. Οι υψηλοί ρυθμοί αυξήσεως της απασχολήσεως στο δημόσιο τομέα στην προηγούμενη δεκαετία έκαναν τις προσδοκίες αυτές περισσότερο ανελαστικές, με αποτέλεσμα την επιμήκυνση του χρόνου αναζητήσεως ικανοποιητικής απασχολήσεως. Η πλέον ανησυχητική εξέλιξη είναι η αύξηση του ποσοστού ανεργίας μεταξύ των αποφοίτων τεχνολογικής, αλλά σε μικρότερη ένταση, και των ατόμων με πανεπιστημιακή εκπαίδευση, αφού αντανακλά τις χρόνιες αδυναμίες του εκπαιδευτικού μας συστήματος να προσανατολιστεί προς τις ειδικότητες που βρίσκονται σε στενότητα στην αγορά.

Τέλος, η εφαρμογή προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισεως για τους νέους και επί μακρόν χρόνο ανέργους διευκολύνει την κινητικότητα μεταξύ επαγγελμάτων σε ύφεση και επαγγελμάτων σε άνθηση, συγκρατώντας έτσι τη διαρθρωτική ανεργία.

Όσον αφορά στη δημιουργία νέων θέσεων απασχολήσεως μεταξύ της ενδυναμώσεως της εγχώριας και αλλοδαπής ιδιωτικής επενδυτικής πρωτοβουλίας, είναι απαραίτητη πρώτον, η ύπαρξη μακροοικονομικής ισορροπίας που θα επιτευχθεί με τη συστολή του δημοσίου χρέους, δεύτερον, η σταθερότητα του θεσμικού πλαισίου που ρυθμίζει το μηχανισμό αγοράς και τρίτον, η βελτίωση της χώρας με τα μεγάλα έργα που έχουν προγραμματισθεί.

Σχετικά με τα μεγέθη ύπαρξης του πληθωρισμού, οι κυριότερες αιτίες συνδέονται με την πιστωτική πολιτική στον ιδιωτικό τομέα, την προσφορά του χρήματος, και την μακροχρόνια μείωση των επενδύσεων στον βιομηχανικό τομέα σε συνδυασμό με την αύξηση των εισαγωγών και την χαμηλή παραγωγικότητα. Η επικείμενη είσοδος της χώρας μας στην ΟΝΕ έχει θέσει ως στόχο την μείωση του πληθωρισμού περίπου στο 2% για να μπορέσει η χώρα να πληροί του όρους ένταξης στην οικονομική και νομισματική ένωση.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 5^ο

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1. Εισαγωγικά στοιχεία

Ο τουριστικός τομέας και οι τουριστικές υπηρεσίες αποτελούν από τους πιο σημαντικούς τομείς για την απασχόληση και από τους κερδοφόρους συναλλαγματικά τομείς για την Ελληνική οικονομία. Σήμερα στον τουρισμό η ετήσια εποχιακή απασχόληση (δηλαδή η πλειοψηφία από αυτούς που εργάζονται μονάχα στην τουριστική περίοδο, δηλαδή στους θερινούς μήνες και που συνήθως μένουν άνεργοι το υπόλοιπο χρονικό διάστημα) ανέρχεται στα 130.000 άτομα. Οι χώρες προέλευσης των τουριστών για την Ελλάδα ανάλογα με τον αριθμό των τουριστών είναι η Γερμανία, Αγγλία, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Γαλλία, Σουηδία, Ιταλία, Ιαπωνία, Καναδάς, και Αυστραλία.

Σύμφωνα με στοιχεία και προβλέψεις του Ο.Ο.Σ.Α. (Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) η ετήσια αύξηση των αφίξεων τουριστών για την Ελλάδα θα συνεχίζεται μέχρι το έτος 2004, ενόψει και των Ολυμπιακών Αγώνων, αρκεί οι παρεχόμενες τουριστικές υπηρεσίες να βελτιώνονται καθώς επίσης και οι τιμές να παραμείνουν σε χαμηλά επίπεδα.

Τα μεγαλύτερα προβλήματα για τον τουρισμό είναι οι περιορισμένες τουριστικές επενδύσεις (π.χ. την τελευταία δεκαετία οι τουριστικές επενδύσεις απαρτιθούσαν από 5% μέχρι 8%, ενώ θα έπρεπε να κυμαινότουσαν από 15% μέχρι 20%), η ποιότητα που παρέχεται στους τουρίστες παραμένει σε χαμηλά

επίπεδα, η συνεχή αυξανόμενη ρύπανση του περιβάλλοντος που επιδρά αρνητικά στον τουρισμό (π.χ. η ρύπανση των θαλασσών και η μόλυνση του αέρα). Η βελτίωση των σχετικών προς τον τουρισμό υπηρεσιών θα επιδράσουν θετικά στην αύξηση του τουριστικού ρεύματος (όπως π.χ. η βελτίωση των αεροπορικών συγκοινωνιών και των επικοινωνιών), και τέλος η διατήρηση του ανταγωνιστικού επιπέδου των τιμών (συγκριτικά με τις άλλες ανταγωνιστικές χώρες) θα βοηθήσει σημαντικά στην αύξηση του τουρισμού. Τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε μια σημαντική αύξηση τόσο στις επενδύσεις του τουριστικού τομέα όσο και στην προσέλευση αλλοδαπών τουριστών. Εν τούτοις τα περιθώρια βελτιώσεων και περαιτέρω ανάπτυξης στον τουριστικό τομέα είναι αρκετά και ήδη επιχειρείται η αναβάθμιση των τουριστικών υπηρεσιών στην χώρα μας και η επέκταση της τουριστικής περιόδου στο μεγαλύτερο μέρος του χρόνου.

2. Η ανάπτυξη του τουρισμού και η συμβολή του τουρισμού για την Ελληνική Οικονομία

Μια σημαντική πηγή εσόδων για την Ελλάδα είναι ο τουρισμός. Το κλίμα και η φυσική διαμόρφωση της χώρας είναι στοιχεία που την κάνουν ξεχωριστή, στη διεθνή αγορά. Για να εκτιμήσουμε τις προοπτικές που έχει η Ελλάδα αλλά και για να κρίνουμε την μέχρι τώρα πολιτική που εφαρμόστηκε γι' αυτό το ζήτημα, θα πρέπει να εξετάσουμε τα βασικά χαρακτηριστικά και την τάση του τουριστικού ρεύματος προς τη χώρα μας.

Ο αριθμός αφίξεων ξένων είναι ένα αξιόλογο μέτρο για την παρακολούθηση της δραστηριότητας τουριστικού τομέα. Το στοιχείο λοιπόν που μας δίνει αυτό για τα τελευταία πέντε έτη δείχνουν μία αύξηση αρκετά όμως χαμηλή. Αυτό οφείλεται στη συγκράτηση των εισοδημάτων εξαιτίας της διεθνούς ύφεσης. Για την καλύτερη αξιολόγηση της τουριστικής κίνησης από το εξωτερικό, ιδιαίτερη σημασία έχει η υπηκοότητα των τουριστών. Και αυτό γιατί συχνά η χώρα προέλευσης προδίδει την οικονομική κατάσταση των επισκεπτών. Επίσης οι ξενώνες και οι τουριστικές κλίνες από 60.000 που ήσαν το 1962 αυξήθηκαν σε 175.000 το 1974 και σε 483.350 το 1990 (αύξηση περίπου 150%). Αντίστοιχα οι αφίξεις των περιηγητών από το εξωτερικό από 39.400 το 1948 αυξήθηκαν σε 3.019.000 το 1974 και σε 8.053.000 το 1987 (αύξηση περίπου 165%).

Η συμβολή των τουριστών στην οικονομία εκφράζεται από την συναλλαγματική εισροή, η οποία απορρέει από αυτούς. Τα τελευταία έτη η συναλλαγματική αυτή εισροή έχει αυξητική τάση. Παρόλα αυτά η δαπάνη κάθε τουρίστα συνεχίζει να είναι αρκετά χαμηλή. Δηλαδή η απόδοση του τουρισμού στην οικονομία της Ελλάδος δεν είναι ικανοποιητική. Αυτό οφείλεται στην πολιτική που εφαρμόστηκε τα τελευταία έτη πάνω σε αυτόν τον τομέα. Και αυτό γιατί οι επενδύσεις που έγιναν ήταν ανεπαρκείς και ανταποκρινόμενες μόνο στο λεγόμενο «μαζικό τουρισμό», ο οποίος ανήκει σε φτωχά εισοδηματικά στρώματα. Με τα ίδια δεδομένα, είναι πολύ δύσκολο να βελτιωθεί η απόδοση του τουρισμού τα επόμενα έτη εκτός και αν υπάρξει μεγάλη αύξηση στις αφίξεις το οποίο όμως έχει αρκετές αρνητικές επιπτώσεις.

Η τουριστική ανάπτυξη που σημειώθηκε μετά από τον Β' παγκόσμιο πόλεμο αποτελεί κοινωνική κατάκτηση και έδωσε την ευκαιρία σε όλα τα κοινωνικά στρώματα και σε όλες τις γενιές την δυνατότητα να συμμετέχουν στην απόλαυση της τουριστικής μετακίνησης, σε τέτοιο σημείο που η μετακίνηση αυτή να αποτελέσει ένα είδος πρώτης βιοτικής ανάγκης.

Η παράλληλη αύξηση του διατεθειμένου εισοδήματος και του ελεύθερου χρόνου, καθώς επίσης και η ανάπτυξη της τεχνολογίας και των μέσων μεταφοράς επηρέασαν θετικά για την ποσοτική και ποιοτική αύξηση του τουρισμού (για την μαζικοποίηση του τουρισμού).

Σήμερα ο διεθνής τουρισμός έρχεται ύστερα από την βιομηχανία πετρελαίου και ξεπερνάει κατά πολύ και αυτή την βιομηχανία των εξοπλισμών, ενώ το 2004 αναμένεται ότι ο τουρισμός θα είναι η μεγαλύτερη βιομηχανία του κόσμου.

Η Ευρώπη έχει τα μεγαλύτερα ποσοστά τουριστικής αύξησης τόσο διεθνώς, όσο και ενδο-περιφερειακώς, όπου το 70% από τους τουρίστες και το 65% από τις εισπράξεις προέρχονται από την Ευρώπη.

Οι γενικές τάσεις και τα στοιχεία που αφορούν τον διεθνή τουρισμό τείνουν να παρουσιάσουν μία ανεξαρτοποίηση του τουρισμού από τις οικονομικές συγκυρίες, τις πολιτικές και οικονομικές κρίσεις μιας περιοχής, ενώ υπάρχει μια τάση συνάρτησης του τουρισμού με τις νομισματικές διακυμάνσεις, καθώς επίσης και μια τάση κοινωνικοποίησης του τουρισμού και περιφερειακής προτίμησης.

Η τουριστική πολιτική της χώρας μας εκφράστηκε αρχικά μέσα από τα πενταετή προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης του 1960-1964 και του 1968-1972. Οι κύριοι στόχοι των προγραμμάτων αυτών ήταν η αύξηση του τουρισμού με συνέπεια την καλύτερευση του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών, η αύξηση των θέσεων απασχόλησης μέσω της αύξησης του τουρισμού και των τουριστικών υπηρεσιών καθώς επίσης και η αύξηση του εισοδήματος τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

Στα θετικά σημεία και στα πλεονεκτήματα του τουρισμού για την Ελληνική οικονομία θεωρούνται η αύξηση του τουριστικού συναλλάγματος και η αύξηση της απασχόλησης. Η εισροή συναλλάγματος από τον τουρισμό αποτελεί το μεγαλύτερο άμεσο όφελος που καρπობται η χώρα. Παρατηρώντας την εξέλιξη των αδήλων πόρων στο ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών, παρατηρούμε την σημασία του τουρισμού για την εισροή συναλλάγματος.

Όμως πέρα του γεγονότος της εισροής του τουριστικού συναλλάγματος στην χώρα υπάρχουν και τα άμεσα οφέλη από την τουριστική απασχόληση και από την απασχόληση που προέρχεται από τους τομείς που σχετίζονται έμμεσα με τον τουρισμό, (όπως π.χ. μεταφορές).

Στα θετικά αποτελέσματα του τουρισμού οφείλονται επίσης και τα βασικά έργα υποδομής που σχετίζονται και έχουν γίνει είτε έχουν επιταχυνθεί σε διάφορα περιφερειακά κυρίως τμήματα της χώρας, (όπως π.χ. η κατασκευή αεροδρομίων στα περισσότερα νησιά) και τα οποία φυσικά συντελούν σημαντικά στην περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη των περιοχών αυτών. Επίσης η αύξηση των εισοδημάτων των τουριστικών περιοχών της χώρας είναι ένα επιπρόσθετο όφελος. Τέλος η προστασία της φύσης και του περιβάλλοντος που συντελούν στην αύξηση του τουρισμού είναι ένα ακόμη σημαντικό όφελος που προέρχεται από τον τουρισμό.

Σύμφωνα με επίσημα στατιστικά στοιχεία παρατηρούμε την εξέλιξη της τουριστικής κίνησης για την Ελληνική οικονομία την χρονική περίοδο 1950-1995. Γενικά υπάρχει μια διαχρονική αύξηση του τουρισμού για την Ελληνική οικονομία, ενώ η μειωτική τάση που υπάρχει στα τελευταία χρόνια προέρχεται κυρίως είτε από αίτια πολιτικής αστάθειας (όπως π.χ. η δικτατορία το 1967 και η τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974) είτε από διεθνείς οικονομικές κρίσεις (όπως π.χ. η πετρελαϊκή κρίση το 1980) που επηρέασαν αρνητικά τις συγκεκριμένες χρονικές περιόδους την εξέλιξη του τουρισμού.

Έρευνες και στατιστικά στοιχεία σχετικά με την ποσοστιαία σύνθεση και την χώρα προ έλευσης των αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα για το 1991 έδειξε ότι η Ευρώπη με ποσοστό περίπου 88% έχει την μεγαλύτερη συμμετοχή στις αφίξεις τουριστών στην Ελλάδα, (ιδιαίτερα η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο αντίστοιχα απαριθμούν 18% και 19% από τις αφίξεις των τουριστών).

Επίσης στην εξέλιξη του τουριστικού συναλλάγματος για την Ελληνική οικονομία στην χρονική περίοδο 1967-1995, σημειώθηκε μία μείωση στις εισροές συναλλάγματος για τις χρονικές περιόδους όπου παρατηρείται μία μείωση στις αφίξεις τουριστών (που συμπίπτουν με την δικτατορία το 1967 και την πετρελαϊκή κρίση του 1981).

Ο τουρισμός αποτελεί ένα από τους δυναμικότερους και ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς της Ελληνικής οικονομίας και συμβάλλει σημαντικά στις συναλλαγματικές εισπράξεις. Ιδιαίτερα οι εισπράξεις από το τουριστικό συναλλάγμα καλύπτουν το 36,4% των αδήλων εισπράξεων και το 19,2% των εισπράξεων των τρεχουσών συναλλαγών.

Πιο συγκεκριμένα οι εισπράξεις από τον Τουρισμό συμμετείχαν κατά την δεκαετία του 1970 στο σύνολο των αδήλων πόρων με ποσοστό 26,5% κατά μέσο όρο, ενώ την χρονική περίοδο 1981-1986 το ποσοστό αυτό συμμετοχής ήταν 25,9%. Τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής παρατηρούνται για τα έτη 1974 (17,7%), και 1983 (21,3%) και τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής παρατηρούνται για τα έτη 1978 (30%), 1979 και 1981 (29%).

Συνεπώς οι εισπράξεις από τον τουρισμό παρά το γεγονός ότι σημείωσαν μια σημαντική μείωση για τα έτη 1974 και 1982-1985 δεν παρουσίασαν πτωτική πορεία εκείνων από την ναυτιλία και από τα μεταναστευτικά εμβάσματα. Αυτό σημαίνει ότι η χώρα μας δεν έχασε την θέση που κατείχε στην διεθνή τουριστική αγορά και γενικά μπορούμε να πούμε ότι παρατηρείται μια συνεχή αύξηση του αριθμού των τουριστών.

Η απασχόληση που προέρχεται από τον τουρισμό (άμεση και έμμεση) υπολογίζεται σε 240 χιλιάδες άτομα. Κατά τις χρονικές περιόδους 1983-1987 και 1987-1992 οι αφίξεις αλλοδαπών τουριστών αυξήθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό 8,7% και 9,8% αντίστοιχα. Κατά την διάρκεια των χρονικών περιόδων 1983-1987 και 1987-1992 οι συναλλαγματικές εισπράξεις αυξήθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό 8,1% και 18% αντίστοιχα.

Επίσης από την καταγραφή των διανυκτερεύσεων διαπιστώνεται μια στροφή των τουριστών προς τα συμπληρωματικά καταλύματα (οι συνολικές διανυκτερεύσεις το 1987 υπολογίζονται σε 125 εκατομμύρια, από τα οποία 100 εκατομμύρια αλλοδαπών και 25 εκατομμύρια ημεδαπών). Ο αριθμός των τουριστικών κλινών αυξήθηκε κατά την χρονική περίοδο 1983-1987 με μέσο ετήσιο ρυθμό 3,9% και το 1987 έφθασε τις 375,4 χιλ. κλίνες (στον αριθμό αυτό δεν συμπεριλαμβάνονται περίπου 215 χιλ. συμπληρωματικές κλίνες, δηλαδή εννοικιαζόμενα δωμάτια, θέσεις camping, και θαλάσσια μέσα).

Οι κυριότεροι διεθνής παράγοντες που επηρέασαν ευνοϊκά την ανάπτυξη και την εξέλιξη του Ελληνικού τουρισμού είναι (α) η διεθνής πολιτική ύφεση που ενθάρρυνε την τουριστική ανάπτυξη, (β) η διεθνής οικονομική άνθηση, (γ) η βελτίωση των αποδοχών των εργαζομένων, (δ) η βελτίωση των διεθνών συγκοινωνιών, (ε) η άρση των τεχνικών εμποδίων (όπως π.χ. με την κατάργηση πολύπλοκων διατυπώσεων για το τουριστικό συνάλλαγμα).

Πέρα όμως από το πλαίσιο των διεθνών αυτών παραγόντων, ο Ελληνικός τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί ακόμη περαιτέρω και να αξιοποιήσει τους ιδιαίτερα ευνοϊκούς παράγοντες που παρουσιάζονται, (όπως π.χ. το κλίμα, το φυσικό περιβάλλον, τους αρχαιολογικούς και ιστορικούς τόπους της χώρας). Η ανάπτυξη των ευνοϊκών αυτών παραγόντων πρέπει να αντισταθμίσει τους αρνητικούς παράγοντες, όπως π.χ. την μεγάλη απόσταση της χώρας από τα υπόλοιπα Ευρωπαϊκά κράτη μέλη, την έλλειψη ευκολιών για τους περιηγητές της μεσαίας και κατώτερης εισοδηματικής τάξης, και την έλλειψη κατάλληλου εσωτερικού οδικού δικτύου.

3. Συμπεράσματα-Προτάσεις και Προοπτικές

Η ανάκαμψη της τουριστικής ζήτησης, (μετά από την οικονομική κρίση του 1981-1982), συγκριτικά με άλλους τομείς, επιβεβαιώνει την άποψη ότι ο τουρισμός αποτελεί σταθερό παράγοντα οικονομικής ανάκαμψης. Η κάμψη της ανταγωνιστικότητας του Ελληνικού τουρισμού που παρατηρήθηκε στην χώρα τα τελευταία χρόνια ήταν συνέπεια του πληθωρισμού, της εισοδηματικής πολιτικής, της χαμηλής παραγωγικότητας και της χαμηλής ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών.

Τα βασικότερα προβλήματα του Ελληνικού τουρισμού είναι η ανεπάρκεια των επενδύσεων για τον εκσυγχρονισμό του τουριστικού τομέα, η χαμηλή ποιότητα των παρεχομένων τουριστικών υπηρεσιών, η έντονη εποχικότητα της τουριστικής ζήτησης, η χαμηλή κατά κεφαλή δαπάνη, η συγκέντρωση και η τουριστική ανάπτυξη σε ορισμένα μονάχα μέρη, καθώς επίσης και η επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος και τέλος η σταδιακή αλλαγή της διάρθρωσης των καταναλωτικών προτύπων των τουριστών (από αυτοεξυπηρετούμενα κατάλυμα και παραξενοδοχεία).

Ο τουρισμός αποτελεί σημαντική πηγή συναλλάγματος για την Ελληνική οικονομία και είναι ανάγκη να καταστεί ανταγωνιστικός με την αναβάθμιση της υποδομής, ώστε να βελτιωθεί το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών και ο εκσυγχρονισμός των φορέων της τουριστικής πολιτικής που θα οδηγήσει στην προσέλκυση τουριστών υψηλότερου εισοδήματος. Ιδιαίτερα, τα ακόλουθα σημεία πρέπει να αποτελούν σημεία αναφοράς και να δοθεί βαρύτητα στα προγράμματα και στα σχέδια ανάπτυξης του τουρισμού:

(α) Οι τουριστικές επενδύσεις αν και βρίσκονται σε αρκετά υψηλότερο βαθμό από άλλες χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. είναι περιορισμένες και οι ξενοδοχειακές επενδύσεις κυμαίνονται μεταξύ 5% έως 8% (ενώ θα έπρεπε να φθάνουν το 15% έως 20%).

(β) Η ποιότητα υπηρεσιών που παρέχεται βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο, γιατί δεν υπάρχει ειδικευμένο προσωπικό αν και παρέχονται υψηλοί μισθοί.

(γ) Η ρύπανση του περιβάλλοντος αποτελεί πλέον διεθνές πρόβλημα που πλήττει άμεσα τον τουρισμό και πρέπει να ληφθεί άμεση δράση για την διαφύλαξη και την προστασία του περιβάλλοντος.

(δ) Η βελτίωση των διαφόρων υπηρεσιών (λ.χ. μεταφορικών μέσων και επικοινωνιών) θα επηρεάσει άμεσα την αύξηση του τουρισμού.

(ε) Τέλος οι τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών πρέπει να είναι ανταγωνιστικές με τις άλλες τουριστικές χώρες.

Για την άσκηση τουριστικής πολιτικής θεωρείται αναγκαία αφ' ενός η ενθάρρυνση και η αύξηση των επενδύσεων (μέσω των αναπτυξιακών Νόμων) σε βασικά έργα υποδομής, καθώς επίσης και η αναβάθμιση της τουριστικής υποδομής και η ποιοτική αύξηση των παρεχομένων τουριστικών υπηρεσιών, η ανάπτυξη νέων τουριστικών περιοχών και η αναβάθμιση της διαφημιστικής

καμπάνιας στο εξωτερικό θεωρούνται απαραίτητα για την αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς την Ελλάδα και την προσέλκυση τουριστών υψηλότερου επιπέδου.

Για τα προσεχή χρόνια οι προοπτικές σε διεθνές επίπεδο και στον ελληνικό χώρο είναι ευνοϊκές και η διεθνής τουριστική δραστηριότητα θα συνεχίσει με τους ίδιους είτε υψηλότερους ρυθμούς. Για την Ελλάδα ιδιαίτερα χρειάζεται η λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση των σοβαρών οργανωτικών και διαρθρωτικών προβλημάτων καθώς επίσης και των θεσμικών αδυναμιών.

Η δημιουργία βασικών έργων υποδομής, καθώς επίσης η εφαρμογή προγραμμάτων εκπαίδευσης και τουριστικής παιδείας και η δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για την παραπέρα κανονική ανάπτυξη του τομέα, παράλληλα με την αναμενόμενη ανοδική πορεία της οικονομίας δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, την αναβάθμιση των τουριστικών υπηρεσιών και την επίτευξη καλύτερων επιδόσεων.

Ιδιαίτερα αν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα αναβάθμισης, τότε η ζήτησης των τουριστικών υπηρεσιών αναμένεται να διαμορφωθεί σε ικανοποιητικά επίπεδα, και για αυτό δεν είναι σκόπιμο να επιχειρηθεί ο επηρεασμός του συνολικού επιπέδου των τιμών (όπως π.χ. χαμηλές τιμές) σε βάρος της απόδοσης του τομέα.

Για να καταφέρει ο ελληνικός τουρισμός να αναπτυχθεί, θα πρέπει να καθιερωθεί μία νέα στρατηγική:

1. Περισσότερες επενδύσεις - μεγαλύτερες ξενοδοχειακές μονάδες.
2. Εκπαίδευση σε αυτούς που συναναστρέφονται με τους τουρίστες και
3. Αξιοποίηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Όλα αυτά σε συνάρτηση με τα φυσικά χαρίσματα της χώρας μας θα αποτελέσουν αναμφισβήτητα πόλο έλξης για τουρίστες με υψηλό εισοδηματικό επίπεδο. Ιδιαίτερα, η τουριστική πολιτική πρέπει να δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα στα ακόλουθα θέματα:

(α) Στην μείωση της παραοικονομίας που υπάρχει (δηλαδή της ανεξέλεγκτης λειτουργίας καταλυμάτων που ξεπερνούν το 60% του συνολικού αριθμού των διανυκτερεύσεων και των κλινών με δυσμενείς συνέπειες για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας). Στην καταγραφή και στον έλεγχο όλων των μη νόμιμα λειτουργικών καταλυμάτων και την ένταξη όσων από αυτά πληρούν τις προϋποθέσεις.

(β) Να δοθεί βαρύτητα στις τουριστικές επενδύσεις τόσο σε περιοχές έντονα τουριστικές που θα βοηθήσουν την καλύτερη παροχή υπηρεσιών, όσο και σε περιοχές λιγότερο τουριστικά αναπτυγμένες που θα βοηθήσουν την ευρύτερη κατανομή του τουρισμού, (όπως λ.χ. συμβαίνει με το πρόγραμμα του αγροτουρισμού που ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη).

(γ) Η αξιοποίηση των παραδοσιακών κτισμάτων για τουριστικούς σκοπούς, καθώς επίσης και η ανάπτυξη των τουριστικών υπηρεσιών του δημοσίου που συντελούν στην προβολή του τουριστικού προϊόντος, (όπως π.χ. αεροδρομίων, μουσείων και λιμανιών)

(δ) Η οργάνωση και παραπέρα ανάπτυξη του θαλασσιού τουρισμού, για την αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της χώρας που θα συμβάλλει στην προσέλκυση υψηλού εισοδηματικού επιπέδου κατηγορίας τουριστών.

(ε) Η οργάνωση των μεταφορών, (όπως π.χ. των αερομεταφορών και των θαλασσιών μεταφορών).

(στ) Η λήψη μέτρων τουριστικών γραφείων που θα στοχεύουν στην δημιουργία ισχυρών εταιριών που θα μπορούν να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό των πολυεθνικών εταιριών, αλλά και θα μπορέσουν να περιορίσουν τον αθέμιτο εσωτερικό ανταγωνισμό που οδηγεί σε συμπίεση των τιμών και σε υποβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών.

(ζ) Η αξιοποίηση του υπάρχοντος αργούντος εργατικού παραγωγικού δυναμικού με την δημιουργία της αναγκαίας υποδομής και την παροχή κινήτρων για την κατάλληλη προβολή.

(η) Την ανάπτυξη διαφόρων μορφών τουρισμού, (όπως λ.χ. του θαλασσιού τουρισμού, του ιαματικού τουρισμού, του χειμερινού τουρισμού, και του κοινωνικού τουρισμού).

(θ) Στην εισαγωγή της τεχνολογίας της πληροφορικής, στην βελτίωση του συστήματος εκπαίδευσης και στην αύξηση της παραγωγικότητας με την εφαρμογή προγραμμάτων επιμόρφωσης των απασχολουμένων.

(ι) Στην διαφοροποίηση των τιμών ανάλογα την περιοχή και την περίοδο.

Επίσης η τουριστική πολιτική πρέπει να προσανατολισθεί αφ' ενός στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και στην ισόρροπη διασπορά της

τουριστικής δραστηριότητας, (με την ανάπτυξη για παράδειγμα του ιαματικού, χειμερινού, οικολογικού και πολιτιστικού τουρισμού). Τέλος τα αναπτυξιακά προγράμματα που αναφέρονται στον τουρισμό πρέπει να επικεντρώσουν το ενδιαφέρον τους στο χαμηλό κόστος ζωής, στο ότι η Ελλάδα δεν βαρύνεται αποικιοκρατικά που την κάνει ελκυστική στους γειτονικούς λαούς της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής. Η ένταξη στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες ενισχύει την ανάπτυξη και την εξέλιξη του τουρισμού, καθώς επίσης και η μη υποβάθμιση του περιβάλλοντος που παρατηρείται από τις ανταγωνίστριες τουριστικά χώρες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΟΝΕ

1. Εισαγωγικά στοιχεία

Η Ελλάδα, χάρις στις προσπάθειες που έγιναν στη δεκαετία του 1990 και σε ορισμένες ευνοϊκές συγκυρίες, που οδήγησαν στη χαλαρότερη ερμηνεία των κριτηρίων σύγκλισης, είναι σήμερα το δωδέκατο μέλος της ΟΝΕ και έχει ενταχθεί στη ζώνη του Ευρώ με σημαντικά οικονομικά πλεονεκτήματα. Αναφέρομαι σε οικονομικά πλεονεκτήματα και όχι σε οικονομικά οφέλη, γιατί τα οικονομικά οφέλη δεν θα προκύψουν αυτομάτως. Θα εξαρτηθούν από το κατά πόσο η χώρα θα δυνηθεί να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματα και τις νέες δυνατότητες που δημιουργούνται και να ελαχιστοποιήσει το οικονομικό κόστος που συνεπάγονται τόσο η αυξημένη πίεση του ανταγωνισμού, όσο και η παραίτηση από δύο βασικά μέσα οικονομικής πολιτικής, την άσκηση αυτόνομης νομισματικής πολιτικής και πολιτικής τιμής-συναλλάγματος.

Τα κύρια δυνητικά οικονομικά οφέλη, που αναμένεται να προκύψουν από τη συμμετοχή της χώρας στην ΟΝΕ, είναι κυρίως μακροπρόθεσμα και μπορούν να προέλθουν από την εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου, την αποκατάσταση σταθερών οικονομικών συνθηκών και αξιοπιστίας σε μόνιμη βάση, τη διασφάλιση της δημοσιονομικής ισορροπίας, τη μείωση των επιτοκίων, την ενίσχυση του ανταγωνισμού και την αποτελεσματική λειτουργία των αγορών.

Η εμπειρία έχει δείξει ότι η αβεβαιότητα για την εξέλιξη της ονομα-

οτικής και πραγματικής ισοτιμίας της δραχμής ή και η πραγματική ανατίμηση της, όπως και ο υψηλός και απρόβλεπτος πληθωρισμός, είχαν σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις σε ολόκληρη την οικονομία και ειδικότερα ασκούσαν διαταρακτικές επιδράσεις στο εξωτερικό εμπόριο και στις επιχειρηματικές επενδύσεις. Υπενθυμίζεται ότι στο παρελθόν το ισοζύγιο πληρωμών είχε καταστεί βασικός περιοριστικός παράγων της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Με τη συμμετοχή στη Ζώνη του Ευρώ, η χώρα θα πάψει να αντιμετωπίζει δυσχέρειες στις εξωτερικές της πληρωμές. Ενδεχόμενη όμως αδυναμία της να επιτύχει προσαρμογή της οικονομικής της διάρθρωσης στις σημερινές απαιτήσεις και βελτίωση της παραγωγικότητας ανάλογη με την αντίστοιχη στις λοιπές χώρες της ΟΝΕ θα αντανakλάται στον ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ και στην απασχόληση.

Βέβαια αν και οι χώρες-μέλη μίας νομισματικής ένωσης δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα ισοζυγίου πληρωμών, η πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία μπορεί να διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα της νομισματικής ένωσης, αν η παραγωγικότητα ή οι πραγματικοί μισθοί μεταβάλλονται με διαφορετικούς ρυθμούς ή σημειώνεται μετατόπιση εμπορίου σε βάρος των προϊόντων μίας ή περισσότερων χωρών της Ένωσης.

Τα οικονομικά οφέλη και το κόστος της συμμετοχής στην ΟΝΕ μπορούν να ποικίλουν από χώρα σε χώρα και εξαρτώνται από την οικονομική διάρθρωση και τον οικονομικό δυναμισμό της κάθε χώρας και την ικανότητα προσαρμογής της οικονομίας της στις νέες ανταγωνιστικές συνθήκες και σε απρόβλεπτες οικονομικές διαταραχές. Χώρες που δεν αντιμετωπίζουν σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα, διαθέτουν ισχυρή οικονομική βάση και ευέλικτες ανταγωνιστικές αγορές έχουν την ικανότητα ταχείας προσαρμογής και είναι σε θέση να επιτύχουν σημαντικά οικονομικά οφέλη.

Αντίθετα, χώρες που εισέρχονται στην ΟΝΕ με σοβαρά διαρθρωτικά οικονομικά προβλήματα, στερούνται μίας ισχυρής οικονομικής βάσης και οι αγορές τους αγαθών και παραγωγικών συντελεστών είναι, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, ανελαστικές, πρέπει να αναμένεται ότι θα αντιμετωπίσουν δυσχέρειες προσαρμογής κατά μία πρώτη μετά την είσοδο τους περίοδο, η διάρκεια της οποίας δύσκολα θα μπορούσε να προβλεφθεί, ενώ συγχρόνως θα είναι, περισσότερο ευάλωτες σε εξωγενείς επιδράσεις ή άλλες απρόβλεπτες οικονομικές διαταραχές. Οι χώρες αυτές, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η

Ελλάδα, για να επιτύχουν τα προσδοκώμενα οικονομικά οφέλη από τη συμμετοχή τους στην ΟΝΕ, είναι υποχρεωμένες να πραγματοποιήσουν αναδιάρθρωση των οικονομιών τους και να προωθήσουν σημαντικές θεσμικές μεταρρυθμίσεις μετά την είσοδο τους, ενδεχομένως υπό δυσμενέστερες συνθήκες. Οι αναγκαίες αυτές προσαρμογές κατά κανόνα απαιτούν χρόνο για να αποδώσουν και είναι ενδεχόμενο να προσκρούσουν σε κοινωνικές και πολιτικές αντιδράσεις.

2. Προϋποθέσεις για την επιτυχία εντός της ΟΝΕ

Είναι σαφές ότι θα ήταν σοβαρό σφάλμα να επικρατήσει, η αντίληψη ότι η είσοδος της χώρας στην ΟΝΕ εγγυάται, από μόνη της την οικονομική πρόοδο και την κοινωνική ευημερία. Η μόνη εγγύηση για την επιτυχία είναι, η δημιουργία κατάλληλων συνθηκών που θα επιτρέψουν την αναδιάρθρωση και αναβάθμιση της παραγωγής, ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της ζήτησης από άποψη ποιότητας και κόστους, και τη βελτίωση της παραγωγικότητας με ρυθμό τουλάχιστον ανάλογο του μέσου όρου των χωρών της Ζώνης του Ευρώ. Διαφορετικά, η απώλεια ανταγωνιστικότητας θα ήταν αναπόφευκτη, με αποτέλεσμα την επιβράδυνση του ρυθμού της οικονομικής ανόδου και την αύξηση της ανεργίας, εκτός αν μειώνονταν οι πραγματικοί μισθοί, που δεν είναι στην πράξη ευχερές, αλλά ούτε και θα αποτελούσε επιθυμητή λύση. Η επιθυμητή λύση είναι να επιτευχθεί υψηλός ρυθμός αύξησης της παραγωγικότητας και να προωθηθούν κατάλληλες προσαρμογές στη διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας, ώστε να είναι σε θέση η χώρα να αξιοποιήσει τις δυνατότητες που δημιουργούνται και να ελαχιστοποιήσει το κόστος που συνεπάγεται η συμμετοχή της στην ΟΝΕ.

Θα απαιτηθούν, επομένως, πρόσθετες προσπάθειες και θυσίες για να αξιοποιηθούν οι οικονομικές δυνατότητες που παρέχει η συμμετοχή της χώρας στην ΟΝΕ. Είναι βέβαιο ότι πολλές ελληνικές επιχειρήσεις θα αντιμετωπίσουν, υπό την επίδραση του ενιαίου νομίσματος, ισχυρή πίεση του ανταγωνισμού, επιπλέον εκείνης που οφείλεται στην ενοποίηση των αγορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μη ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και οικονομικές δραστηριότητες δύσκολα θα μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στην πίεση του ανταγωνισμού, χωρίς

ριζική οικονομική και διοικητική αναδιάρθρωση. Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι η επιτυχία μίας μικρής, ανοικτής οικονομίας απαιτεί έναν πολύ μεγαλύτερο βαθμό εξειδίκευσης, δηλαδή συγκέντρωση στην παραγωγή ενός μικρότερου αριθμού προϊόντων σύγχρονης τεχνολογίας και υψηλότερης ποιοτικής στάθμης, στα οποία η χώρα διαθέτει ή μπορεί να αποκτήσει συγκριτικά πλεονεκτήματα, με παράλληλη ουσιαστική ενίσχυση του εξαγωγικού προσανατολισμού και την ανάπτυξη ενός δυναμικού εξαγωγικού τομέα.

Η έλλειψη ενός ισχυρού και δυναμικού εξαγωγικού τομέα είναι βασικό μειονέκτημα. Οι ελληνικές εξαγωγές αγαθών, ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι οι χαμηλότερες μεταξύ όλων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχουν παρουσιάσει βραδύ ρυθμό ανάπτυξης στα τελευταία είκοσι χρόνια, ακόμη και σε περιόδους κατά τις οποίες ο ρυθμός αύξησης του όγκου του διεθνούς εμπορίου ήταν ιδιαίτερα υψηλός.

Κύρια αιτία είναι ο χαμηλός ρυθμός βελτίωσης της παραγωγικότητας και η καθυστέρηση στην προώθηση αναγκαίων προσαρμογών στην οικονομική διάρθρωση της χώρας. Για την τετραετία 1996-00, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης της παραγωγικότητας ήταν χαμηλότερος από τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1,5% έναντι 1,8%) και σημαντικά χαμηλότερος από τους αντίστοιχους ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας στις λοιπές τρεις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο υψηλός ρυθμός αύξησης της παραγωγικότητας και η προώθηση σημαντικών διαρθρωτικών προσαρμογών και θεσμικών μεταρρυθμίσεων στις τρεις αυτές λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν οδηγήσει σε σημαντική μείωση της διαφοράς του κατά κεφαλήν εισοδήματος της Ισπανίας και της Πορτογαλίας από το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η δε Ιρλανδία έχει επιτύχει να φθάσει και να υπερβεί το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αντίθετα, οι επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας στους τομείς των εξαγωγών, των επιχειρηματικών επενδύσεων και της παραγωγικότητας τα τελευταία είκοσι χρόνια ήσαν πενιχρές. Ούτε όμως κατά τα τελευταία λίγα χρόνια οι επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας ήσαν ικανοποιητικές, παρά το γεγονός ότι ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ ήταν υψηλότερος του αντίστοιχου μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το αποτέλεσμα είναι το ελληνικό κατά κεφαλήν εισόδημα, ως ποσοστό του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να ευρίσκεται

σήμερα περίπου στο επίπεδο του 1980, ενώ η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην οποία η ανεργία παρουσιάζει αυξητική τάση.

Μία εξήγηση που συνήθως προβάλλεται για την καθυστέρηση στην προώθηση αναγκαίων θεσμικών μεταβολών είναι ότι η χώρα στη δεκαετία του 1990 ήταν υποχρεωμένη να συγκεντρώσει τις προσπάθειες της στην ικανοποίηση των κριτηρίων σύγκλισης, ώστε να επιτύχει την είσοδο της στην ΟΝΕ, και ότι η παράλληλη προώθηση θεσμικών μεταρρυθμίσεων, οι οποίες συνεπάγονται οικονομικό και κοινωνικό κόστος, ήταν πιθανό να οδηγήσει στην εκδήλωση κοινωνικών και πολιτικών αντιδράσεων, που θα μπορούσαν ενδεχομένως να καταστήσουν δυσχερέστερη την ικανοποίηση των κριτηρίων σύγκλισης και την είσοδο στην ΟΝΕ. Εντούτοις, οι άλλες λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης επέτυχαν να ικανοποιήσουν ταχύτερα από την Ελλάδα τα κριτήρια σύγκλισης και να περιληφθούν στην πρώτη ομάδα χωρών που συμμετάσχουν στην ΟΝΕ και παράλληλα να προωθήσουν σημαντικές θεσμικές μεταρρυθμίσεις και να επιτύχουν αναδιάρθρωση των οικονομιών της. Ίσως η επιδίωξη της εισόδου στην ΟΝΕ να δημιουργούσε ευνοϊκό κλίμα και να καθιστούσε κοινωνικά αποδεκτές αναγκαίες θεσμικές μεταρρυθμίσεις οι οποίες της δεν προωθήθηκαν στην περίπτωση της Ελλάδος, κυρίως γιατί έλειψε το πολιτικό θάρρος.

3. Σημασία της ύπαρξης ευέλικτων, ανταγωνιστικών αγορών

Το ερώτημα που τίθεται είναι: ποιες προσαρμογές - διαρθρωτικές, θεσμικές και οικονομικής πολιτικής - απαιτούνται για να μεταστραφούν οι τάσεις του παρελθόντος και να καταστεί ικανή η χώρα να αξιοποιήσει, τις οικονομικές δυνατότητες που διανοίγονται, αλλά και να ελαχιστοποιήσει το κόστος που συνεπάγεται η συμμετοχή στην ΟΝΕ;

Για την επίτευξη των επιδιώξεων αυτών, έχει κεφαλαιώδη σημασία η ύπαρξη ελευθέρων, ευέλικτων και αποτελεσματικών αγορών αγαθών και παραγωγικών συντελεστών. Δυστυχώς, δεν φαίνεται να έχει κατανοηθεί επαρκώς η σημασία της λειτουργίας ευέλικτοι ανταγωνιστικών αγορών. Αντίθετα, μέλη των Κυβερνήσεων φαίνεται να είναι η προστασία πολλών οικονομικών κλάδων και δραστηριοτήτων από την πίεση του ανταγωνισμού, γεγονός που εξηγεί τον

εφησυχασμό και την καθυστέρηση του εκσυγχρονισμού και τη αναδιάρθρωση πολλών επιχειρήσεων. Ενώ οι άλλες λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (συγκεκριμένα η Ιρλανδία, η Ισπανία και η Πορτογαλία) έχουν κάνει αποφασιστικά βήματα για τον εκσυγχρονισμό και την αναδιάρθρωση των οικονομιών τους, η Ελλάδα εξακολουθεί να είναι, σε μεγάλο βαθμό, προσκολλημένη σε απηρχαιωμένες, παραδοσιακές αντιλήψεις και μεθόδους διακυβέρνησης της χώρας και διοίκησης μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων. Μολονότι ένας αριθμός, μεγάλων κυρίως, επιχειρήσεων εκσυγχρονίζεται και παρουσιάζει ικανοποιητικές επενδυτικές και εξαγωγικές επιδόσεις, ο δυαδικός χαρακτήρας της ελληνικής οικονομίας παραμένει ιδιαίτερα έντονος. Ο παραδοσιακός τομέας της οικονομίας, που χαρακτηρίζεται από χαμηλή παραγωγικότητα και φαίνεται να έχει περιορισμένες αναπτυξιακές δυνατότητες, αντιπροσωπεύει πολύ υψηλό ποσοστό του εθνικού εισοδήματος και της απασχόλησης.

Η αποτελεσματική λειτουργία ευέλικτων αγορών είναι προϋπόθεση για την επιτυχή προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στις νέες ανταγωνιστικές συνθήκες. Είναι επίσης αναγκαία για την ενίσχυση της ικανότητας της ελληνικής οικονομίας να αντισταθμίζει, με σχετικά χαμηλότερο οικονομικό και κοινωνικό κόστος, τις επιπτώσεις οικονομικών κρίσεων, μη συμμετρικών οικονομικών διαταραχών, ή άλλων απρόβλεπτων γεγονότων. Αν ληφθεί υπόψη ότι η χώρα έχει παραιτηθεί από την άσκηση αυτόνομης νομισματικής πολιτικής και από τη δυνατότητα προσφυγής σε υποτίμηση για την προστασία της ελληνικής οικονομίας από οικονομικές διαταραχές, που μπορούν να έχουν την προέλευση τους σε εξωγενείς επιδράσεις, αλλά και σε εσφαλμένους χειρισμούς οικονομικής πολιτικής.

Σχετικά με την επίδραση μη συμμετρικών οικονομικών διαταραχών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επισημαίνεται ότι από εμπειρικές έρευνες έχει προκύψει ότι ορισμένες μικρές περιφερειακές χώρες, των οποίων οι οικονομίες παρουσιάζουν σημαντικές διαρθρωτικές διαφορές, σε σύγκριση με τις αντίστοιχες διαφορές μεταξύ των χωρών που αποτελούν τον πυρήνα της ΟΝΕ (Γερμανία, Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία και Λουξεμβούργο), είναι πιθανό να πλήττονται, επί μία μακρά χρονική περίοδο μετά την είσοδο τους στην ΟΝΕ που έγινε στις 1-1-2002, από μη συμμετρικές οικονομικές διαταραχές κυρίως από την πλευρά της προσφοράς, οι οποίες είναι συνήθως μακρότερης διάρκειας και έχουν σοβαρότερες επιπτώσεις στην παραγωγή και στην απασχόληση.

Μεταξύ των περιφερειακών αυτών χωρών περιλαμβάνεται η Ελλάδα, η οποία, ενώ φαίνεται να είναι περισσότερο ευάλωτη σε μη συμμετρικές οικονομικές διαταραχές, λόγω των συγκριτικά μεγαλύτερων διαρθρωτικών διαφορών της οικονομίας της από τις οικονομίες των λοιπών χωρών της Ζώνης του Ευρώ, στερείται της ικανότητας ταχείας οικονομικής προσαρμογής, δεδομένου ότι δεν διαθέτει σε ικανοποιητικό βαθμό, ευέλικτες αγορές αγαθών και παραγωγικών συντελεστών.

Επιπλέον, η ύπαρξη ευέλικτων ανταγωνιστικών αγορών είναι αναγκαία, όχι όμως επαρκής προϋπόθεση για τη δημιουργία ενός ευνοϊκού επενδυτικού περιβάλλοντος, τόσο για την προώθηση των εγχώριων επιχειρηματικών επενδύσεων όσο και για την προσέλκυση άμεσων επενδύσεων από το εξωτερικό, που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αναδιάρθρωση και στην αναβάθμιση της εγχώριας παραγωγής, στη βελτίωση της παραγωγικότητας και στην επίτευξη ενός υψηλού ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης.

Σημειώνεται ότι οι άμεσες επενδύσεις του εξωτερικού στην Ελλάδα είναι, ως ποσοστό του ΑΕΠ, οι χαμηλότερες μεταξύ όλων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και υπολείπονται σημαντικά των αντίστοιχων επενδύσεων στην Ιρλανδία, στην Ισπανία και στην Πορτογαλία, γεγονός που αποδεικνύει ότι το ελληνικό οικονομικό περιβάλλον δεν είναι πρόσφορο για την προσέλκυση επιχειρηματικών επενδύσεων.

Στη δεκαετία του 1990 έγιναν βήματα προς την κατεύθυνση της απελευθέρωσης των αγορών. Υπάρχουν όμως κρίσιμης σημασίας τομείς, των οποίων η απελευθέρωση καθυστερεί ή και δεν έχει αρχίσει, ακόμη και όταν επιβάλλεται από τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην περίπτωση της ηλεκτρικής ενέργειας η απελευθέρωση δεν έχει αρχίσει. Η μονοπωλιακή θέση της ΔΕΗ διατηρείται άθικτη. Στον τομέα των τηλεπικοινωνιών παρά το ότι λειτουργούν δύο ιδιωτικές επιχειρήσεις κινητής τηλεφωνίας, η μονοπωλιακή θέση του ΟΤΕ παραμένει ισχυρή. Στον τομέα των μεταφορών η απελευθέρωση δεν έχει προχωρήσει σε ικανοποιητικό βαθμό. Η Ολυμπιακή Αεροπορία, παρά τις διαδοχικές «εξυγιάνσεις», που επιβάρυναν τον κρατικό προϋπολογισμό με πολλές εκατοντάδες δισεκατομμυρίων δραχμών, παραμένει υπό τον πλήρη κρατικό έλεγχο και αντιμετωπίζει ιδιαίτερα σοβαρά οικονομικά προβλήματα, που φαίνεται να δυσχεραίνουν από την ιδιωτικοποίησή της. Πιστωτικά

ιδρύματα, που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό των τραπεζικών εργασιών, εξακολουθούν να βρίσκονται υπό άμεσο ή έμμεσο κρατικό έλεγχο.

Λίγοι από τους πολιτικούς φαίνεται να πιστεύουν ότι οι ιδιωτικοποιήσεις είναι μέσο για να επιτευχθεί αποτελεσματικότερη λειτουργία της οικονομίας. Στην πράξη, οι ιδιωτικοποιήσεις, όπου επιχειρήθηκαν, αποτέλεσαν κυρίως μηχανισμό για την άντληση εσόδων από το Δημόσιο. Με τη διατήρηση ενός ισχυρού πακέτου μετοχών, οι Κυβερνήσεις έχουν τη δυνατότητα να διορίζουν τις διοικήσεις και να παρεμβαίνουν στις στρατηγικής σημασίας αποφάσεις των «ιδιωτικοποιημένων» επιχειρήσεων, να αποφασίζουν την τιμολογιακή πολιτική τους, ή και να εξυπηρετούν τις πελατειακές τους σχέσεις. Το βασικό μειονέκτημα είναι ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, δεν εξασφαλίζεται αποτελεσματική λειτουργία, αύξηση της παραγωγικότητας, βελτίωση της ποιότητας και μείωση των τιμών των υπηρεσιών τις οποίες προσφέρουν, που έχουν βασική σημασία για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ιδιωτικού επιχειρηματικού τομέα.

Οι κρατικές όμως παρεμβάσεις, άμεσες και έμμεσες, δεν περιορίζονται στους ελεγχόμενους από το κράτος τομείς της οικονομίας. Εξακολουθούν να είναι σημαντικές σε αρκετούς κλάδους του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, στους οποίους παρακωλύουν την αποτελεσματική λειτουργία των αγορών και επηρεάζουν τη διαμόρφωση των τιμών. Εξακολουθούν να ισχύουν άμεσοι ή έμμεσοι περιορισμοί εισόδου σε ορισμένους οικονομικούς κλάδους και επαγγέλματα. Σε αρκετές περιπτώσεις, για την είσοδο νέων ή την επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων απαιτείται κρατική άδεια σκοπιμότητας. Υπάρχουν κλάδοι οι οποίοι, σε ορισμένες τουλάχιστον περιοχές της χώρας, χαρακτηρίζονται κορεσμένοι και απαγορεύεται η ίδρυση νέων ή η επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων. Ακόμη, στην περίπτωση ορισμένων επαγγελμάτων οι συνδικαλιστικές οργανώσεις παρεμβαίνουν, με τη συναίνεση ή την ανοχή του κράτους, στη διαμόρφωση των τιμών. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, η επιδίωξη ή το αποτέλεσμα είναι η προστασία έναντι του ανταγωνισμού, η διαμόρφωση υψηλότερων τιμών, η κακή ποιότητα των προσφερόμενων αγαθών και γενικότερα στρεβλώσεις στη λειτουργία των αγορών και της οικονομίας ή και η δημιουργία μονοπωλιακών και ολιγοπωλιακών καταστάσεων και μονοπωλιακών κερδών και η εξασθένηση των κινήτρων για εκσυγχρονισμό, αναδιάρθρωση και επέκταση των επιχειρήσεων, ενώ παράλληλα δημιουργούνται συνθήκες που εκτρέφουν τη διαφθορά.

Αλλά και οι αγορές παραγωγικών συντελεστών δεν χαρακτηρίζονται από τον αναγκαίο βαθμό ευελιξίας. Οι προσπάθειες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα για την απελευθέρωση της αγοράς εργασίας είναι άτολμες και δεν έχουν εξασφαλίσει την απαραίτητη ευελιξία, που έχει βασική σημασία για την ενθάρρυνση των επιχειρηματικών επενδύσεων, κυρίως σε τομείς σύγχρονης τεχνολογίας, από τις οποίες εξαρτάται η οικονομικοτεχνική αναβάθμιση της παραγωγικής δομής της χώρας, η επίτευξη υψηλού ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης και η δημιουργία πρόσθετων καλύτερα αμειβόμενων θέσεων απασχόλησης.

Σε αρκετές περιπτώσεις, οι ρυθμίσεις που αποφασίζονται για την καταπολέμηση της ανεργίας ενδέχεται να οδηγούν σε ενίσχυση της ανελαστικότητας της αγοράς και να έχουν αντίθετο από το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Σημειώνεται ότι η όποια βελτίωση έχει υπάρξει στην αγορά εργασίας, σε σύγκριση με τις συνθήκες που επικρατούσαν στη δεκαετία του 1980, οφείλεται ίσως λιγότερο στις νέες νομοθετικές και άλλες διοικητικές ρυθμίσεις και περισσότερο στην άμβλυση της επιθετικότητας των συνδικάτων και στην αναγνώριση από τους κοινωνικούς εταίρους και από το κράτος ότι πολλές από τις ισχύουσες ρυθμίσεις δεν εξυπηρετούν τις σημερινές ανάγκες, με συνέπεια να γίνεται ανεκτή η μη τήρηση τους, τουλάχιστον από τις μικρότερες επιχειρήσεις.

Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η σχεδόν γενικευμένη υπέρβαση της νομοθετημένης εβδομαδιαίας διάρκειας απασχόλησης.

Η πρόοδος είναι, συγκριτικά μεγαλύτερη προς την κατεύθυνση της αποτελεσματικότερης λειτουργίας των χρηματοδοτικών αγορών, εξακολουθεί όμως να είναι ανεπαρκής. Στη λειτουργία της τραπεζικής αγοράς υπάρχουν προβλήματα, τα οποία έχουν την προέλευση τους στον βαθμό συγκέντρωσης του εμπορικού τραπεζικού συστήματος και κυρίως στο γεγονός ότι το Δημόσιο εξακολουθεί να ελέγχει, άμεσα ή έμμεσα, πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό των τραπεζικών εργασιών. Ενδεικτικό του ανεπαρκούς ανταγωνισμού στον τραπεζικό τομέα είναι το μεγάλο άνοιγμα, συνήθως 6-7 ή σε ορισμένες κατηγορίες δανειοδοτήσεων πολύ περισσότερες ποσοστιαίες μονάδες, μεταξύ των επιτοκίων καταθέσεων και των επιτοκίων τραπεζικού δανεισμού, ενώ η πρόσβαση του μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων στον τραπεζικό δανεισμό δεν φαίνεται, να είναι ικανοποιητική. Βασική αιτία είναι ότι οι τράπεζες δεν έχουν αναπτύξει κατάλληλους

μηχανισμούς για την αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων και για την αξιολόγηση των οικονομικών δυνατοτήτων και των προοπτικών αποδοτικότητας των επιχειρήσεων, με συνέπεια οι δανειοδοτήσεις τους να εξαρτώνται σχεδόν αποκλειστικά από την προσφορά εμπράγματων ασφαλειών. Το αποτέλεσμα είναι, να αποκλείονται από την τραπεζική δανειοδότηση κυρίως οι μικρού μεγέθους και οι νέες επιχειρήσεις, μολονότι πολλές από τις επιχειρήσεις αυτές μπορεί να είναι επιδεκτικές αναπτύξεως. Σοβαρότερα είναι τα προβλήματα στη λειτουργία της κεφαλαιαγοράς και του Χρηματιστηρίου, όπου η έλλειψη κατάλληλων θεσμικών ρυθμίσεων και οι σοβαρές ανεπάρκειες της κρατικής εποπτείας έχουν οδηγήσει σε κλονισμό της εμπιστοσύνης των αποταμιευτών στην επένδυση σε μετοχές.

Ενώ οι κρατικές παρεμβάσεις, άμεσες και έμμεσες, στη λειτουργία των αγορών είναι εκτεταμένες, ο εποπτικός και ρυθμιστικός ρόλος του κράτους, μολονότι αποτελεί βασική του αποστολή και είναι αναγκαίος για τη λειτουργία ελεύθερων αγορών, είναι ανεπαρκής και αναποτελεσματικός αν όχι και ανύπαρκτος σε πολλές περιπτώσεις. Αντιμονοπωλιακή πολιτική ουσιαστικά δεν ασκείται. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν είναι σε θέση να ασκήσει το έργο που της έχει ανατεθεί, όπως άλλωστε αναγνωρίζεται από την ίδια την Επιτροπή σε έκθεση της προς τη Βουλή του 1999. Σημειώνεται ότι, ενώ προγραμματίζεται η απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και των τηλεπικοινωνιών, δεν φαίνεται να έχει απασχολήσει τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες η δημιουργία κατάλληλων οργάνων που θα αναλάβουν τον εποπτικό και ρυθμιστικό ρόλο των αγορών αυτών, ώστε να αποκλεισθεί η μετατροπή των κρατικών αυτών μονοπωλίων σε ιδιωτικά μονοπώλια και να διασφαλισθεί η προστασία των καταναλωτών, σε συνδυασμό με την αναδιάρθρωση τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη των σχετικών τομέων.

Οι ανεπάρκειες είναι εμφανείς και στην εποπτεία των χρηματοδοτικών αγορών. Τα αρμόδια κρατικά όργανα εποπτείας προέβησαν σε θεσμικές ρυθμίσεις για τη διασφάλιση της ομαλής και αποτελεσματικής λειτουργίας της κεφαλαιαγοράς και του Χρηματιστηρίου, αφού οι τιμές των μετοχών πολλών επιχειρήσεων έφθασαν σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, μη δικαιολογούμενα από τις προοπτικές αποδοτικότητας των επιχειρήσεων με συνέπεια να καταρρεύσουν και να κλονισθεί η εμπιστοσύνη των αποταμιευτών στις επενδύσεις σε μετοχές, με σοβαρούς κινδύνους για την ελληνική οικονομία, αν η εμπιστοσύνη δεν

αποκατασταθεί σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα. Κατά πρώτον, έχει καταστεί δυσχερής η άντληση επιχειρηματικών κεφαλαίων από τις ελληνικές επιχειρήσεις, ενώ ενδέχεται να προσκρούσουν σε δυσχέρειες οι προγραμματιζόμενες ιδιωτικοποιήσεις. Υπάρχει ακόμη κίνδυνος να επιταχυνθεί, υπό την επίδραση και του ευρώ, η διεθνοποίηση των ιδιωτικών χαρτοφυλακίων και να εκδηλωθεί, αντί της προσέλκυσης κεφαλαίων από το εξωτερικό διαρροή εθνικών αποταμιεύσεων στο εξωτερικό.

4. Δημιουργία ευνοϊκού επενδυτικού περιβάλλοντος

Αναφέρθηκε ότι η ύπαρξη ευνοϊκού περιβάλλοντος είναι προϋπόθεση για την ενθάρρυνση των εγχώριων επιχειρηματικών επενδύσεων και την προσέλκυση άμεσων επενδύσεων από το εξωτερικό. Διαπιστώθηκε όμως ότι, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, το ελληνικό επενδυτικό περιβάλλον δεν κρίνεται, από τους επενδυτές επαρκώς ελκυστικό για την ανάληψη επιχειρηματικών επενδύσεων και ειδικότερα για την προσέλκυση άμεσων επενδύσεων από το εξωτερικό. Το αποτέλεσμα είναι η βραδεία αύξηση των επιχειρηματικών επενδύσεων, η σχετικά χαμηλή ποιοτική στάθμη τους, η βραδεία βελτίωση της παραγωγικότητας, ο ιδιαίτερα χαμηλός – για μία μικρή ανοικτή οικονομία – εξαγωγικός προσανατολισμός της εγχώριας παραγωγής και τελικά ο χαμηλός ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης επί δύο δεκαετίες περίπου.

Είναι προφανές ότι, αν δεν μεταστραφούν οι τάσεις αυτές, η Ελλάδα δύσκολα θα μπορούσε να επιτύχει υψηλό ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας, που έχει κρίσιμη σημασία για τη διασφάλιση της οικονομικής προόδου της χώρας σε μόνιμη βάση εντός του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος της ΟΝΕ. Το ερώτημα που τίθεται είναι το εξής: Ποια είναι τα βασικά στοιχεία που προσδιορίζουν ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την προσέλκυση επιχειρηματικών επενδύσεων; Η απάντηση δεν είναι ευχερής. Φαίνεται ότι ποικίλοι παράγοντες – πολιτικοί, οικονομικοί, κοινωνικοί, επικρατούσες αντιλήψεις κ.λπ.- προσδιορίζουν ένα ελκυστικό επενδυτικό περιβάλλον. Μεταξύ των βασικών οικονομικών παραγόντων περιλαμβάνονται:

α. Η ύπαρξη σταθερών, απρόσωπων, διαφανών και σαφών, εύκολα εφαρμόσιμων κανόνων και ρυθμίσεων που αναφέρονται στην ίδρυση και λει-

τουργία των επιχειρήσεων, στο φορολογικό καθεστώς και στους κανόνες που διέπουν τις εργασιακές σχέσεις και γενικότερα τη λειτουργία της οικονομίας, ώστε να μην δημιουργούνται αμφιβολίες και αμφισβητήσεις κατά την εφαρμογή τους. Συχνές και απρόβλεπτες μεταβολές του φορολογικού καθεστώτος και των λοιπών κανόνων και ρυθμίσεων, όπως και η ασάφεια και η μη ομοιόμορφη εφαρμογή τους, δημιουργούν αβεβαιότητα και αποθαρρύνουν τις επιχειρηματικές επενδύσεις.

β. Η προστασία των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων. Η θεσμοθέτηση συνταγματικών και νομικών κανόνων είναι αναγκαία, όχι όμως επαρκής. Παράλληλα, απαιτείται η λειτουργία ανεξάρτητης και αποτελεσματικής δικαιοσύνης, η οποία κρίνει αμερόληπτα, ανεπηρέαστη από πολιτικές ή άλλες παρεμβάσεις και σκοπιμότητες. Κρίσιμη σημασία έχει επίσης η έγκαιρη επίλυση από τη δικαιοσύνη των διαφορών και αμφισβητήσεων. Μακροχρόνιες διαδικασίες για τη δικαστική επίλυση διαφορών και αμφισβητήσεων δημιουργούν αβεβαιότητα και συνεπάγονται κόστος για τις επιχειρήσεις.

γ. Η διασφάλιση μακροοικονομικής σταθερότητας και δημοσιονομικής ισορροπίας, ώστε να αποκλείονται απότομες και απρόβλεπτες μεταβολές στην ασκούμενη οικονομική πολιτική, που ανατρέπουν επιχειρηματικές προοπτικές για την πορεία της οικονομίας και επιχειρηματικούς σχεδιασμούς ή καθιστούν προγενέστερες επιχειρηματικές επενδυτικές αποφάσεις οικονομικά ασύμφορες. Η συμμετοχή στην ΟΝΕ εγγυάται τη διασφάλιση σταθερών οικονομικών συνθηκών και αποκλείει σοβαρές αποκλίσεις του ελληνικού πληθωρισμού από τον μέσο πληθωρισμό της Ζώνης του Ευρώ. Εντούτοις, με δεδομένη την αδυναμία προσφυγής σε υποτίμηση, ακόμη και πολύ μικρές αποκλίσεις του ελληνικού πληθωρισμού, που θα μπορούσαν να οφείλονται σε υστέρηση της παραγωγικότητας ή σε ταχύτερη αύξηση των μισθών, θα προκαλούσαν, με την πάροδο του χρόνου, σημαντική διάβρωση της ανταγωνιστικότητας και δεν θα μπορούσαν να αγνοηθούν από τους υποψήφιους επενδυτές. Από την άποψη αυτή η πρόσφατη έξαρση του πληθωρισμού σε υψηλότερα επίπεδα από τα αντίστοιχα επίπεδα της Ζώνης του Ευρώ δημιουργεί ανησυχίες. Κατά πρώτον, η ελληνική οικονομία εμφανίζεται, περισσότερο ευάλωτη, σε σύγκριση με τις λοιπές χώρες της ΟΝΕ σε εξωγενείς οικονομικές διαταραχές. Δεύτερον, η έξαρση του πληθωρισμού, ανεξάρτητα από τα αίτια που την προκαλούν, θα μπορούσε να θέσει σε κίνηση την πληθωριστική διαδικασία στο εσωτερικό.

δ. Η λειτουργία ελεύθερων, ανταγωνιστικών και ευέλικτων αγορών αγαθών και παραγωγικών συντελεστών, σε συνδυασμό με τη λειτουργία αποτελεσματικών και αμερόληπτων εποπτικών και ρυθμιστικών οργάνων, που να διασφαλίζουν την αποτελεσματική λειτουργία των αγορών και τη διατήρηση ανταγωνιστικών συνθηκών είναι ιδιαίτερα βασικό στοιχείο ενός ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος.

Αναφέρθηκαν μερικά από τα βασικά στοιχεία ενός ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος.

Δύο επισημάνσεις είναι σκόπιμες. Η πρώτη επισημάνση είναι ότι στην περίπτωση της Ελλάδος ελλείπουν βασικά προσδιοριστικά στοιχεία ενός ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος. Σε πολλές περιπτώσεις, οι κανόνες και ρυθμίσεις χαρακτηρίζονται από ασάφεια και αβεβαιότητα και παρέχεται ευρεία διακριτική ευχέρεια ερμηνείας τους από τα κρατικά όργανα, η δε εφαρμογή τους στην πράξη είναι σε πολλές περιπτώσεις αδιαφανής και μπορεί να διαφοροποιείται κατά περίπτωση. Οι δικαστικές διαδικασίες είναι, συνήθως ιδιαίτερα χρονοβόρες. Σε πολλές περιπτώσεις, οι κρατικές παρεμβάσεις δημιουργούν στρεβλώσεις στη λειτουργία των αγορών και παρεμβάλλουν εμπόδια στην ανάπτυξη ανταγωνιστικών συνθηκών, ενώ ο ρυθμιστικός και ο εποπτικός ρόλος του κράτους είναι ανεπαρκής ή αναποτελεσματικός. Η δεύτερη επισημάνση είναι ότι βασικό εμπόδιο στη δημιουργία ευνοϊκού επενδυτικού περιβάλλοντος είναι ότι η χώρα στερείται μίας σύγχρονης και αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης, ικανής να επεξεργάζεται τα κατάλληλα μέτρα πολιτικής και να τα εφαρμόζει αποτελεσματικά και αμερόληπτα.

Είναι επομένως αναγκαία η προώθηση, χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση, ριζικών θεσμικών μεταρρυθμίσεων. Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι η ύπαρξη κατάλληλων θεσμών είναι αναγκαία, όχι όμως επαρκής προϋπόθεση για τη δημιουργία ευνοϊκού επενδυτικού περιβάλλοντος. Η εμπειρία έχει δείξει ότι εξίσου αναγκαία είναι, η άσκηση κατάλληλης οικονομικής πολιτικής. Χαρακτηριστική, από την άποψη αυτή, είναι η περίπτωση του ανατολικού τμήματος της Γερμανίας μετά την ενοποίηση της χώρας. Οι θεσμοί που ίσχυαν, με εξαιρετική επιτυχία, στη Δυτική Γερμανία μεταφυτεύτηκαν στο ανατολικό τμήμα της χώρας. Οι οικονομικές όμως επιδόσεις στους τομείς των επιχειρηματικών επενδύσεων, της παραγωγής, της απασχόλησης και των εξαγωγών ήσαν πενιχρές και πολύ κατώτερες από τις προσδοκώμενες, παρά το γεγονός ότι οι μεταβι-

βάσεις από το δυτικό στο ανατολικό τμήμα της χώρας την τελευταία δεκαετία υπερέβησαν τα 500 δισ. δολ. Αντίθετα, άλλες χώρες της κεντρικής Ευρώπης, π.χ. η Πολωνία και η Τσεχία, έχουν επιτύχει πολύ καλύτερες οικονομικές επιδόσεις και προοπτικές, χωρίς να τους έχει παρασχεθεί εξωτερική οικονομική βοήθεια.

Η διαφορά στις οικονομικές επιδόσεις πρέπει να αναζητηθεί στην άσκηση διαφορετικής οικονομικής πολιτικής. Ένα πρόσθετο συμπέρασμα που προκύπτει από τη γερμανική εμπειρία είναι, ότι οι μεγάλες μεταβιβάσεις και οι γενναιόδωρες επιδοτήσεις δεν παρέχουν επαρκή εγγύηση για την αναδιάρθρωση και ανάπτυξη της οικονομίας μίας χώρας ή περιοχής μίας νομισματικής ένωσης, ίσως μάλιστα θα μπορούσαν να αποδειχθούν και οικονομικά επιζήμιες.

Επομένως, για τη δημιουργία ευνοϊκού επενδυτικού περιβάλλοντος, θα ήταν σκόπιμη, παράλληλα με την πραγματοποίηση ριζικών θεσμικών μεταρρυθμίσεων, η επανεξέταση ενός ευρέως φάσματος οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών οι οποίες έχουν αποδειχθεί στην πράξη αναποτελεσματικές, με κεντρική επιδίωξη τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για την αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων που παρέχει η συμμετοχή της χώρας στην ΟΝΕ. Το θέμα απαιτεί σοβαρή και ενδελεχή μελέτη και δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο του παρόντος άρθρου. Σχετικά όμως με την αναπτυξιακή πολιτική, θα μπορούσε να τεθεί ένα βασικό ερώτημα:

Η πολιτική των επενδυτικών επιδοτήσεων, που αποτελεί τη βάση της αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας από τη δεκαετία του 1950, είναι, η πλέον ενδεδειγμένη μέθοδος για την ενθάρρυνση των επιχειρηματικών επενδύσεων και ειδικότερα για την προσέλκυση άμεσων επενδύσεων από το εξωτερικό;

Μήπως, με δεδομένες μάλιστα τις σοβαρές ανεπάρκειες της δημόσιας διοίκησης, προσφορότερη λύση θα ήταν η διαμόρφωση ενός ευνοϊκότερου για τις επιχειρήσεις και τις επιχειρηματικές επενδύσεις φορολογικού καθεστώτος, που θα είναι όμως ουδέτερο, υπό την έννοια ότι δεν θα επηρεάζει την επιλογή των επενδύσεων, κάτι που έχει κάνει η Ιρλανδία με εντυπωσιακή επιτυχία;

Η εμπειρία έχει δείξει, ότι η πολιτική των επενδυτικών επιδοτήσεων δεν έχει δώσει ικανοποιητικά αποτελέσματα. Οι επιχειρηματικές επενδύσεις, παρά τις γενναιόδωρες επιδοτήσεις, δεν έχουν αυξηθεί σε επιθυμητά επίπεδα και κυρίως δεν έχει βελτιωθεί η ποιοτική τους σύνθεση, ούτε έχει επιτευχθεί αξιόλογη προσέλκυση άμεσων επενδύσεων από το εξωτερικό.

Το συμπέρασμα είναι, ότι, θα ήταν ίσως σκόπιμο να εμπιστευθούμε τους μηχανισμούς της αγοράς για την επιλογή των επενδύσεων. Ο ιδιώτης επενδυτής έχει συμφέρον, δεδομένου ότι διακινδυνεύει δικά του κεφάλαια, και είναι σε θέση να κάνει ορθότερη επιλογή των επενδύσεων του στον ειδικότερο τομέα που γνωρίζει από έναν κρατικό λειτουργό, που ούτε συμφέρον έχει ούτε τις απαραίτητες εξειδικευμένες γνώσεις διαθέτει, και όμως επηρεάζει την επιλογή των επενδύσεων μέσω των επενδυτικών επιδοτήσεων που εγκρίνει.

5. Δημόσια διοίκηση

Σε αρκετά σημεία του παρόντος κεφαλαίου διαπιστώθηκε ότι αδυναμίες και ανεπάρκειες της δημόσιας διοίκησης ασκούν ανασχετικές επιπτώσεις στην οικονομική αναδιάρθρωση και ανάπτυξη της χώρας. Έχει επισημανθεί ότι η ελληνική δημόσια διοίκηση είναι βραδυκίνητη και αναποτελεσματική και δεν διακρίνεται για ακεραιότητα και αμεροληψία κατά την άσκηση των καθηκόντων της. Η κομματική εξάρτηση είναι ισχυρή.

Η αντίσταση σε πολιτικές ή άλλες παρεμβάσεις και πιέσεις είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη, ενώ η διαφθορά φαίνεται να είναι εκτεταμένη και να έχει υψηλό οικονομικό κόστος, που αντανακλάται μεταξύ άλλων, στο κόστος και, στη χαμηλή ποιοτική στάθμη των δημόσιων αγαθών, στο υψηλό κόστος και στην κακή ποιοτική σύνθεση των επενδύσεων του Δημοσίου και τελικά στην επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης. Ακόμη, η γενικευμένη εκτίμηση ότι η διαφθορά έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις και οι επικρίσεις που διατυπώνονται κατά δημόσιων φορέων για έλλειψη διαφάνειας κατά τη λήψη των αποφάσεων και διαφθορά φαίνεται να έχουν δημιουργήσει νοσηρό οικονομικό κλίμα, που έχει πρόσθετες αρνητικές επιπτώσεις στις επιχειρηματικές επενδύσεις και στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Είναι επόμενος αμφίβολο κατά πόσο η χώρα θα μπορούσε να επιτύχει εντός της ΟΝΕ χωρίς σύγχρονη και αποτελεσματική δημόσια διοίκηση. Εντούτοις, οι Κυβερνήσεις δεν έχουν επιδείξει ενδιαφέρον, ούτε φαίνεται να είναι στις προθέσεις τους η δημιουργία σύγχρονης δημόσιας διοίκησης, ίσως γιατί τούτο δεν θα εξυπηρετούσε τις πελατειακές σχέσεις.

Η δημιουργία μίας σύγχρονης και αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης απαιτεί ριζικές μεταρρυθμίσεις. Πρωταρχική σημασία έχει η αποκομ-

ματικοποίηση του κράτους, ώστε να εκλείψουν οι κομματικές και άλλες παρεμβάσεις στην άσκηση των καθηκόντων της δημόσιας διοίκησης. Απαιτούνται επίσης ριζικές μεταβολές στην πολιτική προσλήψεων και βαθμολογικής εξέλιξης του προσωπικού με αυστηρά αξιοκρατικά κριτήρια, όπως και στην πολιτική πλήρωσης των θέσεων ευθύνης σε όλες τις βαθμίδες της ιεραρχίας, με βάση ανοικτές, ανταγωνιστικές διαδικασίες. Είναι ακόμη αναγκαίο να λειτουργήσει ένα αυστηρό και αντικειμενικό σύστημα αμοιβών και κυρώσεων. Η απιμωρησία σε περιπτώσεις πειθαρχικών παραπτώματων και η ακώλυτη μισθολογική και βαθμολογική εξέλιξη χωρίς αξιολόγηση, που θεσμοθετήθηκε στη δεκαετία του 1980, ενθαρρύνουν την αδράνεια και την αδιαφορία για βελτίωση της απόδοσης και εκτρέφουν τη διαφθορά. Επιπλέον, έχει κρίσιμη σημασία να αποκατασταθεί η πυραμίδα στη δημοσιοϋπαλληλική ιεραρχία. Οι αμοιβές πρέπει να είναι ανάλογες με τα καθήκοντα που ανατίθενται, ώστε να παρέχονται κίνητρα για βελτίωση της απόδοσης. Εκείνοι δε από τους κρατικούς λειτουργούς που με βάση αξιοκρατικά κριτήρια και ανταγωνιστικές διαδικασίες φθάνουν στην κορυφή της ιεραρχίας πρέπει να διαθέτουν κύρος και οι αμοιβές τους να βρίσκονται σε κάποια λογική σχέση με τις αμοιβές στον ιδιωτικό τομέα, ώστε ιδιώτες που διαθέτουν υψηλής στάθμης γνώσεις και εμπειρία να αποβλέψουν σε επαγγελματική σταδιοδρομία στο Δημόσιο, θυσιάζοντας υψηλότερα εισοδήματα τα οποία θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας.

6. Συμπεράσματα

Σημαντικές προσαρμογές - διαρθρωτικές, θεσμικές και οικονομικής πολιτικής - απαιτούνται για να δυναθεί η ελληνική οικονομία να αξιοποιήσει τα οικονομικά πλεονεκτήματα και να ελαχιστοποιήσει το κόστος της συμμετοχής της στην ΟΝΕ. Η εξασφάλιση ευέλικτων αγορών αγαθών και παραγωγικών συντελεστών έχει κρίσιμη σημασία για την επιτυχή προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στο ανταγωνιστικό περιβάλλον της ΟΝΕ, αλλά και για να καταστεί ικανή η χώρα να αντισταθμίζει τις επιπτώσεις οικονομικών κρίσεων, μη συμμετρικών οικονομικών διαταραχών, ή άλλων απρόβλεπτων γεγονότων. Διαπιστώθηκε ότι, παρά τα βήματα που έχουν γίνει, δεν έχουν εξασφαλισθεί ευελιξία και αποτελεσματική λειτουργία των αγορών, στον βαθμό που απαιτείται

υπό τις νέες συνθήκες. Εξακολουθούν να ισχύουν περιορισμοί εισόδου σε ορισμένους κλάδους ή επαγγέλματα, ενώ πολλές κρατικές παρεμβάσεις και ρυθμίσεις προκαλούν στρεβλώσεις στη λειτουργία των αγορών και παρακωλύουν την ανάπτυξη ανταγωνιστικών αγορών ή και οδηγούν στη δημιουργία μονοπωλιακών και ολιγοπωλιακών καταστάσεων και μονοπωλιακών κερδών. Οι ιδιωτικοποιήσεις καθυστερούν και δεν φαίνεται να έχει γίνει κατανοητό ότι είναι βασικό μέσο για να επιτευχθεί αποτελεσματικότερη λειτουργία της οικονομίας. Επίσης, δεν έχουν εξασφαλισθεί ευελιξία και αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς εργασίας, ενώ προβλήματα υπάρχουν και στη λειτουργία των χρηματοδοτικών αγορών.

Εξάλλου, ο ασκούμενος εποπτικός και ρυθμιστικός ρόλος του κράτους, που έχει βασική σημασία για τη λειτουργία ελεύθερων αγορών, είναι ανεπαρκής και αναποτελεσματικός, ακόμη και σε αγορές κρίσιμης σημασίας για τη λειτουργία του οικονομικού συστήματος, όπως είναι η ηλεκτρική ενέργεια, οι τηλεπικοινωνίες, οι μεταφορές και οι χρηματοδοτικές αγορές.

Μία δεύτερη προϋπόθεση για την επιτυχία της χώρας εντός της ONE είναι η ύπαρξη ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος. Διαπιστώθηκε ότι, στην περίπτωση της Ελλάδος, ελλείπουν βασικά προσδιοριστικά στοιχεία ενός ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος, γεγονός που αντανακλάται στις ανεπαρκείς και χαμηλής ποιοτικής στάθμης επιχειρηματικές επενδύσεις, ειδικότερα στις περιορισμένες άμεσες επενδύσεις του εξωτερικού, και στις συγκριτικά πενιχρές επενδύσεις στους τομείς της αναδιάρθρωσης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, των εξαγωγών και της απασχόλησης κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Η ύπαρξη των κατάλληλων θεσμών είναι αναγκαία, όχι όμως επαρκής για τη δημιουργία ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος. Εκτός από την προώθηση των αναγκαίων θεσμικών μεταρρυθμίσεων, επιβάλλεται η επανεξέταση και αναθεώρηση ενός ευρέως φάσματος οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών.

Μία ακόμη βασική διαπίστωση είναι ότι εμπόδιο στις αναγκαίες προσαρμογές της ελληνικής οικονομίας είναι η έλλειψη σύγχρονης και αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης, απαλλαγμένης από κομματικές και άλλες παρεμβάσεις και ικανής να επεξεργάζεται την κατάλληλη πολιτική και να την εφαρμόζει αποτελεσματικά και αμερόληπτα. Για τη δημιουργία σύγχρονης δημόσιας διοίκησης απαιτούνται ριζικές μεταρρυθμίσεις, τις οποίες οι

Κυβερνήσεις δεν έχουν επιδείξει ενδιαφέρον να προωθήσουν.

Μία τελική διαπίστωση είναι ότι το οικονομικό πρόβλημα της χώρας είναι κατά βάση πολιτικό. Οι πολιτικοί φαίνεται να δυσπιστούν στη λειτουργία ελεύθερων αγορών ή στερούνται το πολιτικό θάρρος να προωθήσουν αναγκαίες θεσμικές μεταρρυθμίσεις και προσαρμογές στην οικονομική πολιτική, γιατί φοβούνται ότι μπορούν να χάσουν την εύνοια των ψηφοφόρων τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1. Εισαγωγικά στοιχεία

Ο όρος της οικονομικής ανάπτυξης είναι η διαδικασία με την οποία το πραγματικό κατά κεφαλή εισόδημα (είτε το βιοτικό επίπεδο) μιας χώρας αυξάνεται κατά την διάρκεια μιας μακράς χρονικής περιόδου. Συνήθως σαν δείκτης της οικονομικής ανάπτυξης χρησιμοποιείται είτε το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν είτε το πραγματικό κατά κεφαλή εισόδημα ή το εθνικό εισόδημα είτε τέλος το βιοτικό επίπεδο μιας χώρας.

Ανάλογα με την αναπτυξιακή πορεία των διαφόρων χωρών (δηλαδή την εξέλιξη των δεικτών οικονομικής ανάπτυξης και των διαφόρων οικονομικών μεγεθών) μπορούμε να χωρίσουμε τις διάφορες χώρες σε ομάδες με παρόμοια χαρακτηριστικά. Οι κύριες διαχωριστικές κατηγορίες είναι των ανεπτυγμένων χωρών, των αναπτυσσόμενων και των υπό ανάπτυξη χωρών και τέλος των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών (τρίτος κόσμος).

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ανεπτυγμένων χωρών είναι ότι έχουν αναπτύξει και βασίζονται περισσότερο στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα, (ιδιαίτερα στην βιομηχανία και στους τομείς υπηρεσιών), ενώ αντίθετα οι αναπτυσσόμενες και λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες βασίζονται περισσότερο στον πρωτογενή τομέα, (ιδιαίτερα στην γεωργία, κτηνοτροφία και αλιεία, και λιγότερο στην βιομηχανία και στους τομείς υπηρεσιών). Οι ανι-

σότητες μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών και των λιγότερο ανεπτυγμένων, (όπως για παράδειγμα οι διαφορές στο εθνικό εισόδημα και οι διαφορές στο βιοτικό επίπεδο), είναι έντονες και συνεχώς το χάσμα τείνει να μεγεθύνεται. Γενικά οι ανεπτυγμένες χώρες διαθέτουν μεγαλύτερα ποσοστά από το εθνικό τους προϊόν (ακαθάριστο εγχώριο προϊόν) για τις ακαθάριστες επενδύσεις, την ιδιωτική και την συνολική κατανάλωση, από ότι συγκριτικά οι αναπτυσσόμενες και λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.

Μερικά χαρακτηριστικά των αναπτυσσόμενων και λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών, είναι οι πληθυσμιακές πιέσεις που αντιμετωπίζουν οι χώρες των ομάδων αυτών, το μεγαλύτερο ποσοστό των φυσικών πόρων παραμένει ανεκμετάλλευτο, ενώ παρατηρείται ανεπάρκεια κεφαλαίου και η παραγωγή της χώρας βασίζεται στον πρωτογενή τομέα, η οικονομία και η κοινωνία είναι δυαδική (είτε διαρκική), και τέλος η χώρα έχει-αντιοικονομικές πολιτιστικές αξίες.

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του Ο.Ο.Σ.Α. για το 2003 προβλέπεται μείωση της παγκόσμιας ανάπτυξης, καθώς ο ρυθμός αύξησης του παγκόσμιου Α.Ε.Π. θα μειωθεί πάνω από 50% σε σχέση με το 2002. Η υιοθέτηση χαλαρότερης νομισματικής πολιτικής εμφανίζεται το αρχικό ζητούμενο, καθόσον επιβραδύνονται οι ρυθμοί ανάπτυξης στις ΗΠΑ πρέπει να μειωθούν τα βραχυχρόνια επιτόκια κατά 4% περίπου. Το ίδιο συμβαίνει και στις χώρες της ζώνης του ΕΥΡΩ όπου οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης επηρεάζουν τα δημοσιονομικά τους ελλείμματα.

Το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν της Ελλάδας αντιπροσωπεύει το 0,3% της παγκόσμιας αγοραστικής ικανότητας, ενώ ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ για το 2003, υπολογίζεται σύμφωνα με τον νέο προϋπολογισμό, να ανέλθει στο 3,7%. Η τεχνική παραγωγής που αποφασίζει να ακολουθήσει μια χώρα εξαρτάται κυρίως από τους κλάδους που επιλέγει να αναπτύξει και από αυτούς που έχει «συγκριτικό πλεονέκτημα». Οι περιορισμένες δυνατότητες και οι περιορισμένοι πόροι που μπορεί μια χώρα να διαθέσει επιβάλλουν αυστηρά κριτήρια οικονομικού προγραμματισμού και επιλογής επενδύσεων. Συνήθως οι τομείς στους οποίους στοχεύει μια οικονομία να αναπτύξει και να επενδύσει θα πρέπει να εξασφαλίζουν μεγαλύτερη παραγωγικότητα, να απορροφούν πλεονάζον και υποαπασχολούμενο εργατικό δυναμικό, να βελτιώνουν το ισοζύγιο πληρωμών της χώρας, να δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για την προσέλκυση νέων

επενδύσεων, και γενικότερα να συμβάλλουν στην κοινωνική, οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας.

2. Το πλαίσιο του οικονομικού και κοινωνικού προγραμματισμού

Η οικονομική ανάπτυξη συνεπάγεται αρκετές μεταβολές στην οικονομική και κοινωνική δομή μιας χώρας, (άλλες από αυτές είναι αιτία και άλλες αποτελέσματα είτε απλώς επακόλουθα της οικονομικής ανάπτυξης, όπως π.χ. οι μεταβολές που επέρχονται στην διάρθρωση και την δομή της απασχόλησης και της συνεισφοράς του πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα).

Ως απαραίτητοι συντελεστές για την ανάπτυξη μιας χώρας, θεωρούνται οι φυσικοί πόροι και οι πρώτες ύλες, ο ανθρώπινος παράγοντας, η ύπαρξη κεφαλαιουχικών και τεχνολογικών αγαθών (δηλαδή κεφαλαίου και τεχνολογίας) και τέλος το μέγεθος της αγοράς, που καθορίζει την ζήτηση και την παραγωγή αγαθών.

Ο οικονομικός και κοινωνικός προγραμματισμός στοχεύει στον καθορισμό της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής της χώρας. Κύριος στόχος του οικονομικού είτε κοινωνικού προγραμματισμού είναι η υποστήριξη και η προώθηση της αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας. Τα αναπτυξιακά προγράμματα βάση του οικονομικού προγραμματισμού διακρίνονται ανάλογα με τον χρονικό ορίζοντα σε βραχυπρόθεσμα, (1-2 ετών), μεσοπρόθεσμα (5 ετών), και μακροπρόθεσμα (10 ετών και άνω). Κοινός στόχος όλων των προγραμμάτων στην Ελλάδα είναι η αύξηση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, η αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλή εισοδήματος, και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου.

Ορισμένα από τα βασικά στοιχεία στατιστικά που διαμορφώνουν το βιοτικό επίπεδο και τους Δείκτες Ευημερίας στην Ελλάδα ανά γεωγραφικό-τοπικό επίπεδο είναι το ακαθάριστο εθνικό κατά κεφαλή εισόδημα, η κατανάλωση κατά κεφαλή ενέργειας, τα επιβατικά αυτοκίνητα από 1000 κατοίκους, τα τηλέφωνα από 1000 κατοίκους, το ραδιόφωνο σαν ποσοστό επί των νοικοκυριών, οι τηλεοράσεις (ασπρόμαυρες-έγχρωμες) σαν ποσοστό επί των

νοικοκυριών, τα βίντεο σαν ποσοστό επί των νοικοκυριών, οι άμεσοι φόροι, οι καταθέσεις, η απασχόληση κ.λπ.

Παρατηρώντας αυτά τα στατιστικά στοιχεία διαπιστώνουμε ότι η Ελλάδα κατατάσσεται στην ομάδα των ανεπτυγμένων χωρών και συνήθως τα αναπτυξιακά προγράμματα στην Ελλάδα έχουν πενταετή χαρακτήρα και στοχεύουν κυρίως στην εκβιομηχάνιση της χώρας. Παρατηρούμε επίσης μια διαχρονική εξέλιξη των βασικών τοπικών δεικτών οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας, όπως για παράδειγμα στο κατά κεφαλή ΑΕΠ, τους άμεσους φόρους, τις καταθέσεις, τις τηλεφωνικές συνδέσεις, τον ρυθμό των απασχολουμένων, τους ανέργους, τους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τους γιατρούς και τα τροχαία ατυχήματα, τις διανυκτερεύσεις των τουριστών, και τέλος την φυσική αύξηση του πληθυσμού που οριοθετούν και το βιοτικό επίπεδο σε γεωγραφικό επίπεδο. Τέλος ο πληθωρισμός, ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ, και το πραγματικό ΑΕΠ είναι στοιχεία που δηλώνουν την εξέλιξη των Βασικών Μακροοικονομικών μεγεθών της Ελληνικής Οικονομίας.

Αρχικά τα περισσότερα αναπτυξιακά προγράμματα έθεταν διάφορους γενικούς στόχους για την Ελληνική οικονομία οι οποίοι όμως στο σύνολο τους έμεναν απραγματοποίητοι. Επίσης στα διάφορα αναπτυξιακά προγράμματα δεν υπήρχε λεπτομερή ανάπτυξη των αναγκαίων μέτρων που έπρεπε να πραγματοποιηθούν, ενώ τέλος υπήρχε μια ασυνέχεια στην εκπόνηση και στον προγραμματισμό των διαφόρων προγραμμάτων και των σχετικών προτάσεων.

Τα μειονεκτήματα του κοινωνικο-οικονομικού αναπτυξιακού προγραμματισμού συνετέλεσαν στο να επιδεινωθεί η αναπτυξιακή πορεία της χώρας και περαιτέρω να οδηγήσουν σε μια κατάσταση οικονομικής στασιμότητας και περιφερειακής υπανάπτυξης της Ελλάδας.

Διαχρονικά η αναπτυξιακή πορεία της Ελλάδας χαρακτηρίζεται από έντονες περιφερειακές ανισότητες. Η βιομηχανική συγκέντρωση έγινε στα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα και Θεσσαλονίκη) και σε αριθμό απασχολουμένων αλλά και σε αριθμό υποκαταστημάτων. Κατά συνέπεια τα μεγαλύτερα έργα υποδομής έγιναν στις μεγάλες αστικές πόλεις (Αθήνα και Θεσσαλονίκη), που σε συνδυασμό με την συγκεντρωτισμό (υδροκεφαλισμό του δημοσίου τομέα και των διαφόρων υπηρεσιών), καθώς επίσης και την μετανάστευση (εσωτερική και εξωτερική) οδήγησαν στην ερήμωση της Ελληνικής υπαίθρου.

2.1. Το πλαίσιο μιας νέας κοινωνικής πολιτικής

Όσον αφορά την κοινωνική πολιτική που ενσωματώνεται στους προϋπολογισμούς του κράτους, θα πρέπει να γίνει μία περιληπτική αναφορά. Η κοινωνική αυτή πολιτική ανταποκρίνεται ουσιαστικά σε συνθήκες που επικρατούσαν πριν 3-4 δεκαετίες όπου ο πληθυσμός βρισκόταν σε κατάσταση που έφτανε στο όρια της φτώχειας, μια και η οικονομία βρισκόταν σε πολύ χαμηλό επίπεδο. Αυτός ήταν ο λόγος που επέβαλε την εποχή εκείνη τη λήψη μέτρων για την ολική κάλυψη βασικών αναγκών υγείας - μέσω των αυξημένων κρατικών δαπανών οι οποίες προέρχονταν από την αύξηση των φορολογικών εσόδων τα οποία με τη σειρά τους αυξήθηκαν λόγω ευνοϊκών συγκυριών -αποκατάσταση πολιτικών και οικονομικών συνθηκών στη χώρα.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι έμμεσοι φόροι ήταν αυτοί οι οποίοι αύξησαν τα κρατικά έσοδα και αυτό διότι οι άμεσοι δεν εισπράττονταν λόγω της φοροδιαφυγής. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το φορολογικό βάρος να πέφτει στις ευρύτερες τάξεις τις οποίες η κοινωνική πολιτική ήθελε ουσιαστικά να προστατέψει και να ενισχύσει. Κατά συνέπεια η άσκηση κοινωνικής πολιτικής δεν είχε επιτυχία ως προς την ανακατανομή του εισοδήματος εις όφελος των ασθενέστερων τάξεων.

Αντίθετα θα μπορούσε να λεχθεί ότι η παρέμβαση του κράτους π.χ. με τη δωρεάν πανεπιστημιακή εκ-παίδευση, ενίσχυσε την ανισοκατανομή του εισοδήματος εις βάρος των φτωχότερων στρωμάτων. Στο παράδειγμα μας, η χρηματοδότηση για δωρεάν παιδεία από τις ασθενέστερες τάξεις εκμεταλλεύονταν ουσιαστικά οι ανώτερες σχολές.

Το πρόγραμμα όμως κοινωνικής πολιτικής παρουσίαζε άλλο ένα μειονέκτημα το οποίο προερχόταν από την ίδια τη φύση του. Αν εξετάσουμε τις κοινωνικές δαπάνες για υγεία και εκπαίδευση, οι υπόλοιπες οι οποίες εισπράττονταν από τα φορολογικά έσοδα και δαπανούνταν σε καταναλωτικούς σκοπούς στερούσαν τη δυνατότητα για δημόσιες επενδύσεις, οι οποίες εκείνη την εποχή είχαν προτεραιότητα. Αν είχε όμως συνέπεια μακροχρόνια τη μη εξέλιξη ευνοϊκών επιδράσεων που θα ασκούσε η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων.

Όσον αφορά τις δαπάνες για υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης τουλάχιστον τα συνολικά μεγέθη δεν είναι δυνατόν να μειωθούν. Παρόλα αυτά

η ποιοτική βελτίωση των αναγκών αυτών παίζει πλέον το βασικό ρόλο πράγμα που έως ως αποτέλεσμα την αύξηση των κοινωνικών δαπανών τόσο για την υγεία όσο και για την παιδεία. Αυτό όμως δεν μπορεί να γίνει μέσω της φορολογίας η οποία επιβάλλεται να χρησιμοποιείται για τον περιορισμό του γενικού δημοσιονομικού ελλείμματος.

Υπάρχει η άποψη ότι η αύξηση των δαπανών μπορεί να επιτευχθεί με την κάποια επιβάρυνση των καταναλωτών που λαμβάνουν υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης. Όσον αφορά την υγεία αυτό θα πραγματοποιηθεί με την αύξηση των ποσών που αφορούν τόσο την ιατροφαρμακευτική όσο και την νοσοκομειακή περίθαλψη. Ενώ όσο αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση, προτείνεται να πάψει να είναι δωρεάν και να γίνει υποχρεωτική η καταβολή χρημάτων για διδάκτρα και συγγράμματα. Καθώς επίσης η καθιέρωση απαλλαγών για τις υπηρεσίες υγείας και υποτροφιών για τις υπηρεσίες εκπαίδευσης, μόνο εάν αναφερόμαστε σε άτομα που έχουν οικονομική ανάγκη. Αυτή η άποψη κατακρίνεται από πολλούς γι' αυτό εξάλλου δεν έχει εφαρμοστεί έως σήμερα. Η κοινωνική πολιτική που αναφέραμε παραπάνω λειτουργεί αντιπληθωριστικά. Και αυτό γιατί με τα μέτρα που προτείνονται αφαιρούνται από ευρείες κατηγορίες πολιτών ορισμένων παροχών και απ' ότι ισχυρίζονται αυτοί που είναι σύμφωνοι με την πολιτική αυτή, ενισχύονται εκείνοι που έχουν πραγματική ανάγκη. Ενώ επίσης οι υπηρεσίες του δημοσίου τομέα γίνονται ποιοτικότερες.

2.2. Το πλαίσιο της οικονομικής πολιτικής

Οι εξελίξεις στην Ελληνική οικονομία σχετίστηκαν με τις διάφορες συνθήκες που διαμόρφωσαν την οικονομική πολιτική που ασκήθηκε, (όπως λ.χ. οι πετρελαϊκές κρίσεις, η είσοδος στην ΕΟΚ και οι υψηλές αμυντικές δαπάνες).

Η μεταπολεμική ανάπτυξη βασίστηκε κυρίως στην αύξηση της εσωτερικής ζήτησης, στην οικοδομική δραστηριότητα, στην ελαφρά βιομηχανία και στις υπηρεσίες, όμως με την αλλαγή των συνθηκών (όπως π.χ. της εσωτερικής ζήτησης, τον περιορισμό στην αύξηση των άδηλων πόρων), η εξειδίκευση και ο προσανατολισμός της Ελληνικής οικονομίας μετά και από την ένταξη στην Ε.Ο.Κ. έπρεπε να αλλάξει εξ ολοκλήρου.

Βέβαια για να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο είναι αναγκαίο να παρακολουθούμε τις τρέχουσες εξελίξεις και οι βραχυχρόνιες παρεμβάσεις πρέπει να στηρίζονται σε μία γενικότερη θεώρηση της μελλοντικής πορείας της οικονομίας.

Όσον αφορά την προσπάθεια που γίνεται με την προώθηση των επενδύσεων ιδιαίτερη σημασία έχουν τα παρακάτω μεγέθη. Οι δημόσιες επενδύσεις παίζουν τον πρώτο καθοριστικό ρόλο, αφού συντελούν στην προώθηση των εξαγωγών και στη συγκράτηση της εισαγωγικής διεισδύσεως.

Για την καταπολέμηση των πληθωριστικών πιέσεων είναι απαραίτητη η μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων η οποία συμβάλλει και στην καταπολέμηση του ακριβού χρήματος και της επενδυτικής σταθερότητας. Αυτό θα επιτευχθεί με τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης, την πάταξη της φοροδιαφυγής και τη μείωση των τρεχουσών δαπανών σε συνάρτηση με μία συγκρατημένη εισοδηματική πολιτική στο δημόσιο τομέα, λαμβάνοντας πάντα υπόψη μας τους περιορισμούς που απορρέουν από τη συμμετοχή μας στην ΕΟΚ.

Η νομισματική πολιτική θα πρέπει να δίδει προτεραιότητα στην εκλογίκευση της διάρθρωσης των επιτοκίων, με την καθιέρωση κατώτατου επιτοκίου χορηγήσεων για τα βραχυπρόθεσμα δάνεια, κατά μία μονάδα υψηλότερου από τα επιτόκια καταθέσεων ταμειυτηρίου στις εμπορικές τράπεζες.

Αντίστοιχα η δημοσιονομική πολιτική πρέπει να παίζει πρωτεύοντα ρόλο στην σταθεροποιητική προσπάθεια. Η δημοσιονομική πολιτική πρέπει να στοχεύει στη συγκράτηση του ρυθμού αύξησης των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού και στην παράλληλη αύξηση των φορολογικών εσόδων από την πάταξη της φοροδιαφυγής. Η μείωση των δαπανών συνήθως επιχειρείται με το συστηματικό έλεγχο των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών, με σκοπό τον περιορισμό των ελλειμμάτων τους, με συμπίεση των δαπανών λειτουργίας τους και με βαθμιαία αναπροσαρμογή των τιμολογίων τους.

Το μέγεθος και οι σημαντικές επιδράσεις που ασκεί στα κρίσιμα μεγέθη της οικονομίας το τμήμα του Δημοσίου τομέα που αφορά τη διαχείριση των διαφόρων κρατικών δραστηριοτήτων, εξηγεί την έμφαση που δίνεται για την υιοθέτηση μέτρων που οδηγούν στη σταθεροποίηση της οικονομίας. Ιδιαίτερη προσοχή και εξέταση χρειάζονται οι δραστηριότητες που ασκούνται από τις δημόσιες επιχειρήσεις, η διαχείριση των οποίων παρακολουθείται στα πλαίσια του προϋπολογισμού κάθε χρήσεως. Ο στόχος τους είναι η διαρκή βελτίωση της

αποτελεσματικότητας τους, καθώς και η συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Οι επιχειρήσεις αυτές ΔΕΗ, ΟΤΕ παράγουν και προσφέρουν βασικές υπηρεσίες οι οποίες είναι αναγκαίες σε όλες τις παραγωγικές μονάδες.

Όσον αφορά τον δημοσιονομικό δανεισμό που θα απαιτηθεί για την κάλυψη των αναγκών σε κεφάλαια των Δημοσίων Επιχειρήσεων προβλέπεται να είναι μικρότερος έναντι του προηγούμενου έτους. Αυτό σημαίνει ότι ο κρατικός προϋπολογισμός θα επιβαρυνθεί λιγότερο. Ως προς αυτό πρέπει να διατυπωθούν όμως κάποιες επιφυλάξεις, οι οποίες στηρίζονται σε παραδείγματα του παρόντος, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι όλα τα παραπάνω αφορούν την αντιμετώπιση των προβλημάτων των Δημοσίων Επιχειρήσεων, βραχυχρόνια. Η μακροχρόνια λύση του προβλήματος τούτου, απαιτεί τη λήψη πιο δραστικών μέτρων.

Είναι λοιπόν κοινά αποδεκτό απ' όλες τις κοινωνικές και πολιτικές πλευρές η κρισιμότητα της δημοσιονομικής μας καταστάσεως λόγω των ελλειμμάτων που έχουν συσσωρευτεί, όσο και η ανάγκη άμεσης και αποτελεσματικής αντιμετώπισης. Ένας βασικός λόγος που επιβάλλει αντιμετώπιση του προβλήματος τούτου είναι και οι υποχρεώσεις που έχει η χώρα μας μετά τη συμφωνία του Μάαστριχ. Αυτός όμως είναι ένας εξωτερικός παράγοντας αρκετά σημαντικός που δεν υπερβαίνει όμως σε σπουδαιότητα την κατάσταση της οικονομίας στη χώρα μας, η οποία επιβάλλει την επαγρύπνηση της οικονομικής πολιτικής.

Η έμφαση σωστά δίνεται στις δημόσιες δαπάνες οι οποίες δείχνουν μέχρι την ώρα πορεία τους μία αδικαιολόγητη ανελαστικότητα. Το μέρος των Δημοσίων Δαπανών που αφορά το δημόσιο χρέος, πρέπει να υπάρξει κάποια μείωση των επιτοκίων, που συναρτάται από την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού. Πώς όμως θα επιτευχθεί μία μείωση των Δημοσίων Δαπανών όσον αφορά συντάξεις και μισθούς; Όχι βέβαια με απολύσεις, αλλά με την εφαρμογή ενός προγράμματος εθελουσίας εξόδου δημοσίων υπαλλήλων. Παρόλα αυτά αν επιτευχθεί η εξάντληση των δυνατοτήτων για τον περιορισμό των δημοσίων δαπανών, ως συνέπεια των παραπάνω η μείωση του ελλείμματος δεν θα ήταν επαρκής για τη σταθεροποίηση που επιδιώκουμε.

Είναι επομένως σαφές ότι πρέπει να εφαρμοστεί μία πολιτική μείωσης των δαπανών και αύξηση των φορολογικών εσόδων μέσω της πάταξης της φοροδιαφυγής. Δηλαδή η εφαρμογή ενός πλεονασματικού προϋπολογισμού.

Η πολιτική αυτή και η πάταξη της φοροδιαφυγής χρειάζονται αρκετό χρονικό διάστημα -κοινωνική αποδοχή, κατάλληλη υποδομή- πράγμα που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρέπει να αναζητηθούν νέες πηγές απόδοσης, οι οποίες θα έχουν άμεση αποτελεσματικότητα στην επίτευξη της σταθεροποίησης. Συγχρόνως η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού που πρόσφατα άρχισε να πραγματοποιείται βρίσκεται σε κρίσιμη φάση.

Αν και η επιβολή νέων φόρων σε είδη ευρείας κατανάλωσης, έχουν εφαρμοστεί στην αρχή μίας πολιτικής σταθεροποίησης και στον Ευρωπαϊκό χώρο και στην Ελλάδα, λόγω της μεγάλης εισπρακτικής απόδοσης που έχουν, οι σοβαρές παρενέργειες που δημιουργούν από τη συνεχή χρησιμοποίηση δεν έγκειται για την παρούσα κατάσταση στη χώρα μας.

Τέτοια μέτρα όπως αυτά που αναφέρθηκαν αν εφαρμοστούν θα επιβαρύνουν την οικονομία από τη μία μέσω της αύξησης του πληθωρισμού που προσπαθούμε να ελαττώσουμε και από την άλλη δημιουργώντας κοινωνικό κόστος -υπερμετρη πίεση χαμηλότερων εισοδηματικών τάξεων- το οποίο έχει σοβαρές οικονομικές συνέπειες, όπως οικονομική αβεβαιότητα που ενισχύουν τις πληθωριστικές προσδοκίες και αποθαρρύνουν την επενδυτική δραστηριότητα. Η λήψη φορολογικών μέτρων των χαμηλότερων εισοδηματικών στρωμάτων αποδείξαμε ότι κρύβει κινδύνους. Αυτό δεν σημαίνει ότι εάν κριθεί, ότι για την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού πρέπει να αυξηθούν τα κρατικά έσοδα μέσω της φορολογίας δεν θα έχουμε διέξοδο. Συμπεραίνουμε ότι στη διαδικασία σταθεροποίησης, τα μέτρα που θα ληφθούν κάθε φορά θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα ρεαλισμού και δημιουργικής φαντασίας, ώστε σε μικρό χρονικό διάστημα να επιτυγχάνεται το άριστο αποτέλεσμα με τις ελάχιστες δυνατές παρενέργειες.

3. Ο σχεδιασμός και το πλαίσιο της οικονομικής ανάπτυξης και περιφερειακής ανάπτυξης

Η περιφερειακή ανάπτυξη βασίζεται στην αξιοποίηση και στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων της περιφέρειας. Ήδη από την δεκαετία του 1950 θεσπίστηκαν ιδιαίτερα κίνητρα για την τόνωση των περιφερειακών προγραμ-

μάτων των δημοσίων επενδύσεων καθώς επίσης και για την προσέλκυση των ξένων ιδιωτικών επενδύσεων στην περιφέρεια.

Τα βασικά κίνητρα στις δεκαετίες 1960 και 1970 αφορούσαν περισσότερο τα κίνητρα φορολογικού χαρακτήρα (όπως π.χ. κίνητρα για αφορολόγητες εκπώσεις και αυξημένες αποσβέσεις), καθώς επίσης και τα κίνητρα επιδότησης επιτοκίου δανεισμού (για τους επενδυτές).

Όμως η άνιση ανάπτυξη με την υπερ-συγκέντρωση των δημοσίων υπηρεσιών στα μεγάλα αστικά κέντρα, η εγκατάλειψη της υπαίθρου με την εσωτερική και την εξωτερική μετανάστευση και η συγκέντρωση των ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων σε βασικά έργα υποδομής στις μεγάλες πόλεις, επέτειναν την κατάσταση και την άνιση ανάπτυξη μεταξύ περιφέρειας και αστικών κέντρων. Η θέσπιση των Νόμων 1116/1981 και 1262/1982 καθώς επίσης και του Νόμου 1892/1990 απέβλεπαν κυρίως στην ενθάρρυνση και στην αύξηση των επενδύσεων, (μέσω του συστήματος της επιχορήγησης των επενδύσεων). Με το σύστημα της επιχορήγησης των επενδύσεων, η χώρα διαιρείται σε τέσσερις περιφέρειες όπου δίδεται έμφαση στην επιχορήγηση των ξένων επενδύσεων στην περιφέρεια, εκτός από τα μεγάλα αστικά κέντρα Αθήνα και Θεσσαλονίκη που δεν επιχορηγούνται πλέον.

Όμως παρά την βελτίωση που πρόσκαιρα παρατηρήθηκε στην προσέλκυση των επενδύσεων, δεν παρατηρήθηκε ανάκαμψη στον τομέα της περιφερειακής ανάπτυξης γιατί η ιχυροποίηση των νέων κινήτρων συνέπεσε με την γενική κρίση της Ελληνικής οικονομίας στην δεκαετία του 1980 και την γενική πτώση της επενδυτικής δραστηριότητας στην χώρα, (γεγονός που υποβοηθήθηκε από την αυξανόμενη γραφειοκρατία και τις συχνές τροποποιήσεις των σχετικών νόμων).

Οι βασικοί άξονες στους οποίους θα πρέπει μια κοινωνική και οικονομική πολιτική να βασισθεί, και να ενισχυθούν για την κοινωνική ευημερία και οικονομική ευρωστία ενός σύγχρονου κράτους, είναι η αγοράς εργασία και το ανθρώπινο δυναμικό, η κατοχύρωση των συνθηκών εργασίας, υγιεινής και ασφάλειας, οι βιομηχανικές σχέσεις και οι γενετικές διαφορές και κοινωνική ανισότητα

Εργασία	Ευημερία
Αγορά-Εργασίας και Ανθρώπινο Δυναμικό:	Κοινωνικές Μεταβιβάσεις:
-πολιτική ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού	-άμεσα
- μακρο-οικονομική-κοινωνική πολιτική	-κοινωνική υποδομή
	-κοινωνική βοήθεια
Κατοχύρωση των Συνθηκών Εργασίας -Υγιεινής και Ασφάλειας:	Κοινωνικές Μεταβιβάσεις
-ελάχιστο μισθό και δικαιώματα εργαζομένων	-έμμεσα
- εργασιακό χρόνο και ποιότητα συνθηκών εργασίας	-επιδόματα και απαλλαγές φόρου
	- επιδότηση προϊόντων
Βιομηχανικές Σχέσεις:	Κοινωνικές Υπηρεσίες:
-υποδομή για συλλογικές διαπραγματεύσεις	-υποχρεωτική εκπαίδευση
-δημοκρατία στον εργασιακό χώρο	-προνοία-υγεία
-κοινωνικός διάλογος & πολιτική διαπραγματεύσεων	-πολιτική οικισμού
	-κοινωνική εργασία
Γενετικές Διαφορές και Κοινωνική Ανισότητα:	
-αποφυγή διάκρισης φύλου, ηλικίας και χρώματος στη εργασία	
-καταμερισμός εργασίας (ανάλογα με την ειδικευση, τα άτομα με ειδικές ανάγκες κ. ά.)	

Ιδιαίτερα ενθαρρυντική είναι η πορεία της Ελληνικής οικονομίας και η εξέλιξη των βασικών μακρο-οικονομικών μεγεθών, σύμφωνα με την ανάλυση-έκθεση του Ο.Ο.Σ.Α. Η Ελληνική οικονομία φαίνεται να βαδίζει σταθερά στην εκπλήρωση των κριτηρίων του Μάαστριχ και μάλιστα μετά την ένταξή μας στη ζώνη του ευρώ, ενώ η ανάπτυξη της οικονομίας εξακολουθεί να ευρίσκεται πάνω από τον μέσο όρο των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α. Παράλληλα με την θετική, εξέλιξη των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών, ο πληθωρισμός έχει λάβει καθοδική πορεία και αναμένεται να αποκλιμακωθεί περαιτέρω λόγω της μείωσης των έμμεσων φόρων.

Για να ενισχυθεί όμως περαιτέρω η ανάπτυξη και η βελτίωση των μακρο-οικονομικών μεγεθών της οικονομίας χρειάζεται η μακρο-οικονομική πολιτική να ενισχυθεί περισσότερο και η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να φέρει το κύριο βάρος της προσαρμογής, καθώς το έλλειμμα διατηρείται σε υψηλά επίπεδα (το δημόσιο χρέος ξεπερνά το 100 % του ΑΕΠ).

Τέλος απαιτούνται γενναίες μεταρρυθμίσεις των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης και υγείας, καθώς επίσης και στον χώρο των δημοσίων οργανισμών και του τραπεζικού τομέα. Απαραίτητες προϋποθέσεις για την

οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της Ελλάδας, θεωρείται η σύγκλιση των βασικών οικονομικών μεγεθών με αυτά των άλλων κρατών μελών της Ε.Ο.Κ. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθούν στα ακόλουθα μεγέθη, όπως π.χ. στην μείωση των ελλειμμάτων του δημοσίου τομέα, στην μείωση των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού, (και στην μείωση του εξωτερικού δανεισμού), στην μείωση του πληθωρισμού, στην αύξηση των επενδύσεων καθώς επίσης και στην αύξηση της παραγωγικότητας, στην βελτίωση και στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών επιχειρήσεων, στην αύξηση της απασχόλησης, στην αύξηση των εξαγωγών και τέλος στην πάταξη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας.

4. Συμπεράσματα

Τα κυριότερα προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας μπορούν να συνοψισθούν ως ακολούθως: στην χαμηλή παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής οικονομίας, στην διατήρηση του πληθωρισμού και της ανεργίας σε υψηλά επίπεδα, στις χαμηλές επενδύσεις ιδιαίτερα στον βιομηχανικό τομέα, στην διόγκωση του δημόσιου τομέα, στην χαμηλή παραγωγικότητα, καθώς επίσης στις υψηλές δημόσιες δαπάνες και στις μεγάλες αμυντικές δαπάνες, και τέλος στην ασύμμετρη ανάπτυξη περιφέρειας και αστικών κέντρων καθώς επίσης και στην μείωση της γεννητικότητας.

Η αδυναμία διαμορφώσεως μιας μακροχρόνιας οικονομικής πολιτικής είχε σαν αποτέλεσμα την άσκηση μιας βραχυχρόνιας και περιστρεφόμενης οικονομικής πολιτικής που βασιζόταν σε διάφορα έκτακτα και όχι συντονισμένα μέτρα που προσέφεραν βραχυχρόνιες λύσεις χωρίς όμως να επιλύουν τα χρόνια προβλήματα.

Η ένταξη της χώρας μας στην Ε.Ο.Κ. και στη ζώνη του ευρώ μας δημιούργησε κάποιες υποχρεώσεις. Μία από τις κυριότερες υποχρεώσεις είναι της εφαρμογής της πολιτικής σταθεροποίησης, όπου οδηγεί αναμφισβήτητα σε «πίεση» της οικονομίας. Η ύφεση αυτή επιτείνεται από την ύφεση που βιώνουν οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εξαιτίας των συνθηκών που επικρατούν διεθνώς. Αυτό σημαίνει ότι η ύφεση θα εκδηλωθεί με μειωμένο ποσοστό

αυξήσεως του ΑΕΠ και αυτό γιατί η ύφεση δεν πλήττει με την ίδια ένταση όλους τους κλάδους.

Ορισμένοι είναι πιο ευαίσθητοι ενώ άλλοι αυξάνονται σταθερά. Ενώ προκύπτει ότι ακόμη και σε φάση υφέσεως η χώρα μας σημείωσε απόκλιση προς την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αναφορικά με τις επενδύσεις σημείωσαν αύξηση μεγαλύτερη στην Ελλάδα από ότι στην Ε.Ο.Κ. ενόψει μάλιστα και των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 που θα διεξαχθούν στη χώρα μας. Αν και αυτός ο αριθμός αύξησης για τη χώρα μας δεν ήταν ο κατάλληλος για να στηρίξει την ανάκαμψη της οικονομίας μας. Αν συγκριθεί μάλιστα με το ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ εύκολα συμπεραίνει κανείς ότι οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν οδήγησαν μάλλον σε εκουγχρονισμό του μηχανικού εξοπλισμού παρά σε διεύρυνση της παραγωγικής διαδικασίας.

Τα παραπάνω μεγέθη που εξετάσαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες ωστόσο θα πρέπει να συσχετισθούν με την εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων έτσι ώστε να έχουμε μία ολοκληρωμένη εικόνα.

Επίσης σημειώθηκε ακόμη μεγαλύτερη μείωση της πραγματικής επιβαρύνσεως ανά μονάδα προϊόντος στην Ελλάδα από ότι εκείνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για τις μελλοντικές εξελίξεις για την πορεία της υφέσεως υπάρχει αβεβαιότητα. Η ολοκλήρωση και ο τρόπος εφαρμογής της πολιτικής σταθεροποίησης καθώς και της δημοσιονομικής εξυγίανσης, θα συντελέσουν σημαντικά στην διαμόρφωση του επιπέδου της οικονομικής δραστηριότητας για τη χώρα μας.

Οι μακροοικονομικές πολιτικές που θα οδηγήσουν στην ανάπτυξη και

τη σταθεροποίηση της Ελληνικής οικονομίας σχετίζονται με την δημοσιονομική πολιτική που προβλέπεται επιτυχία των μέτρων περιορισμού της φοροδιαφυγής.

Παίρνοντας υπόψη μας τα παραπάνω προκύπτουν από το μακροοικονομικό μεγέθη διάφορες προβλέψεις. Έτσι μέρος της συνολικής δαπάνης που αναφέρεται στις επενδύσεις παρουσιάζει συνεχώς αυξανόμενο ρυθμό ενώ την ίδια στιγμή η αύξηση της καταναλώσεως σημειώνει και αυτή επιτάχυνση. Οι μεταβολές αυτές θα έχουν ως συνέπεια να διευρυνθεί σημαντικά η αναλογία των επενδύσεων στη συνολική δαπάνη που αποτελεί σημαντική

βελτίωση. Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών καθώς και οι εισαγωγές θα σημειώσουν επιτάχυνση.

Συνέπεια όλων των παραπάνω εξελίξεων θα είναι η συνεχής αύξηση του Α.Ε.Π. Παρόλα αυτά η απασχόληση θα μείνει σταθερή. Ενώ η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού θα αρχίσει να πραγματοποιείται, πράγμα που ικανοποιεί ένα όρο του Μάαστριχ. Οι δανειακές ανάγκες του Δημοσίου ως ποσοστό του ΑΕΠ θα μειωθούν περισσότερο από το ποσοστό που προβλέπει το Μάαστριχ. Ενώ το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ, έχει μειωθεί αρκετά όχι όμως στο ποσοστό που έχει καθοριστεί από τη συνθήκη του Μάαστριχ. Ως προς την εξωτερική ισορροπία μέχρι το 2004 παρά την αύξηση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ θα παραμείνει σταθερό και σε χαμηλό επίπεδο.

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι οι προοπτικές που διαγράφονται για την ελληνική οικονομία είναι ικανοποιητικές σε συνάρτηση με την ύφεση που επικρατεί στη διεθνή οικονομία και τα τεράστια προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα μας τα τελευταία έτη.

Με την προϋπόθεση να πραγματοποιηθούν οι υποθέσεις πολιτικής καθώς και οι αναπτυξιακές και δημοσιονομικές παρεμβάσεις, σε μακροοικονομικό επίπεδο η Ελληνική Οικονομία μπορεί να ελπίζει ότι θα μπει σε αναπτυξιακή φάση και σταθεροποίηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αθανασίου Λ.: «Η διανομή του εισοδήματος στην Ελλάδα», 1984, ΚΕΠΕ,
2. Αλεξιάκης Π.: «Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ενοποίηση, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών», εκδ. Σάκκουλα 1994
3. Βαβούρας Ιωάννης: «Δημόσιο Χρέος», εκδ. Παπαζήση, 1993
4. Βαβούρας Σ. & Κούρτης Ν.: «Παραοικονομία, η έκταση του φαινομένου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό», εκδ. Παπαζήσης 1997
5. Βαβούρας Σ.: «Το πρόβλημα της παραοικονομίας στην Ελλάδα έκταση, επιπτώσεις, πολιτική αντιμετώπισης», εκδ. Κριτική, 1997.
6. Δελιβάνη-Νεγρεπόντη Μαρία «Ελληνικό Δημόσιο Χρέος και Ελλείμματα», εκδ. Σάκκουλα, 1994
7. Κορρές Κ.: «Ελληνική Οικονομία» εκδ. Σταμούλης 1998
8. Κοτόπουλος Π.: «Ενιαίο Νόμισμα και Ελληνική Βιομηχανία», εκδ. Σταμούλη 1997
9. Τάσεις: Ετήσια Οικονομική Επισκόπηση «Ελληνική Οικονομία 2000», 17^ο τεύχος
10. Τάσεις: Ετήσια Οικονομική Επισκόπηση «Ελληνική Οικονομία 2001», 18^ο τεύχος
11. Ψιμάρνη Φωτεινή: «Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις στην Ελλάδα», εκδ. Κλειδάριθμος, 2000

ПАРАРТНМА

ΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ

ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΗ, ΑΜΟΙΒΕΣ, ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ, ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ, ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ, ΠΑΡΑΓΩΓΗ, ΤΙΜΕΣ

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ, ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ, ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑ, ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΤΙΜΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ

ΤΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ

ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ, ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ, ΠΡΟΪΟΝ • CONSUMPTION, INVESTMENT, GDP

δισ. δρχ., τρέχουσες τιμές • bn drs, current prices

1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001*

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	
1. ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	24.076	26.399	28.925	31.248	32.859	34.885	36.806	1.CONSUMPTION
Ιδιωτική	19.902	22.051	23.906	25.742	27.125	28.721	30.334	Private
Δημόσια	4.174	4.348	5.019	5.506	5.734	6.164	6.472	Government
2. ΑΚΑΘ. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΑΓΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	5.066	5.829	6.612	7.758	8.567	9.682	11.085	2.GROSS FIXED INVESTMENT
3. Μεταβολή αποθεμάτων	86	96	65	108	-68	57	263	3.Stockbuilding
4. ΕΓΧΩΡΙΑ ΖΗΤΗΣΗ (1+2+3)	29.227	32.323	35.602	39.114	41.358	44.623	48.155	4.FINAL DOMESTIC DEMAND
5. Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	4.800	5.246	6.432	7.123	7.691	8.695	9.686	5.Exports of goods and services
6. ΤΕΛΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ (4+5)	34.028	37.566	42.034	46.237	49.049	53.318	57.841	6.FINAL DEMAND
7. Ισοζύγιο Αγαθών και Υπηρεσιών	-1.992	-2.388	-2.498	-3.241	-3.211	-3.723	-3.975	7.Balance of goods & services
8. ΑΚΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ (τιμές αγοράς) (4+7)	27.235	29.935	33.104	35.873	38.147	40.900	44.180	8.GROSS DOMESTIC PRODUCT
9. ΚΑΘΑΡΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΟΔΑΠΗ	862	835	762	815	1.010	1.150	1.200	9.Net Income from Abroad
10. ΑΚ. ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ (τιμές αγοράς) (8+9)	28.097	30.770	33.866	36.688	39.157	42.050	45.380	10.GROSS NATIONAL PRODUCT
11. Καθαροί έμμεσοι φόροι	2.809	3.278	3.828	4.224	4.745	5.159	5.526	11. Indirect taxes (net)
12. ΑΚΑΘ. ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ (βασικές τιμές) (1)	24.426	26.657	29.276	31.649	33.402	35.741	38.654	12.GROSS DOMESTIC PRODUCT (basic prices) (1)
ΓΕΩΡΓΙΑ	2.480	2.492	2.552	2.656	2.709	AGRICULTURE
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	5.639	6.138	6.717	7.322	7.797	INDUSTRY
Ορυχεία	162	182	190	196	Mining and Quarrying
Μεταποίηση	3.261	3.591	3.683	3.786	4.450	Manufacturing
Ενέργεια κ.λπ.	597	588	594	637	Energy
Κατασκευές	1.619	1.778	2.250	2.704	3.079	Construction
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	17.048	18.859	20.979	22.740	23.917	SERVICES
Μεταφορές - επικοινωνίες	1.696	1.698	1.882	2.094	Transport and Communications
Εμπόριο	3.414	3.973	4.334	4.737	Trade
Τράπεζες - ασφάλειες	1.060	1.258	1.531	1.654	Banking and Insurance
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	1.643	1.919	2.162	2.303	Hotels and restaurants
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	4.286	4.767	5.163	5.548	Real estate management
Δημόσια διοίκηση	1.809	1.850	2.071	2.203	Public Administration and Defence
Εκπαίδευση	1.124	1.190	1.440	1.553	Education
Υγεία	1.314	1.402	1.520	1.693	Healthcare
Διάφορες υπηρεσίες	703	802	875	955	Other services
Τεκμαρτές τραπεζικές εργασίες	741	832	986	1.069	
ΑΚΑΘ. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΑΓΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ								GROSS FIXED INVESTMENT
Ιδιωτικές	4.202	4.888	5.439	6.384	6.943	7.864	9.103	Private
Ιδιωτικές εκτός κατοικιών	2.852	3.463	4.182	4.472	4.873	Private non housing investment
Δημόσιες	864	941	1.173	1.374	1.624	1.818	1.982	Public
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	3.211	3.509	4.001	4.525	5.131	5.732	6.597	CONSTRUCTION
ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	1.595	2.027	2.236	2.864	2.951	3.430	3.939	EQUIPMENT
ΛΟΙΠΟΣ	261	294	376	369	485	520	549	OTHER

(1) Οι βασικές τιμές δεν περιλαμβάνουν τους φόρους επί των προϊόντων. *Προβλέψεις 2001 ΤΑΣΕΙΣ
(1) basic prices do not include, taxes on the products paid by the producer. *2001 editorial estimates

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ, ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ GROSS DOMESTIC PRODUCT, DISPOSABLE INCOME PER HEAD

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΚ. ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ (τρέχουσες δρχ.)	2.605.237	2.857.524	3.153.092	3.411.112	3.621.444	3.879.572	GDP per head (current drs)
ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΚ. ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ (σε \$)	11.246	11.871	11.547	11.544	11.859	10.617	GDP per head (US \$)
ΔΙΑΘ. ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ (σε δρχ)	2.314.880	2.491.064	2.604.764	2.756.874	2.877.640	3.050.292	Private Disposable Income per head (current drs)
ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ (σε δρχ)	1.494.660	1.686.464	1.876.998	2.032.917	2.286.196	...	Private Deposits per head (drs)
ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΚ. ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ (δρχ έτους 1988)	968.970	990.154	1.021.581	1.051.495	1.085.456	1.129.028	GDP per head (1988 prices, drs)
ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ (ΕΕ = 100)	66	67	66	68	67	...	GDP per head (EU = 100)
ΦΟΡΟΛΟΓΗΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ (χιλ. δρχ.)	2.539	2.778	2.914	3.252	3.487	...	AVERAGE REPORTED INCOME (th.drs)
ΦΟΡΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ (χιλ.δρχ.)	130	164	201	247	291	...	AVERAGE INCOME TAX (th.drs)

Πηγή στοιχείων: ΕΣΥΕ, ΥΠΕΘΟ, επεξεργασία ΤΑΣΕΙΣ *προβλέψεις Source: NSSG, Ministry of National Economy, data processing TASEIS *forecast

ΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ

ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ ● DOMESTIC PRODUCT

% μεταβολές όγκου ● percent change, volume

1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001*

ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	CONSUMPTION							
Ιδιωτική	2,7	2,4	2,8	3,1	2,9	3,1	3,2	Private
Δημόσια	0,9	0,9	3,0	1,7	-0,1	0,8	0,5	Public
ΑΚΑΘ. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΑΓΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	4,2	8,4	7,8	11,8	7,3	9,3	11,7	GROSS FIXED INVESTMENT
ΕΓΧΩΡΙΑ ΖΗΤΗΣΗ	3,9	3,3	3,6	4,7	2,9	4,3	4,9	DOMESTIC DEMAND
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών		3,5	18,2	5,9	6,5	8,0	8,8	Exports of goods and services
ΤΕΛΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ (4+5)		3,3	5,7	4,9	3,5	4,9	5,6	FINAL DEMAND
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών		7,0	13,9	11,3	3,9	7,4	7,4	Imports of goods and services
ΑΚ.ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ (τιμές αγοράς)	2,1	2,4	3,5	3,1	3,4	4,1	5,0	GROSS DOMESTIC PRODUCT (market prices)
ΑΚΑΘ. ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ (βασικές τιμές)	2,2	1,8	3,5	3,2	2,7	4,1	5,0	GROSS DOMESTIC PRODUCT (basic prices)
ΓΕΩΡΓΙΑ	4,2	-3,3	0,7	2,6	1,4	1,5	1,2**	AGRICULTURE
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	0,3	2,1	4,9	3,1	4,7	7,0	7,0**	INDUSTRY
Ορυχεία	-1,1	-3,0	1,0	-0,8	-9,2	3,5	...	Mining and Quarrying
Μεταποίηση	0,1	3,9	1,4	1,3	1,5	5,0	5,0**	Manufacturing
Ενέργεια κ.λπ.	3,1	-2,4	3,1	9,8	12,1	11,0	...	Energy
Κατασκευές	-0,2	1,0	13,2	4,2	9,0	9,0	10,0**	Construction
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	3,1	2,4	3,5	3,4	2,2	3,1	3,8**	SERVICES
Μεταφορές - επικοινωνίες	7,6	-5,6	5,5	1,5	5,0	4,0	...	Transport and Communications
Εμπόριο	2,8	5,9	4,6	5,7	4,8	5,5	...	Trade
Τράπεζες - ασφάλειες	6,1	8,2	3,0	3,0	2,7	3,2	...	Banking and Insurance
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	1,5	4,0	4,9	10,1	0,2	3,0	...	Hotels and restaurants
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	1,2	1,7	1,4	1,8	1,5	2,0	...	Real estate management
Δημόσια διοίκηση	8,6	7,0	-1,3	0,5	-0,9	0,2	...	Public Administration and Defence
Εκπαίδευση	3,3	-1,9	3,1	1,4	1,2	1,5	...	Education
Υγεία	-3,2	-3,8	8,8	2,3	1,9	2,5	...	Healthcare
Διάφορες υπηρεσίες	2,1	3,2	7,0	3,5	1,3	5,0	...	Other services
ΑΚΑΘ. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΑΓΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	4,2	8,4	7,8	11,8	7,3	9,3	11,7	GROSS FIXED INVESTMENT
ΚΑΤΑ ΦΟΡΕΑ: Ιδιωτικές	2,0	9,7	7,3	12,1	5,8	9,4	12,8	Private
Ιδιωτικές εκτός κατοικιών	1,7	15,0	15,0	8,6	2,6	11,2	15,0	Private non-housing investment
Ιδιωτικές κατοικίες	2,6	-1,2	6,6	9,8	6,9	5,0	7,0	Private residential investment
Δημόσιες	10,9	2,0	10,4	10,5	14,7	8,8	6,4	Public
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	1,7	1,8	7,4	6,5	9,0	9,0	12,5	CONSTRUCTION
ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	8,4	23,1	8,3	24,3	1,8	10,5	11,5	EQUIPMENT
ΛΟΙΠΕΣ	...	-0,9	8,6	-17,0	41,6	3,0	3,0	OTHER

* Προβλέψεις ΥΠΕΘΟ ** Προβλέψεις Τάσεων

ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΗ

PRIVATE DISPOSABLE INCOME AND SAVINGS

δισ. δρχ., τρέχουσες τιμές ● bn drs, current prices

1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001*

Αμοιβές Εργαζομένων	8.876	9.600	10.922	12.270	13.012	13.940	15.069	Wages and salaries
Εισόδημα εκτός αμοιβών εργασίας	15.773	17.041	17.292	18.372	19.541	20.730	22.108	Income excluding wages and salaries
Τρέχουσες μεταβιβατικές εισπράξεις	4.998	5.448	6.119	6.616	6.994	7.549	8.087	Current transfers
Άμεσοι φόροι	2.022	2.129	2.579	3.420	4.016	4.418	4.727	Direct taxes
Εσφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση	3.424	3.864	4.407	4.845	5.219	5.644	6.119	Social Security contributions
1. ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	24.200	26.096	27.347	28.992	30.312	32.157	34.419	1. PRIVATE DISPOSABLE INCOME
2. Ιδιωτική κατανάλωση	19.902	22.051	23.906	25.742	27.125	28.721	30.334	2. Private consumption
3. Αποταμίευση	4.298	4.045	3.441	3.250	3.188	3.437	4.084	3. Gross Savings
Μέση ροπή π προς αποταμίευση (3:1)	17,8	15,5	12,6	11,2	10,5	10,7	11,9	Average Propensity to save (3:1)

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΥΠΕΘΟ, επεξεργασία στοιχείων: Τάσεις

Source: NSSG, National Economy Ministry, data processing by the editorial staff

ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ● TOTAL SAVINGS OF THE ECONOMY

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	
Συνολική αποταμίευση της οικονομίας % Α.Εβν.Π.	17,5	16,9	17,4	17,6	18,6	19,5	21,3	Total Savings % Gross National Product
Αποταμίευση Ιδιωτών % ΑΕΠ	15,8	13,5	10,4	9,1	8,4	8,4	9,2	Private Savings % Gross Domestic Product (GDP)
Αποταμίευση ιδιωτών και επιχειρήσεων % ΑΕΠ	24,8	22,7	19,3	18,0	17,1	17,1	17,9	Savings of households and corporations % GDP
Αποταμίευση Δημοσίου % ΑΕΠ	-6,8	-5,2	-1,5	0,0	2,0	3,0	4,0	General Government Savings % GDP

ΑΜΟΙΒΗ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ● WAGES AND LABOUR COST

% μεταβολή ● % change

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	
Μέση ονομαστική αμοιβή (σύνολο οικονομίας)	12,9	8,8	13,5	6,0	4,8	4,5	5,0	Compensation of employees per head
Μέση πραγματική αμοιβή	3,7	0,6	7,6	1,5	2,4	1,8	2,6	Compensation of employees per head (real)
ΑΕΠ ανα απασχολούμενο (παραγωγικότητα)	1,2	2,8	3,9	-0,3	4,1	2,9	3,4	GDP per employee
Κόστος εργασίας ανα μονάδα προϊόντος, ονομαστικό	11,6	5,9	9,3	6,4	0,6	1,5	1,5	Unit labour cost, nominal
Κόστος εργασίας ανα μονάδα προϊόντος, πραγματικό		-0,7	3,0	1,4	-1,4	-1,2	-1,5	Unit labour cost, real
Κατώτατα όρια αποδοχών αν/των εργατών (ονομαστική)	9,4	8,2	8,0	5,4	3,5	4,2	3,3	Statutory minimum wage of unskilled workers (nomi
" (πραγματική)	0,5	-0,5	2,4	0,7	1,1	1,0	...	" (real)
Κατώτατο ημερομίσθιο, δραχμές	5.242	5.650	6.105	6.433	6.660	6.961	7.165	Minimum daily wage, drs
Κατώτατος μισθός υπ αλλήλων, δραχμές	117.091	126.166	136.295	143.581	148.623	155.373	160.040	Statutory minimum salary of white collar employees

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΥΠΕΘΟ, ΓΣΕΕ Source: NSSG, National Economy Ministry

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

	Αυστρία Austria	Βέλγιο Belgium	Γαλλία France	Γερμανία Germany	Δανία Denmark	Ελλάς Greece	Ην.Βασίλειο Un.Kingdom	Ιρλανδία Ireland	Ισπανία Spain	
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, 2001, εκατ.		8,1	10,3	59,5	82,3	5,3	10,6	59,8	3,8	39,5
Φυσική αύξηση πληθυσμού ανα 1.000 κατοίκους, 2000		0,2	1,0	4,1	-1,2	1,6	-0,1	0,9	6,5	0,7
ΒΙΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ										
Κατά κεφαλή Ακ. Εγχώριο Προϊόν, ΕΕ=100, 1999		112	111	99	118	107	67	102	114	82
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, 1999, δις. δολ. ΗΠΑ		210	249	1.432	2.112	174	125	1.443	93	600
Δημόσιες Δαπάνες Υγείας % ΑΕΠ, 1997		6,0	6,7	7,1	8,3	6,7	5,0	5,8	4,9	5,6
Γιατροί/1.000 κατοίκους, Ελλάδα 1998, άλλες χώρες 1997		2,9	3,4	3,0	3,4	2,9	4,3	1,7	2,1	4,2
Νοσοκομειακά κρεβάτια/1.000 κατοίκους 1997		9,1	7,2	8,5	9,4	4,6	5,0	4,3	3,7	3,9
Δημόσιες δαπάνες Εκπαίδευσης % ΑΕΠ (Ελλάς 2000, άλλες χώρες 1996)		5,3	5,7	5,8	4,5	6,5	3,5	4,6	4,7	
Δαπάνες κοινωνικής προστασίας % ΑΕΠ (α)		28,8	28,5	30,8	29,9	31,4	23,6	26,8	17,5	21,4
Ποσοστό "φτωχών" στον συνολικό πληθυσμό, % (β)		17,0	18,0	16,0	18,0	11,0	21,0	20,0	21,0	19,0
Επιβατικά αυτοκίνητα /100 κατοίκους (Ελλάδα 1999, άλλες χώρες 1997)		47	44	48	51	34	28	40	31	38
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ										
Δαπάνες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (R&D) % ΑΕΠ (γ)		1,5	1,6	2,3	2,3	2,0	0,5	1,9	1,4	0,9
ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ										
Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης % ΑΕΠ, 2000		50,6	49,8	51,5	47,2	57,3	42,6	41,3	36,4	39,7
Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης % ΑΕΠ, 2000		52,0	49,8	53,0	45,8	54,7	44,0	36,8	32,3	40,0

(α) Δαπάνες για συντάξεις, υγειονομική περίθαλψη, πρόνοια, ασφάλιση ανεργίας κλπ. (β) φτωχοί σύμφωνα με τη Eurostat (όσοι έχουν εισόδημα χαμηλότερο του 60% του μέσου της χώρας (του επιπέδου κάτω από το οποίο βρίσκεται ο μισός πληθυσμός της χώρας)).

Πηγή: ΟΟΣΑ, Eurostat, Ελλάδα, εθνικές πηγές

ΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ, ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ • STOCK MARKET, FOREIGN DIRECT INVESTMENT INFLOWS

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Κεφαλαιοποίηση Χρηματιστηρίου Αθηνών % ΑΕΠ	14,6	14,2	19,2	28,6	67,7	176,5	98,3	Market capitalisation of the Athens Stock Exchange % GDP (ye
Αντληθέντα κεφάλαια στο ΧΑΑ (δισ. δρχ.)	265	87	149	530	1.266	4.155	4.665	Capital raised in the Athens Stock Exchange, drs bn
Ξένες άμεσες επενδύσεις στην Ελλάδα (εκατ. δολ.)	981	1.053	1.058	984	700	900	...	Foreign direct investment inflows (\$ m)

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ, ΥΓΕΙΑ • POPULATION, SOCIAL SECURITY, HEALTH

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Πληθυσμός (χιλ.)	10.454,0	10.475,9	10.498,8	10.516,4	10.533,7	10.542,4	10.564,3	Population (th)
Φυσική αύξηση πληθυσμού ανά 1.000 κατοίκους	0,6	0,1	0,0	0,2	-0,2	-0,2	-0,1	Natural increase per 1000 population
Αριθμός Ασφαλισμένων Κύριας Ασφάλισης (χιλ.)	4.105,5	4.135,5	4.144,9	4.156,3	4.178,7	4.114,7	4.164,9	Number of primary pension contributors (th)
Αριθμός Συνταξιούχων Κύριας Ασφάλισης (χιλ.)	1.786,1	1.830,5	1.828,2	1.904,1	1.965,7	1.997,5	2.029,6	Number of Pensioners (th)
Σχέση Ασφαλισμένων/ Συνταξιούχων	2,3	2,3	2,3	2,2	2,1	2,1	2,1	Working population per pensioner
Δαπάνες για συντάξεις % ΑΕΠ	11,3	11,0	11,4	11,5	11,4	11,7	12,1	Expenditure on pensions % GDP
Σύνολο δαπανών κοινωνικής προστασίας % ΑΕΠ	18,6	18,4	19,3	19,2	19,3	19,6	20,1	Social protection spending % GDP
Εισφορές % δαπανών Οργανισμών Κοινωνικής Ασφ.	68,8	71,0	68,2	66,5	68,2	70,7	68,4	Contributions % expenditure of Social Sec. Org
Δαπάνες κεντρικής διοίκησης για υγεία-πρόνοια % ΑΕΠ	...	2,8	2,4	2,9	2,8	2,9	3,0	Central government health-w elfare expenditure
Κλίνες θεραπευτηρίων/ 1.000 κατοίκους	5,0	5,0	5,0	5,0	Hospital beds per 1000 of population
Γιατροί/1000 κατοίκους	3,9	3,9	4,0	4,1	4,3	Doctors per 1000 of population
Δαπάνες κεντρικής διοίκησης για εκπαίδευση % ΑΕΠ	3,2	3,2	3,3	3,5	3,4	3,5	3,5	Central government health-w elfare expenditure

GREECE IN THE EUROPEAN UNION

Ιταλία Italy	Λουξεμβούργο Luxembourg	Ολλανδία Netherlands	Πορτογαλία Portugal	Σουηδία Sweden	Φινλανδία Finland	ΕΕ EU	ΗΠΑ USA	Ιαπωνία Japan	
57,9	0,4	16,0	10,0	8,9	5,2	377,6	281,4	126,3	POPULATION, 2001, m
-0,1	4,6	4,1	0,8	-0,5	1,3	0,9	5,9	1,9	Natural increase per 1000 inhabitants, 2000
100	183	114	76	102	101	100	154	108	Gross Domestic Product per head, EU=100, 1999
1.171	19	394	112	239	130	8.503	9.237	4.347	Gross Domestic Product, bn US\$, 1999
5,3	6,4	6,2	4,7	7,2	5,7	...	6,5	5,7	Public expenditure on Health % GDP, 1997
5,8	2,4	2,6	3,1	3,1	3,0	...	2,7	1,8	Doctors per 1000 population, Greece 1998, other 1997
6,5	8,1	11,5	4,1	5,2	9,2	...	4,0	16,4	Hospital beds per 1000 of population, 1997
4,5	4,3	4,6	5,4	6,6	6,6	5,2	5,0	3,6	Public expenditure on Education % GDP (Greece 2000, other countries 1996)
25,9	24,8	30,3	22,5	33,7	29,9	28,2	Social protection spending % GDP (c)
19,0	14,0	10,0	24,0	18,0	Persons below the "poverty line" % total (d)
57	56	37	43	42	38	45	56	38	Passenger cars per 100 inhabitants (Greece 1999, other countries 1997)
TECHNOLOGY									
1,0		2,1	0,6	3,6	2,6	1,9	2,6	2,8	Research and development expenditure (R&D) % GDP (a)
PUBLIC SECTOR									
47,1	47,2	47,1	45,5	61,9	53,9	47,0	33,5	31,6	General Government revenue % GDP, 2000
47,2	42,3	45,4	47,0	58,3	49,6	45,8	31,5	40,4	General Government expenditure, current and investment, % GDP, 2000

λαμβάνει δε υπόψη και την οικονομική κατάσταση των λοιπών μελών του νοικοκυριού του. (γ) Οι δαπάνες R&D είναι υποεκτιμημένες για τη Σουηδία, υπερεκτιμημένες για την Ιαπωνία και τα στοιχεία των ΗΠΑ δεν περιλαμβάνουν τις κεφαλαιακές δαπάνες.

Source: OECD, Eurostat, Greece national sources

ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑ • ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΓΕΘΗ - ANNUAL FIGURES

Χ. ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑ	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
1. Γενικός δείκτης τιμών μετοχών (1980=100)	804	920	890	936	1.485	2.191	4.425	4.279
2. Δείκτης τιμών μετοχών Τραπεζών (1980=100)	966	1.046	1.132	1.324*	2.506	3.940	8.866	8.302
3. Δείκτης τιμών μετοχών Ασφαλιστικών εταιρειών (1980=100)	693	618	452	267	586	1.056	2.870	2.606
4. Δείκτης τιμών μετοχών Εταιρειών Επενδύσεων (1980=100)	374	385	335	327	542	741	1.834	1.823
5. Δείκτης τιμών εταιρειών Χρηματοδοτικής Μίσθωσης	298	252	299	322	1.032	876
6. Δείκτης τιμών μετοχών Ευρωπαϊκομηχανικών εταιρειών (1980=100)	603	771	704	747	1.059	1.590	2.648	2.589
7. Δείκτης τιμών Κατασκευαστικών εταιρειών	668	539	552	466	2.358	2.245
8. Δείκτης τιμών μετοχών FTASE	1.311	2.497	2.383
9. Συνολική αξία συναλλαγών (εκατ. δρχ.)	637.077	1.262.050	1.398.787	1.994.977	5.745.501	13.910.153	58.132.053	34.182.325

ΧΙ. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ (εκατ. δολ. Η.Π.Α.)	1993	1994	1995	1996	1997*	1998	1999	2000
1. ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (=3-2)	-12.581	-13.523	-17.146	-18.366	-17.239	-16.634	-17.947	-16.856
Καύσιμων	-1.389	-1.337	-1.739	-2.228	-2.204	-1.298	-1.526	-2.136
Χωρίς καύσιμα	-11.192	-12.186	-15.407	-16.138	-15.035	-15.336	-16.421	-14.720
2. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	17.615	18.742	22.929	24.136	23.667	23.305	26.493	25.188
Καύσιμα	1.947	1.943	2.230	2.880	2.805	2.024	2.674	3.947
Άλλα αγαθά	15.668	16.799	20.699	21.256	20.862	21.281	23.819	21.241
3. ΕΞΑΓΩΓΕΣ	5.035	5.219	5.783	5.770	6.428	6.672	8.547	8.332
Καύσιμα	559	606	491	652	601	727	1.148	1.811
Άλλα αγαθά	4.476	4.613	5.292	5.118	5.827	5.945	7.399	6.521
4. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (=5-6)	8.803	7.750	7.930	7.806	6.450	6.808	7.252	6.902
5. ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	9.875	11.015	11.723	11.420	10.119	11.189	16.494	16.333
Τουριστικές υπηρεσίες	3.335	3.905	4.136	3.723	5.151	6.188	8.785	8.210
Μεταφορές-ναυτιλία	1.920	1.957	2.190	2.264	1.876	2.173	5.141	6.385
Λοιπές	4.620	5.153	5.397	5.433	3.092	2.827	2.569	1.738
6. ΠΛΗΡΩΜΕΣ	3.072	3.265	3.793	3.615	3.669	4.380	9.242	9.431
Τουριστικές υπηρεσίες, σπουδές, νοσήλια κ.λπ.	1.003	1.125	1.323	1.210	1.327	1.749	3.989	3.897
Μεταφορές	294	314	422	431	368	486	2.387	3.327
Λοιπές (1)	1.775	1.826	2.048	1.973	1.974	2.145	2.866	2.208
7. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (=8-9)	-1.454	-1.314	-1.674	-2.032	-1.568	-1.539	-676	-784
8. ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	632	788	1.009	971	1.255	1.534	2.553	2.262
Αμοιβές, μισθοί	280	378	616	480
Τόκοι - Μερίσματα - κέρδη	632	788	1.009	971	975	1.156	1.937	1.782
9. ΠΛΗΡΩΜΕΣ	2.086	2.102	2.683	3.003	2.824	3.072	3.230	3.046
Αμοιβές, μισθοί	338	361	246	210
Τόκοι - Μερίσματα - κέρδη	2.086	2.102	2.683	3.003	2.485	2.711	2.984	2.837
10. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (=11-12)	6.516	6.964	8.039	8.053	7.514	7.717	6.289	4.999
11. ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	6.516	6.964	8.039	8.053	7.554	8.207	7.201	5.723
Γενική Κυβέρνηση (μεταβιβάσεις από Ευρωπαϊκή Ένωση)	4.085	4.307	4.968	5.057	4.623	4.882	4.548	3.549
Λοιποί τομείς (μεταναστευτικά εμβάσματα)	2.431	2.657	3.071	2.996	2.930	3.325	2.653	2.174
12. ΠΛΗΡΩΜΕΣ	40	489	932	724
Γενική Κυβέρνηση	13	12	200	136
Λοιποί τομείς	28	477	732	588
Ι. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (=1+4+7+10)	-716	-123	-2.851	-4.540	-4.843	-3.647	-5.102	-5.739
ΙΙ. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (=13+14+15+16)	6.071	3.782	4.971	7.262
13. Αμεσες επενδύσεις*	1.617	338	33	-1.253
14. Επενδύσεις χαρτοφυλακίου*	1.605	12.058	6.452	7.706
15. Λοιπές επενδύσεις*	-2.992	-3.759	-760	-3.253
Απατήσεις	-8.506	-6.402	-4.802	-910
Υποχρεώσεις	5.513	2.643	4.042	-2.343
(Δάνεια Γενικής Κυβέρνησης)	3.633	2.258	797	-108
16. Μεταβολή συναλλαγματικών διαθεσίμων, (-) αύξηση, (+) μείωση	-458	6.738	304	3.442	5.841	-4.855	-755	4.062
III. ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	-1.227	-135	131	-1.523
ΚΙΝΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (καθαρή) α. ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	1.625	3.784	2.341	7.216
Επιχειρηματικά κεφάλαια	1.602	2.109	3.709	4.824
β. ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	-92	3.118	820	1.441
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	8.694	15.432	15.736	19.177	13.337	18.191	18.946	15.300

ΧΙΙ. ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (εκατ. δρχ.)	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
1. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	4.722.460	5.061.271	6.014.329	6.905.018	7.385.191	8.933.511	8.687.059	7.610.812
Τρόφιμα, ποτά, καπνός	677.402	778.866	912.770	958.811	1.027.309	1.141.874	1.100.865	...
Πρώτες ύλες όχι βρώσιμες	146.894	177.557	175.735	184.251	201.473	216.658	175.054	...
Ορυκτά μεταλλεύματα	36.382	43.177	52.939	46.781	39.361	...
Ορυκτά καύσιμα, πετρελαιοειδή, ηλεκτρική ενέργεια	535.679	509.225	435.041	701.241	575.933	654.467	483.786	1.177.190
Χημικά, πλαστικά, λιπάσματα κλπ.	557.733	659.941	790.749	856.903	943.935	1.095.265	1.090.806	...
Βιομηχανικά προϊόντα και εξοπλισμός	2.777.006	2.899.806	3.631.048	4.125.632	4.537.748	5.711.229	5.733.319	...
Λοιπά είδη	27.746	35.874	32.504	35.004	45.855	67.237	63.867	...
2. ΕΞΑΓΩΓΕΣ	1.934.208	2.276.559	2.557.874	2.855.837	3.038.579	3.202.994	3.212.363	2.907.353
Τρόφιμα, ποτά, καπνός	593.947	582.954	607.911	650.703	706.610	765.531	715.538	...
Πρώτες ύλες όχι βρώσιμες	111.559	145.752	118.974	146.376	117.101	101.463	132.658	...
Ορυκτά μεταλλεύματα	61.335	59.938	66.861	67.802	56.962	...
Ορυκτά καύσιμα, πετρελαιοειδή, ηλεκτρική ενέργεια	151.653	235.606	165.308	242.267	251.867	216.722	305.481	453.077
Χημικά, πλαστικά, λιπάσματα κλπ.	90.376	97.471	123.874	149.769	177.377	209.032	237.095	...
Βιομηχανικά προϊόντα και εξοπλισμός	980.975	1.096.292	1.286.139	1.366.703	1.549.908	1.691.587	1.554.065	...
Λοιπά είδη	95.698	118.485	194.333	240.082	168.857	151.058	210.565	...

* Νέα σειρά 1 Ιανουάριος-Οκτώβριος 2 Νοέμβριος 3 Ιανουάριος - Σεπτέμβριος

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ • ΤΙΜΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΩΝ

XIII. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΕΣ (εκατ.δρχ.)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΣΥΝΟΛΟ	4.721.345	5.061.271	6.013.619	6.905.019	7.385.191	8.933.511	8.687.059	7.610.812
Χώρες Ευρωπαϊκής Ενωσης	3.019.420	3.350.138	4.206.647	4.487.705	4.862.753	5.863.010	5.799.348	4.421.654
Λοιπή Ευρώπη	543.225	620.356	585.627	613.791	714.258	729.155	732.968	
Αφρική	215.329	236.982	186.684	307.398	247.399	248.745	180.149	
Αμερική	245.272	246.245	326.015	360.330	410.958	548.678	561.785	
Ασία	680.752	597.147	699.424	1.123.313	1.132.752	1.514.249	1.391.670	
Αυστραλία	9.661	9.735	9.038	12.201	16.850	28.586	21.019	
Άλλες χώρες	7.686	668	184	281	223	1.088	120	
Οι μεγαλύτεροι προμηθευτές της Ελλάδος (1999): Ιταλία	706.734	865.645	1.128.938	1.152.785	1.241.287	1.422.693	1.338.941	
Γερμανία	853.431	853.392	993.580	995.430	1.040.629	1.329.809	1.305.973	
Γαλλία	396.065	419.304	487.659	549.045	655.309	766.071	789.228	
Ην. Βασίλειο	302.616	323.095	390.242	461.752	478.700	568.718	553.694	
Ολλανδία	334.650	388.242	416.406	436.236	457.652	553.342	550.368	
ΗΠΑ	181.395	164.159	194.287	227.317	252.304	412.569	449.726	
Ιαπωνία	183.280	128.341	158.073	151.742	240.782	292.812	350.099	
Ισπανία	135.419	163.697	203.353	235.795	259.176	316.238	349.772	
Βέλγιο	169.892	198.626	217.449	243.502	266.923	305.889	319.147	
Νότιας Κορέα			79.490	152.938	138.499	280.092	216.768	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΣΥΝΟΛΟ	1.936.422	2.276.559	2.557.887	2.855.837	3.038.578	3.202.994	3.212.363	2.907.353
Χώρες Ευρωπαϊκής Ενωσης	1.081.459	1.229.950	1.558.882	1.558.825	1.595.324	1.720.999	1.662.356	1.294.259
Λοιπή Ευρώπη	393.550	483.210	507.510	681.671	768.901	791.038	841.716	
Αφρική	64.355	84.567	65.471	81.584	92.526	112.652	97.275	
Αμερική	136.133	171.749	132.159	171.825	195.135	219.955	252.461	
Ασία	230.587	285.930	274.918	338.683	347.432	318.019	333.364	
Αυστραλία - Ωκεανία	9.513	11.686	12.362	19.369	18.892	20.980	19.902	
Άλλες Χώρες	20.825	9.467	6.585	3.881	20.368	19.350	5.290	
Οι μεγαλύτερες εξαγωγικές αγορές της Ελλάδος (1999): Γερμανία	459.007	480.754	570.080	521.598	565.680	587.703	508.494	
Ιταλία	255.984	314.925	359.282	383.861	385.872	380.081	434.638	
Ην. Βασίλειο	110.301	133.493	158.215	170.060	195.828	222.870	204.990	
ΗΠΑ	86.467	110.380	79.665	109.841	132.851	152.081	181.300	
Γαλλία	120.379	121.618	140.769	139.385	131.663	148.785	132.682	
ΠΓΔΜ	32.012	3.436	8.494	56.093	74.392	79.365	129.555	
Κύπρος	60.410	74.098	74.735	100.904	101.052	122.822	125.821	
Βουλγαρία	69.531	100.223	103.618	75.573	86.986	130.430	125.208	
Τουρκία	34.029	33.500	51.224	85.357	118.925	102.005	102.221	
Ισπανία	32.174	50.496	91.080	90.191	61.436	81.448	100.687	
ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ	-2.784.923	-2.784.712	-3.455.732	-4.049.182	-4.346.612	-5.730.517	-5.474.896	-4.703.459

XIV. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΞΩΤ. ΕΜΠΟΡΙΟΥ (1991=100)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
1. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ Δείκτης μέσης αξίας	100,0	100,8	102,0	100,8	102,4	107,9	115,0	112,3
2. ΕΞΑΓΩΓΕΣ Δείκτης μέσης αξίας	100,0	97,7	100,3	111,6	112,4	118,3	113,2	104,9
3. ΟΡΟΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	99,9	96,9	98,3	110,7	109,8	109,6	98,4	93,4
Δείκτης όγκου, εξαγωγές	100,0	128,0	124,6	129,8	143,0	152,8	169,8	193,0

Μέσες Ετήσιες Τιμές fixing - Average Annual Rates, fixing

XV. ΤΙΜΕΣ ΞΕΝΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΩΝ*

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΔΟΛΛΑΡΙΟ Η.Π.Α.	USD 229,250	242,603	231,663	240,712	273,058	295,529	305,433	365,422
ΕΥΡΩ (από 1/1/1999)	EUR 267,989	287,184	299,538	301,477	308,425	331,498	325,775	336,640
ΜΑΡΚΟ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ	ευρώ DEM 138,645	149,630	161,747	160,041	157,499	168,022	166,563	172,118
ΦΡΑΓΚΟ ΓΑΛΛΙΚΟ	ευρώ FRF 40,480	43,754	46,459	47,068	46,793	50,123	49,663	51,320
ΛΙΡΑ ΙΡΛΑΝΔΙΑΣ	ευρώ IEP 336,022	363,029	371,613	385,476	414,164	421,055	413,643	427,437
ΦΡΑΓΚΟ ΒΕΛΓΙΚΟ	ευρώ BEF 6,635	7,263	7,863	7,778	7,634	8,145	8,069	8,345
ΦΙΟΡΙΝΙ ΟΛΛΑΝΔΙΑΣ	ευρώ NLG 123,439	133,442	144,417	142,852	139,964	149,068	147,828	152,761
ΛΙΡΕΤΤΑ ΙΤΑΛΙΑΣ (ΓΙΑ 100 ΜΟΝΑΔΕΣ)	ευρώ ITL 14,593	15,051	14,239	15,607	16,038	17,024	16,833	17,386
ΣΕΛΛΙΝΙ ΑΥΣΤΡΙΑΣ	ευρώ ATS 19,709	21,271	22,994	22,750	22,384	23,885	23,675	24,465
ΜΑΡΚΑ ΦΙΝΛΑΝΔΙΑΣ	ευρώ FIM 40,162	46,613	53,121	52,440	52,630	55,317	54,790	56,619
ΠΕΣΕΤΑ ΙΣΠΑΝΙΑΣ	ευρώ ESP 1,806	1,813	1,860	1,902	1,866	1,980	1,958	2,023
ΕΣΚΟΥΔΟ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ	ευρώ PTE 1,428	1,463	1,546	1,562	1,559	1,640	1,626	1,679
ΚΩΡΩΝΑ ΔΑΝΙΑΣ	ΜΣΙ2 DKK 35,381	38,186	41,377	41,533	41,352	44,126	43,819	45,176
ΛΙΡΑ ΑΓΓΛΙΑΣ	GBP 344,274	371,252	365,569	376,007	447,174	489,524	494,402	552,431
ΚΩΡΩΝΑ ΣΟΥΗΔΙΑΣ	ΜΣΙ2 SEK 29,474	31,453	32,551	35,892	35,763	37,193	36,988	39,852
ΓΙΕΝ ΓΙΑ 100 ΜΟΝΑΔΕΣ	JPY 207,208	237,502	247,569	221,474	226,105	226,488	269,936	339,177
ΦΡΑΓΚΟ ΕΛΒΕΤΙΚΟ	CHF 155,243	177,639	196,210	194,988	188,174	203,914	203,539	216,255
ΚΩΡΩΝΑ ΝΟΡΒΗΓΙΑΣ	NOK 32,309	34,389	36,576	37,287	38,624	39,139	39,188	41,494
ΛΙΡΑ ΚΥΠΡΟΥ	CYP 461,247	493,972	512,863	517,015	531,718	570,950	562,930	586,502
ΔΟΛΛΑΡΙΟ ΚΑΝΑΔΑ	CAD 177,576	177,723	168,816	176,465	197,200	199,632	205,643	245,656
ΔΟΛΛΑΡΙΟ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ	AUD 155,615	177,391	171,758	188,376	202,899	186,088	197,318	211,743
ΕΥΡΩ (από 1/1/1999) ανά δολ. ΗΠΑ	EUR / US\$			0,788	0,882	0,894	0,939	1,085

ΟΙ 200 ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗ

Επωνυμία	Κλάδος	ΠΩΛΗΣΕΙΣ						ΚΕΡΔΗ					
		χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
		1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
GRINVEST ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΕ	20	16.677.632	*	*	82	-	-	*	*	*	-	-	-
IR LIQUIDE HELLAS ΑΕ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΑΕΡΙΩΝ	31	*	7.605.257	9.381.570	-	194	164	1.465.706	1.634.050	1.616.317	57	63	77
LPACK ΑΕ&ΒΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
LSTOM HELLAS ΑΕ ΗΛΕΚΤ/ΚΗ ΒΙΟΜ. & ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	37	10.497.332	10.544.725	9.721.356	128	140	160	*	522.779	*	-	188	-
LTEC AB&EE ΣΥΣΤ. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	39	23.836.240	32.805.882	50.268.962	54	35	26	3.853.999	6.933.912	13.511.779	22	16	11
LUCANCO ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΛΟΥΜΙΝΕΝΙΩΝ ΚΟΥΤΙΩΝ ΑΕ	35	11.773.393	14.564.793	*	116	99	-	*	2.673.601	*	-	38	-
MASA HELLAS ΑΕΒΕ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	20	*	*	8.093.133	-	-	198	*	*	*	-	-	-
MYLUM HELLAS - ΒΙΟΜ. ΑΜΥΛΟΥ & ΑΜΥΛ/ΚΧΑΡΟΥ ΑΕ	20	8.727.969	10.786.371	15.781.960	159	137	95	*	*	1.009.639	-	-	135
RGO - WINE ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗΣ ΑΕ	21	*	*	*	-	-	-	464.410	*	*	187	-	-
TELIER ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΑΒΕΕ	27	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ASF AGRO ΕΛΛΑΣ ΑΒ&ΕΕ	31	7.739.009	*	*	182	-	-	954.035	1.219.133	807.231	94	85	166
AYER ΕΛΛΑΣ ΑΒ&ΕΕ	31	22.973.400	23.374.918	24.073.566	59	61	63	1.350.144	1.740.806	2.242.693	69	58	50
EIERSDORF HELLAS ΑΕ ΠΑΡ.& ΔΙΑΘΕΣΗ ΚΑΛΥΝΤΙΚΩΝ	31	12.592.846	13.562.280	15.008.616	110	109	102	957.750	1.179.610	1.500.001	92	88	83
IC ΒΙΟΛΕΞ ΑΒ&ΕΕ	39	20.302.808	22.156.040	23.077.359	63	66	68	3.506.709	3.602.606	4.053.608	24	30	31
ILLCOST Β ΚΩΣΤΑΡΙΔΗΣ ΑΒΕΕ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ	24	*	*	*	-	-	-	804.857	*	*	114	-	-
OEHNINGER INGELHEIM ΕΛΛΑΣ ΑΕ	31	17.867.164	22.270.532	17.349.916	76	65	84	785.168	*	*	118	-	-
RAVO ΑΕ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΦΕΔΩΝ	20	7.312.093	*	*	195	-	-	1.351.975	*	743.204	68	-	180
SP ΑΒΕ ΟΙΚΙΑΚΩΝ ΣΥΣΚΕΥΩΝ	37	53.627.176	59.260.967	59.378.822	19	19	21	3.328.328	3.836.738	3.919.950	25	28	32
ANA ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΑΕ	31	*	7.449.777	8.685.615	-	199	181	690.451	*	1.258.631	131	-	97
HIPITA INTERNATIONAL ΑΒ&ΕΕ ΤΥΠ/ΜΕΝΩΝ ΤΡΟΦΩΝ.	20	25.381.102	31.499.730	32.009.217	45	39	44	2.166.946	2.686.596	2.905.751	37	37	43
OCO - MAT ΑΒ&ΕΕ	30	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
OLGATE PALMOLIVE (HELLAS) ΑΒΕΕ	31	27.115.402	31.939.624	33.446.405	40	38	39	7.118.216	8.460.254	8.372.332	13	14	17
EL MONTE ΕΛΛΑΣ ΑΒΕΕ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	20	8.982.868	8.303.844	8.506.755	152	177	185	*	497.427	*	-	198	-
EMO ΑΒ&ΕΕ ΦΑΡΜΑΚΩΝ	31	*	*	*	-	-	-	*	578.394	*	-	163	-
OW ΕΛΛΑΣ ΑΒΕΕ	30	12.604.463	14.067.048	12.875.596	108	102	116	2.563.320	2.461.599	2.248.272	30	43	49
URO STICK ΝΙΚ ΧΟΥΛΗΣ ΑΒΕ ΧΡΩΜΑΤΩΝ ΣΥΓΚΟΛ.	31	*	*	*	-	-	-	718.386	975.937	1.099.463	126	107	117
ICO - ΒΑΓΙΩΝΗΣ ΑΒΕ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΟΙΚΙΑΚΩΝ ΣΥΣΚΕΥΩΝ	37	*	*	*	-	-	-	719.092	936.585	1.158.998	125	117	110
LITE ΑΡΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
LPEN ΑΕ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	31	7.165.256	8.947.357	9.727.040	199	168	159	*	569.131	*	-	168	-
LRODRIP ΑΒΕΓΕ	30	*	*	*	-	-	-	*	517.593	*	-	189	-
H.L. Η ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ ΜΑΡΜΑΡΑ - GRANITES ΑΒ&ΕΕ	33	*	*	*	-	-	-	451.551	580.239	741.040	190	162	181
LANCO ΑΕ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΣΕΩΣ	24	7.718.962	10.304.704	12.026.721	183	144	128	1.045.706	1.051.391	888.154	85	98	154
LXORPACK ΑΕ&ΒΕ ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ	30	*	*	*	-	-	-	536.717	620.245	753.014	161	153	176
LJLI - FOLLIE ΑΒ&ΕΕ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ ΟΡΟΛΟΓΙΩΝ	39	*	7.520.216	10.133.272	-	197	154	1.400.290	2.206.492	3.290.829	65	48	41
LJGO - GLASS ΒΙΟΜ. ΨΥΚΤΙΚΩΝ ΘΑΛΑΜΩΝ ΑΒ&ΕΕ	37	11.105.286	12.221.677	12.468.053	122	119	122	2.517.838	2.461.798	1.047.730	31	42	129
LJGOR ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤ. ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΚΑΛΩΔΙΩΝ ΑΕ	37	37.833.113	39.572.881	32.332.086	29	28	43	645.787	843.318	746.948	140	123	179
LAXO WELCOME ΑΕ&ΒΕ	31	27.114.740	22.682.172	27.148.570	41	64	52	*	*	2.148.094	-	-	55
ELLAMAT ΑΕ&ΒΕ ΠΑΡΑΓ & ΕΜΠΟΡ ΟΙΚΟΔΟΜ ΥΛΙΚΩΝ	33	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ELLAS CAN ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΙΔΩΝ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ ΑΕ	35	26.264.324	32.409.758	38.462.089	43	37	33	5.416.614	6.549.191	6.205.552	15	17	22
ELLENIC CATERING ΑΕ ΦΑΓΗΤΩΝ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	20	12.997.216	16.333.262	17.894.409	107	89	82	1.824.877	1.825.680	2.165.000	43	55	54
ELLENIC QUALITY FOODS ΑΕ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	20	*	8.658.352	*	-	172	-	*	*	*	-	-	-
ENKEL ΕΛΛΑΣ ΑΒ&ΕΕ	31	14.214.720	17.070.892	*	95	83	-	1.182.101	1.267.620	*	76	82	-

τους πίνακες αυτούς περιλαμβάνονται οι 200 μεγαλύτερες ανά κριτήριο ελληνικές βιομηχανίες που προέκυψαν από επεξεργασία των ισολογίων του συνόλου της ελληνικής βιομηχανίας. Ως κριτήρια προσδιορισμού των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών χρησιμοποιήθηκαν οι πωλήσεις και κέρδη, τα ίδια κεφάλαια, τα πάγια κεφάλαια και το σύνολο ενεργητικού.

ΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΙΔΙΑ			ΠΑΓΙΑ									ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ					
χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
97	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
1.588	10.388.783	10.648.393	88	60	83	10.330.989	9.128.216	9.335.691	63	78	90	18.050.983	13.414.173	14.138.099	75	128	140
1.977	6.961.113	9.181.374	101	98	97	3.817.502	5.068.418	8.628.447	150	134	95	8.983.097	10.020.686	15.728.862	163	173	129
*		10.282.802	-	-	84	*	*	12.566.457	-	-	70	*	*	18.840.767	-	-	108
3.178	3.994.776	*	166	181	-	4.388.018	4.470.040	4.287.005	133	149	188	11.165.457	11.260.326	10.941.689	129	146	182
0.432	17.542.356	44.870.360	47	33	14	6.051.962	19.106.963	24.252.732	102	29	34	31.090.333	43.527.248	86.656.104	37	26	15
3.458	9.647.498	*	69	69	-	12.154.288	11.475.837	*	48	62	-	16.695.435	16.464.971	*	85	98	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
2.820	10.398.764	11.272.873	130	58	78	4.822.285	5.483.457	5.096.307	125	127	156	10.648.735	16.586.262	16.191.387	135	96	126
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	3.441.674	*	-	199	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
3.428	5.262.261	6.657.853	119	127	127	4.972.130	3.746.318	*	121	178	-	13.584.155	13.630.437	12.641.175	105	124	156
3.145	5.087.772	5.625.130	136	132	154	3.021.483	3.568.615	*	194	188	-	8.220.959	9.946.749	*	186	176	-
2.905	14.980.002	17.983.280	43	42	48	15.118.027	17.116.477	18.856.628	33	35	42	25.768.488	28.719.370	32.942.797	49	53	60
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	14.652.238	12.351.664	12.032.914	96	136	166
0.947	3.705.186	*	182	198	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
7.625	10.841.375	13.178.552	52	55	68	7.059.453	7.639.270	8.093.390	86	90	102	39.249.664	44.232.173	49.312.922	26	25	38
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
0.656	18.843.918	32.377.542	30	30	26	20.437.738	28.513.349	40.720.564	22	16	15	30.116.339	40.262.770	53.251.896	40	32	35
*	*	*	-	-	-	3.022.252	3.610.690	*	193	184	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	4.802.001	5.365.086	6.227.791	126	129	134	12.788.482	15.449.403	15.873.624	114	104	128
4.506	4.585.536	4.782.452	147	153	183	*	*	*	-	-	-	*	9.059.233	10.169.201	-	190	200
*	4.757.515	6.059.545	-	147	142	*	*	5.979.052	-	-	138	*	*	*	-	-	-
*	*	4.609.126	-	-	192	*	*	*	-	-	-	9.085.592	8.894.237	*	159	193	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
4.436	4.825.518	8.183.165	123	143	109	7.131.405	7.810.014	8.347.239	83	89	97	8.136.487	8.866.916	13.282.334	189	195	151
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	4.873.885	-	-	179	*	*	8.141.720	-	-	100	*	*	13.111.524	-	-	152
7.255	6.631.593	13.238.420	100	100	67	4.627.338	6.176.683	8.819.197	130	113	94	14.611.799	14.867.824	21.710.209	98	109	86
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	7.291.251	8.816.950	-	92	101	*	*	14.217.570	-	-	60	*	10.961.891	25.560.466	-	150	75
8.474	21.698.285	52.051.676	23	24	12	15.426.326	18.523.471	43.469.461	31	30	14	24.684.994	28.981.880	56.124.891	53	52	31
9.016	12.857.049	13.370.283	45	50	65	13.818.936	15.739.832	17.683.077	40	40	45	32.902.070	34.513.937	34.906.723	33	43	56
1.726	6.061.699	8.124.605	98	112	111	6.981.053	4.992.407	4.793.499	90	135	170	28.549.383	25.085.948	28.942.890	43	61	68
0.789	8.469.166	5.963.595	56	79	146	8.280.321	9.530.371	7.707.264	74	77	109	10.209.478	11.740.118	10.569.405	143	141	193
7.035	27.991.435	31.318.908	19	19	30	5.290.438	4.666.270	16.402.966	114	142	50	32.844.605	37.276.800	47.202.772	34	36	40
3.680	6.648.329	8.228.321	110	99	107	3.526.143	4.534.603	4.888.550	167	145	168	*	9.854.190	11.689.847	-	178	172
*	*	*	-	-	-	*	5.636.449	6.411.821	-	122	130	*	8.757.727	10.647.392	-	198	190
7.781	8.154.647	*	144	84	-	*	6.724.008	*	-	104	-	7.877.595	13.536.133	*	198	126	-

αγραφή μεγέθους στους πίνακες σημαίνει ότι η αντίστοιχη βιομηχανία περιλαμβάνεται στις 200 μεγαλύτερες ως προς το συγκεκριμένο έργο κατάταξης κατά το αναφερόμενο έτος.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗ

ΠΩΛΗΣΕΙΣ

ΚΕΡΔΗ

Επωνυμία	Κλάδος	χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
		1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
ΣΙΣ ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΕ&ΒΕ	28	*	*	15.696.280	-	-	96	*	*	790.105	-	-	167
OHNSON & JOHNSON ΕΛΛΑΣ ΑΕ&ΒΕ	31	28.212.286	27.641.976	30.599.940	38	50	46	2.424.624	1.280.534	1.669.588	33	79	74
OHNSON S C & SON (HELLAS) ΕΠΕ	31	*	*	*	-	-	-	677.364	667.335	664.117	135	147	200
C.M.S. BUILDINGS ΑΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	895.633	-	-	152
ΝΑΟΥΦ - ΓΥΦΟΠΟΙΑ ΑΒ&ΕΕ	33	*	7.407.553	8.411.573	-	200	187	1.430.874	1.995.644	2.302.462	61	53	48
NORR BESTFOODS HELLAS ΑΒ&ΕΕ	20	9.100.688	9.832.498	10.391.056	148	150	150	958.365	1.280.465	1.675.239	91	80	73
OREAL HELLAS ΑΕ	31	20.095.319	24.757.146	30.032.632	66	59	47	2.318.973	2.870.099	3.494.252	34	36	37
ΑΝΙΦΑΡΜ ΑΕ&ΒΕ ΦΑΡΜ/ΚΩΝ ΧΗΜΙΚΩΝ & ΚΑΛ/ΚΩΝ	31	41.180.830	46.759.071	53.750.933	27	24	25	1.457.909	1.628.433	1.677.761	60	64	72
ΡΟC ΕΛΛΑΣ ΑΒΕ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΙΠΑΝΤΙΚΩΝ & ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ	32	*	*	17.070.586	-	-	87	*	*	*	-	-	-
ΛΑC-ΜΙΠΕΤΟΝ ΕΛΛΑΣ ΑΕ	31	*	*	*	-	-	-	*	663.336	784.398	-	148	169
ΛΙCROMEDIA ΜΠΡΙΤΑΝΝΙΑ ΑΕ&ΒΕ	23	*	*	14.592.191	-	-	105	*	*	*	-	-	-
ΛΙCΚΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΖΥΜΑΡΙΚΩΝ ΑΕ	20	10.604.965	11.993.247	12.610.724	126	123	121	598.540	928.087	*	150	120	-
ΜΟΤΟΡ ΡΕCΣ ΗΕΛΛΑΣ ΑΕ	28	*	*	*	-	-	-	560.894	*	*	158	-	-
ΜΟΤΙΜΕΔΙΑ ΕΦΑΡ. ΠΛΗΡ/ΙΚΗΣ ΜΕCΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩCΗΣ ΑΕ	28	*	*	*	-	-	-	*	*	711.479	-	-	186
ΜΟΛΤΥ ΕΡΕΥΝΑ ΑΒΕΕ ΒΙΟΜ. & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤ. ΠΛΑCΤΙΚΩΝ	30	*	*	*	-	-	-	*	514.733	*	-	190	-
ΜΕCΕΤ ΕΠΙΠΛΟCΥΜΝΟΕCΕΙC ΑΕ&ΒΕ	26	9.434.312	13.272.417	16.376.902	143	110	89	1.076.859	1.292.103	1.402.326	82	78	91
ΝΕCΤΛΕ - ΕΛΛΑΣ ΑΒΕ	20	19.358.136	*	*	70	-	-	1.367.376	*	*	67	-	-
ΝΕCΤΛΕ ΕΛΛΑΣ ΑΕ	20	71.165.578	98.534.742	100.934.778	15	10	11	14.836.017	18.487.630	18.875.602	5	6	9
ΟΛΥΜΠΙC CATERING ΤΡΟΦΟΔΟCΙΑ ΑΕΡΟCΚΑΦΩΝ ΑΕ	20	15.871.985	16.721.974	18.179.373	86	87	80	1.794.468	*	*	45	-	-
ΡΕCΠΙCΟ - ΗΒΗ ΑΒΕ	21	26.154.810	27.998.169	28.638.319	44	48	50	*	*	*	-	-	-
ΡΕCΟΝCΤΡΟΕΥCΑ ΑΕ&ΤΕ	33	*	*	*	-	-	-	504.686	*	*	174	-	-
ΡΟΦΙΛ ΑΛΟΟΜΙΝΙΩΝ ΑΒΕ	35	9.355.791	11.055.872	12.980.501	145	133	114	429.365	*	1.000.296	198	-	136
ΡΕCΚΙΤΤ & CΟLΜΑΝ ΕΛΛΑΣ ΑΕ	31	*	*	*	-	-	-	476.926	*	*	182	-	-
ΡΙLΚΕΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΕ	31	7.453.470	8.506.259	8.729.651	189	174	179	1.090.310	1.096.906	959.862	80	95	142
ΡΟLCO - ΒΙΑΝΙΑ ΑΕ ΒΙΟΜ. ΑΠΟΡΡΥΠΑΝΤ. & ΣΑΠΩΝΩΝ	31	12.599.809	11.975.630	12.356.243	109	124	123	*	560.192	696.106	-	173	192
ΡΑΝΙΤΑC - SANITAS ΑΕ	39	*	*	*	-	-	-	560.744	585.221	1.262.223	159	160	96
ΡΑΤΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΠΙΠΛΩΝ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΕ	26	9.767.752	9.985.212	12.043.273	136	149	127	*	*	1.656.306	-	-	75
ΡΕΧ-FORM ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕCΤΡΟΦΩΩΝ ΑΕ	24	9.230.534	10.097.123	10.464.270	146	147	149	*	*	735.073	-	-	182
ΡΗΕΛΛ GAS ΑΕ&ΒΕ ΥΡΑΕΡΕΙΟΥ	32	8.121.505	*	*	170	-	-	*	*	*	-	-	-
ΡΙΕΜΕΝC METERING ΑΕ	39	13.561.772	12.972.738	12.077.457	102	113	126	520.002	*	*	167	-	-
ΡΟΥΛΙC ΘΕΡΜΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΞΕΝΟΔ. & ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΑΕ	35	9.871.434	12.611.265	14.126.216	133	116	110	*	*	677.609	-	-	194
ΡΟΝΕL ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑCΙΑC ΧΑΛΥΒΟC ΑΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΡΤΡΑΡΤΕCΗ ΑΕ CΥCΤΗΜΑΤΩΝ & ΥΛΙΚΩΝ CΥCΚΕΥΑCΙΑC	36	*	*	*	-	-	-	*	*	1.938.333	-	-	63
ΡΤΥΔΙΟ - ΑLΡΗΑ ΑΒ&ΕΕ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ & ΣΕΝΤΟΝΙΩΝ	24	*	7.936.766	*	-	185	-	*	*	*	-	-	-
ΡΥLΡΗΥR ΕΛΛΑC ΒΙΟΜ. ΘΕΙΟΥ & ΧΗΜΙΚΩΝ ΠΡΟΙΩΝ. ΑΕ	31	9.062.957	8.997.321	*	151	166	-	*	*	*	-	-	-
ΡΑCΤΥ FOODC ΑΒ&ΓΕ ΤΡΟΦΩΝ & ΠΡΩΤΩΝ ΥΛΩΝ	20	17.870.701	19.649.358	22.845.552	75	73	69	1.810.611	623.454	1.820.923	44	152	67
ΡΕΚCΟΝ ΕΡΕΥΝΑ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΑΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	1.401.968	-	-	92
ΡΟCΟΗ ΕΛΛΑC ΑΒΕ	31	*	*	*	-	-	-	955.160	1.706.665	1.366.566	93	59	93
ΡΥΡΡΕRWARE ΗΕΛΛΑC ΑΒ&ΕΕ	30	8.754.649	9.440.968	10.167.133	158	155	153	*	*	*	-	-	-
ΡΙΝΙ-ΡΗΑΡΜΑ ΚΛΕΩΝ ΤΞΕΤΗC ΦΑΡ/ΤΙΚΑ ΕΡΓ/ΣΤΡΙΑ ΑΒ&ΕΕ	31	*	*	*	-	-	-	*	740.686	*	-	133	-
ΡΙΝΙ-ΛΕΥΕR ΗΕΛΛΑC ΑΕ&ΒΕ ΑΠΟΡ/ΚΩΝ ΚΑΛΛΥΝΤ. ΤΡΟΦ.	31	68.085.541	73.960.803	78.328.108	16	16	15	9.130.938	8.886.641	9.253.846	8	11	16
ΡΙΟCΕR ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΠΑΡΑCΚΕΥΗC ΟΡΡΩΝ ΑΕ	31	*	*	*	-	-	-	453.835	641.188	1.092.846	189	150	120

Τους πίνακες αυτούς περιλαμβάνονται οι 200 μεγαλύτερες ανά κριτήριο ελληνικές βιομηχανίες που προέκυψαν από επεξεργασία των ισολογίων του συνόλου της ελληνικής βιομηχανίας. Ως κριτήρια προσδιορισμού των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών χρησιμοποιήθηκαν οι πωλήσεις, τα κέρδη, τα ίδια κεφάλαια, τα πάγια κεφάλαια και το σύνολο ενεργητικού.

ΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΓΑΙΑ			ΠΑΓΙΑ									ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ					
χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
97	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
	*	17.724.474	-	-	49	*	*	9.968.611	-	-	88	*	*	28.363.075	-	-	69
816	3.746.218	*	137	191	-	*	*	*	-	-	-	13.507.092	16.004.358	20.724.186	106	100	92
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
431	*	*	197	-	-	*	*	*	-	-	-	12.880.326	13.173.890	16.168.060	112	130	127
1.000	14.938.611	36.378.987	38	43	22	14.772.222	18.476.681	18.575.355	35	31	43	42.394.711	54.760.200	65.756.919	23	21	24
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	12.185.047	-	-	162
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
701	*	*	175	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	20.482.836	-	-	95
357	5.465.781	8.076.244	95	121	112	3.568.698	11.363.532	-	187	78	-	9.067.929	18.856.102	-	189	107	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
089	4.813.686	4.671.845	165	144	189	3.568.042	5.036.536	-	189	159	-	10.490.688	16.356.968	-	161	125	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
283	8.233.115	8.391.184	85	81	106	10.662.936	13.431.308	12.683.123	59	49	69	29.520.271	37.291.413	39.045.471	41	35	46
	*	5.165.094	-	-	168	*	*	*	-	-	-	8.347.819	*	11.885.527	180	-	169
781	5.142.042	16.684.114	59	130	55	17.901.075	16.736.823	15.816.194	25	36	52	26.588.345	25.644.125	26.342.694	48	59	73
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	4.286.597	-	-	189	*	10.080.472	13.438.825	-	169	150
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
134	3.740.150	*	174	194	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
353	5.388.548	5.574.605	114	123	156	*	*	*	-	-	-	8.346.537	8.817.918	*	181	197	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
588	5.112.286	11.920.393	113	131	71	4.209.807	3.763.331	11.468.247	137	177	77	9.396.529	*	18.862.567	152	-	106
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	7.840.821	10.183.767	11.454.247	200	166	175
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
112	6.329.745	6.947.897	92	106	122	3.949.719	3.979.647	*	145	166	-	12.039.672	14.837.636	21.706.751	121	110	87
	7.984.431	24.073.467	-	85	37	*	9.678.124	21.028.037	-	75	40	*	12.168.832	38.196.649	-	138	47
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
94	5.914.548	5.973.112	111	114	145	8.092.421	7.996.191	7.418.869	76	85	112	13.860.639	14.699.707	13.865.053	103	112	144
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
95	3.998.103	4.574.583	185	180	193	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
40	*	*	184	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
25	7.859.542	8.607.277	80	89	102	12.248.370	12.479.287	11.875.623	46	56	75	26.847.500	28.633.541	30.474.237	46	54	66
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-

Η γραφή μεγέθους στους πίνακες σημαίνει ότι η αντίστοιχη βιομηχανία περιλαμβάνεται στις 200 μεγαλύτερες ως προς το συγκεκριμένο έτος κατάταξης κατά το αναφερόμενο έτος.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΣ

Επωνυμία	Κλά- δος	ΠΩΛΗΣΕΙΣ						ΚΕΡΔΗ					
		χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
		1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
WARNER LAMBERT ΑΕ	20	18.775.851	21.896.308	24.502.581	72	67	61	589.421	505.494	935.278	154	194	145
ΥΤΟΝΓ ΠΟΡΟΜΠΕΤΟΝ ΑΕ&ΒΕ	33	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΑΓΡΟΠΙΑΚ ΑΒ&ΕΕ	27	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΑΓΡΟΤΙΚΗ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΑ ΑΕ	21	100.446.487	110.350.859	116.157.141	5	5	6	24.198.230	24.969.086	26.005.427	2	4	6
ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΧΑΡΤΟΠΟΙΑ ΑΕ	27	33.374.293	30.021.685	26.257.945	33	44	54	*	*	27.117.459	-	-	4
ΑΙΓΙΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΙΔΩΝ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ ΑΕ	27	*	*	*	-	-	-	504.556	780.574	702.981	175	130	188
ΑΚΡΙΔΑ Δ ΑΦΟΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ ΑΕ	23	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΑΚΡΙΤΑΣ ΑΕ ΒΙΟΜΗΧ ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑΣ ΞΥΛΟΥ	25	*	*	*	-	-	-	866.409	1.013.067	1.011.227	105	104	134
ΑΛΑΦΟΓΙΑΝΝΗ ΑΦΟΙ ΤΕΧΝ.-ΕΤΟΙΜΟ ΣΚΥΡ/ΜΑ ΑΒ&ΤΕΕ	33	9.777.709	11.116.297	12.352.656	135	131	124	*	*	872.046	-	-	159
ΑΛΚΑΤΕΛ ΚΑΛΩΔΙΑ ΕΛΛΑΣ ΑΒΕ	37	25.376.023	25.800.714	25.578.732	46	55	56	772.272	1.193.254	1.549.018	119	87	80
ΑΛΚΟ ΕΛΛΑΣ ΑΒ&ΕΕ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ & ΕΙΔΩΝ ΤΗΛ/ΝΩΝΙΑΣ	35	*	*	8.542.235	-	-	183	582.517	800.467	909.018	155	128	148
ΑΛΟΥΜΑΝ ΒΙΟΜ. ΕΜΠΟΡΙΚΗ & ΝΑΥΤΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ ΘΡΑΚΗΣ ΑΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΝ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΕ&ΒΕ	35	*	*	*	-	-	-	805.231	947.242	*	113	114	-
ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΑΒΕ	35	8.200.894	*	14.763.871	169	-	103	*	*	*	-	-	-
ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΒ&ΕΕ	34	95.952.941	100.872.206	109.121.455	8	9	8	8.922.397	10.280.518	7.012.018	9	10	19
ΑΛΟΥΜΥΛ - ΜΥΛΩΝΑΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ ΑΕ	35	13.166.176	16.994.024	19.216.422	105	85	76	1.463.959	1.636.279	1.718.986	58	62	70
ΑΛΦΙΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ ΑΕ	34	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΑΜΜΟΣ ΛΑΤΟΜΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΕ	33	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΑΜΠΟΤ ΛΑΜΠΟΡΑΤΟΡΙΣ (ΕΛΛΑΣ) ΑΕ	31	18.370.630	20.832.955	24.574.262	73	70	59	*	*	*	-	-	-
ΑΝΕΖΟΥΛΑΚΗ ΑΦΟΙ ΑΕ ΒΑΦΕΙΑ - ΠΛΕΚΤΗΡΙΑ	23	8.395.172	*	8.409.963	162	-	188	677.529	1.251.686	1.284.094	134	83	95
ΑΡΑΜΠΑΤΖΗΣ Κ & Μ ΑΒ&ΕΕ ΑΡΤΟΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ	20	*	*	*	-	-	-	481.907	*	*	181	-	-
ΑΡΓΥΡΟΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΩΝ & ΒΑΡΥΤΙΝΗΣ ΑΕΕ	33	23.928.942	28.788.663	30.613.327	53	46	45	4.436.338	4.044.602	4.211.403	18	23	30
ΑΣΤΙΣ Κ ΔΕΔΕΣ ΑΡΓΕΙΑΚΗ ΚΟΝΣΕΡΒΟΠΟΙΑ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	1.090.535	-	-	121
ΑΣΤΕΡΓ ΒΙΟΜ. ΕΣΑΓ ΓΕΩΡΓ ΠΡ/ΩΝ & ΜΗΧ/ΤΩΝ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	686.461	*	-	140	-
ΑΣΤΗΡ ΛΑΤΟ ΑΒ&ΕΕ ΠΡ. ΛΑΤΟΜΕΙΟΥ & ΕΤΟΙΜΟ ΣΚΥΡ/ΜΑ	33	*	7.891.959	10.093.166	-	186	156	*	*	*	-	-	-
ΑΤΤΑΛΟΣ ΑΒ&ΕΕ ΜΗΧ. ΓΡΑΦ. & ΕΙΔ. ΥΨΗΛΗΣ ΤΕΧΝ/ΓΙΑΣ	36	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΒΑΒΟΥΛΙΩΤΗΣ-ΓΟΥΝΑΡΗΣ-ΜΗΤΑΚΗΣ ΑΒ&ΕΕ ΕΙΔΩΝ ΚΕΡ/ΙΑΣ	33	*	*	*	-	-	-	502.493	1.405.467	1.218.498	177	75	103
ΒΑΘΥΠΕΤΡΟΥ ΑΕ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΩΝ-ΠΟΤΩΝ	21	9.421.738	10.991.764	11.833.977	144	134	132	866.152	1.010.451	1.214.224	106	105	104
ΒΑΛΚΑΝΕΣΠΟΡΤ ΕΜΠΟΡΙΟΝ-ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ-ΒΙΟΜΗΧ. ΑΕ	25	11.400.518	*	*	120	-	-	*	*	*	-	-	-
ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ ΑΕ - ΝΗΜΑΤΟΥΡΓΕΙΑ ΝΑΟΥΣΗΣ	23	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ Η ΑΒ&ΕΕ ΑΝΤ/ΚΑ-ΚΟΛΛΕΣ-ΥΠΟΣΤΡ. ΑΥΤΟΚ.	31	*	*	*	-	-	-	642.657	642.934	842.464	142	149	163
ΒΕΚΚΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣ ΚΡΕΑΤΟΣ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΒΕΛΠΑΣ ΒΙΟΜ. ΕΜΠ. ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤ & ΝΑΥΤΙΑΚΗ ΑΕ	20	8.324.686	8.982.911	8.801.206	165	167	177	*	*	*	-	-	-
ΒΕΡΝΙΑΚ ΑΕ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜ. ΒΕΡΝΙΚΙΩΝ-ΧΡΩΜΑΤΩΝ	31	*	*	*	-	-	-	1.029.170	1.235.600	1.250.608	87	84	98
ΒΙ.Κ.Η. ΚΤΗΝ. & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΡΕΑΤΟΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΒΙΑΝΕΣ ΑΕ ΕΜΠ/ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ-ΤΟΥΡ.-ΞΕΝΟΔ. & ΝΑΥΤ.	31	26.525.081	32.724.461	34.623.773	42	36	38	3.062.975	3.475.949	5.850.719	27	33	24
ΒΙΒΕΧΡΩΜ ΔΡ ΣΤΕΦΑΝΟΣ Δ ΠΑΤΕΡΑΣ ΑΕ	31	12.556.872	14.638.034	15.371.953	111	98	98	2.970.557	3.543.123	3.598.878	28	32	36
ΒΙΕΧ ΜΕΤΑΛΛΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΑΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΒΙΟΚΑΡΠΕΤ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ & ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΕ	23	14.271.518	16.335.186	*	94	88	-	2.006.180	2.630.421	*	40	39	-
ΒΙΟΚΕΦ Ν Θ ΚΑΚΚΟΣ ΑΕ	33	*	*	*	-	-	-	1.083.767	1.105.444	973.438	81	94	14

Στους πίνακες αυτούς περιλαμβάνονται οι 200 μεγαλύτερες ανά κριτήριο ελληνικές βιομηχανίες που προέκυψαν από επεξεργασία των ισολογισμών του συνόλου της ελληνικής βιομηχανίας. Ως κριτήρια προσδιορισμού των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών χρησιμοποιήθηκαν οι πωλήσεις, τα κέρδη, τα ίδια κεφάλαια, τα πάγια κεφάλαια και το σύνολο ενεργητικού. *Σε πτώχευση από τον Δεκέμβριο 1999

ΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΙΔΙΑ						ΠΑΓΙΑ						ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ					
χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	
*	*	*	-	-	-	*	*	5.346.347	-	-	147	*	*	*	-	-	
*	*	*	-	-	-	7.756.356	8.762.554	8.329.097	81	82	98	11.025.904	12.623.712	12.631.540	131	134	
7.937.961	9.809.255	11.648.702	74	68	73	9.038.988	12.151.281	12.349.387	68	58	71	11.027.605	14.389.598	14.714.529	130	117	
38.017.928	33.828.011	35.449.021	11	13	23	32.060.120	46.322.828	44.749.587	13	9	11	91.927.532	92.604.554	81.185.386	10	10	
*	*	23.701.204	-	-	38	16.528.127	13.273.836	12.224.900	27	51	72	44.151.910	37.091.289	31.532.457	22	37	
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	
3.493.670	4.323.630	4.660.776	186	165	191	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	
5.717.025	6.471.679	6.759.354	99	105	126	*	*	*	-	-	-	8.314.347	9.411.066	*	182	184	
*	*	*	-	-	-	7.014.768	7.895.400	8.935.925	88	86	93	12.856.834	14.658.873	16.361.133	113	114	
6.167.977	6.567.218	6.994.711	93	103	121	3.376.060	*	*	175	-	-	15.099.854	15.588.195	13.530.192	93	102	
*	4.691.938	8.985.553	-	149	98	4.833.170	6.623.412	10.174.589	124	106	86	9.013.316	13.379.750	19.545.398	162	129	
3.830.860	3.968.939	*	163	182	-	4.881.611	4.937.916	5.164.355	122	137	154	*	*	*	-	-	
*	*	*	-	-	-	*	3.574.522	4.706.217	-	186	174	*	*	*	-	-	
13.247.703	20.448.239	*	41	26	-	18.198.811	22.853.924	*	24	21	-	21.531.917	29.945.527	*	63	50	
*	*	5.515.367	-	-	157	3.632.066	*	6.455.854	161	-	127	*	*	13.485.532	-	-	
72.191.392	67.602.210	78.645.376	5	6	8	52.119.909	51.058.060	55.438.596	8	8	8	104.135.894	102.117.498	104.878.745	6	8	
7.893.238	8.972.270	17.223.960	75	75	53	6.887.590	11.607.472	12.865.844	92	60	65	18.183.341	24.450.071	33.599.545	74	65	
*	*	*	-	-	-	4.718.812	3.974.111	*	129	167	-	*	*	*	-	-	
8.277.853	8.307.912	8.188.329	70	80	108	7.879.032	7.859.609	7.842.259	78	88	107	8.474.264	*	*	178	-	
7.413.237	9.038.234	13.484.828	82	74	64	3.092.123	*	*	187	-	-	19.772.445	16.549.571	20.700.930	68	97	
*	4.255.384	8.826.446	-	167	100	3.061.538	5.405.625	9.388.291	192	128	89	8.962.732	9.637.257	20.998.606	164	180	
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	
21.176.858	21.687.453	34.061.601	21	25	25	23.455.364	24.672.262	36.950.351	19	19	17	37.093.000	41.818.346	53.357.299	28	29	
*	*	5.670.628	-	-	152	*	*	4.442.867	-	-	184	*	*	*	-	-	
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	
*	3.870.166	*	-	187	-	*	4.258.217	5.700.704	-	153	144	*	*	*	-	-	
*	*	*	-	-	-	*	*	4.182.781	-	-	193	*	*	*	-	-	
7.551.399	8.567.629	9.431.383	81	78	95	6.105.295	5.979.424	5.484.690	100	118	146	8.408.885	9.186.614	*	179	186	
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	
11.656.826	7.641.310	20.193.592	46	91	43	16.393.705	16.212.547	12.807.591	29	38	66	27.815.606	23.195.242	26.185.960	45	71	
4.626.637	4.749.424	8.960.791	131	148	99	4.317.353	4.223.556	4.578.621	135	155	181	8.251.714	*	10.516.969	185	-	
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	
*	*	4.752.239	-	-	185	*	*	*	-	-	-	*	*	10.501.123	-	-	
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	
3.700.279	4.142.134	4.854.479	169	173	180	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	
*	*	*	-	-	-	4.024.716	4.100.328	3.955.693	141	159	199	8.479.356	*	*	176	-	
*	*	*	-	-	-	3.739.300	3.677.779	5.044.075	155	181	158	19.192.741	24.810.089	22.069.769	71	63	
4.997.330	5.785.413	6.788.558	118	118	125	3.084.209	*	4.618.796	188	-	179	9.251.443	10.994.539	12.275.673	154	149	
6.115.328	6.202.134	6.558.482	96	108	130	6.061.084	6.071.179	6.261.674	101	117	133	*	*	*	-	-	
9.096.487	16.855.588	*	61	36	-	5.960.325	9.554.677	*	104	76	-	15.828.013	24.348.586	*	89	67	
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	

Η αναγραφή μεγέθους στους πίνακες σημαίνει ότι η αντίστοιχη βιομηχανία περιλαμβάνεται στις 200 μεγαλύτερες ως προς το συγκεκριμένο κριτήριο κατάταξης κατά το αναφερόμενο έτος.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΣ

Επωνυμία	Κλά- δος	ΠΩΛΗΣΕΙΣ						ΚΕΡΔΗ					
		χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
		1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
ΒΙΟΜΑΓΝ ΜΕΤ/ΚΗ ΕΜΠ. ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΙΟΜ/ΚΗ ΑΕ ΑΜΕΤΒΕ	33	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΒΙΟΜ. ΜΗΧ/ΤΩΝ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ & ΗΛΙΑΚΗΣ ΕΝΕΡΓ. ΑΒΕ	36	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΦΟΣΦΟΡΙΚΩΝ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ ΑΕ	31	32.883.934	34.744.324	54.081.301	34	32	24	1.279.523	534.662	*	73	183	-
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ - ΕΜΠΟΡΙΚΗ - ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΑΕ	25	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΒΙΟΜ/ΚΗ & ΕΜΠ/ΚΗ ΑΕ ΒΟΛΟΥ ΠΑΡΑΓ. ΡΗΤΙΝΗΣ ΡΕΤ	31	*	*	10.530.887	-	-	148	*	*	*	-	-	-
ΒΙΟΠΑΚ ΑΒ&ΕΕ ΕΙΔΩΝ ΣΥΣΚ. & ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡ/ΝΤΩΝ	27	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΒΙΟΣΩΛ ΑΒΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΒΙΟΧΑΡΤΙΚΗ ΧΑΡΤΟΠΟΙΙΑ ΑΒ&ΕΕ	27	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΒΙΟΧΡΩΜ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΧΡΩΜΑΤΩΝ ΑΝΙΛΙΝΗΣ ΑΕ	31	*	*	*	-	-	-	938.349	945.933	876.437	98	115	157
ΒΙΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΩΝ ΑΕ	27	7.424.311	*	11.186.429	191	-	138	*	*	*	-	-	-
ΒΙΤΑΣΤΑΛΗΣ Γ ΑΕ ΚΑΠΝΙΚΩΝ ΒΙΟΜ/ΚΩΝ & ΕΜΠ/ΩΝ ΕΠΙΧ.	22	*	*	*	-	-	-	464.448	*	*	186	-	-
ΓΑΙΑ ΘΡΑΚΗΣ ΒΙΟΜ/ΚΗ ΕΜΠ. ΕΞΑΓΟΓΙΚΗ ΕΙΣΑΓΟΓΙΚΗ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΤΥΠΟΥ ΑΕ	28	*	*	*	-	-	-	*	*	26.392.216	-	-	5
ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΑΕ	20	10.062.376	11.993.342	12.670.003	130	122	118	820.362	917.696	1.049.779	112	121	128
ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΑΒ&ΕΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ & ΤΗΛ/ΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	37	23.295.741	41.701.939	75.456.930	58	27	16	2.316.440	3.656.230	7.352.932	35	29	18
ΓΕΡΟΥΜΑΤΟΣ Π Ν ΕΜΠ/ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΕ ΠΡΟΪΝ ΥΓΕΙΑΣ	31	13.026.506	15.166.390	18.354.620	106	97	78	791.449	1.038.460	1.239.865	116	103	100
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Θ Δ ΑΕ ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΙΓΑΡΕΤΤΩΝ	22	*	*	10.330.982	-	-	151	*	*	*	-	-	-
ΓΙΑΓΚΙΤΣΗΣ ΑΒ&ΕΕ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ	23	*	*	*	-	-	-	*	529.578	*	-	185	-
ΓΙΑΝΝΙΔΗ ΑΦΟΙ ΑΒΕΕ ΧΗΜΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ & ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ	31	8.117.931	9.218.497	9.653.802	171	161	162	1.067.048	696.715	703.191	83	138	187
ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ Χ Β Ι ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΓΙΑΝΝΟΥΣΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ Θ ΑΒ&ΕΕ	23	*	*	*	-	-	-	529.839	593.184	*	164	157	-
ΓΟΥΛΑ ΥΔΟΥΡΓΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΕ	33	8.257.229	10.183.946	12.648.128	167	146	119	1.056.991	1.153.165	892.570	84	89	153
ΓΟΥΡΙΜΑΚ ΕΥΡ/ΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΡΥΖΙΟΥ & ΖΥΜΑΡΙΚΩΝ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΓΩΤΗΣ ΑΕ&ΒΕ	20	10.298.545	11.285.770	11.246.578	129	127	137	701.046	1.010.214	1.243.445	130	106	99
ΓΛΕΟΥΔΗΣ ΝΙΚΟΣ ΚΑΠΝΙΚΗ ΒΙΟΜ. ΕΜΠΟΡ ΤΟΥΡ ΕΞΑΓ. ΑΕ	22	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΔΑΡΙΓΚ Ο & ΣΙΑ ΑΒ&ΝΕ	35	14.394.959	10.678.121	*	92	139	-	*	*	*	-	-	-
ΔΑΦΝΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΕ ΕΚΜ/ΛΕΥΣΕΩΣ ΜΕΣ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜ	28	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΔΕΛΤΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΠΑΓΩΤΟΥ ΑΕ	20	*	*	21.011.557	-	-	74	*	*	1.503.566	-	-	82
ΔΕΛΤΑ ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΑΕ	20	78.671.547	91.874.146	73.580.540	13	11	17	3.667.705	4.023.625	1.565.228	23	25	79
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΑΕ	32	483.204.971	456.458.502	546.627.655	1	1	1	5.367.349	34.108.080	59.972.326	16	1	1
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΑΜΠΡΑΚΗ ΑΕ (ΔΟΛ)	28	42.559.612	53.949.612	56.032.021	26	20	23	4.012.632	4.118.204	3.749.960	21	22	34
ΔΙΑΜΑΝΤ ΒΙΝΤΕΡ ΕΛΛΑΣ ΕΠΕ	35	*	8.339.203	*	-	175	-	*	*	*	-	-	-
ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΠΕΝΤΕΛΗΣ ΑΕΒΕ ΛΑΤΟΜΕΙΩΝ ΜΑΡΜΑΡΟΥ	33	*	*	*	-	-	-	2.306.377	2.235.935	1.998.815	36	46	59
ΔΟΥΔΟΣ Κ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΗΡΙΑ ΑΕ	23	*	*	*	-	-	-	*	*	1.180.262	-	-	107
ΔΩΔΩΝΗ ΑΕ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΒΙΟΜ. ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΗΠΕΙΡΟΥ	20	25.091.267	27.002.126	25.290.388	50	51	57	637.727	1.276.409	1.093.170	143	81	119
Ε.Β.Ο. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΟΠΛΩΝ ΑΕ	35	15.049.529	13.954.473	10.640.928	89	105	146	*	*	*	-	-	-
ΕΒΙΟΠ ΤΕΜΠΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜ. ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ ΑΕ	37	8.534.283	10.013.928	9.678.098	160	148	161	679.146	1.615.632	1.080.754	133	66	123
ΕΘΝΟΣ ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α ΚΕΡΑΝΗΣ ΑΕ	22	9.634.035	9.703.128	8.520.418	138	152	184	*	*	*	-	-	-
ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ	28	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΕΚΚΟΚΚΙΣΤΗΡΙΑ ΒΑΜΒΑΚΟΣ ΔΑΥΛΕΙΑΣ ΑΕΒΕ	23	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΕΚΜΕ ΑΕ ΜΕΤ/ΡΓΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧ. & ΕΜΠΟΡΙΚΗ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	925.194	-	-	146
ΕΚΟ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΥΔΙΣΤΗΡΙΑ & ΧΗΜΙΚΑ ΜΑΚ/ΝΙΑΣ ΑΒ&ΕΕ	32	49.723.407	*	*	22	-	-	4.309.970	*	*	19	-	-
ΕΛΛΙΣ ΑΕ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	20	54.060.230	53.603.840	59.908.964	18	21	20	7.476.664	8.574.248	6.367.149	12	12	21

Στους πίνακες αυτούς περιλαμβάνονται οι 200 μεγαλύτερες ανά κριτήριο ελληνικές βιομηχανίες που προέκυψαν από επεξεργασία των ισολοσμών του συνόλου της ελληνικής βιομηχανίας. Ως κριτήρια προσδιορισμού των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών χρησιμοποιήθηκαν οι πωλήσεις τα κέρδη, τα ίδια κεφάλαια, τα πάγια κεφάλαια και το σύνολο ενεργητικού.

ΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΙΔΙΑ						ΠΑΓΙΑ						ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ					
χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
4.011.197	3.853.969	*	154	188	-	7.074.731	8.913.431	*	84	79	-	11.578.011	15.448.100	*	122	105	-
*	*	*	-	-	-	3.795.790	3.817.341	*	152	172	-	*	*	*	-	-	-
17.191.758	17.359.669	37.141.077	29	34	21	14.038.324	15.032.090	26.281.197	38	44	30	35.896.324	36.807.437	74.874.789	29	38	20
3.588.216	*	*	178	-	-	6.464.204	*	*	96	-	-	10.375.633	*	*	139	-	-
*	10.206.546	9.653.963	-	63	92	*	14.991.395	15.383.703	-	45	54	*	21.640.435	23.206.185	-	73	83
*	*	*	-	-	-	3.614.754	*	*	162	-	-	9.193.010	*	*	158	-	-
3.693.269	4.124.080	6.296.925	171	175	140	3.667.463	4.092.633	4.362.333	156	161	186	*	*	*	-	-	-
3.543.955	3.881.118	*	180	186	-	4.432.246	4.519.910	4.609.822	131	147	180	9.896.711	10.446.757	*	146	163	-
4.092.300	4.497.884	4.680.741	150	156	188	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
8.211.685	*	7.542.854	71	-	115	11.232.640	*	12.174.454	54	-	73	19.010.324	*	17.603.569	72	-	115
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	3.446.999	*	*	170	-	-	*	*	*	-	-	-
*	3.756.241	31.322.902	-	190	29	4.272.799	*	31.243.881	136	-	21	8.738.372	8.735.098	35.006.878	169	200	55
7.322.061	7.290.718	9.437.445	83	93	94	5.975.417	6.105.642	8.141.496	103	116	101	12.558.598	14.125.370	17.113.195	116	119	117
8.571.071	8.967.734	83.483.108	65	76	7	10.416.935	14.298.343	28.897.949	61	47	24	25.380.246	39.791.695	131.411.227	52	33	7
*	*	*	-	-	-	*	6.109.451	7.291.937	-	115	116	12.537.227	17.130.963	19.222.271	117	90	103
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
4.592.834	4.884.061	4.931.593	133	140	176	3.832.093	4.092.859	4.325.836	149	160	187	8.534.533	10.499.378	10.935.112	172	160	183
3.948.859	3.900.738	*	159	185	-	3.787.489	3.780.748	*	153	175	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
8.002.649	9.605.728	10.043.346	73	70	86	8.397.407	13.106.590	17.064.546	72	52	47	15.696.981	19.996.352	25.482.487	90	77	78
*	*	*	-	-	-	*	3.866.927	3.876.632	-	170	200	*	*	*	-	-	-
5.119.502	5.522.031	5.574.991	115	120	155	*	*	*	-	-	-	7.931.340	*	*	195	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	9.065.559	11.163.216	14.321.675	161	148	137
5.665.003	*	*	102	-	-	7.774.545	7.128.797	6.802.874	79	97	122	17.515.346	13.523.110	12.648.095	78	127	155
*	*	*	-	-	-	*	*	4.893.126	-	-	167	*	*	*	-	-	-
*	*	17.633.956	-	-	50	*	*	22.683.463	-	-	38	*	*	31.895.643	-	-	63
64.957.660	65.061.881	44.613.749	7	7	15	58.521.152	60.543.291	28.303.505	5	6	26	89.276.651	97.661.244	56.512.022	11	9	30
281.642.105	289.206.809	314.514.183	2	2	2	254.649.456	211.593.900	275.220.816	2	3	3	388.040.649	361.706.323	507.100.566	2	2	1
14.725.207	32.785.050	93.936.813	35	14	5	9.728.154	18.302.769	48.451.421	65	33	9	32.164.883	51.380.612	115.704.904	35	22	9
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
8.536.742	9.373.403	10.269.625	68	72	85	3.496.282	3.787.678	4.974.787	168	174	161	11.375.443	11.457.837	12.135.013	125	143	163
4.336.585	4.452.196	5.229.734	141	157	166	*	*	13.751.655	-	-	62	*	*	20.164.867	-	-	97
4.352.789	5.186.642	6.262.783	140	128	141	5.884.256	6.339.371	5.942.936	105	108	140	16.718.667	16.614.122	15.198.424	84	95	133
32.578.162	27.476.677	16.557.860	13	20	56	20.327.291	19.282.046	14.791.726	23	27	56	82.205.032	83.169.609	94.159.164	15	12	13
4.843.838	5.691.264	6.623.453	122	119	128	3.741.463	4.074.578	*	154	162	-	8.503.159	10.733.901	11.045.227	174	153	180
3.254.582	*	6.550.932	196	-	131	12.923.855	9.764.252	10.361.676	42	74	84	21.620.178	24.448.918	25.491.058	62	66	77
*	*	*	-	-	-	3.439.947	6.241.527	6.340.874	172	111	132	*	8.896.857	10.230.686	-	192	199
*	*	*	-	-	-	2.994.704	3.426.833	*	200	200	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
61.141.599	*	*	8	-	-	51.083.719	*	*	9	-	-	84.754.363	*	*	13	-	-
14.309.737	16.008.895	17.407.423	37	39	52	7.954.761	7.272.667	16.872.483	77	96	48	26.843.815	30.231.105	36.443.623	47	48	51

Η αναγραφή μεγέθους στους πίνακες σημαίνει ότι η αντίστοιχη βιομηχανία περιλαμβάνεται στις 200 μεγαλύτερες ως προς το συγκεκριμένο κριτήριο κατάταξης κατά το αναφερόμενο έτος.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗ

Επωνυμία	Κλάδος	ΠΩΛΗΣΕΙΣ						ΚΕΡΔΗ					
		χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
		1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
ΕΛΒΑΛ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ ΑΕ	34	80.650.288	87.806.999	86.693.864	11	14	13	6.326.515	8.493.278	12.045.262	14	13	13
ΕΛΒΙΤΕΣ ΑΕ&ΒΕ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ (ΕΞΠΟΡΤ)	24.	*	*	*	-	-	-	*	*	842.771	-	-	162
ΕΛΙΤΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΞΑΓΩΓΙΚΗ ΑΕ	20	9.634.507	9.658.237	*	137	153	-	*	*	*	-	-	-
ΕΛΛΑΤΕΣ ΣΥΝΘΕΤΙΚΑΙ ΙΝΕΣ ΑΕ	23	8.057.142	7.618.039	*	172	193	-	930.556	800.783	*	100	127	-
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΥΜΙΣΤΗΡΙΑ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ ΑΕ	32	50.817.980	*	*	21	-	-	10.465.375	*	*	7	-	-
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΛΩΔΙΑ ΑΕ ΕΛΚΙΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΛΩΔΙΩΝ	37	23.552.907	23.882.283	25.842.041	57	60	55	1.665.674	1.805.252	1.954.174	52	56	62
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΑΥΠΗΓΕΙΑ ΑΕ	38	25.228.719	28.377.432	10.168.899	48	47	152	2.474.846	498.304	*	32	197	-
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΑΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	714.006	*	-	136	-
ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΙ ΖΩΤΟΦΩΝ ΑΕ	20	9.887.621	9.339.680	8.695.196	132	156	180	*	*	785.782	-	-	168
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΣ ΑΕ	20	8.220.268	9.076.777	12.695.813	168	164	117	*	*	*	-	-	-
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΕ	38	30.919.843	31.463.067	41.854.890	35	40	30	*	*	*	-	-	-
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΛΟΥΜΙΝΑΣ ΑΕ	34	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ & ΑΛΕΥΡΟΥ ΑΕ	20	19.792.703	25.183.653	24.491.858	68	56	62	445.222	492.274	*	191	200	-
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΖΑΧΑΡΗΣ ΑΕ	20	75.189.912	86.913.640	81.952.935	14	15	14	4.224.118	*	*	20	-	-
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΑΒΕ (ΕΛΒΟ ΑΒΕ)	38	25.241.657	30.988.758	59.979.178	47	41	19	998.295	*	*	88	-	-
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΡΑΝΙΤΩΝ ΑΒ&ΕΕ	33	*	*	*	-	-	-	643.760	745.079	675.578	141	132	195
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΜΦΙΑΛΩΣΕΩΣ ΑΕ	21	141.245.596	152.848.574	157.718.196	4	4	4	25.159.552	27.678.535	31.068.356	1	3	2
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΠΙΣΚΟΤΩΝ ΑΒ&ΕΕ	20	20.454.093	26.356.438	28.668.269	62	52	49	1.780.791	961.657	*	46	110	-
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΧΑΛΥΒΟΣ ΑΕ	34	47.650.830	52.900.297	43.731.439	23	22	29	*	*	*	-	-	-
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ ΑΕ	23	14.460.299	15.703.292	17.225.161	91	93	85	*	*	*	-	-	-
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΑ ΑΕ	34	20.850.425	24.844.464	24.898.972	61	58	58	*	*	1.141.796	-	-	111
ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΛΕΥΚΟΛΙΘΟΙ ΑΜΒΝ&ΕΕ	33	8.010.626	8.892.996	8.769.971	175	169	178	740.216	873.373	*	123	122	-
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΙΤΙΔΟΠΟΙΕΙΟΥ & ΚΑΛΥΚΟΠΟΙΕΙΟΥ ΑΕ	35	11.940.557	11.753.092	8.931.834	115	125	174	*	*	*	-	-	-
ΕΛΣΑ ΑΕ ΛΕΥΚΟΣΙΔΗΡΟΥΡΓΙΑΣ & ΣΤΙΒΩΜΑΤΩΝ	35	8.287.114	10.459.407	14.451.006	166	141	106	*	*	779.268	-	-	172
ΕΛΦΙΚΟ ΕΜΠΟΡΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΕ	23	*	*	*	-	-	-	*	728.864	870.623	-	135	160
ΕΜΜΥ - ΚΤΙΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΒ&ΕΕ ΕΤ. ΜΙΣΘ. ΜΕΤΑΦ ΥΠ.	33	*	*	*	-	-	-	605.447	*	*	148	-	-
ΕΝΩΣΙΣ ΠΟΤΟΛΟΙΩΝ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ ΕΠΕ	21	*	*	*	-	-	-	461.758	*	*	188	-	-
ΕΞΑΛΚΟ ΑΕ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ	35	11.561.377	11.102.582	11.496.564	119	132	134	*	571.340	1.012.807	-	166	132
ΕΞΕΛΚΑ ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΕ	22	9.851.157	10.425.904	11.408.435	134	142	135	*	*	*	-	-	-
ΕΠΙΛΕΚΤΟΣ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ ΑΕ&ΒΕ	23	18.103.337	18.635.106	18.350.993	74	77	79	1.170.739	2.352.526	1.134.821	77	44	112
ΕΡΙΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΗ ΑΒ&ΕΕ	23	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΕΣ ΣΙ ΕΙ ΒΙΟΜ. ΠΑΡ. & ΕΜΠΟΡ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΑΕ	27	14.039.477	15.244.945	14.405.384	99	96	107	566.876	601.317	*	157	156	-
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΒΙΟΜ/ΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΥΜ/ΧΩΝ & ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΑΕ	35	7.367.807	8.096.363	8.324.860	194	182	193	*	*	*	-	-	-
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ Β. ΕΛΛΑΔ. ΑΒ&ΕΕ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡ	20	8.455.046	8.716.066	9.020.170	161	171	171	*	*	*	-	-	-
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΧΗΜΙΚΩΝ & ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡ/ΝΤΩΝ ΑΒ&ΕΕ	31	13.169.925	17.101.012	22.030.581	104	82	71	980.189	1.309.012	1.418.276	89	76	89
ΕΤΕΜ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΛΑΦΡΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΑΕ	35	10.831.409	12.118.364	12.928.906	123	121	115	1.569.394	2.093.780	2.105.363	54	49	56
ΕΤΜΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΜΕΤΑΞΗΣ ΑΕ	23	9.601.712	10.864.357	9.609.507	139	136	163	*	611.192	2.186.260	-	155	52
ΖΥΘΟΠΟΙΑ ΒΟΡ. ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ (ΠΡ. HENNINGER HELLAS ΑΕ)	21	*	*	*	-	-	-	*	*	948.881	-	-	143
ΖΩΤΕΧΝΙΚΗ ΕΛΛΑΣ ΑΕ - ΒΙΟΜ. ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΡ/ΝΤΩΝ ΔΙΑΤΡ.	20	*	*	8.597.725	-	-	182	*	*	1.015.243	-	-	131
ΗΛΙΟΣ TEN-CATE ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ ΑΕ	23	7.570.215	*	*	187	-	-	*	*	*	-	-	-
ΗΛΙΟΤΕΞ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ ΑΕ	23	7.712.955	*	*	184	-	-	*	*	*	-	-	-
ΗΛΤΕΞ ΑΒΕΕ ΒΙΟΜ ΠΛΕΚΤ ΥΦΑΣΜ & ΕΚΜ ΑΘΛΗΤ ΧΩΡΩΝ	23	10.818.020	10.718.796	9.856.223	124	138	157	*	*	*	-	-	-
ΗΝΩΜΕΝΑ ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ Ι.Β.Σ. ΑΒΕ	35	8.052.533	11.425.801	*	173	126	-	*	*	*	-	-	-

Στους πίνακες αυτούς περιλαμβάνονται οι 200 μεγαλύτερες ανά κριτήριο ελληνικές βιομηχανίες που προέκυψαν από επεξεργασία των ισολογισμών του συνόλου της ελληνικής βιομηχανίας. Ως κριτήρια προσδιορισμού των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών χρησιμοποιήθηκαν οι πωλήσεις, τα κέρδη, τα ίδια κεφάλαια, τα πάγια κεφάλαια και το σύνολο ενεργητικού.

ΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΙΔΙΑ						ΠΑΓΙΑ						ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ					
χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
27.259.998	47.519.773	54.637.375	17	8	11	25.907.730	40.240.067	43.579.482	15	11	13	61.602.173	81.897.886	90.116.743	17	13	14
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	9.605.571	12.718.428	*	151	133	-
3.905.104	4.236.154	*	161	170	-	*	*	*	-	-	-	*	8.845.424	*	-	196	-
57.062.075	*	*	9	-	-	56.640.814	*	*	6	-	-	92.335.258	*	*	9	-	-
8.893.110	9.949.971	11.113.196	63	66	79	7.041.492	8.773.392	11.577.265	87	80	76	16.970.894	18.946.773	24.526.906	81	83	80
28.410.904	29.845.891	18.373.736	16	17	45	25.022.636	24.485.484	28.685.544	17	20	25	35.304.989	35.562.888	42.496.365	31	40	44
3.951.202	4.921.849	5.819.557	158	137	149	3.908.108	4.179.109	5.292.724	146	157	151	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	8.483.558	*	*	175	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
208.224.210	231.782.257	238.159.334	3	3	3	286.835.610	293.819.810	311.185.046	1	2	2	331.682.785	343.965.719	383.858.971	3	3	3
15.775.719	15.678.487	15.289.605	33	40	60	14.620.436	14.371.048	14.215.630	37	46	61	15.896.619	15.792.289	15.397.426	88	101	132
5.412.658	6.977.102	7.325.502	106	97	118	12.215.711	16.311.694	18.036.606	47	37	44	16.546.859	21.503.938	24.127.278	86	74	82
38.586.251	34.835.420	34.686.465	10	12	24	14.943.473	15.655.333	15.200.720	34	41	55	52.767.786	67.915.855	46.458.506	20	16	41
4.639.468	*	*	129	-	-	3.664.045	5.630.905	6.437.269	157	123	128	39.864.532	63.601.795	72.653.641	25	18	21
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
336.690.344	344.460.249	354.338.705	1	1	1	95.177.413	368.274.293	372.880.950	3	1	1	399.755.122	402.981.049	411.380.687	1	1	2
8.941.215	9.145.621	25.518.578	62	73	34	11.133.549	11.267.376	12.714.448	55	64	67	20.201.337	24.454.391	45.056.050	66	64	42
8.169.441	6.243.065	6.374.637	72	107	138	16.464.298	15.289.589	14.632.951	28	43	58	35.381.153	32.269.146	35.332.954	30	44	54
9.233.854	7.934.105	11.887.875	58	86	72	*	*	*	-	-	-	13.910.958	15.517.073	19.466.557	102	103	102
5.464.063	5.920.677	6.513.009	105	113	133	4.776.661	4.418.166	5.153.137	127	150	155	13.032.346	14.483.204	16.699.933	109	116	119
6.995.868	7.232.655	7.279.445	87	95	120	3.318.005	*	*	177	-	-	7.984.660	*	*	192	-	-
*	*	15.930.152	-	-	58	23.952.439	24.809.048	27.925.263	18	18	27	57.409.372	68.118.002	80.160.270	19	15	18
4.916.147	4.519.713	4.980.550	120	155	174	3.096.778	*	*	186	-	-	11.571.410	11.879.890	12.209.266	124	140	160
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	3.968.495	-	-	198	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	8.903.344	10.400.443	-	191	198
5.070.685	5.280.704	5.493.378	117	126	158	3.657.302	3.777.844	*	158	176	-	12.559.983	13.560.878	13.960.974	115	125	143
18.351.995	18.481.686	18.321.756	26	32	46	10.956.590	9.912.497	11.066.997	57	72	79	28.162.663	25.002.450	28.293.913	44	62	70
*	*	4.486.900	-	-	198	*	*	7.164.770	-	-	117	*	*	*	-	-	-
4.601.117	4.931.716	*	132	136	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
10.531.825	10.227.454	9.951.102	49	62	88	10.696.045	10.409.595	10.152.930	58	70	87	13.929.256	13.100.130	14.073.687	101	131	141
4.016.910	4.638.474	8.432.079	153	151	105	*	*	*	-	-	-	14.614.009	18.845.067	27.580.616	97	84	71
4.661.581	7.838.116	8.588.778	128	90	103	*	5.580.730	7.352.594	-	124	115	9.290.199	13.881.653	17.673.521	153	122	113
7.751.691	7.924.404	15.174.214	77	87	61	11.490.138	12.305.178	13.339.917	51	57	63	17.101.295	18.317.171	19.622.411	79	85	100
*	*	4.769.986	-	-	184	6.756.009	6.710.794	8.279.821	93	105	99	12.297.679	10.549.897	14.436.786	119	156	136
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	12.121.931	12.334.213	12.090.977	120	137	165
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	7.846.939	*	*	199	-	-

Η αναγραφή μεγέθους στους πίνακες σημαίνει ότι η αντίστοιχη βιομηχανία περιλαμβάνεται στις 200 μεγαλύτερες ως προς το συγκεκριμένο κριτήριο κατάταξης κατά το αναφερόμενο έτος.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗ

Επωνυμία	Κλά- δος	ΠΩΛΗΣΕΙΣ						ΚΕΡΔΗ					
		χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
		1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
ΗΡΑΚΛΗΣ ΓΕΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΣΙΜΕΝΤΩΝ ΑΕ	33	100.044.202	105.596.871	107.282.444	6	7	9	17.019.291	20.801.202	*	4	5	-
ΘΕΣΣΑΛΙΚΗ ΟΙΟΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΕ	21	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΘΡΑΚΗ ΑΕ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΚΡΕΑΤΟΣ	20	27.841.924	30.598.385	37.101.305	39	42	35	503.286	531.043	1.467.745	176	184	85
ΘΡΑΚΙΚΑ ΕΚΚΟΚΚΙΣΤΗΡΙΑ ΑΕ	23	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΙΔΕΤΥΠ ΑΕ ΙΔΡΥΜΑ ΤΥΠΟΥ	28	9.111.527	*	*	147	-	-	*	*	*	-	-	-
ΙΔΡΥΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ & ΕΡΕΥΝΑΣ	31	*	*	*	-	-	-	*	*	1.847.488	-	-	66
ΙΜΑΚΟ ΜΗΝΤΙΑ ΝΕΤ ΓΚΡΟΥΠ ΑΕ ΜΕΣΣΩΝ ΜΑΖ. ΕΝ/ΣΗΣ	28	*	*	*	-	-	-	*	*	783.319	-	-	170
ΙΜΑΣ ΑΒ&ΕΕ ΠΑΡ. ΙΜΑΝΤΩΝ & ΕΠΕΞΕΡΓ ΠΡ. ΕΛΑΣΤΙΚΟΥ	30	12.334.470	14.556.521	15.025.314	113	100	101	1.769.222	2.013.323	3.128.213	47	51	42
ΙΝΤΕΑΛ ΣΤΑΝΤΑΡΝΤ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΕ	33	7.304.723	8.249.242	8.418.688	196	179	186	*	*	*	-	-	-
ΙΝΤΕΡΚΛΙΜΑ ΑΒ&ΕΕ	36	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΙΝΤΕΡΜΠΕΤΟΝ ΑΒ&ΕΕ ΔΟΜ. ΥΛΙΚΩΝ ΛΑΤ. & ΜΕΤΑΦ. ΕΡΓ.	33	19.455.302	20.399.099	22.149.607	69	71	70	1.405.169	1.308.452	1.654.142	63	77	76
ΙΝΤΡΑΚΟΜ ΑΕ ΕΛΛΗΝ ΒΙΟΜ ΤΗΛ/ΝΙΩΝ & ΣΥΣΤ. ΠΛΗΡ/ΚΗΣ	37	53.229.830	90.699.155	129.702.299	20	13	5	8.050.340	17.202.301	25.328.678	11	7	7
ΙΝΤΡΑΜΕΤ ΜΕΤΑΛΛΙΚΕΣ & ΗΛ/ΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΑΕ	35	*	*	11.036.645	-	-	141	*	*	3.431.854	-	-	38
ΙΝΦΟΡΜ Π ΛΥΚΟΣ ΑΕ ΒΙΟΜ ΣΥΣΤ ΕΝΤΥΠΗΣ ΠΛΗΡ/ΚΗΣ	28	*	7.780.077	11.935.815	-	187	130	1.425.752	2.003.906	3.764.927	62	52	33
ΙΟΝ ΑΕ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ & ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΚΑΟ & ΣΟΚΟΛΑΤΑΣ	20	23.598.660	26.320.808	26.732.721	55	53	53	1.526.701	1.922.812	1.508.754	55	54	81
ΚΑΖΗΣ ΕΜΜ Ν ΑΒ&ΕΕ	36	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ Η ΑΕ ΕΚΔΟΣΗ ΕΝΤΥΠΩΝ-ΜΜΕ	28	7.928.346	9.032.744	12.630.802	178	165	120	713.827	7.142.627	1.959.992	128	15	61
ΚΑΛΑΜΑΡΑΚΗΣ Κ Ε - ΚΑΛΑΣ ΑΒ&ΕΕ ΑΛΑΤΟΣ	20	*	*	*	-	-	-	502.267	*	*	178	-	-
ΚΑΝ - ΝΤΡΙΝΚΣ ΕΛΛΑΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΕ	21	*	*	*	-	-	-	1.296.507	1.701.875	1.742.104	71	60	69
ΚΑΟΥΣΗΣ Α ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΙΔΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΑΕ	38	*	*	8.399.207	-	-	190	*	508.196	780.535	-	192	171
ΚΑΠΑΧΗΜ ΑΒΕΕ ΧΗΜΙΚΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	31	*	*	*	-	-	-	444.310	*	*	193	-	-
ΚΑΠΝΙΚΗ Α ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΑΕ	22	25.211.584	42.591.007	37.652.403	49	26	34	763.066	568.715	*	121	169	-
ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΡΕΛΙΑ ΑΕ	22	29.185.523	30.536.816	34.801.759	37	43	37	3.098.770	3.151.375	4.865.446	26	35	26
ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΟΥ Ν ΑΦΟΙ ΕΚΚ/ΡΙΑ ΒΑΜΒΑΚΟΣ ΣΠΟΡ. ΑΒΕΕ	23	9.581.404	11.148.246	11.072.493	140	129	140	*	1.042.293	1.167.001	-	100	108
ΚΑΡΑΜΟΛΕΓΚΟΣ ΑΡΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΚΑΡΑΤΖΗ Μ & Α ΣΕΝ. ΤΟΥΡ. ΒΙΟΜ. & ΕΜΠΟΡ ΕΠΙΧΕΙΡ ΑΕ	39	*	*	*	-	-	-	*	545.983	1.931.377	-	176	64
ΚΑΡΤΟΝΠΑΚ ΑΒ&ΕΕ ΕΙΔΩΝ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ	27	12.428.365	14.035.804	15.951.573	112	103	93	*	*	880.346	-	-	156
ΚΑΤΣΕΛΗ Χ ΥΙΟΙ ΑΒ&ΕΕ ΕΙΔΩΝ ΑΡΤ/ΙΑΣ ΖΑΧ/ΚΗΣ	20	8.343.506	9.228.359	9.145.131	163	160	168	1.347.136	1.530.921	1.228.131	70	68	102
ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ - ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ ΑΒΕΕ ΕΚ/ΡΙΑ ΒΑΜΒΑΚΟΣ	23	*	*	*	-	-	-	*	735.365	*	-	134	-
ΚΕΛΑΙΔΙΤΗΣ Δ & ΣΙΑ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ & ΧΟΙΡ/ΚΗ ΑΕ	20	7.658.905	*	*	185	-	-	*	*	*	-	-	-
ΚΕΡΑΜΕΙΑ ΑΛΛΑΤΙΝΗ ΑΒΕ&ΤΕ	33	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΚΕΡΑΜΟΠΟΙΙΑ ΚΟΦΑΛΗ ΑΕ	33	*	*	*	-	-	-	*	934.105	1.133.598	-	118	111
ΚΕΡΔΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΕ	28	*	*	*	-	-	-	*	*	1.979.758	-	-	60
ΚΙΚΙΖΑΣ ΑΒ&ΕΕ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	20	14.700.618	12.522.816	11.969.769	90	117	129	850.112	1.040.280	*	109	101	-
ΚΙΟΛΕΙΔΗΣ ΝΙΚ ΑΕΒΕ	38	*	*	*	-	-	-	*	*	1.105.348	-	-	11
ΚΙΟΥΤΣΟΥΚΩΣΤΑ Κ ΑΦΟΙ ΚΡΕΑΤΟΠ/ΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	469.967	541.868	*	184	177	-
ΚΛΕΜΑΝ ΕΛΛΑΣ ΑΒΕΕ ΓΙΑ ΜΗΧ/ΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	36	*	*	8.378.343	-	-	191	609.003	950.642	1.460.579	147	113	86
ΚΛΩΝΑΡΙΔΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΕ&ΒΕ ΕΜΠ.ΤΥΠ. ΓΕΩΡΓ. ΠΡ/ΩΝ	23	7.372.025	*	*	193	-	-	*	*	*	-	-	-
ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ FANCO ΑΒ&ΕΕ	23	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ ΘΡΑΚΗΣ ΑΒ&ΕΕ	23	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΑΕ	23	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ ΝΑΟΥΣΗΣ ΑΕ	23	24.826.774	25.084.262	23.542.227	51	57	65	922.984	1.412.031	3.722.982	101	74	2
ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ ΠΡΕΒΕΖΗΣ ΑΕ	23	7.373.494	7.527.578	8.015.938	192	196	200	*	*	*	-	-	-

Στους πίνακες αυτούς περιλαμβάνονται οι 200 μεγαλύτερες ανά κριτήριο ελληνικές βιομηχανίες που προέκυψαν από επεξεργασία των ισολογισμών του συνόλου της ελληνικής βιομηχανίας. Ως κριτήρια προσδιορισμού των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών χρησιμοποιήθηκαν οι πωλήσεις, τα κέρδη, τα ίδια κεφάλαια, τα πάγια κεφάλαια και το σύνολο ενεργητικού.

ΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΙΔΙΑ			ΠΑΓΙΑ									ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ					
χιλ. δρχ.		ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			
7	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
929	75.526.306	64.721.842	4	5	10	73.995.912	74.424.613	74.325.902	4	5	6	116.230.340	114.890.711	116.082.364	5	6	8
	*	5.804.863	-	-	150	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
337	10.144.255	11.448.807	66	64	75	11.345.302	13.414.465	17.413.227	53	50	46	22.320.256	27.361.114	36.234.432	59	56	53
	*	*	-	-	-	3.204.570	*	*	182	-	-	*	*	*	-	-	-
112	*	*	200	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	16.118.811	-	-	57	*	*	12.702.132	-	-	68	*	*	20.964.337	-	-	90
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
50	7.894.626	9.468.534	86	88	93	*	*	*	-	-	-	10.038.689	10.655.352	13.715.178	145	154	145
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	3.081.758	3.532.975	*	190	191	-	*	*	*	-	-	-
84	10.733.366	11.543.730	53	56	74	7.063.912	7.360.342	7.706.161	85	94	110	15.091.836	16.734.051	17.546.637	94	93	116
467	37.098.310	103.979.042	12	10	4	31.786.105	33.914.677	86.657.523	14	13	5	88.441.573	113.217.997	223.844.976	12	7	4
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
78	6.612.074	15.777.042	104	102	59	3.646.025	4.220.990	8.542.967	160	156	96	7.878.637	9.517.053	23.185.628	197	182	84
58	10.568.852	11.435.565	54	57	76	8.374.034	8.766.262	8.944.184	73	81	92	22.293.681	26.446.177	34.302.530	60	58	57
73	4.376.825	*	138	162	-	6.127.827	6.310.507	6.389.233	99	109	131	10.709.245	11.373.255	10.790.382	134	145	185
89	8.877.767	11.071.145	172	77	81	3.594.919	7.359.313	10.883.173	163	95	82	*	14.815.484	20.494.283	-	111	94
166	4.246.847	4.522.752	160	169	194	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
61	*	*	173	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
840	16.802.156	18.202.671	32	37	47	15.221.879	19.130.867	20.059.699	32	28	41	47.741.549	61.695.865	75.832.421	21	20	19
923	17.150.048	18.609.659	34	35	44	11.427.350	10.830.427	10.372.925	52	67	83	40.321.979	39.326.413	45.040.952	24	34	43
62	3.715.591	*	198	196	-	*	*	*	-	-	-	8.096.927	*	*	191	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	4.018.482	-	-	196	*	*	*	-	-	-
36	4.020.350	6.022.940	188	178	144	3.125.442	4.010.394	6.792.163	185	165	123	*	*	11.131.915	-	-	179
55	3.734.234	4.493.437	168	195	195	3.176.101	*	*	183	-	-	8.478.909	8.890.817	10.541.120	177	194	194
57	5.824.097	6.384.548	112	116	137	5.043.821	5.700.950	5.769.032	120	121	143	8.587.073	10.035.290	11.728.592	171	171	171
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	5.766.519	5.790.031	5.593.736	107	120	145	11.225.598	10.416.541	*	128	164	-
36	*	5.115.833	195	-	173	3.082.239	4.775.623	5.064.798	189	139	157	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	3.015.850	*	4.268.289	197	-	190	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	5.856.311	-	-	142	*	*	*	-	-	-
	*	5.876.418	-	-	148	*	*	7.949.323	-	-	105	*	*	*	-	-	-
	*	5.134.931	-	-	172	*	*	6.460.358	-	-	126	*	*	*	-	-	-
333	18.703.081	64.844.441	27	31	9	12.858.762	13.641.551	45.778.541	43	48	10	31.034.489	29.740.930	80.388.924	39	51	17
72	4.280.147	*	146	166	-	3.959.817	3.620.536	*	144	183	-	9.844.996	10.834.113	10.784.978	147	151	186

Γραφή μεγέθους στους πίνακες σημαίνει ότι η αντίστοιχη βιομηχανία περιλαμβάνεται στις 200 μεγαλύτερες ως προς το συγκεκριμένο το κατάταξης κατά το αναφερόμενο έτος.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗ

Επωνυμία	Κλά- δος	ΠΩΛΗΣΕΙΣ						ΚΕΡΔΗ					
		χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
		1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ ΡΟΔΟΠΗΣ ΑΕ	23	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Α Β ΧΑΡΤΙΑ ΧΑΡΤΟΒΙΟΜ. & ΞΕΝ ΕΠΙΧ. ΑΕ	27	*	*	*	-	-	-	1.101.071	1.558.123	1.294.812	79	67	94
ΚΟΛΟΡΑ ΑΕ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ	23	*	*	*	-	-	-	823.954	940.289	690.637	111	116	19
ΚΟΝΕΣ ΕΞΑΓΩΓΙΚΗ ΒΙΟΜ/ΝΙΑ ΚΟΝΣΕΡΒΩΝ ΦΡΟΥΤΩΝ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΚΟΝΤΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΧΑΛΥΒΟΣ ΑΒ&ΕΕ	35	7.888.882	11.124.877	14.256.749	179	130	108	524.050	611.543	757.370	165	154	17
ΚΟΝΤΟΥΖΟΓΛΟΥ Α & ΣΙΑ ΑΕΒΕ	20	*	*	*	-	-	-	426.563	*	*	199	-	-
ΚΟΡΕ ΑΕΕ ΕΠΕΞ ΕΛΑΙΟΥΧ ΣΠΟΡΩΝ & ΑΓΡ ΠΡΟΙΟΝΤ	20	*	7.515.282	8.086.665	-	198	199	*	*	*	-	-	-
ΚΟΡΩΝΑΚΗΣ Δ ΑΒ&ΕΕ ΣΥΡΜ/ΝΩΝ ΣΧΟΙΝΙΩΝ & ΑΛΥΣΙΔΩΝ	35	*	*	*	-	-	-	509.683	540.063	700.027	171	182	19
ΚΟΤΖΑΒΑΣΙΟΓΛΟΥ Χ ΕΜΠ. ΒΙΟΜ. ΟΙΚΟΔ ΤΟΥΡ & ΜΕΤ. ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΚΟΥΡΤΑΚΗΣ Δ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΛΛΑΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΑΕ	21	9.501.297	9.231.680	9.266.959	142	159	166	592.747	525.043	*	153	187	-
ΚΟΥΤΛΗΣ Γ Δ ΒΙΟΜΗΧ ΒΕΡΝΙΚΙΩΝ ΧΡΩΜΑΤΩΝ	31	*	*	*	-	-	-	509.654	583.793	*	172	161	-
ΚΡΕΤΑ - ΦΑΡΜ ΑΒ&ΕΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	751.840	-	-	17
ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΧΑΡ Γ ΕΜΠΟΡΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΕ	23	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΚΡΟΝΟΣ ΑΕ ΒΙΟΜ & ΕΜΠΟΡ ΕΠΙΧ/ΣΕΙΣ ΚΟΝΣ. ΟΠΩΡ/ΚΩΝ	20	9.932.564	7.621.062	8.368.897	131	192	192	837.777	954.552	4.618.616	110	111	2
ΚΡΟΝΟΣ ΥΑΛΟΥΡΓΙΑ ΑΒ&ΕΕ	33	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΚΥΒΟΣ ΑΕΕ ΨΕΥΔΟΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ & ΔΕΡΜΑΤΙΝΩΝ ΕΙΔΩΝ	39	*	*	*	-	-	-	*	*	722.934	-	-	1
ΚΥΛΙΝΔΡΟΜΥΛΟΙ ΚΡΗΤΗΣ ΑΕ	20	8.775.327	9.139.294	8.958.323	156	162	173	512.211	788.608	823.670	169	129	1
ΚΥΛΙΝΔΡΟΜΥΛΟΙ ΠΑΠΑΦΙΛΗ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	674.881	502.513	*	136	195	-
ΚΥΜΟΘΟΗ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΕ	21	*	*	*	-	-	-	*	*	1.029.316	-	-	1
ΚΩΠΑΙΣ ΑΒ&ΕΕ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΠΟΤΩΝ	20	8.950.488	10.217.383	10.643.147	154	145	145	464.736	669.069	1.182.287	185	146	1
ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ Γ ΜΑΡΜΑΡΑ ΔΡΑΜΑΣ ΑΕ	33	*	*	*	-	-	-	549.292	556.411	*	160	175	-
ΛΑΡΚΟ ΑΕ ΓΕΝΙΚΗ ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΗ & ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΗ	34	*	23.050.909	27.742.933	-	62	51	*	*	*	-	-	-
ΛΑΤΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΖΩΠΤΑ ΛΑΤΟΜΙΚΗ ΑΕ&ΒΕ	33	*	*	*	-	-	-	*	586.092	*	-	159	-
ΛΕΒΕΝΤΕΡΗΣ Ν ΑΕΝ&ΒΕ ΣΥΡΜΑΤΑ - ΣΥΡΜΑΤΟΣΧΟΙΝΑ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΛΕΥΚΟΣΙΔΗΡΟΥΡΓΙΑ ΚΑΒΑΛΑΣ ΑΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	564.359	*	-	171	-
ΛΙΝΤΕ ΕΛΛΑΣ ΕΠΕ	31	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΛΙΠΑΝΤΙΚΑ ΘΡΑΚΗΣ ΑΕ	32	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΛΟΒΕΝΜΠΡΟΥ ΕΛΛΑΣ ΑΕ	21	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΛΟΥΛΗ ΚΥΛΙΝΔΡΟΜΥΛΟΣ ΑΕ	20	12.302.129	13.243.538	15.276.817	114	111	99	627.782	574.982	668.859	145	164	1
ΛΥΜΠΕΡΗ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΕ	28	8.885.625	8.183.290	8.406.518	155	180	189	1.208.167	1.039.009	1.119.726	75	102	1
ΜΑΒΙΣΩ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΟΛΗΝΩΝ ΑΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	693.611	*	-	139	-
ΜΑΙΛΛΗΣ Μ Ι ΑΕ&ΒΕ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ	35	13.754.670	18.511.133	23.226.188	100	78	66	1.602.233	3.203.771	3.344.783	53	34	-
ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ - ΜΕΒΓΑΛ ΑΕ	20	34.291.848	38.156.585	40.262.795	32	30	31	535.243	541.618	*	162	178	-
ΜΑΛΑΜΑΤΙΝΑΣ Ε & ΥΙΟΣ ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ ΑΕ&ΒΕ	21	*	*	*	-	-	-	1.488.241	1.663.872	1.748.383	56	61	-
ΜΑΞΙΜ Κ Μ ΠΕΡΤΣΙΝΙΔΗΣ ΒΙΟΜ/ΝΙΑ ΠΛΕΚΤΩΝ ΕΝΔΥΜ. ΑΕ	23	7.109.400	*	*	200	-	-	708.049	*	*	129	-	-
ΜΑΡΑΚ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΑΒ&ΕΕ	37	*	*	*	-	-	-	*	*	770.487	-	-	-
ΜΕΛ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΧΑΡΤΟΥ ΑΕ	27	*	*	*	-	-	-	*	*	843.667	-	-	-
ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ ΒΩΞΕΤΟΥ ΕΛΕΥΣ. ΜΕΤ. ΒΙΟΜ. & ΝΑΥΤ ΕΡΓΑΣ ΑΕ	33	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΜΕΤΑΛΛΙΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΙ - ΣΟΛΗΝΩΣΕΙΣ ΕΠΕ	35	*	*	*	-	-	-	1.289.524	2.522.809	*	72	41	-
ΜΕΤΑΛΛΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΡΚΑΔΙΑΣ Χ ΡΟΚΑΣ ΑΒΕΕ	35	*	*	8.106.834	-	-	197	934.671	1.425.372	2.831.103	99	73	-
ΜΕΤΑΞΑ Σ & Η & Α ΑΒΕ	21	20.251.722	15.836.526	8.898.213	64	91	175	2.004.000	809.466	*	41	126	-
ΜΕΤΚΑ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΙ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ	35	17.040.026	15.370.583	17.457.580	79	95	83	1.736.563	1.074.077	2.036.729	49	97	-
ΜΙΜΙΚΟΥ ΑΦΟΙ ΑΕ ΚΟΤΟΠΟΥΛΑ - ΧΟΙΡΙΝΑ - ΑΓΡΟΤΙΚΑ	20	17.004.919	13.705.199	*	80	107	-	*	*	*	-	-	-

Στους πίνακες αυτούς περιλαμβάνονται οι 200 μεγαλύτερες ανά κριτήριο ελληνικές βιομηχανίες που προέκυψαν από επεξεργασία των ισθ σμών του συνόλου της ελληνικής βιομηχανίας. Ως κριτήρια προσδιορισμού των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών χρησιμοποιήθηκαν οι πωλήτ τα κέρδη, τα ίδια κεφάλαια, τα πάγια κεφάλαια και το σύνολο ενεργητικού.

ΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

7	ΙΔΙΑ					ΠΑΓΙΑ						ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ					
	χιλ. δρχ.		ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
	3.966.092	6.525.764	-	183	132	5.839.286	5.533.320	4.968.693	106	125	162	*	*	10.674.731	-	-	189
#52	3.693.226	*	164	200	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	7.942.451	9.078.229	14.208.980	194	188	138
	*	*	-	-	-	*	5.485.141	8.015.928	-	126	104	8.794.086	15.193.136	19.136.890	168	107	104
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	4.448.876	-	-	200	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	8.674.501	9.966.784	12.092.155	170	174	164
#48	3.744.996	*	162	192	-	*	*	*	-	-	-	10.110.691	10.212.437	10.613.136	144	165	191
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	5.062.209	11.094.380	-	133	80	*	4.687.500	6.097.590	-	140	135	*	*	16.590.499	-	-	120
#48	*	*	199	-	-	3.444.144	3.932.197	4.653.844	171	168	178	*	*	*	-	-	-
#73	4.545.974	8.467.460	148	154	104	*	*	*	-	-	-	10.881.053	14.692.344	18.974.019	133	113	105
	*	*	-	-	-	*	3.496.279	5.005.202	-	193	160	*	*	10.822.137	-	-	184
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
#89	4.774.359	5.145.286	139	145	169	*	3.812.031	4.072.177	-	173	195	8.308.554	9.789.832	10.680.213	183	179	188
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
#05	6.191.537	7.499.560	103	109	117	3.868.312	4.325.827	4.953.662	148	152	163	10.637.189	10.099.343	11.487.149	136	168	173
#69	3.710.120	7.614.176	187	197	114	*	*	*	-	-	-	*	*	14.197.549	-	-	139
	19.608.328	20.257.334	-	27	42	*	36.671.458	38.553.064	-	12	16	*	49.578.196	55.384.399	-	23	32
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
#75	*	4.493.258	179	-	196	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
#30	4.251.391	4.706.917	170	168	186	5.465.127	7.126.673	7.049.984	111	98	119	8.294.671	10.527.983	11.337.763	184	159	177
	*	*	-	-	-	3.388.438	4.145.626	*	173	158	-	*	*	*	-	-	-
#84	4.045.567	*	156	176	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
#73	6.182.224	7.542.329	97	110	116	4.027.149	6.201.234	23.594.014	140	112	37	9.222.540	11.407.818	30.432.503	156	144	67
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
#54	22.635.875	25.447.145	76	23	35	13.905.096	18.476.247	25.592.020	39	32	31	22.991.003	40.445.542	51.906.577	58	31	36
#98	4.324.866	*	145	164	-	8.255.432	7.561.832	7.895.831	75	91	106	21.508.704	23.751.725	25.519.353	64	69	76
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
#49	4.888.936	5.142.834	127	139	171	6.596.252	6.948.138	8.061.098	94	101	103	9.723.481	9.943.193	11.450.483	150	177	176
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
#84	*	*	177	-	-	3.469.316	*	*	169	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	8.527.586	9.091.162	*	173	187	-
#88	3.786.035	*	193	189	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
#24	8.203.625	24.508.409	79	83	36	4.853.412	4.504.993	7.790.219	123	148	108	13.256.558	11.259.537	32.271.690	108	147	61
#79	11.508.663	5.216.568	36	53	167	13.268.256	12.899.415	*	41	53	-	25.556.449	23.915.395	*	50	68	-
#49	9.851.278	31.583.857	60	67	27	3.962.365	3.887.007	6.061.281	143	169	137	13.349.983	16.084.877	41.608.878	107	99	45
#38	*	*	149	-	-	21.219.735	19.403.602	*	20	26	-	31.058.373	28.139.303	*	38	55	-

γραφή μεγέθους στους πίνακες σημαίνει ότι η αντίστοιχη βιομηχανία περιλαμβάνεται στις 200 μεγαλύτερες ως προς το συγκεκριμένο κωδικό κατάταξης κατά το αναφερόμενο έτος.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗ

Επωνυμία	Κλά- δος	ΠΩΛΗΣΕΙΣ						ΚΕΡΔΗ					
		χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
		1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
ΜΙΝΕΡΒΑ ΑΕ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	20	16.983.517	17.449.577	15.925.328	81	80	94	854.163	560.399	*	108	172	-
ΜΙΝΕΡΒΑ ΑΦΟΙΙ & Β ΛΑΔΕΝΗΣ ΒΙΟΜ/ΝΙΑ ΠΛΕΚΤΙΚΗΣ ΑΕ	23	*	*	*	-	-	-	570.821	507.930	*	156	193	-
ΜΙΣΣΙΡΙΑΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΕ&ΒΕ	22	*	7.559.445	10.675.472	-	195	144	*	*	*	-	-	-
ΜΟΡΝΟΣ ΑΕΒΕ ΕΙΔΩΝ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ	30	14.162.484	15.787.832	15.660.338	98	92	97	687.602	*	1.427.142	132	-	88
ΜΟΣΧΩΦ Π ΑΕ ΚΑΠΝΑ ΕΙΣ ΦΥΛΛΑ	22	*	12.125.660	14.132.080	-	120	109	*	1.042.887	*	-	99	-
ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ (ΕΛΛΑΣ) ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΑΕ	32	268.612.442	206.324.163	315.437.600	2	2	2	651.971	15.004.594	24.880.873	139	8	8
ΜΟΤΟΡ ΣΤΑΡ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΕ	38	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΜΟΥΖΑΚΗΣ Ε Δ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΜΕΛΕΤΩΝ	23	14.189.430	15.528.411	15.096.565	97	94	100	917.025	1.137.972	1.479.440	103	91	84
ΜΟΥΡΙΚΗΣ Φ Α ΑΕ&ΒΕ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΞΥΛΟΥ	25	*	*	*	-	-	-	491.561	932.929	696.609	180	119	191
ΜΠΕΝΚΙΖΕΡ ΕΛΛΑΣ ΑΒ&ΕΕ	31	7.587.252	8.769.217	9.278.938	186	170	165	952.034	1.142.461	1.229.622	95	90	101
ΜΠΕΤΟΝ ΜΠΑΡΟΥΝΗΣ ΑΒ&ΕΕ	33	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΜΠΙΖΙΟΣ ΑΕ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΜΠΙΤΟΥΛΑΙΝ ΒΙΟΜ. ΑΣΦΑΛΤΙΚΩΝ & ΧΗΜ. ΠΡ/ΝΤΩΝ ΑΒ&ΕΕ	32	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΜΠΟΥΤΑΡΗΣ Ι & ΥΙΟΣ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ΑΕ	21	*	*	*	-	-	-	772.103	1.434.521	*	120	72	-
ΜΥΛΟΙ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΕ	20	16.318.806	17.195.456	*	84	81	-	654.849	*	*	138	-	-
ΜΥΛΟΙ ΣΟΓΙΑΣ ΑΕ	20	35.336.074	34.970.944	36.321.527	31	31	36	*	494.548	*	-	199	-
ΝΑΥΠΗΓΙΚΕΣ & ΒΙΟΜ/ΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ ΑΕ	38	*	20.946.216	18.680.225	-	69	77	*	2.546.562	2.395.999	-	40	47
ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ Η ΠΑΝΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ & ΣΙΑ ΑΕ	28	*	*	*	-	-	-	601.283	541.083	1.074.070	149	180	126
ΝΕΝΔΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ ΑΕ ΑΡΤΟΠΟΙΙΑΣ	20	*	*	*	-	-	-	658.158	679.027	*	137	142	-
ΝΕΩΡΙΟΝ ΝΕΑ ΑΕ ΝΑΥΠΗΓΕΙΩΝ ΣΥΡΟΥ	38	7.971.608	9.251.108	*	177	158	-	1.032.797	1.088.558	721.576	86	96	185
ΝΙΚΑΣ Π Γ ΑΒΕ ΑΛΛΑΝΤΟΠΟΙΙΑΣ	20	13.715.775	16.171.350	16.169.263	101	90	92	2.027.666	2.292.050	2.843.627	39	45	44
ΝΙΚΟΛΑΙΔΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ Μ ΑΕ ΔΗΜ/ΦΙΚΑΙ ΑΘΛ/ΚΑΙ ΕΚΔ/ΕΙΣ	28	*	*	*	-	-	-	796.890	679.436	1.075.524	115	141	125
ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ Θ ΑΒΕΕ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	20	11.666.720	13.684.234	14.625.437	117	108	104	*	*	748.465	-	-	178
ΝΟΜΙΚΟΣ Δ ΑΒΕ ΚΟΝΣΕΡΒΩΝ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΝΤΑΙΜΟΝ ΕΛΛΑΣ - ΚΑΠΝΙΚΗ ΑΕ	22	10.681.373	7.639.279	8.990.625	125	191	172	*	*	702.214	-	-	189
ΝΤΙΑΣΟΝ ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ ΑΒ&ΕΕ	30	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΝΤΟΚΤΟΥΜ Κ ΓΟΚΑΡΗΣ & ΣΙΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΑΕ	31	*	*	*	-	-	-	471.790	*	*	183	-	-
ΝΤΡΟΥΦΑΡΜΠΕΝ ΕΛΛΑΣ ΑΕ ΠΑΡ. ΕΜΠ. ΤΥΠΟΓΡ. ΜΕΛΑΝ	31	*	*	*	-	-	-	*	541.577	*	-	179	-
ΞΙΦΙΑΣ ΑΕ ΙΧΘΥΗΡΑ ΚΑΒΑΛΑΣ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ ΑΕ	23	*	*	*	-	-	-	*	*	977.874	-	-	139
ΟΛΥΜΠΙΚ ΜΑΡΙΝ ΝΑΥΠΗΓΙΚΗ ΑΒ&ΕΕ	38	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΟΛΥΜΠΟΣ ΓΑΛΑΚΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΛΑΡΙΣΗΣ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΟΞΥΜΑΧΑ ΔΟΜΙΚΑ ΚΕΡΑΜΙΚΑ ΡΟΔΟΠΗΣ ΑΕ	33	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΟΤΟΦΙΕ ΑΒ&ΕΕ ΧΗΜΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	31	*	*	*	-	-	-	*	509.515	*	-	191	-
ΟΤΤΟ ΕΒΡΟΣ ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ ΑΒ&ΕΕ	23	*	7.731.378	*	-	188	-	*	*	*	-	-	-
ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ ΑΒΕΕ ΒΑΦΕΙΑ - ΦΙΝ/ΡΙΑ ΥΙΩΝ Β ΒΑΡΣΑΜΗ	23	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΠΑΚΟ ΕΛΛΑΣ ΑΕ ΒΙΟΜ. ΑΝ. ΧΥΜΩΝ ΕΜΦ. ΝΕΡΟΥ & ΠΛΑΣΤ ΣΣΤΚ	*	*	*	*	-	-	-	*	591.963	879.155	-	158	156
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Ε Ι ΒΙΟΜ. ΜΠΙΣΚ/ΩΝ & ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡ.ΑΕ	20	17.051.687	20.195.631	21.628.729	78	72	72	1.756.547	2.069.019	2.237.467	48	50	51
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ Δ ΕΙΣΑΓΩΓΑΙ ΕΞΑΓΩΓΑΙ ΑΕ	22	*	*	11.098.881	-	-	139	*	*	*	-	-	-
ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ ΣΤ ΑΒΕΕ ΠΑΙΔ. ΕΝΔ/ΤΩΝ & ΣΥΝ. ΕΙΔΩΝ	24	*	*	*	-	-	-	596.917	501.032	1.413.352	152	196	90
ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΑΒΕ ΕΜΠΟΡΙΑΣ & ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΩΝ	26	*	*	*	-	-	-	*	*	1.130.950	-	-	11
ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ ΑΒΕ ΣΙΓΑΡΕΤΤΩΝ	22	94.894.141	109.870.761	110.274.612	9	6	7	11.413.978	11.953.486	17.164.037	6	9	10
ΠΑΠΟΥΤΣΑΝΗΣ Π Δ ΑΒ&ΕΕ	31	*	*	*	-	-	-	*	*	969.962	-	-	14

Στους πίνακες αυτούς περιλαμβάνονται οι 200 μεγαλύτερες ανά κριτήριο ελληνικές βιομηχανίες που προέκυψαν από επεξεργασία των ισολογισμών του συνόλου της ελληνικής βιομηχανίας. Ως κριτήρια προσδιορισμού των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών χρησιμοποιήθηκαν οι πωλήσεις τα κέρδη, τα ίδια κεφάλαια, τα πάγια κεφάλαια και το σύνολο ενεργητικού.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΙΔΙΑ			ΠΑΓΙΑ									ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ					
χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
34.101	15.370.926	13.098.363	40	41	69	12.816.392	12.641.094	10.924.022	44	55	80	20.423.229	22.839.413	18.175.711	65	72	110
18.870	4.156.607	*	157	171	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	6.753.353	-	-	125	11.576.896	17.053.584	27.279.746	123	91	72
16.694	4.338.797	5.887.720	181	163	147	7.760.149	10.870.848	13.215.939	80	66	64	12.926.214	17.404.570	21.527.994	110	89	88
17.233	4.391.087	*	189	159	-	*	*	*	-	-	-	15.143.560	17.417.788	20.973.716	92	88	89
23.883	19.531.659	20.912.155	24	28	41	33.388.957	54.817.805	61.108.988	12	7	7	130.498.868	126.428.185	163.347.262	4	5	5
*	*	*	-	-	-	6.530.637	6.110.318	*	95	114	-	*	*	*	-	-	-
73.652	16.480.347	16.703.204	31	38	54	16.748.563	15.872.709	15.542.428	26	39	53	23.905.156	23.512.022	24.741.204	56	70	79
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	2.995.295	*	*	199	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	3.443.638	4.222.337	-	198	192	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	3.001.289	*	*	198	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	9.067.847	9.415.380	10.436.428	160	183	197
10.372	4.856.023	*	126	141	-	5.745.105	6.779.450	*	108	103	-	15.522.289	16.999.210	*	91	92	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	14.004.112	14.316.231	18.445.922	99	118	109
*	*	*	-	-	-	*	27.874.835	26.685.260	-	17	28	*	34.922.145	36.621.554	-	42	50
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	5.360.752	-	-	162	*	*	4.256.413	-	-	191	*	*	*	-	-	-
19.648	11.619.385	12.828.725	51	52	70	11.783.821	12.802.230	14.220.726	50	54	59	17.645.334	20.175.520	24.266.028	76	76	81
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	3.160.078	3.443.728	*	184	197	-	8.157.866	8.751.787	*	188	199	-
5.733	4.128.321	4.694.663	124	174	187	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	9.805.275	14.546.578	18.146.205	148	115	111
*	*	4.816.786	-	-	181	*	*	16.388.841	-	-	51	*	*	17.608.048	-	-	114
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	4.493.050	-	-	197	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	4.014.192	8.162.098	-	179	110	*	*	4.493.030	-	-	183	7.952.254	9.401.255	16.545.784	193	185	122
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	4.038.749	*	-	177	-	5.350.510	7.061.786	7.127.630	113	100	118	*	9.949.735	*	-	175	-
*	*	*	-	-	-	*	3.699.437	*	-	180	-	*	*	*	-	-	-
*	4.961.628	6.436.577	-	135	135	5.081.442	6.281.485	6.786.567	118	110	124	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
0.449	6.167.740	7.997.233	116	111	113	6.929.791	6.592.824	5.334.915	91	107	150	11.327.150	12.906.140	12.841.234	126	132	154
*	*	*	-	-	-	*	3.463.022	*	-	196	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
16.873	10.397.449	11.277.883	55	59	77	5.511.658	5.270.532	5.339.042	110	131	149	13.957.430	13.983.704	16.397.716	100	121	123
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
16.608	29.828.460	31.516.741	15	18	28	25.675.864	30.809.617	29.271.505	16	15	23	92.821.572	89.329.399	110.674.848	8	11	10
*	5.832.966	9.758.462	-	115	91	3.294.864	4.032.882	7.402.456	178	164	114	*	*	13.622.694	-	-	147

*αγραφή μεγέθους στους πίνακες σημαίνει ότι η αντίστοιχη βιομηχανία περιλαμβάνεται στις 200 μεγαλύτερες ως προς το συγκεκριμένο κτήριο κατάταξης κατά το αναφερόμενο έτος.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗ

Επωνυμία	Κλά- δος	ΠΩΛΗΣΕΙΣ						ΚΕΡΔΗ					
		χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
		1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
ΠΑΤΡΑΙΚΗ ΧΑΡΤΟΠΟΙΑ ΑΕ	27	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΠΑΥΛΙΔΗΣ ΑΕ ΜΑΡΜΑΡΑ ΓΡΑΝΙΤΕΣ	33	*	*	*	-	-	-	964.469	1.116.698	875.263	90	92	158
ΠΑΥΛΙΔΗΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΑΒ&ΕΕ	20	*	8.171.506	8.227.711	-	181	195	*	529.116	*	-	186	-
ΠΑΥΛΙΔΟΥ ΣΟΚΟΛΑΤΟΠΟΙΑ ΑΕ	20	16.350.445	18.182.466	16.292.478	83	79	90	1.709.109	1.502.000	1.080.741	50	70	124
ΠΕΤΖΕΤΑΚΙΣ ΑΡ Γ ΕΛΛΗΝ. ΒΙΟΜ. ΠΛΑΣΤΙΚΟΥ & ΕΛ/ΚΟΥ ΑΕ	30	19.040.328	19.333.655	20.012.988	71	75	75	435.253	*	1.684.177	196	-	71
ΠΕΤΡΙΔΗ ΟΔΕΤΤΗ Ν ΚΑΠΝΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΕ	22	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΠΕΤΡΟΓΚΑΖ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΕ ΥΓΡ/ΡΙΩΝ ΒΙΟΜ/ΚΩΝ ΠΡ/ΝΤΩΝ	32	20.925.416	19.382.660	21.020.205	60	74	73	*	*	*	-	-	-
ΠΕΤΡΟΛΑ ΕΛΛΑΣ ΑΕ&ΒΕ	32	233.974.862	179.978.684	261.565.490	3	3	3	*	4.007.666	11.011.913	-	27	15
ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΠΕΤΡΟΣ ΑΕ&ΒΕ	36	*	*	10.826.937	-	-	143	436.329	*	*	195	-	-
ΠΕΤΣΑΣ ΑΕ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΣΘΡΟΥΧΩΝ	24	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΠΕΤΣΙΟΣ Ν & ΥΙΟΙ ΜΕΤΑΛΛΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	572.449	942.742	-	165	144
ΠΕΤΤΑΣ Π Ν ΑΒ&ΕΕ	20	*	*	*	-	-	-	420.452	746.217	1.095.146	200	131	118
ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ & ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ ΑΕ	28	14.348.186	14.503.461	17.184.516	93	101	86	*	626.674	4.727.162	-	151	27
ΠΙΣΤΙΟΛΑΣ ΕΥ.ΓΕ. ΑΒ&ΕΕ	20	*	*	*	-	-	-	501.768	558.263	*	179	174	-
ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΘΡΑΚΗΣ ΑΒΕΕ	30	9.568.301	10.946.168	11.780.835	141	135	133	1.374.806	1.620.144	4.595.061	66	65	29
ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΡΗΤΗΣ ΑΒ&ΕΕ	30	11.192.940	12.714.016	13.529.050	121	114	113	940.841	1.501.664	1.904.032	97	71	65
ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΑΕ	30	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΕΣ ΑΒ&ΕΕ	30	*	*	*	-	-	-	444.056	*	*	194	-	-
ΠΟΛΥΦΟΡΜ ΜΑΝΙΟΥΦΑΚΤΟΡΙΚ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΕΠΕ	31	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΣ ΓΕΩΡΓ ΚΛΩΣΤ/ΡΓΙΑ ΝΑΥΠΙΑΚΤΟΥ ΑΒΕΕ	23	*	*	*	-	-	-	921.657	842.884	1.012.179	102	124	133
ΠΡΟΒΙΜΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΒ&ΕΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	831.573	-	-	164
ΠΡΟΝΤΑΚΤΑ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΠΡΟΦΙΛ ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ Λ ΤΣΙΡΑΚΙΑΝ ΑΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΠΥΡΑΜΙΣ ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΑ ΑΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΡΕΜΕΚ ΦΑΡΜΑΚΑ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ ΑΕ	31	*	*	*	-	-	-	597.050	*	*	151	-	-
Σ.Ε.Κ.Α.Π. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΚΑΠΝ/ΝΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ&ΒΕ	22	16.211.446	17.060.553	24.507.682	85	84	60	*	*	984.351	-	-	137
ΣΑΡΑΚΑΚΗ ΑΦΟΙ ΑΕ&ΒΕ	38	24.008.258	22.922.643	32.621.636	52	63	40	726.331	*	916.007	124	-	147
ΣΑΡΑΝΤΗΣ ΓΡ ΑΒ&ΕΕ ΚΑΛ/ΚΩΝ ΕΝΔ. ΟΙΚ. & ΦΑΡΜ. ΕΙΔΩΝ	31	15.753.125	27.747.898	28.958.960	88	49	48	1.673.017	1.527.731	5.554.853	51	69	25
ΣΑΣΙΜΠ ΕΛΛΑΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΑΒ&ΕΕ	39	*	*	*	-	-	-	432.115	*	*	197	-	-
ΣΕΒΑΘ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΤ. ΒΙΟΜ. ΑΝ/ΞΕΩΣ ΘΡΑΚΗΣ ΑΒΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΣΕΚΕ ΑΕ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ ΚΑΠΝ/ΓΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ	22	8.755.877	13.893.511	16.721.108	157	106	88	633.596	*	901.938	144	-	150
ΣΕΛΜΑΝ ΕΛΛΗΝΟΕΛΒΕΤΙΚΗ ΒΙΟΜ. ΕΠΕΞ/ΣΙΑΣ ΞΥΛΟΥ ΑΕ	25	37.436.070	45.082.812	40.236.538	30	25	32	2.122.245	4.011.136	3.308.907	38	26	40
ΣΗΜΕΝΣ ΤΗΛΕ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΕ	37	20.048.072	39.161.338	49.444.292	67	29	27	873.672	4.168.208	2.182.414	104	21	53
ΣΙΔΕΝΟΡ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΙΔΗΡΟΥ ΑΕ	34	47.340.616	46.946.901	48.096.038	24	23	28	8.515.630	6.100.094	11.650.997	10	19	14
ΣΙΔΕΡΗ ΣΠΥΡΟΥ ΑΦΟΙ ΑΕ ΒΙΟΜ ΠΑΡ. ΠΡΟΙΟΝΤ. ΓΑΛΑΚΤΟΣ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΣΙΣΣΕΡ - ΠΑΛΛΑΣ ΕΠΕ ΒΙΟΜ. ΕΣΘΡΟΥΧΩΝ ΔΙ' ΕΞΑΓΩΓΗΝ	24	10.521.133	12.254.332	9.851.150	127	118	158	*	*	*	-	-	-
ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΗ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΕ	33	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΣΝΕΝΤΕΡ ΕΛΕΚΤΡΙΚ ΑΕ	37	7.739.212	8.329.741	10.095.122	181	176	155	*	*	1.613.681	-	-	78
ΣΟΓΙΑ ΕΛΛΑΣ ΑΒ&ΕΕ ΕΠΕΞΕΡΓ ΒΙΟΜΗΧ. ΕΛ. ΣΠΟΡΩΝ	20	99.777.570	69.264.760	57.010.961	7	17	22	*	*	*	-	-	-
ΣΤΑΥΡΟΥ Κ ΑΦΟΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ ΕΤΟΙΜΟ ΜΠΕΤΟΝ ΑΕ	33	*	*	*	-	-	-	511.999	540.664	1.188.626	170	181	10
ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΚΗΣ ΙΩΑΝ Χ ΑΒΕΕ ΚΡΕΑΤΩΝ	20	7.432.493	*	*	190	-	-	*	*	*	-	-	-
ΣΤΑΦ ΑΕ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ - ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ	24	*	*	*	-	-	-	*	*	756.494	-	-	17
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΚΗ ΒΙΟΜ. ΕΠΕΞ. & ΕΜΠ. ΚΡΕΑΤΩΝ ΗΠΕΙΡΟΥ ΑΕ	20	*	*	*	-	-	-	530.666	*	*	163	-	-

Στους πίνακες αυτούς περιλαμβάνονται οι 200 μεγαλύτερες ανά κριτήριο ελληνικές βιομηχανίες που προέκυψαν από επεξεργασία των ισολογισμών του συνόλου της ελληνικής βιομηχανίας. Ως κριτήρια προσδιορισμού των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών χρησιμοποιήθηκαν οι πωλήσεις, τα κέρδη, τα ίδια κεφάλαια, τα πάγια κεφάλαια και το σύνολο ενεργητικού.

ΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

97	ΙΔΙΑ					ΠΑΓΙΑ						ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ					
	χιλ. δρχ.		ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
3.515	4.377.406	6.451.882	183	161	134	3.019.431	*	5.930.419	195	-	141	*	*	*	-	-	-
	4.148.690	*	-	172	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	11.229.755	12.411.307	13.005.057	127	135	153
7.414	13.698.125	40.518.909	44	45	18	15.720.792	15.639.906	25.402.727	30	42	32	31.609.068	35.064.111	60.053.618	36	41	26
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	12.436.569	15.237.441	16.930.081	118	106	118
	*	*	-	-	-	4.004.326	5.208.896	5.277.731	142	132	152	10.573.144	11.554.589	11.862.737	138	142	170
2.920	35.225.907	44.126.348	14	11	16	20.986.156	21.862.572	23.838.510	21	22	36	63.360.205	72.587.949	103.447.501	16	14	12
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
969	5.792.869	4.966.242	167	117	175	*	3.741.269	*	-	179	-	*	*	*	-	-	-
	*	6.418.656	-	-	136	*	*	*	-	-	-	*	*	11.022.792	-	-	181
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
922	8.230.876	23.419.702	78	82	39	9.654.307	11.394.630	16.568.939	66	63	49	17.580.471	19.007.631	33.052.318	77	82	59
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
560	13.189.414	27.067.362	64	49	33	8.540.148	8.691.584	21.599.857	71	83	39	15.962.604	19.503.707	36.333.234	87	78	52
600	5.413.696	9.958.452	135	122	87	*	3.468.093	*	-	195	-	8.848.531	10.792.895	13.689.921	166	152	146
515	*	5.676.793	194	-	151	4.734.044	4.624.259	4.735.844	128	143	173	10.294.632	10.043.789	11.479.129	142	170	174
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	5.973.399	-	-	139	*	*	*	-	-	-
751	5.335.978	7.319.815	107	124	119	3.351.303	*	*	176	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
279	4.382.626	5.644.230	192	160	153	3.580.919	4.951.673	6.093.806	165	136	136	*	*	*	-	-	-
	*	9.184.783	-	-	96	*	*	*	-	-	-	*	*	15.412.674	-	-	131
373	4.852.089	6.349.359	152	142	139	4.169.433	4.538.088	4.949.009	138	144	164	8.835.453	10.129.018	12.458.927	167	167	158
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	9.242.505	9.579.970	*	155	181	-
294	4.761.676	5.418.475	190	146	161	8.804.064	10.761.010	10.899.463	69	68	81	25.548.861	26.839.737	32.069.173	51	57	62
718	9.514.144	9.766.502	57	71	90	7.159.339	7.436.989	7.403.705	82	92	113	22.055.785	25.334.509	47.482.414	61	60	39
830	24.601.902	27.068.110	48	22	32	11.826.814	17.601.781	34.235.085	49	34	18	24.217.671	46.521.422	71.309.011	54	24	22
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	3.239.302	3.584.410	*	180	185	-	10.312.497	10.535.695	10.744.555	141	158	187
793	5.152.184	5.484.528	109	129	159	4.097.858	4.680.696	4.662.375	139	141	177	16.858.451	19.064.555	15.475.061	83	80	130
837	25.925.633	27.315.444	22	21	31	10.403.329	11.993.252	26.558.526	62	59	29	38.184.770	41.371.905	59.104.966	27	30	27
585	6.619.781	6.935.531	94	101	123	5.147.069	5.272.684	5.341.195	116	130	148	16.932.476	36.111.260	31.631.577	82	39	64
554	32.008.936	39.133.692	20	16	20	14.656.836	20.774.803	30.446.173	36	24	22	35.057.205	42.447.065	58.147.203	32	27	29
	*	*	-	-	-	3.263.638	*	*	179	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	3.475.132	3.973.211	-	194	197	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
853	4.963.809	5.312.347	121	134	165	6.350.835	5.943.837	6.418.604	97	119	129	17.007.452	19.099.063	19.909.294	80	79	98
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-

η γραφή μεγέθους στους πίνακες σημαίνει ότι η αντίστοιχη βιομηχανία περιλαμβάνεται στις 200 μεγαλύτερες ως προς το συγκεκριμένο κριτήριο κατάταξης κατά το αναφερόμενο έτος.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΣ

Επωνυμία	Κλά- δος	ΠΩΛΗΣΕΙΣ						ΚΕΡΔΗ					
		χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
		1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ ΕΚΚΟΚΙΣΤΗΡΙΑ ΕΒΡΟΣ ΑΒΕΕ	23	*	*	*	-	-	-	*	677.896	*	-	143	-
ΣΧΟΙΝΑΣ Β ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΕ	22	*	7.715.592	9.085.654	-	189	169	*	*	*	-	-	-
ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΘΗΒΩΝ ΑΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΑΕ ΒΙΟΜ. ΣΩΛΗΝΩΝ	35	20.136.799	26.174.996	13.744.655	65	54	111	1.903.623	2.215.190	908.626	42	47	14
ΤΕΓΟΠΟΥΛΟΣ Χ Κ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΕ	28	17.513.932	18.786.278	23.204.863	77	76	67	1.404.682	4.042.567	5.938.975	64	24	23
ΤΕΛΕΡΕΕ ΒΙΟΜ/ΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΕ ΧΥΜΩΝ & ΠΟΤΩΝ	21	8.326.271	10.404.547	11.349.367	164	143	136	507.684	969.159	1.163.109	173	108	10
ΤΗΛΕ-ΚΑΛΩΔΙΑ ΑΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΗΛΕΠ/ΚΑ ΚΑΛΩΔΙΑ	37	*	*	*	-	-	-	951.229	703.939	*	96	137	-
ΤΙΤΑΝ ΑΕ ΤΣΙΜΕΝΤΩΝ	33	85.052.569	102.592.099	107.146.786	10	8	10	23.358.263	27.696.298	30.470.955	3	2	3
ΤΡΙΚΟΛΑΝ ΑΕ	24	7.293.602	7.676.947	8.289.654	198	190	194	*	*	*	-	-	-
ΤΡΙΟΥΜΦ ΙΝΤΕΡΝΑΣΙΟΝΑΛ ΑΒ&ΕΕ	24	8.025.894	9.123.049	9.186.496	174	163	167	444.774	675.018	982.112	192	145	13
ΤΡΙΠΛΕΞ ΕΛΛΑΣ ΑΕ&ΒΕ	31	*	7.937.262	*	-	184	-	790.494	1.116.064	672.103	117	93	19
ΤΣΑΚΙΡΗΣ ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΒΙΟΜ. ΤΡΟΦ. - SNACKS - ΑΒ&ΕΕ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΤΣΑΝΤΑΛΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΕ ΑΜΠ/ΡΓΙΑ - ΟΙΝ/ΟΙΑ - ΑΠΟΣΤ.	21	14.213.379	13.060.327	13.637.785	96	112	112	610.704	675.353	725.567	146	144	18
ΤΣΙΜΕΝΤΑ ΧΑΛΚΙΔΟΣ ΑΕ	33	30.472.232	33.457.135	32.483.530	36	34	41	1.459.885	5.041.813	6.368.418	59	20	2
ΤΣΙΜΗ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΕΞΑΓΩΓΙΚΗ & ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ ΑΕ	28	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΤΣΟΜΠΑΝΙΚΟΙΔΗ ΠΛΕΚΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΕ	23	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΕ	28	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΤΥΡΑΣ ΑΕ	20	7.294.707	9.286.816	11.897.443	197	157	131	*	*	*	-	-	-
ΥΦΑΝΤΗΣ ΑΒΕΕ	20	8.963.099	11.182.447	12.236.567	153	128	125	752.770	813.877	1.061.579	122	125	12
ΦΑΓΕ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΑΕ	20	78.767.215	90.739.288	91.050.616	12	12	12	2.741.039	3.563.345	*	29	31	-
ΦΑΜΑΡ ΑΒΕ ΦΑΡΜΑΚΩΝ & ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΩΝ	31	11.578.370	9.461.832	10.970.861	118	154	142	*	*	670.442	-	-	19
ΦΑΡΜΑ ΑΤΑΛΑΝΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΕ	21	*	*	*	-	-	-	523.258	567.753	*	166	170	-
ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΔΟΜΙΚΑ ΕΡΓΑ ΑΕ ΕΜΠ. ΒΙΟΜ. ΤΕΧΝ ΤΟΥΡ ΞΕΝ.	33	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΦΙΛΚΕΡΑΜ - JOHNSON ΒΙΟΜ. ΚΕΡ/ΚΩΝ ΠΛΑΚΙΔΙΩΝ ΑΕ	33	7.536.768	8.288.156	8.886.035	188	178	176	*	*	*	-	-	-
ΦΙΜΠΡΑΝ Δ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ ΕΦΑΡ. ΠΡΟΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΑΕ	30	*	*	*	-	-	-	716.615	1.207.207	1.454.577	127	86	8
ΦΛΩΡΙΝΑ - Α ΧΩΝΑΙΟΣ ΑΒΕΕ ΧΥΜ. ΑΝΑΨ.& ΕΠΙΤΡ. ΝΕΡΩΝ	21	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΦΟΛΙ ΦΟΥΝΤΣ ΑΕ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	20	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΦΟΡΤ ΤΖΕΙΜΣ ΕΛΛΑΣ ΑΕ&ΒΕ ΧΑΡΤΟΥ	27	9.078.158	9.827.414	10.617.647	150	151	147	*	*	*	-	-	-
ΧΑΙΔΕΜΕΝΟΣ ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΒΙΟΜ. ΓΡΑΦ. ΤΕΧΝΩΝ ΑΕ&ΒΕ	28	*	*	*	-	-	-	*	570.671	901.000	-	167	1
ΧΑΙΤΟΓΛΟΥ ΑΦΟΙ ΑΒ&ΕΕ	20	7.818.990	8.081.786	9.056.368	180	183	170	*	*	*	-	-	-
ΧΑΛΚΟΡ ΑΕ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΛΛΩΝ	34	61.513.228	63.067.373	69.071.049	17	18	18	4.488.835	6.497.913	12.995.228	17	18	1
ΧΑΛΥΒΔΟΦΥΛΛΩΝ ΑΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΣΙΔΗΡΩΒ/ΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΕ	34	23.571.565	21.798.980	23.903.130	56	68	64	*	*	*	-	-	-
ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗ ΑΕ	34	43.373.765	29.777.653	32.481.169	25	45	42	*	*	*	-	-	-
ΧΑΛΥΨ ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ ΑΕ	33	13.368.610	14.026.862	16.208.704	103	104	91	*	*	2.802.688	-	-	4
ΧΑΡΤΟΠΟΙΑ ΘΡΑΚΗΣ ΑΕ	27	15.787.413	16.900.888	17.957.527	87	86	81	*	965.805	2.009.202	-	109	5
ΧΑΡΤΟΠΟΙΑ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ ΑΒ&ΕΕ	27	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΧΑΤΖΗΙΩΑΝΝΟΥ ΑΒ&ΕΕ ΚΑΛΣ ΚΑΛΤΣ ΕΣΩΡ ΝΗΜ ΥΦΑΣ	23	9.088.596	12.617.629	*	149	115	-	855.912	1.776.809	*	107	57	-
ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝ Ε ΒΙΟΜ. ΕΠΕΞΕΡ. ΧΑΡΤΟΥ ΑΕ	28	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΧΕΛΛΑΦΑΡΜ ΒΙΟΜ/ΝΙΑ - ΕΜΠ. ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΑΕ	31	*	*	*	-	-	-	513.216	*	*	168	-	-
ΧΗΜΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΒ&ΕΕ	31	38.078.460	34.141.218	*	28	33	-	1.143.120	*	*	78	-	-
ΧΙΤΖΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΙΑ ΑΒ&ΕΕ	35	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
ΧΡΩΤΕΧ Β ΝΙΚΟΛΟΓΙΑΝΝΗΣ & Γ ΤΣΙΜΠΟΥΚΗΣ ΑΕ ΒΙΟΜ ΧΡΩΜΒ1	37	7.989.306	8.588.869	8.177.898	176	173	196	1.274.756	954.121	670.381	74	112	1

Στους πίνακες αυτούς περιλαμβάνονται οι 200 μεγαλύτερες ανά κριτήριο ελληνικές βιομηχανίες που προέκυψαν από επεξεργασία των ισχυρών του συνόλου της ελληνικής βιομηχανίας. Ως κριτήρια προσδιορισμού των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών χρησιμοποιήθηκαν οι πωλή, τα κέρδη, τα ίδια κεφάλαια, τα πάγια κεφάλαια και το σύνολο ενεργητικού.

ΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΙΔΙΑ			ΠΑΓΙΑ									ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ					
χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ			χιλ. δρχ.			ΚΑΤΑΤΑΞΗ		
1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
*	*		-	-	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
4.020	13.422.989	22.558.048	191	-	-	*	*	4.578.406	-	-	182	8.901.657	10.539.834	12.010.211	165	157	167
150	13.802.588	45.854.393	125	47	40	4.366.629	9.828.033	23.914.016	134	73	35	15.013.177	31.134.793	51.444.656	95	45	37
1.752	78.359.087	90.723.373	134	44	13	5.380.589	7.119.655	14.780.296	112	99	57	10.580.378	18.067.882	55.078.241	137	86	33
4.888	6.489.167	6.567.549	6	4	6	55.850.825	75.848.622	94.233.172	7	4	4	101.613.201	127.373.255	140.702.602	7	4	6
148	12.068.902	17.409.015	91	104	129	3.236.620	*	*	181	-	-	13.633.847	14.084.925	14.884.378	104	120	134
1.868	3.740.571	*	84	51	51	5.254.143	7.869.154	10.242.511	115	87	85	24.045.918	30.747.115	36.864.162	55	46	49
1.063	4.598.169	4.798.739	3.555.320	4.250.756	4.754.451	166	154	172	*	*	*	*	*	*	-	-	-
1.900	4.906.920	5.355.280	151	193	-	*	*	*	-	-	-	*	*	*	-	-	-
1.377	3.702.674	*	176	152	182	5.584.031	7.381.567	7.650.513	109	93	111	8.122.267	10.653.645	11.962.601	190	155	168
9.125	4.906.920	5.355.280	142	138	163	6.178.505	6.849.578	6.895.901	98	102	121	10.362.812	11.975.359	13.999.297	140	139	142
1.298	3.702.674	*	42	48	63	34.215.967	33.173.491	31.977.970	11	14	20	57.573.031	61.852.611	64.615.568	18	19	25
1.535	4.649.953	5.463.975	143	150	160	6.985.769	10.043.172	11.997.924	89	71	74	10.931.529	13.769.572	16.569.565	132	123	121
1.535	5.312.783	5.336.297	108	125	164	5.062.473	5.130.671	5.195.325	119	133	153	*	*	*	-	-	-
3.641	3.941.079	*	4.410.812	4.522.845	4.371.141	132	146	185	9.763.669	10.031.355	10.581.063	149	172	192	-	-	-
3.641	3.941.079	*	3.656.103	3.566.512	*	159	190	-	7.881.045	*	*	196	-	-	-	-	-
3.641	3.941.079	*	3.813.212	*	*	151	-	-	*	*	*	-	-	-	-	-	-
3.641	3.941.079	*	3.592.147	*	*	164	-	-	8.186.086	*	*	187	-	-	-	-	-
3.641	3.941.079	*	4.786.235	*	4.786.235	-	-	171	*	*	11.261.675	-	-	178	-	-	-
3.641	3.941.079	*	3.893.496	4.345.341	4.670.846	147	151	176	9.220.820	10.460.757	12.200.562	157	162	161	-	-	-
3.641	3.941.079	*	8.629.625	21.772.559	33.278.531	70	23	19	23.526.969	42.021.912	58.447.404	57	28	28	-	-	-
3.641	3.941.079	*	6.042.443	-	143	*	*	4.909.777	-	-	166	*	*	*	-	-	-
3.519	11.435.744	13.262.556	50	54	66	9.891.782	19.478.044	25.340.243	64	25	33	19.564.147	30.306.028	37.401.118	69	47	48
3.459	41.839.776	40.050.051	18	9	19	40.359.732	43.504.987	44.242.722	10	10	12	82.759.189	66.276.452	70.690.983	14	17	23
3.400	13.651.663	15.064.116	39	46	62	12.470.029	10.453.018	9.221.151	45	69	91	19.236.582	17.487.841	19.790.919	70	87	99
1.353	7.162.918	6.832.357	90	96	124	9.586.921	8.432.424	6.990.324	67	84	120	19.780.591	19.031.582	20.802.631	67	81	91
1.892	10.384.418	4.461.910	-	-	199	3.387.503	4.063.652	4.927.696	174	163	165	*	*	*	-	-	-
1.892	10.384.418	*	67	61	-	10.577.887	11.527.594	*	60	61	-	18.998.675	21.384.016	*	73	75	-
1.892	10.384.418	*	3.073.106	3.530.241	*	191	192	-	*	*	-	*	*	*	-	-	-
1.892	10.384.418	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
9.926	18.999.949	*	25	29	-	11.068.509	11.243.554	*	56	65	-	28.634.619	30.137.661	*	42	49	-
1.761	4.402.551	4.669.305	155	158	190	*	3.859.263	4.108.409	-	171	194	*	*	*	-	-	-

αγραφή μεγέθους στους πίνακες σημαίνει ότι η αντίστοιχη βιομηχανία περιλαμβάνεται στις 200 μεγαλύτερες ως προς το συγκεκριμένο κριτήριο κατάταξης κατά το αναφερόμενο έτος.